

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Elaboratori

Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szócs Mónika, Apostoaiei Katalin

Ghid metodologic pentru dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română, pentru cadrele didactice care au înscrisi în grupa cu predare în limba română copii aparținând unor minorități naționale, nivel preșcolar

**elaborat în baza CURRICULUMULUI PENTRU EDUCAȚIA
TIMPURIE, aprobat prin ordinul ministrului educației naționale nr.
4.694/2.08.2019**

Validatori

Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana Anca, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

PREFAȚĂ

Acest ghid metodologic este elaborat în cadrul proiectului „Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România” cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, fiind destinat cadrelor didactice pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare preșcolari din etnii diferite.

Obiectivul general al proiectului este prevenirea și reducerea părăsirii timpurii a școlii pentru elevi din învățământul preuniversitar obligatoriu, aparținând minorităților naționale din România, asigurând accesul la un învățământ de calitate, prin formarea/dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română pe baza unor resurse de învățare moderne/attractive și a asigurării formării continue unitare și specifice a personalului didactic, printr-un conținut motivant și practic.

Se consideră că învățarea limbilor nematerne din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare a acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi.

Debutul învățării limbii române ca limbă străină¹ se realizează prin exprimare orală. Aceasta presupune formarea deprinderilor de pronunțare corectă, de adaptare a aparatului audio-fonator cu sunetele, tonalitatea, intonația și fluxul noii limbi, de acomodare generală cu însuși noul demers. Acest obiectiv vizează două laturi ale procesului: cel auditiv și cel articulator.

Limba² este aspectul social al limbajului, elementul esențial al acestuia. Ea este formată dintr-un sistem lexical și unul gramatical, iar limbajul reprezintă aspectul individual al limbii, facultatea vorbirii, care depinde de voința individului și se caracterizează prin libertatea îmbinărilor. În viziunea, U. Șchiopu „limbajul³, reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea.”

Limba română, abordată ca limbă maternă sau limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea

¹Gălușcă, L. (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău p.235)

²Turcu, F., Turcu, A. (1999), *Fundamente ale psihologiei școlare*. Editura, All Educational, București

³Șchiopu, U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București

cadrelor didactice, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite să răspundă cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, profesorul obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

ARGUMENT

Prezentul ghid se adresează educatorilor/profesorilor pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare grupe cu predare în limba română și au în componența grupelor copii aparținând minorităților naționale. Ghidul este menit să faciliteze și să susțină demersul didactic de predare-învățare-evaluare și să răspundă nevoilor specifice ale copiilor de la 3 la 6 ani. Totodată, ghidul vine în ajutorul cadrelor didactice cu noțiuni de bază în ceea ce privește limba, cultura și tradițiile minorităților naționale pentru a sprijini cadrele didactice să depășească barierele lingvistice și culturale. De asemenea, se dorește sprijinirea copiilor care provin din comunități etnice, care intrând la o grupă cu predare în altă limbă decât cea maternă, întâmpină dificultăți de înțelegere și de exprimare.

Unul dintre obiectivele specifice ale proiectului, în realizarea acestui ghid, este promovarea unui proces instructiv-educativ centrat pe competențe, prin elaborarea unor resurse educaționale, necesare cadrelor didactice care predau la grupe de nivel preșcolar, resurse care contribuie direct sau indirect la dezvoltarea unor competențe de comunicare și înțelegere a limbii române de către copiii aparținând minorităților naționale.

Sistemul educațional din România, precum și al celorlalte țări din Europa, promovează diversitatea. Pe fondul globalizării, al evoluțiilor din domeniul tehnologiei informației și comunicării și, mai ales, al fenomenelor de migrație, diversitatea presupune multiplicarea limbilor de școlarizare, recunoașterea și valorificarea în învățare a identității și a moștenirii culturale ale fiecărui elev, integrarea socială și pe piața muncii, pregătirea elevului pentru o societate incluzivă. *Reper pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național cadrul de referință al curriculumului național* vizează promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare, în acord cu nivelul de dezvoltare/caracteristicile de vârstă, cu interesele și aptitudinile elevilor, cu respectarea diversității (etno-culturale, lingvistice, religioase etc.), drept garanție a egalității de șanse în educație.

Având un sistem educațional care își propune formarea și dezvoltarea de competențe, în care învățarea este centrată pe elev, pe dezvoltarea abilităților de gândire și rezolvarea de probleme, una dintre principalele caracteristici ale resurselor educaționale de calitate este diversitatea.

Ghidurile vor veni în sprijinul creșterii calității procesului instructiv-educativ, ca instrument de proiectare a activității didactice și de selecție a celor mai eficiente metode de predare-

învățare pentru profesorii care predau în învățământul preșcolar și care au înscriși în grupa cu predare în limba română, copii proveniți din comunitățile etnice. Obiectivul proiectului este de a reduce și preveni abandonul școlar timpuriu, eliminând barierele lingvistice și culturale dintre cadre didactice și copii, facilitând prin aceasta crearea unui mediu de învățare incluziv și adaptat la nevoile copiilor.

În Ghid se prezintă în Capitolul I informații generale care țin de Curriculumul pentru educație timpurie, specificul activităților la nivel preșcolar, aplicarea planului de învățământ. Se continuă cu abordarea domeniului *Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii*, cu precădere a subdomeniului *Dezvoltarea limbajului și a comunicării*; formarea competenței de receptare a mesajului oral, de exprimare orală, de formarea unei atitudini pozitive față de limba română ca limbă nematernă. **Capitolul II** prezintă Proiectarea didactică și punerea în practică a noțiunilor teoretice abordate. În **Capitolul III** sunt prezentate tipurile de evaluare, modele și instrumente de aplicare. **Capitolul IV** cuprinde activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar. În **Capitolul V** sunt abordate aspecte de educație interculturală. Ghidul se încheie cu prezentarea Bibliografiei și a Anexelor.

Cuprins

CAPITOLUL 1.	6
CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICULULUI PENTRU EDUCAȚIE	
TIMPURIE	6
1.1 Curriculum pentru educație timpurie	6
1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar	6
1.1.2. Planul de învățământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia	7
1.1.3. Domeniile de dezvoltare	9
1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii. Limba română ca limbă nematernă	10
1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral	14
1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală	20
1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne	22
1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală	24
CAPITOLUL 2	27
PROIECTAREA DIDACTICĂ	27
2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale	27
2.2. Proiectarea activităților de învățare	31
2.2.1. Planificarea calendaristică	40
2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice	40
2.2.1.2. Planificarea săptămânală	49
2.2.1.3. Planificarea activităților integrate	54
2.2.1.5. Proiectul didactic	59
2.2.2. Organizarea activităților de învățare	61
2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale	61
2.2.2.2- Activități liber alese (ALA)	66
2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală	71
2.2.2.4. Activități opționale	77
2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază	79
2.2.3. Fișe de lucru	81
2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice	101
2.4. Exemple de bune practici	107
CAPITOLUL 3.	133
EVALUAREA	133
3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)	139

3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II).....	159
3.3. Fișă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învățământul primar; Caietul de observații	172
CAPITOLUL 4.	178
FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR.....	178
4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar	178
4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar	180
4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar.....	188
CAPITOLUL 5.	210
EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ	210
5.1. Premise teoretice	210
5.1.1. Conceptul de educație interculturală	212
5.1.2. Cultură și identitate.....	213
5.1.3. Identitatea culturală a minorității maghiare din România	214
5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse	215
5.1.5. Minoritatea maghiară din România în contextul diversității lingvistice.....	216
5.1.6. Ceangăii - o comunitate etnică uitată în timp?.....	218
5.2. Să ne cunoaștem reciproc - activități axate pe educația interculturală	220
5.2.1. Sărbătoarea recoltei și specificul ei intercultural.....	220
5.2.2. O sărbătoare de iarnă și specificul ei intercultural- Sfântul Nicolae	223
5.2.3. Sărbători de primăvară – și specificul lor intercultural	225
5.2.4. Elemente specifice interculturale în folclorul copiilor	230
5.2.5. Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor	232
5.3. Să ne înțelegem reciproc – provocări întâmpinate în achiziția limbii române	235
5.3.1. Dezvoltarea comunicării la preșcolarii care au ca limbă maternă limba maghiară	235
5.3.2. Cum putem motiva copilul aparținând unei minorități pentru a-și însuși limba română?.....	239
5.3.3. Similitudini și diferențe între sistemele fonematice ale limbilor maghiară și română	240
5.3.4. Considerații generale	243
5.3.5. Modalități de însușire și dezvoltare a vocabularului fundamental la preșcolarul maghiar.....	244
5.3.6. Selectarea lexicului.....	246
5.3.7. Comunicăm eficient – formule de politețe și de adresare.....	248
5.3.8. Utilizarea prepozițiilor și adverbilor în comunicarea preșcolarilor	250
5.3.9. Jocul didactic în dezvoltarea vorbirii la preșcolari	252
5.3.10. Rolul muzicii în procesul de însușire a unei limbi, alta decât cea maternă	257
5.3.11. Portretul educatorului	259
Bibliografie.....	261
Anexe	268

CAPITOLUL 1. CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICULUMULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE

1.1 Curriculum pentru educație timpurie

1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar

Pornind de la bunele practici naționale și europene în elaborarea curriculumului pentru educația timpurie, documentul de față susține un curriculum bazat pe o declarație de principii și valori care recunosc drepturile copilului ca ființă umană și respectul față de părinți, ca primii educatori ai copilului și un curriculum care încurajează personalul să lucreze în mod colegial și să-și evalueze în permanență practicile, prin observare și documentarea experiențelor de învățare ale copiilor (prin implicarea părinților ca parteneri egali), astfel încât să răspundă nevoilor și potențialului tuturor copiilor.

Principiile didactice reprezintă norme care stau la baza organizării și desfășurării procesului instructiv-educativ. Atunci când proiectăm activitățile trebuie să ținem cont de aceste principii, având în vedere că la grupele pe care le coordonăm avem preșcolari care nu vorbesc limba română.

În relație cu valorile promovate de acest curriculum, practica/opțiunile metodologice ale educatorilor vor fi orientate de următoarele *principii ale aplicării Curriculumului pentru educația timpurie* cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar:

- *Principiul individualizării* - acest principiu reprezintă centrarea procesului educațional asupra copilului. Cunoașterea limbii române, diferă de la un preșcolar la altul, iar organizarea activităților trebuie să se realizeze ținându-se cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile și interesele sale, asigurându-se libertatea copiilor de a alege activitățile în funcție de interesele și nevoile lor. Individualitatea presupune adaptarea activității didactice la particularitățile individuale ale copilului. Fiecare ființă umană se naște și se dezvoltă astfel încât ajunge să dețină particularități psiho-fizice relativ comune, dar și anume particularități individuale în funcție de zestrea genetică, experiența de viață, mediul familial și social din care provine, accesul la sursele de informare, situația materială.
- *Principiul învățării bazate pe joc* - jocul este activitatea fundamentală în grădiniță și se regăsește în toate domeniile de activitate, realizând procesul de învățare într-un mod atractiv, prin care copilul se dezvoltă natural, motiv pentru care jocul trebuie să constituie baza conceperii activităților didactice. Pentru copil, jocul este o formă de activitate cu multiple implicații psihologice și pedagogice care contribuie la informarea și formarea lui

ca om, jocul pune în mișcare toată ființa copilului, îi activează gândirea, îi reliefează voința, îi înaripează fantezia și îi ascute inteligența.

- *Principiul diversității* contextelor și situațiilor de învățare - contextele de învățare în perioada timpurie sprijină și stimulează învățarea și dezvoltarea copiilor. Pentru preșcolari este necesar crearea, în mediul educațional, a diverselor contexte și situații de învățare, care să solicite implicarea copilului din punct de vedere: cognitiv, emoțional, social, motric. Diversitatea, ca principiu, reprezintă dezideratul flexibilității și toleranței față de diferențele fizice, socioculturale, lingvistice, psihologice existente între copii. Rolul grădiniței este acela de a oferi tuturor copiilor posibilitatea de a dezvolta/învăța în funcție de ritmul, capacitățile și nevoile proprii și de a se exprima conform trăsăturilor individuale de personalitate.
- *Principiul alternării formelor de organizare a activității* - abordarea activităților educaționale din instituțiile de educație timpurie sub diferite forme: frontal, în grupuri mici, în perechi și individual, precum și utilizarea diferitelor strategii de învățare.
- *Principiul parteneriatului cu familia și cu comunitatea* - este necesar ca între cadrul didactic și familie să se stabilească relații de parteneriat care să asigure continuitate și coerență în demersul educațional. Doar un parteneriat strâns și susținut între familie, grădiniță și comunitate poate pune în aplicare procesul de educare a copilului. Pentru a oferi un mediu prietenos de educare a copilului și servicii de calitate, unitatea de învățământ are nevoie de sprijinul familiei și a comunității locale.

1.1.2. Planul de învățământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia

Planul de învățământ pentru educația timpurie [4] prezintă o imagine de ansamblu al structurării activităților de învățare la nivel preșcolar.

Tabelul 1. Planul de învățământ pentru educația timpurie [4]

Intervalul de vârstă	Categorii/Tipuri de activități de învățare	Nr.ore de activități de învățare desfășurate cu copiii zilnic/ tură	Numărul total de ore de activități de învățare/ săptămână
37 – 60 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	2 h	10 h
	Activități pe domenii experiențiale	1 h	5 h
	TOTAL		25 h
61 – 72/84 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	1 ½ h	7 ½ h
	Activități pe domenii	1 ½ h	7 ½ h

	experiențiale		
	TOTAL		25 h

Vom avea în vedere doar informațiile referitoare la nivel preșcolar. În Tabelul 1 sunt prezentate intervalele de vârstă la care ne raportăm, tipurile de activități de învățare, numărul de ore aferente fiecărui tip de activitate pe zi sau tură și numărul total de ore pe săptămână.

Activitățile de învățare sunt prezentate [4] ca ansamblu de acțiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate și conduse de cadrul didactic, care conduc la atingerea așteptărilor pe care adulții le au de la copii. Desfășurarea acestora necesită coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri ai procesului de predare-învățare-evaluare, respectiv: cadre didactice, părinți, copii. Activitatea de bază pe care se sprijină activitățile de învățare este jocul - activitatea fundamentală a copilului. La nivel preșcolar activitățile de învățare sunt de trei tipuri: Jocuri și activități liber-alese, Activități pentru dezvoltare personală și Activități pe domenii experiențiale (care pot fi activități integrate sau pe discipline).

Jocurile și activitățile liber-alese - ALA [4] „sunt cele pe care, de regulă, copiii și le aleg și care îi ajută să socializeze în mod progresiv”. Activitățile pe domenii experiențiale - ADE „sunt activități integrate sau pe discipline, desfășurate cu copiii în cadrul unor proiecte tematice sau în cadrul săptămânilor independente”. Activitățile pentru dezvoltare personală - ADP „de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile, o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/ predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.”

Activitățile de învățare se pot desfășura cu întreaga grupă de copii, cu grupuri mici sau activități individuale.

Durata, modul de desfășurare și conținutul activităților de învățare este dependent de modul în care reacționează copiii, grupul de copii sau indivizii la activitate. Durata unei activități poate să fie, la început, doar de 5-10 minute, crescând până la 35 de minute, în funcție de particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor și specificul situațiilor educative. Timpul rămas de la o activitate se recomandă să fie alocat celorlalte activități. În cazul în care se derulează o activitate integrată, durata activităților poate depăși timpul recomandat, în condițiile în care în cadrul acestor activități se integrează rutine și tranziții.

Pentru realizarea programului anual de studiu se va ține cont de cele șase mari teme: Cine sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim? și Ce și cum vreau să fiu?. Pentru nivelul 3-5 ani trebuie cuprinse cel puțin 4 teme anuale, iar pentru copii de 5-6 ani se

recomandă parcurgerea tuturor celor 6 teme anuale de studiu. Pornind de la aceste teme, anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele/activitățile tematice care urmează a se derula cu copiii⁴. Aceste proiecte tematice se pot realiza într-un număr maxim de 7 proiecte pe an cu o durată de maxim 5 săptămâni, sau, precum est recomandat, mai multe proiect de o mai mică amploare - între 1 – 3 săptămâni.

Programul zilnic de activitate efectivă cu copilul la grupă este de 5 ore pe zi, respectiv de 25 de ore pe săptămână. Activitatea personalului didactic de predare este completată zilnic cu 3 ore de activitate de pregătire metodico-științifică.⁵

În metodologia de aplicare a planului pentru învățământ preșcolar este amintit proiectul național *Să citim pentru mileniul III*. În cadrul acestui proiect se va desfășura, în mod obligatoriu, activitatea *Momentul poveștilor*, timp de 10-15 minute/zi. Acest proiect, ne aduce mai aproape în atingerea scopului prezentului ghid, având posibilitatea să punem în aplicare într-un regim zilnic demersurile formării de premise ale competențelor de limbă română ca limbă nematernă.

1.1.3. Domeniile de dezvoltare

Repererele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie (RFIDT, aprobate prin O.M. nr. 3851/2010) reflectă așteptările privind ceea ce ar trebui copiii să știe și să fie capabili să facă la finalizarea ciclului preșcolar. Aceste așteptări sunt definite pentru a sprijini creșterea și dezvoltarea normală și deplină a copiilor de la naștere până la intrarea în școală. Conform documentului menționat, finalitățile educației timpurii au în vedere o abordare holistică, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului.

Trebuie acordată atenție tuturor domeniilor deoarece dezvoltarea copiilor se petrece traversând simultan toate domeniile de dezvoltare. Între domenii există dependențe și interdependențe. Fiecare achiziție a copilului dintr-un domeniu influențează progresele copilului în celelalte domenii. Când copilul încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul Dezvoltarea limbajului și a comunicării, dar copilul este implicat și socio-emoțional, pentru că urmărește reacțiile celorlalți și învață semnificația acestora, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mișcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). De aceea, domeniile de dezvoltare devin, pe parcursul primilor ani de viață organizată în mediul din grădiniță, instrumente pedagogice esențiale pentru a realiza individualizarea educației și a învățării, dând posibilitatea educatorilor să identifice atât predispozițiile, cât și înclinațiile cu care copilul a venit pe lume, „interesele” sale sau, mai bine spus, domeniile, secvențele, aspectele sau elementele mediului social și natural de care este atras și

⁴ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.11

⁵ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.8

față de care își manifestă curiozitatea, precum și dificultățile pe care la întâmpină fiecare în parte pe parcursul dezvoltării timpurii⁶.

Cele cinci domenii de dezvoltare și subdomeniile⁷ acestora sunt:

- A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale
 - A.1. Subdomeniul: Dezvoltarea fizică
 - A.2. Subdomeniul: Sănătate și igienă personală
- B. Dezvoltarea socio-emoțională
 - B.1. Subdomeniul: Dezvoltare socială
 - B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională
- C. Capacități și atitudini față de învățare
 - C.1. Subdomeniul: Curiozitate și interes
 - C.2. Subdomeniul: Inițiativă
 - C.3. Subdomeniul: Persistență
 - C.4. Subdomeniul: Creativitate
- D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii
 - D.1. Subdomeniul: Dezvoltarea limbajului și a comunicării
 - D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii
- E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii
 - E.1. Subdomeniul: Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme
 - E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii. Limba română ca limbă nematernă

„Cuvântul este sunet și culoare, e mesagerul gândului uman.” Tudor Vianu

Limbajul reprezintă funcția utilizată cel mai frecvent de către oameni în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informații cu privire la mediul extern.

„Dezvoltarea limbajului⁸ în perioada preșcolară se caracterizează prin evoluția pronunției și a structurilor gramaticale, trecerea de la limbajul situativ la cel contextual; vorbirea este tot mai

⁶ *Curriculum pentru educația timpurie* -2019, p.16

⁷ Ionescu, M. și colab. (2010)., *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde, p. 3

⁸ Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

clară. Fiind principalul mijloc de comunicare interumană, limbajul este în același timp și factor de dezvoltare spirirtuală și de progres social. Prin urmare, limbajul are un rol determinant în dezvoltarea personalității umane”.

Prin intermediul activităților desfășurate în grădiniță, activități de dezvoltare personală, activități liber alese, activități pe domenii experiențiale, preșcolarii își dezvoltă capacitatea de a comunica verbal și nonverbal.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române limbajul reprezintă:

- Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele.
- Limba unei comunități umane istoricește constituită.
- Mod specific de exprimare a sentimentelor și a gândurilor în cadrul limbii comune sau naționale.
- Mod de folosire a unei limbi, în special a lexicului, specific anumitor profesii, grupuri sociale.

Se consideră că învățarea limbilor străine din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare al acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi. Aceasta este motivația principală aflată la baza diverselor inițiative ale Comisiei Europene menite să promoveze învățarea limbilor străine încă din educația timpurie și să sprijine cercetările în acest domeniu. Vorbind despre importanța comunicării într-o limbă străină, nu trebuie să neglijăm faptul că aceasta este una din competențele-cheie stabilite de Comisia Europeană. Acum câțiva ani, un eveniment a schimbat radical atitudinea față de limbile străine din lume, în primul rând în Europa. Este vorba de apariția Cadrului⁹ European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare și a Portofoliului European al Limbilor: ghid pentru profesori și formatori ai cadrelor didactice. Aceste două documente au revoluționat concepția studierii limbilor străine, propunând o scară de eșalonare a cunoștințelor și mai ales a competențelor în domeniul predării-învățării limbilor.

Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi (CECRL) descrie în întregime ce trebuie să cunoască persoanele care studiază o limbă, pentru a o utiliza în scopuri comunicative; el enumeră cunoștințele și deprinderile pe care acestea trebuie să le însușească și să le dezvolte, pentru

⁹ Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

a avea un comportament lingvistic eficace. Descrierea¹⁰ înglobează, de asemenea, contextul cultural, care constituie suportul unei limbi. Prin urmare, Cadrul de referință definește nivelurile de competență, care permit măsurarea progresului copilului la fiecare etapă a procesului de învățare și în orice moment al vieții. Documentul a fost conceput pentru a depăși dificultățile de comunicare, pe care le întâmpină profesioniștii din domeniul limbilor moderne, dificultăți datorate diferențelor existente între sistemele educative. Prin oferirea unei baze comune, care cuprinde un șir de descrieri explicite ale obiectivelor, conținutului și metodelor de predare-învățare, Cadrul de Referință a contribuit la ameliorarea transparenței cursurilor, la armonizarea programelor și calificărilor, favorizând astfel cooperarea internațională în domeniul limbilor moderne. Punerea la dispoziție a unor criterii obiective de descriere a competenței comunicative a condus la recunoașterea reciprocă a calificărilor obținute în diversele contexte de învățare și a contribuit la extinderea mobilității în Europa.

Limbajul¹¹- potrivit lui Stan C. este un „Sistem de comunicare interumană, axat pe elemente de limbă, pe articularea unor semne și simboluri, conducând la schimb de idei și informații ce stau la baza cunoașterii umane; formele limbajului permit înțelegerea și accesarea diverselor informații din toate domeniile științifice, determinând decodificarea elementelor complexe ale realității”.

Ionescu M. susține: „Un rol extrem de important îl are limbajul¹² ca mijloc de comunicare, ce ne ajută să trăim, să profesăm, să relaționăm într-o lume comună, a dialogului între oameni, cunoștințe, idei, valori arte și culturi. Limbajul este imersat, încorporat în cultură, dar, în același timp, este și vehicul al acesteia, comunicând valorile care contribuie la modelarea personalităților. Prin intermediul comunicării cu ajutorul limbajului universal al culturii, educația capătă un sens care îi depășește sfera de manifestare, devenind liant între diferitele identități culturale și etnice.”

În viziunea lui U. Șchiopu, „limbajul¹³, reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea”.

„Prin dezvoltarea limbajului¹⁴ și evoluția psihică generală, copilul își însușește noi modele de conduită verbală care contribuie nemijlocit la acumularea experienței sociale. Astfel, devine mai

¹⁰ Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextual provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației

¹¹ Stan C. (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 422

¹² Ionescu M. (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale modern*, ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 324-325

¹³ Șchiopu U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel, p.229

¹⁴ Verza E. (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas, p. 47-48

accesibilă înțelegerea „sistemului deschis” al limbajului, care se conservă prin fluxul continuu de schimburi cu mediul, și aceasta, desigur, în cadrul ambiantei sociale.”

Pentru formarea și dezvoltarea copilului, limbajul are o importanță deosebită. Limbajul este în același timp și un mijloc de comunicare, și un mijloc de cunoaștere. Prin limbaj copilul comunică, prin diferite forme, cu cei din jur, își prezintă gândurile, formulează întrebări, construiește răspunsuri, își manifestă sentimentele. Prin limbaj copilul acumulează cunoștințe, învață să le folosească în diferite situații, relaționează cu cei din jur, se integrează în grupuri de copii.

Dezvoltarea limbajului¹⁵ are loc odată cu dezvoltarea funcției de comunicare, a funcției de fixare a experienței cognitive și funcția de organizare a activității. Limbajul copilului se conturează afectiv în jurul vârstei de 4-5 ani, dar se dezvoltă și procesul de formare al vorbirii interioare. Important este să introducem în vocabularul copiilor cuvinte cu o pronunție corectă și cu un înțeles clar și care treptat vor constitui baza unei exprimări coerente și expresive.

Se cunoaște că vorbirea se dezvoltă începând de la naștere și continuă pe tot parcursul vieții și că părinții sunt primii profesori ai copiilor lor, iar mai apoi ei devin partenerii principali ai unităților de învățământ. În acest context, este necesară stabilirea unui parteneriat real între grădiniță și părinți. Familiile copiilor trebuie să fie în mod constant informate cu privire la toate aspectele legate de dezvoltarea propriului copil, inclusiv de aspectele principale ce vizează formarea și dezvoltarea comunicării la vârsta preșcolară.

Competența de citire și scriere se constituie ca două competențe: una de receptare și alta de producere. Învățarea citit-scrisului se bazează pe deprinderi de operare cu limbajul oral dobândite în prealabil (recunoașterea sunetelor și a literelor specifice limbii române și pronunțarea corectă a sunetelor) și constituie baza pentru dezvoltarea ulterioară a unor competențe de operare cu textul scris, care vor fi dezvoltate pe parcurs. Familiarizarea cu sunetele limbii române are în vedere receptarea sunetelor, articularea lor, accentul și intonația. Capacitatea de a recepta sunetele vorbirii se poate forma prin exerciții de discriminare fonetică, în care copilul sesizează sunetele din componența unui cuvânt și poziția acestora în cuvânt. Capacitatea de accentuare corectă a cuvintelor se poate stimula prin audiții de poezii, prin lectura expresivă realizată de educatoare sau prin exerciții focalizate direct asupra articulării cuvintelor.

Limba română, abordată ca limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă

¹⁵ <https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/>

valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, cadrul didactic obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral

Receptarea corectă a unui mesaj oral depinde de identificarea corectă a situației de comunicare și a parametrilor acesteia: emițător, receptor, mesaj, limbaj paraverbal (intonație, ritmul vorbirii, pauze în vorbire etc), limbajul nonverbal (mimică, gesturi).

Comunicarea orală este forma comună, naturală a comunicării și unul dintre cele mai complexe și eficiente procese de transmitere a informației. Aceasta implică participarea unui vorbitor și a unui ascultător în schimbul de mesaje simple și complexe, gânduri, opinii sau idei.

Comunicarea orală reprezintă, ca și comunicarea scrisă, un sistem propriu de reguli și norme, doar că sensibil mai bogat și mai complex, datorită factorilor extra și paralingvistici și a influenței decisive a cadrului situațional.

Comunicarea orală se dezvoltă ca o competență inconștientă a copilului de la naștere. Cu timpul, devenim conștienți de valoarea competenței de comunicare orală pentru a ne face înțeleși și a obține ce ne dorim.

Competența de comunicare¹⁶ orală reprezintă un ansamblu de cunoștințe, comportamente și atitudini, mobilizate pentru a realiza diferite forme de comunicare, care se detaliază în: participarea la o discuție, adresarea de întrebări (luarea interviului), răspunsul la întrebări (oferirea interviului), relatarea unor experiențe, reproducerea de texte, generalizarea unor idei și prezentarea în public, realizarea a diverse comentarii etc.

Comunicarea orală¹⁷ este partajată de emițător și receptor. În comunicarea bilaterală, în dialog, emițătorul și receptorul își schimbă alternativ pozițiile/rolurile. Receptorul este destinația mesajului, sarcina receptorului fiind aceea de a interpreta mesajul expeditorului, atât verbal, cât și nonverbal, procesul de interpretare a mesajului este cunoscut sub numele de decodare. Receptorul poate fi, de asemenea, un individ, o instituție sau un grup de mai multe persoane recunoscute ca participante la comunicare și care formează auditoriul.

Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral se realizează în activități ce au în vedere audiția de text, audiție și memorare de poezii scurte, repetarea de către educatoare a unor structuri sintactice (formule de salut, propoziții care exprimă acțiuni zilnice), receptarea unor

¹⁶ Goraș-Postică, V. (2015), *Psihopedagogia comunicării*. Suport de curs, Chișinău: CEP USM, p.148

¹⁷ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

întrebări simple, joc de rol de tipul vorbitor-ascultător. Mesajele ascultate trebuie să fie scurte, simple, cu subiecte de interes pentru copii.

Formarea competenței de comunicare orală la nivel preșcolar presupune dezvoltarea complexă a competenței de înțelegere la auz.

Prima abilitate de comunicare însușită de preșcolari este înțelegerea la auz, prin audiere/ascultare se învață limba maternă, iar, mai târziu, alte limbi, fie nematerne, fie străine.

*Ascultarea*¹⁸ este o abilitate fundamentală în dobândirea deprinderilor intelectuale de bază: vorbire, citire, scriere. Pamfil A. afirmă “*Ascultarea*¹⁹ este o aptitudine învățată, nu o capacitate înnăscută precum auzul. Așa cum suntem învățați să vorbim, trebuie să fim învățați să ascultăm – și să ascultăm eficient”. Ascultarea activă, ca parte a comunicării orale, este o capacitate ce definește un bun ascultător și se concretizează în a păstra tăcerea în timpul discursului susținut de partenerul de dialog, a focaliza atenția pe înțelegerea și clarificarea mesajului, a utiliza mijloacele paraverbale în procesul de receptare, a fi critic definind propriul punct de vedere cu privire la mesajul ascultat.

Ascultarea face parte din cele patru abilități lingvistice (citire, scriere, ascultare și vorbire) și, asemenea lecturii, este un proces de receptare. Procesul în sine este complex, presupunând primirea mesajelor orale, identificarea intenției vorbitorului, construirea sensului, identificarea și evaluarea situației de discurs, dar și o reacție la mesajele verbale și/sau nonverbale (după International Listening Association) la care vorbitorii sunt expuși. Faptul de a auzi este inclus în ascultare, dar se diferențiază, în mod clar, de aceasta. A auzi este doar o parte din procesul de ascultare și reprezintă, în principal, un proces fiziologic care se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului, o serie de asocieri auditive. Auzul este de natură fiziologică și reprezintă un proces pasiv, care apare chiar și atunci când suntem adormiți, în vreme ce ascultarea e de natură psihologică, este dinamică și reprezintă un proces interactiv, care îi implică atât pe vorbitori, cât și pe ascultători.

Auzul fonematic²⁰ privește capacitatea de a identifica și diferenția sunetele limbii, de a face distincția între sunet și literă și a percepe corect sunetele. Existența tulburărilor auzului fonematic sau slaba dezvoltare a acestuia determină dificultăți nu numai la nivelul emisiei, dar și la cel al discriminării literelor și reprezentărilor în plan grafic. Cu alte cuvinte, auzul fonematic este caracteristica auzului fizic prin care sunetele vorbirii sunt diferențiate între ele. Chiar dacă auzul fizic nu este afectat este posibil ca auzul fonematic al copilului să prezinte tulburări. Acest fenomen este prezent mai ales la copii.

¹⁸ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf

¹⁹ Pamfil, A. (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art, p. 376

²⁰ *Educarea și dezvoltarea auzului fonematic – Lecția de dicție* (dictie.ro)

Audierea reprezintă un proces de receptare și decodificare a comunicării orale. Audierea este inclusă în ascultare, dar reprezintă doar o parte din procesul de ascultare și se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului și asocieri auditive. Scopul audierii este formarea competențelor de înțelegere despre ce se vorbește și de a reacționa adecvat la cele auzite.

Procesul de înțelegere a mesajului oral presupune două tipuri de cunoștințe: lingvistice (elemente de fonologie, lexic, morfologie și sintaxă) și nonlingvistice (despre subiect, despre context, cunoștințe generale despre lume etc.).

Pronunția, accentul, intonația și viteza de vorbire reprezintă câteva dintre elementele care influențează considerabil înțelegerea mesajului oral:

Pronunția - sunetele unei limbi variază în procesul de vorbire, iar, dacă vorbirea se precipită, ele se influențează între ele, iar cuvintele sunt mai greu de înțeles; în învățarea unei limbi străine, pronunția la care este expus copilul este foarte diferită de cea a vorbitorilor nativi ai limbii respective; spre deosebire de vorbitorii nativi, care înțeleg cuvintele chiar dacă acestea au suferit modificări fonologice, non-nativii au probleme în înțelegerea mesajului oral, dacă acesta a suferit astfel de modificări.

Accentul - variază în funcție de regiunea geografică, dar și în funcție de grupul social căruia îi aparține vorbitorul; accentuarea joacă un rol important în perceperea mesajului oral, deoarece, de obicei, într-o propoziție sunt accentuate cuvintele pe care mizează vorbitorul pentru a transmite sensul.

Intonația - poate fi ascendentă și descendentă și variază de la un grup de limbi la altul; ea poate avea funcție emoțională, gramaticală, informațională, textuală, psihologică, dar și indexicală.

Viteza de vorbire- constituie una dintre cele mai spinoase probleme ale ascultătorilor unei limbi nematerne care, de multe ori, nu înțeleg ceea ce aud, din cauză că li se pare că se vorbește mult prea repede; ascultătorul trebuie să proceseze mesajul audiat, aproape în mod automat; cu cât viteza de vorbire este mai mare, cu atât este mai afectată comprehensiunea mesajului ascultat (fapt datorat lipsei automatismului în procesarea informației ascultate).

Ilica, A. afirmă că în cazul comunicării orale²¹ sunt vizate patru scopuri principale: să fim receptați (auziți), să fim înțeleși, să fim acceptați, să provocăm o reacție (o schimbare de comportament sau de atitudine). În vederea realizării unei veritabile interacțiuni, este de necontestat necesitatea dezvoltării permanente a capacității de exprimare orală, în funcție, desigur, de contextul învățării, atât pentru limba maternă, cât și pentru o limbă nematernă.

²¹ Ilica, A. (2003), *Didactica limbii române în învățământul primar*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu, p. 111

Ion Ovidiu Pânișoară identifică o serie de principii²² ale comunicării orale: „presupune un mesaj, iar mesajul implică elemente de structură, implică oferirea unor suporturi multiple de înțelegere a mesajului, este circulară și permisivă, este puternic influențată de situație și ocazie, este puternic influențată de caracteristicile individuale ale emițătorului, posedă atributele necesității, aleatorului și nelimitării.”

Receptarea corectă a mesajului oral²³ depinde de înțelegerea cuvintelor care compun mesajul. Receptarea cuvintelor (spuse sau scrise) se realizează prin: receptarea formei cuvântului (vorbitorul recunoaște sunetele/literele cu care compun cuvântul), înțelegerea semnificației cuvântului (vorbitorul cunoaște sensul cuvântului) și sesizarea legăturii dintre cuvinte (vorbitorul înțelege cum se combină un cuvânt cu alte cuvinte pentru a forma sintagme grupuri sintactice și enunțuri). Ascultătorul poate deduce sensul unor cuvinte din context. De exemplu, în propoziția: *Eu mănânc...X* (cuvânt necunoscut), cuvântul necunoscut indică (cu condiția cunoașterii celorlalte cuvinte) ceva care se mănâncă, iar sensul „ceva care se mănâncă” poate fi dedus din context chiar dacă ascultătorul nu cunoaște sensul exact al cuvântului.

Educatorul poate aplica anumite strategii pentru a facilita receptarea cuvintelor. Aceste strategii sunt:

Strategia referențială, bazată pe relația cuvântului cu referentul său (obiectul din realitate pe care acesta îl denumește). De exemplu educatoarea rostește un cuvânt și arată obiectul din realitatea pe care cuvântul îl denumește. Se poate apela de dicționare ilustrate, desene, imagini.

Strategia semantică, bazată pe relația de sens dintre anumite cuvinte, pe crearea unor asocieri între cuvinte pe ordonarea și clasificarea unor cuvinte după criterii intuitive sau date. De exemplu, explicarea cuvântului *câine* în relație cu *animal*; *mărul* în relație cu *fructul* etc.

Strategia morfologică bazată pe structura cuvântului. De exemplu exercițiile de „alintare a cuvintelor” care au în vedere receptarea diminutivelor (căsuță, umbreluță, mașinuță etc).

Receptarea mesajului oral depinde de strategiile de ascultare și de comportamentul de ascultător eficient. Strategiile și comportamentul se învață la grădiniță, dar se exersează și în afara ei. Comportamentul de ascultător eficient se realizează atunci când preșcolarul este atent pe parcursul activităților, răspunde la indicațiile educatoarei, este interesat să înțeleagă sensul unui mesaj ascultat, are capacitatea de a da răspunsuri adecvate într-o conversație.

Pentru a le forma copiilor competența de receptare a unui mesaj oral, educatorul organizează activități de receptare. Aceste activități au caracter integrat, ceea ce înseamnă că activitățile au în vedere dezvoltarea comunicării în relație cu anumite domenii experiențiale: științe, artă, societate, etc.).

²² Pânișoară, I. O. (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p. 75

²³ <https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de>

Exemplu de activitate²⁴ - *Lectura după imagini*

Lectura după imagini este o activitate de educare a limbajului specifică învățământului preșcolar. Această activitate are două componente de bază: observarea dirijată a imaginilor și dezvoltarea capacităților de receptare și de exprimare a mesajelor. Prima componentă a activității se realizează prin perceperea organizată și dirijată de către educatoare a imaginilor pe baza analizei, sintezei și a generalizării datelor din imagine. Perceperea se realizează prin metoda conversației, pornind de la elementele cunoscute de copii, de la experiența lor cognitivă.

Componenta verbală a activității se realizează concomitent cu perceperea imaginilor: copiii trebuie să analizeze imaginile, să le descrie, să le interpreteze și să le compare, folosind un limbaj propriu. Materialul intuitiv are un conținut variat și duce la dezvoltarea gândirii copiilor.

Activitatea de lectură pe bază de imagini are următoarele sarcini:

- dezvoltarea capacităților intelectuale;
- dezvoltarea proceselor psihice;
- exersarea și îmbunătățirea deprinderilor de exprimare corectă și fluentă;
- dezvoltarea unor trăiri afective, morale și estetice.

Metodica lecturii pe bază de imagini este determinată de particularitățile de vârstă ale copiilor, printre care trebuie să amintim:

- atenție de scurtă durată;
- percepție nesistematică, izolată a unor elemente nesemnificative;
- incapacitatea de a recepta esențialul, de aceea este nevoie de activitatea de dirijare a educatoarei;
- experiența de viață redusă.

Materialul intuitiv trebuie să satisfacă următoarele cerințe:

a. Sub aspect tematic:

- să corespundă programei, fiind accesibil și interesant;
- să asigure realizarea obiectivelor cognitive și afective;
- să îndeplinească cerințe didactice: claritate, vizibilitate, accesibilitate, atractivitate;
- să aibă valoare estetică.

b. Din perspectiva scopului didactic:

- să asigure unele reprezentări corecte;
- să contribuie la exersarea capacității de comunicare orală prin prezentarea unor acțiuni, prin prezentarea unor relații dintre personaje;

²⁴ Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

- să aibă dimensiuni corespunzătoare pentru a permite analiza și compararea elementelor componente, să permită perceperea fără dificultate a imaginii.

La activitățile de lectură după imagini nu este indicat să utilizăm foarte multe imagini pentru a nu dispersa atenția copiilor. Ilustrațiile trebuie să fie studiate în prealabil de către educatoarele pentru a alcătui un plan de întrebări și planul de idei la care vrea să se ajungă. Planul de întrebări trebuie să dirijeze atenția copiilor spre perceperea elementelor semnificative. Întrebările trebuie formulate în așa fel, încât să conducă la concluzii parțiale și finale. Ele trebuie să creeze situații-problemă, să aibă funcții cognitive și educativ-formative și trebuie să fie: clare, precise, accesibile, să nu sugereze răspunsul prin „da” sau „nu”. Răspunsurile copiilor trebuie să fie, de asemenea: clare, precise, corecte, concise, să fie o formulare conștientă bazată pe înțelegerea aspectelor principale ale ilustrației.

Structura activității pe bază de imagini:

Această activitate cu preșcolarii presupune:

1. Organizarea activității

- pregătirea sălii: aerisire, așezarea mobilierului ca ilustrațiile să fie vizibile pentru fiecare copil;
- pregătirea și așezarea materialului intuitiv în mod corespunzător;
- așezarea copiilor în mod optim.

2. Desfășurarea activității conține următoarele secvențe:

a. Introducerea în activitate se realizează prin anunțarea temei, prezentarea imaginilor și pregătirea pentru perceperea acestora. În această secvență se pot folosi mai multe procedee pentru captarea și menținerea atenției copiilor. Este recomandat să se folosească elemente-surpriză, ca: imagini aflate pe stativ/tablă acoperite sau întoarse, dezvoltându-se treptat la momentul potrivit. Se poate iniția o convorbire, se pot utiliza poezii sau ghicitori. Folosirea unor păpuși creează dispoziții afective optime pentru desfășurarea activității, determină motivația copiilor în cazul unor participări active, se pot juca cu jucăriile respective.

b. Perceperea/intuirea ilustrațiilor – prin analiza, descrierea, compararea și interpretarea acestora, prin discuțiile dintre educatoarele și copii și prin prezentarea concluziilor parțiale la care se ajunge. După acest prim contact cu imaginea, educatoarele dirijează perceperea tabloului către planul central, apoi către planul secundar. În perceperea fiecărui plan copiii trebuie să recunoască (să identifice) componentele, să le denumească, să enumere, să relateze acțiuni, să descopere relații, cauze și efecte, să evalueze, până se ajunge la concluzia finală.

c. Fixarea conținutului principal al imaginilor și sinteza finală - cea mai frecventă și mai plăcută formă de concluzionare este povestirea prin care se relevă semnificația ansamblului. După sinteza finală se poate cere copiilor să dea un titlu semnificativ pentru fiecare ilustrație.

3. Încheierea activității – constă în integrarea noilor cunoștințe în sistemul celor asimilate anterior și asigurarea retenției.

1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală

Conceptul de competență comunicativă, introdus de Dell Hymes, este mult mai cuprinzător, desemnând „ansamblul cunoștințelor lingvistice, interacționale și culturale, internalizate de vorbitorul nativ al unei limbi, care îi permite să se manifeste adecvat în contexte comunicative specifice”.

Conform Pamfil, comunicarea²⁵- dimensiune umană fundamentală a fost definită ca „schimb interacțional între cel puțin doi indivizi situați social, schimb care se realizează prin utilizare de semne verbale și nonverbale, fiecare individ putând fi, pe rând sau exclusiv, producător sau consumator al mesajului”. Competența de comunicare „este ansamblul cunoștințelor (savoirs) și capacităților (savoir-faire) pe care subiectul le mobilizează în situația de comprehensiune sau de producere a limbajului”.

Competența de comunicare cuprinde un ansamblu de cunoștințe (informații factuale), capacități (informațiile procedurale, abilitățile) și atitudini comunicative pe care un vorbitor le mobilizează pentru a recepta sau a produce mesaje în diverse situații de comunicare. De exemplu: repetarea unei informații dintr-un dialog ascultat, recunoașterea și utilizarea vocabularului specific într-un context dat, accentuarea corectă a cuvintelor, înțelegerea modului în care se desfășoară o conversație. Cunoștințele procedurale reprezintă modele și practici de conversație, sesizarea semnificației unui mesaj în funcție de intonația cu care este rostit și în funcție de gesturile de care este însoțit, exprimarea opiniei față de subiectul discutat. Atitudinile cuprind interesul pentru ascultarea mesajului, respect pentru interlocutor, inițiativă în comunicarea orală. Competența de comunicare este foarte complexă și are în alcătuire mai multe componente: componenta verbală, componenta cognitivă, componenta enciclopedică, componenta ideologică, componenta literară și componenta socio-afectivă.

Potrivit lui Iosifescu Ș. termenul de „competență”²⁶ este considerat drept un întreg structurat și emergent de cunoștințe și modele de gândire, de atitudini, stări afective, valori și reprezentări de comportamente, seturi acționale și deprinderi care determină capacitatea unei persoane de a juca anumite roluri și de a realiza anumite sarcini profesionale specifice, la nivelul superior de performanță, în situații și contexte profesionale diverse.”

²⁵ Pamfil, A. (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, p. 219

²⁶ Iosifescu, Ș. (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*. Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București, p.49

Prin exprimare orală se urmărește formarea și dezvoltarea competenței de receptare și formarea capacității de exprimare orală.

Curriculumul pentru educație timpurie pune un accent deosebit pe dezvoltarea limbajului și a comunicării (ascultare în vederea înțelegerii mesajului, comunicare și exprimare orală corectă, interes pentru scris și citit, discriminare fonetică, conștientizarea mesajului scris etc.).

Conform Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi, „*competența*²⁷ de *comunicare lingvistică* se definește prin relația a trei componente specifice: componenta lingvistică, componenta sociolingvistică și componenta pragmatică, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între cunoștințe, aptitudini și deprinderi”. Cele trei componente sunt descifrate după cum urmează:

- *componenta lingvistică* vizează formarea deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice;
- *componenta sociolingvistică* valorifică parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii;
- *componenta pragmatică* se concretizează în utilizarea funcțională a resurselor lingvistice (realizarea funcțiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii schimburilor interacționale.

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Formarea competenței lingvistice duce la o bună formare a competenței de comunicare, ea nu se tratează independent ci în legătură cu toate competențele necesare comunicării: competența fonetică, lexicală și gramaticală²⁸

Competența fonetică presupune capacitatea de a percepe, a reproduce și a distinge sunetele, cunoașterea trăsăturilor fonetice care disting fonemele, componenta fonetică a cuvintelor, fonetica frazei.

Pentru a dezvolta auzul fonematic și pronunțarea corectă a sunetelor din alfabetul limbii române (în special a celor cu pronunțarea dificilă), se recomandă să realizăm cu preșcolarii jocuri didactice de consolidare a competenței fonologice. Este nevoie de exerciții de repetare și fixare a sistemului fonologic (literele și sunetele, accentul și intonația).

Înșuirea de către preșcolari a sistemului fonetico-fonologic se întemeiază pe exersarea vocalelor, consoanelor și dezvoltarea abilității de diferențiere a sunetelor după caracteristici de articulare și acustice. În activitatea de familiarizare a preșcolarilor cu conținuturi de fonetico-fonologie se vor realiza următoarele: imitarea sunetului/grupului de sunete, ascultarea și receptarea,

²⁷ *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

²⁸ Gălușcă, L. (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, lector universitar, UPS Ion Creangă, Chișinău

imitarea, repetarea în cor. Abilități de pronunțare a sunetelor: recepționarea și producerea sunetelor și îmbinărilor de sunete; accentuarea corectă a cuvintelor; abilități de ritm și intonație; folosirea tempoului respectând pronunția corectă; pronunțarea corectă a propozițiilor, cu respectarea tipurilor de intonație în limba română (ridicată, coborâtă, lentă, accent logic și frastic).

Competența lexicală demonstrează dexteritatea unei persoane de a utiliza vocabularul unei limbi în situații stabilite. Se știe că predarea-învățarea vocabularului se face gradual, este corelată cu vârsta și cu nevoile comunicaționale ale grupului țintă. Numărul de cuvinte asimilate la o activitate depinde de vârsta preșcolarului. La determinarea cuvintelor noi propuse spre însușire copiilor vom ține cont de următoarele criterii: frecvența, necesitatea, capacitatea combinatorie, puterea derivațională, sfera semnificativă.

Competența gramaticală presupune cunoașterea resurselor gramaticale ale limbii și capacitatea de a le utiliza. Formarea competenței gramaticale la preșcolari prevede asimilarea conceptelor morfologice și a modalităților de aplicare a acestora în procesul de comunicare. Predarea-învățarea formelor gramaticale se face din perspectivă funcțională, iar abordarea acestora în cadrul activităților se realizează după un algoritm stabilit, știut și respectat de cadrele didactice. Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele.

1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Potrivit lui Chomsky A. competența lingvistică²⁹ este „capacitatea unui vorbitor ideal de a stăpâni un sistem abstract de reguli generative de vorbire”.

În viziunea recomandării Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, competența³⁰ este „capacitatea unei persoane sau a unui grup de a realiza sarcini majore de învățare (profesionale, sociale), la un nivel de performanță corespunzător unui criteriu sau standard, într-un context determinat. Într-o perspectivă apropiată, competența este un ansamblu structurat de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite prin învățare, care permit dezvoltarea de probleme în situații noi”. Competența trebuie dezvoltată până la finalizarea educației obligatorii și urmează să acționeze ca un fundament pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

²⁹ Chomsky, A. N. (2006), *Language and Mind*, ediția a III-a, Cambridge University Press, p.4

³⁰ Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare*, Arad, Editura University Press

Competența de comunicare³¹ în limba nematernă/străină nu presupune doar reproducerea unor mesaje memorate, ci demonstrarea unor abilități creative, ce țin de valoarea elementelor lingvistice într-un context. Formarea/dezvoltarea competenței lingvistice în procesul de predare-învățare a limbii române în grădiniță trebuie să fie axată pe dezvoltarea în ansamblu a celor patru deprinderi integratoare: audierea, vorbirea și preachiții pentru citit-scris.

La nivel preșcolar nu putem vorbi de competențe. Educația timpurie formează și dezvoltă comportamente care se constituie în premise ale competențelor cheie, decisive la următoarele niveluri de învățământ, pentru carieră și integrare socială.

Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale³² care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele. Așadar, procesul de formare/dezvoltare a competenței lingvistice trebuie organizat din perspectiva celor patru deprinderi integratoare, iar activitățile, strategiile didactice, propuse în cadrul activității, trebuie neapărat să fie axate pe cele 4 componente: fonologică, ortoepică, lexicală și gramaticală.

Doar un astfel de scenariu al activității ne poate garanta succesul, iar la evaluarea finală, vom putea determina performanța lingvistică a preșcolariilor, oferind probe ce ar evalua toate aspectele dezvoltării comunicării și a premiselor citit-scrierii.

Scopul educației lingvistice³³ este formarea unui vorbitor cult de limbă română, conștient, capabil să înțeleagă și să producă autonom mesaje orale în diverse domenii ale vieții, în vederea integrării socio-culturale. Educația lingvistică presupune diverse acțiuni și un conținut relevant cu referire la activitatea copilului în procesul și practica de a-și însuși o limbă. Obiectivele educației lingvistice vizează formarea competenței de comunicare (cunoștințe, capacități, atitudini), pe care preșcolarii urmează să le formeze/dezvolte pe parcursul frecventării grădiniței, fiind ghidați de educatoare.

Preșcolarii trebuie să fie încurajați, stimulați să asimileze informația audiată, deoarece în timpul audierii se aprofundează competențele lexicale și gramaticale, orice cuvânt auzit în context este memorat mai ușor împreună cu sensul și cu forma lui gramaticală.

Limbajul copilului în limba română ca limbă nematernă, drept instrument al comunicării, trebuie format, nuanțat în funcție de specificul comunicării pentru ca prin intermediul lui să se poată transmite idei, gânduri, sentimente, atitudini și să se poată realiza diferite comportamente comunicative.

³¹ *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg, p.16-17

³² Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de Știință

³³ *Ghid de implementare a curriculumului* (2019), Chișinău

1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală

Evaluarea premiselor de comunicare a preșcolarilor se realizează prin strategii care să motiveze copiii pentru învățare și să îmbunătățească capacitatea de receptare și producere de mesaje orale.

Evaluarea³⁴ preșcolară reprezintă un „ansamblu de activități dependente de anumite intenții. Acestea transcend datele imediate și contingente, raportându-se la o serie de funcții și scopuri bine determinate. Scopul evaluării nu este de a colecta anumite date, ci de a perfecționa procesul educativ. Raportat la derularea unei secvențe de învățare sau prin relaționare la un ansamblu structurat de activități de formare, se desprind funcții ale evaluării specifice dimensiunii normative (constatativă, diagnostică, prognostică), respectiv funcții specifice dimensiunii formative (motivațională, decizională, informațională).

Privite din punctul de vedere al educatorului, funcțiile evaluării vizează:

- culegerea de informații cu privire la măsura în care au fost realizate obiectivele stabilite;
- controlul asupra activității desfășurate;
- stabilirea eficienței organizării, structurării, accesibilizării conținutului, a alegerii strategiei adecvate grupei sau indivizilor din grupă;
- descoperirea unor lacune, dificultăți, rămăneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual);
- anticiparea, proiectarea, organizarea și conducerea științifică, eficientă a următoarelor secvențe de instruire.

Pentru preșcolar, funcțiile specifice ale evaluării sunt:

- îl ajută să fixeze, să consolideze și să rețină cunoștințele prin repetare și întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- să-i mărească încrederea în forțele proprii și să-i descurajeze comportamentele negative;
- îi susține interesul pentru cunoaștere stimulându-i și dirijându-i învățarea;
- contribuie la formarea capacității de autoapreciere și la stimularea tendinței de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniței cu familia.

Toate aceste funcții demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică. Ele apar și se actualizează diferențiat, prin prevalența uneia față de alta la un moment dat. O probă evaluativă oarecare nu îndeplinește toate funcțiile posibile în aceeași măsură. Toate funcțiile se pot întrezări, mai mult sau mai puțin, în toate situațiile de evaluare”.

Din perspectiva educatoarei, evaluarea reprezintă un feed-back asupra eficienței activității didactice desfășurate, atât pentru întreg colectivul de copii, cât și pentru fiecare preșcolar în parte.

³⁴ *Evaluarea în învățământul preșcolar – EDICT*

Realizarea acestor funcții³⁵ ale actului evaluativ poate avea loc numai în condițiile regândirii strategiilor de evaluare din perspectiva următoarelor exigențe:

- extinderea acțiunii de evaluare de la verificarea și aprecierea rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei care a condus la aceste rezultate; evaluarea nu numai a preșcolarilor, ci și a conținutului, metodelor, obiectivelor, situației de învățare, a evaluării;
- luarea în calcul a unor indicatori diferiți de achizițiile cognitive, cum ar fi: conduita, personalitatea copiilor, atitudinile, gradul de încorporare a unor valori;
- diversificarea tehnicilor de evaluare, adecvarea acestora la situațiile didactice concrete;
- deschiderea evaluării spre mai multe rezultate ale spațiului școlar (competențe relaționale, comunicarea educatoare - copil);
- scurtarea feed-back-ului, a drumului de la diagnosticare la ameliorare;
- centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive și nesancționarea în permanență a celor negative;
- transformarea preșcolarului într-un partener autentic a educatoarei prin evaluare, interevaluare, evaluare controlată.

Evaluarea³⁶ nu se prezintă decât în strânsă interrelaționare cu predarea și învățarea, ea fiind chiar o modalitate de a asigura achiziții temeinice și o coerență continuă în întregul demers educațional. „Evaluarea merită un loc important în învățământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie și în calitate, al învățării”.

În accepțiunea lui Bontaș I. „Evaluarea³⁷ este actul didactic complex, integrat întregului proces de învățământ, și care asigură evidențierea atât a cantității cunoștințelor dobândite, cât și a calității lor, care prevede valoarea (nivelul, performanțele și eficiența) acestora la un moment dat – în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare-învățare.”

Evaluarea face posibilă aprecierea rezultatelor, în comparație cu obiectivele propuse, oferind posibilitatea de a culege datele necesare cu privire la dezvoltarea globală a copilului preșcolar, precum și date despre progresul individual al copilului. Se urmărește prin aceasta, să se realizeze însușirea tematicii, sistematizarea și consolidarea celor învățate anterior. În urma rezultatelor obținute, se impune stabilirea unui plan de dezvoltare individuală pentru cei cu rezultate foarte bune și programe de recuperare pentru cei cu rezultate mai puțin bune.

Buna cunoaștere a particularităților de vârstă e importantă în preșcolaritate cu atât mai mult cu cât la această vârstă, evoluția e foarte rapidă și diversificată, iar educatoarea trebuie să-și adapteze procesul de educare-învățare la particularitățile copiilor.

³⁵ Cucoș, C. (2006), *Pedagogie*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p.370

³⁶ Ausubel, P.D. (1981), *Pedagogia secolului XX. Învățarea în școală*, București, Editura Didactică și Pedagogică

³⁷ Bontaș, I., (2008) „*Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL, p.252

În activitatea din grădiniță, actul de evaluare are drept scop măsurarea și aprecierea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor dobândite de copii în cadrul actului educațional.

În opinia lui Ausubel, evaluarea este punctul final într-o succesiune de evenimente, care cuprinde următorii pași:

- Stabilirea scopurilor pedagogice, prin prisma comportamentului dezirabil al copiilor;
- Proiectarea și executarea programului de realizare a scopurilor propuse;
- Măsurarea rezultatelor aplicării programei;
- Evaluarea rezultatelor.

Aplicând teoria acestui pedagog la cerințele educației timpurii, putem deduce că educatoarea stabilește premisele activității ce se vor regăsi în puncte atinse, a căror cuantificare va reda măsura în care demersul educativ a avut eficiența dorită. Așadar, cadrul didactic proiectează scopul educațional, adaptează resursele și activitățile la nivelul de dezvoltare al copiilor, planifică și măsoară fiecare progres, organizând demersul următor în funcție de rezultat și are capacitatea de a stabili rezultatul intervenției sale asupra preșcolarului prin evaluare.

Evaluarea orală³⁸ implică abilitatea de a transmite verbal mesajele, de a le recepta, de a formula întrebări și răspunsuri, de a dialoga, a identifica sensul cuvintelor prin raportare la context, de a integra cuvinte noi învățate în enunțuri proprii, de a povesti, de a avea o pronunție clară și corectă.

Evaluarea orală se realizează în multiple forme, astfel, în grădiniță sunt utilizate următoarele modalități de apreciere a rezultatelor preșcolarilor:

- Aprecierii verbală;
- Aprecierii prin culori (buline colorate);
- Lauda;
- Recompensa;
- Încurajarea.

Aprecierii verbală deține un rol deosebit pentru stimularea copiilor și cultivarea motivației afective, pozitive. Este o metodă foarte utilă în cazul copiilor timizi, retrași care au mereu nevoie de confirmarea acțiunilor pe care le realizează. Ea urmărește să acorde încredere copilului, să-l impulsioneze să dea totul, pentru ca la activitatea următoare să aibă rezultate și mai bune. Astfel, în sala de grupă se creează o atmosferă de prietenie, destinsă în care copiii se simt bine unii cu ceilalți. Grădinița nu se lansează într-o competiție, unde fiecare luptă pentru podium, ci într-un spațiu de socializare, un loc unde adulții ajută copiii să se dezvolte.

Aprecierii prin culori este foarte utilizată în grădiniță. Prin utilizarea unor buline de culori diferite, copiii devin mai motivați în sarcina solicitată. Metoda bulinelor vine în ajutorul copiilor, arătându-le exact unde se află în drumul lor spre atingerea scopurilor educaționale. Astfel,

³⁸ Chiriac, M. (n.d.), *Evaluarea - ghid al activității din grădiniță* - studiu științific

ei trec mai ușor prin perioada de așteptare și rămân concentrați asupra scopului final. Această metodă dezvoltă autocontrolul copiilor, adunând bulinuțe copilul învață să aibă răbdare și să devină perseverent în urmărirea scopului său. Pentru ca această metodă să funcționeze, trebuie stabilit de la început care sunt comportamentele pentru care vor primi bulina roșie, cea neagră sau cele pentru care vor fi retrase bulinele roșii.

Laudele - accentuarea activității prin laudă este cea mai puternică unealtă pe care o are la îndemână cadrul didactic. Această acțiune de sprijin/întărire a activității preșcolariilor ajută la realizarea obiectivelor și îmbunătățește următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine. Copiii trebuie lăudați de fiecare dată când merită. De asemenea, copilul trebuie lăudat pentru o realizare personală, nu de grup și nici prin compararea cu alt copil.

Recompensele pot fi considerate o confirmare minunată a efortului și talentului copilului. Ele pot constitui stimulente foarte eficiente, dacă copiii au decis că merită să muncească pentru a le primi. Însă recompensele primite pot genera și aspecte neplăcute, copilul se poate obișnui să întrebe: „Dacă fac ceea ce-mi ceri, ce primesc în schimb?”. Așadar, recompensele sub formă de dulciuri sau alte obiecte atractive trebuie oferite cu măsură și doar pentru a încuraja comportamente dezirabile.

Încurajarea este considerată necesară pentru schimbarea comportamentului copilului preșcolar. Încurajările sunt spuse înainte și în timpul activităților, nu doar atunci când se află în fața unui eșec. În urma încurajărilor, copiii au libertatea de a alege dacă sunt sau nu mulțumiți de rezultatele lor. Standardele sunt stabilite de comun acord, împreună cu părinții și educatorii.

Toți copiii pot fi încurajați pentru lucruri pe care le-au încercat sau pentru lucruri față de care arată un progres. După suficient de multe încurajări, copiii pot progresa.

Toate modalitățile de apreciere au rolul de a îmbunătăți următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine.

CAPITOLUL 2 PROIECTAREA DIDACTICĂ

2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale.

Proiectarea didactică este o activitate complexă de anticipare a ceea ce dorește cadrul didactic să realizeze împreună cu preșcolarii în cadrul unei activități de învățare.

Potrivit lui Vlăsceanu L. activitatea de **proiectare pedagogică**³⁹ valorifică acțiunile și „operațiile de definire anticipativă a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor învățării, probelor de evaluare și mai ales a relațiilor dintre acestea, în condițiile unui mod de organizare a procesului de învățământ”.

În concepția lui Ionescu **proiectarea activității didactice**⁴⁰ este „ansamblul de procese și operații deliberative de anticipare a acesteia, de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instrucției și educației și a relațiilor dintre aceștia, la nivel macro (respectiv la nivelul general al procesului de învățământ) și micro (la nivelul specific/intermediar - al unităților de învățare/capitolelor/temelor și operațional - al activităților didactice concrete.

La **nivel macro**, *proiectarea pedagogică* a procesului de învățământ reprezintă un demers de anticipare a acțiunilor specifice, realizate în cadrul activităților instructiv-educative, pentru realizarea funcționalității procesului, la nivel strategic și managerial.

La **nivel micro**, vorbim de *proiectarea didactică*, care presupune interrelaționarea dintre elementele structurale fundamentale (finalități, strategii de (auto)instruire, strategii de (auto)evaluare), precum și întocmirea unor documente sau instrumente de lucru utile deopotrivă cadrului didactic și elevului în desfășurarea activității instructiv-educative.”

Proiectarea didactică⁴¹ reprezintă ansamblul operațiilor de anticipare a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor didactice și strategiilor de evaluare precum și a relațiilor dintre acestea. Proiectarea demersului didactic se referă la ansamblul de procese și operații de anticipare, de fixare mentală a pașilor care urmează a fi parcurși la nivelul procesului de învățământ, cât și la nivelul unităților de învățare sau al unităților tematice și al activităților didactice concrete.

În accepțiunea lui Cristea S. **proiectarea didactică**⁴² este „activitatea de structurare a acțiunilor care asigură funcționalitatea sistemului și procesului de învățământ la nivel general, specific/intermediar și concret/operațional conform finalităților elaborate în termeni de politică a educației.”

Proiectarea didactică⁴³ este definită ca o acțiune „de anticipare a demersurilor educaționale, necesare planificării, organizării și desfășurării procesului de învățământ.”

³⁹ Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.249

⁴⁰ Ionescu, M. (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL

⁴¹ Albușescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.241

⁴² Cristea, S. (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom

⁴³ Stoica, M. (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru, p.169.

În viziunea lui Constantin Cuceș, **proiectarea didactică**⁴⁴ reprezintă o anticipare cât mai precisă a demersului activității, prin definirea clară a scopului, a obiectivelor, a modului de organizare, a etapelor activității, a metodelor și mijloacelor de realizare, etc.

„Proiectarea didactică⁴⁵ reprezintă procesul deliberativ de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instrucției și educației.”

Proiectarea didactică trebuie să cuprindă toate procesele și operațiile gândirii anticipative care privesc întreaga activitate didactică indiferent de amploarea și complexitatea acesteia. Proiectarea este o acțiune sistematică, continuă care vizează toate demersurile didactice și se concretizează într-un ansamblu de operații care se desfășoară într-o succesiune specifică.

Pentru o proiectare didactică de calitate, trebuie avut în vedere ca:

- scopul și obiectivele să fie clar definite;
- identificarea și selectarea conținuturilor, care conduc la atingerea scopului și obiectivelor, să fie precisă;
- organizarea spațiului educațional să faciliteze atingerea scopului propus;
- resursele educaționale folosite să fie atent selecționate;
- interacțiunea componentelor din procesul educațional trebuie să fie anticipată;
- prevenirea apariției factorilor perturbatori și eliminarea acțiunilor inutile și/sau necontrolate.

Se disting două variante ale proiectării, în funcție de perioada de timp luată ca referință și anume: proiectarea globală, ce are ca referință o perioadă mai îndelungată de timp și operează cu obiective, conținuturi mai largi; proiectarea eșalonată, ce vizează o disciplină sau un grup de discipline, pe 1 an, un modul sau o oră școlară/activitate de învățare.

În cadrul activităților didactice, proiectarea didactică descrie modul în care structurile care definesc actele didactice se raportează între ele: competențe specifice, conținut, strategii didactice și strategii de evaluare. Acest design include, de asemenea, elaborarea de documente și instrumente de lucru pentru a ajuta profesorii/educatorii să desfășoare activități la clasă/grupă.

R.M.Gagne și L.J.Briggs apud (Ezechil & Lăzărescu) consideră că pentru desfășurarea unei activități didactice⁴⁶ eficiente este necesar: să se precizeze cât mai clar rezultatele așteptate (obiectivele educaționale urmărite); să se stabilească ce conținuturi și ce capacități de învățare vor fi necesare pentru realizarea obiectivelor; să fie elaborate strategii didactice coerente cu ajutorul cărora vor fi realizate obiectivele stabilite; să se stabilească modalități de verificare a nivelului de realizare a obiectivelor, prin compararea rezultatelor așteptate cu cele obținute.

⁴⁴ Cuceș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.108.

⁴⁵ Cuceș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.119.

⁴⁶ Ezechil, L. & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București, Editura V & Integral, p.168

Proiectarea didactică⁴⁷ îndeplinește următoarele funcții: funcția de anticipare, funcția de orientare, funcția de organizare, funcția de dirijare, funcția de reglare și autoreglare, funcția de decizie și funcția de inovare.

Funcția de anticipare a etapelor care urmează a fi realizate se referă la prefigurarea unui set de operații pe care cadrul didactic trebuie să le aibă în vedere și care, într-un anumit punct, să se generalizeze, conferind un sens ascendent activităților desfășurate în grupă. În această etapă, cadrul didactic stabilește tema și conținutul, concepe și pregătește activitățile de învățare, alege modalitățile și metodele de realizare a acestora.

Funcția de orientare țintește atingerea obiectivelor propuse prin identificarea resurselor didactice, de timp și materiale pe care cadrul didactic le utilizează în proiectare și care dau sens și direcționează activitatea didactică. Funcția de orientare are rolul de a stimula și motiva învățarea, de a dezvolta competențele, aptitudinile, creativitatea, inteligența și gândirea critică a preșcolarilor.

Funcția de organizare cuprinde organizarea întregii activități educaționale prin amenajarea spațiului educațional (centrul tematic, ariile de stimulare, sala de grupă etc.), alegerea materialului didactic, stabilirea strategiilor de învățare, a metodelor de evaluare, în mod concret, face referire la modul în care cadrul didactic reușește să îmbine resursele didactice pentru a desfășura optim activitatea și pentru a eficientiza demersul didactic; proiectarea este fundamentul activității instructiv-educative.

Funcția de dirijare se referă la îndrumarea, orientarea demersului didactic în funcție de finalități, la modul cum alege educatoarea să se deruleze activitățile de învățare.

Funcția de reglare și autoreglare este funcția în care cadrul didactic stabilește un set de măsuri de ameliorare sau de eficientizare după caz, în urma evaluării sau prin feedback.

Funcția de decizie și funcția de inovare se referă la faptul că proiectarea legiferează întreaga activitate didactică și asigură și regenerează actul didactic, în situațiile în care acest lucru este necesar. Așadar, educatoarea optează pentru cele mai eficiente variante de acțiuni în funcție de etapele proiectării didactice, care pot fi: în timpul instruirii, în perioada de evaluare a rezultatelor, în elaborarea programelor, în alegerea metodelor de predare. Funcția de inovare presupune o activitate de creare și recreare permanentă care să optimizeze procesul didactic și să faciliteze inovarea în activitatea cadrului didactic.

Eficiența procesului instructiv educativ este maximă dacă proiectarea didactică respectă *principalele etape ale unei proiectări didactice*⁴⁸ corecte și complete așa cum au fost sintetizate de către I. Jinga și I. Negruț într-o lucrare care, din punctul de vedere al practicianului, prezintă o mare valoare aplicativă. Aceste etape sunt orientate pe întrebări specifice, respectiv:

⁴⁷ Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.984

⁴⁸ Jinga, I., Negruț, I. (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis, p.168

- „Ce voi face?” (trebuie să precizez obiectivele educaționale urmărite);
- „Cu ce voi face?” (trebuie să analizez resursele educaționale disponibile);
- „Cum voi face?” (trebuie să elaborez strategiile didactice adecvate);
- „Cum voi ști dacă ceea ce am făcut este bine făcut?” (trebuie să evaluez eficiența activității didactice desfășurate).

Etapele⁴⁹ proiectării didactice se derulează eșalonat pe diferite intervale de timp. La nivelul învățământului preșcolar, proiectarea activităților didactice are în vedere respectarea următoarelor etape:

- ✓ lectura curriculumului pentru învățământul preșcolar din România;
- ✓ lectura planului de învățământ și a metodologiei de aplicare a planului de învățământ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani;
- ✓ elaborarea planificării calendaristice anuale;
- ✓ elaborarea planificării semestriale/pe module de învățare;
- ✓ elaborarea planificării săptămânale;
- ✓ elaborarea proiectelor de activitate didactică.

Primele două etape au rolul de a îndruma și pregăti proiectarea didactică, celelalte etape prezintă elementele de proiectare și elaborare a materialelor necesare organizării și desfășurării activităților pedagogice și educaționale din grădiniță.

2.2. Proiectarea activităților de învățare

Proiectarea activităților de învățare reprezintă o subcategorie particulară a proiectării didactice, care se axează pe moduri de derulare a activităților educaționale. La nivelul învățământului preșcolar, modul de organizare și desfășurare al activităților este unul specific, având următoarele elemente: planificarea calendaristică, planificarea săptămânală, proiectarea tematică și proiectarea didactică de la grupă (proiectul didactic).

În elaborarea acestor activități, cadrele didactice trebuie să țină cont de particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor, de resursele temporale, de interesul copiilor pentru o temă specifică, de formarea unor aptitudini, deprinderi, abilități și a unor cunoștințe utile în dezvoltarea armonioasă necesară pregătirii pentru viață, de specificul cultural și etnic de proveniență al copiilor sosiți în mediul de învățare.

Pentru o proiectare eficientă a activităților de învățare, educatoarea trebuie să aibă în vedere anumite documente școlare oficiale, precum: Curriculum pentru Educație Timpurie 2019,

⁴⁹ Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.242

Repere fundamentale în dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Scrisoarea Metodică, cât și consultarea unor ghiduri de bune practici. Idealul educațional al societății actuale este reprezentat de dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative.

Proiectarea constituie parte indispensabilă a activității cadrului didactic: aceasta îndeamnă la reflectarea asupra obiectivelor și concepțiilor sale, obligă gândurile și noțiunile a se regulariza într-un sistem logic, coordonează condițiile subiective și cele obiective necesare pentru eficiența activității instructiv-educative.

Proiectarea didactică necesită parcurgerea unor etape: stabilirea obiectivelor clare, a resurselor educaționale, identificarea metodelor și tehnicilor optime în vederea realizării obiectivelor, verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective, dar, în primul rând, este necesară cunoașterea copilului, înțelegerea funcționării individuale a acestuia.

Luând în considerare factorii anteriori, rămâne să ne rezumăm la patru segmente în proiectarea eficientă care va duce la tratarea holistică a întregului proces de învățare și anume:

1. Segmentul de identificare a obiectivelor potrivite ce urmează a fi realizate în activitatea de învățare.

Prin obiectiv educațional se înțelege proiectarea anticipată a rezultatelor învățării, a cărui scop definitoriu constă în influențarea conduitei individului. „Obiectivul educațional⁵⁰ este ipostaza cea mai „concretă” a finalităților și desemnează tipul de schimbări pe care procesul de învățământ sau cel din alt sistem educativ îl așteaptă și/sau îl realizează. Se referă la achiziții de încorporat, redată în termeni de comportamente concrete, vizibile, măsurabile și exprimabile.”

La stabilirea obiectivului⁵¹ trebuie să avem în vedere următorul model: formulăm obiectivul activității, proiectăm rezultatul așteptat. Conștientizarea obiectivelor face posibilă planificarea activității, organizarea acestuia și punerea în practică. Obiectivul deci are și o funcție de reglare în cazul în care nu avem rezultatele așteptate, analizăm detaliile activității, concluzionăm cauzele nereușitei.

Conform Curriculumului pentru educația timpurie⁵² bazele capacității de a învăța pe tot parcursul vieții se formează în primii ani ai copilăriei. Punctul de pornire în planificare pentru cadrul didactic îl constituie domeniile de dezvoltare. Pornind de la acestea cadrul didactic alege

⁵⁰ Cucuș, C. (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p. 191

¹³ Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel

⁵² Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.14

dimensiunile de dezvoltare, la care adaptează formele de comportament pe care dorește să le prioritizeze. Operaționalizarea sarcinilor include atribuirea dimensiunilor de dezvoltare la domeniile de dezvoltare, divizarea formelor de comportament și elaborarea acestora pe nivele de formare, redactarea conținutului adecvat în formă operaționalizată, aplicarea și folosirea operațională a metodelor și mijloacelor și abia la sfârșit operaționalizarea sarcinilor realizabile.

Sarcinile operaționale⁵³ au două segmente: de formă și de conținut. Segmentul de formă stabilește sarcina de învățare pentru copil, cea de conținut poartă informația care urmează a fi însușită.

Potrivit lui Szabó-Thalmeiner⁵⁴, Bocoș-Jucan⁵⁵, Mogonea,⁵⁶ criteriile și așteptările generale de formulare a obiectivelor operaționale sunt:

- sarcina operațională se formulează pentru materialul ce urmează a fi predat;
- sarcina operațională necesită a fi formulată cu referire la performanța care urmează a fi atinsă de preșcolar, nu ne referim la activitatea cadrului didactic: exemplu-preșcolarul să denumească caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (corect)/cadrul didactic să facă cunoscut caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (incorect);
- sarcina trebuie formulată cu ajutorul unor verbe care exprimă acțiuni concrete ușor de observat și verificat în comportamentul copiilor. Se recomandă a fi evitate formulările schematice și unilaterale ca: preșcolarul să știe, să cunoască.

Este necesar să proiectăm mijloacele, metodele și instrumentele variate a căii care duce la rezultat și să delimităm sistemul de strategii care ne vor călăuzi la rezultat. Schimbările de comportament ale preșcolarului necesită a fi formulate concret, în vederea evaluării permanente. În literatura de specialitate întâlnim o serie de verbe care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale. Astfel găsim verbe pentru sfera psihomotrică (de exemplu: să observe, să recunoască, să compare, să dorească, să încerce, să aplice, să răspundă, să execute corect fără efort, etc.). Verbe de acțiune care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale în sfera cognitivă sunt de exemplu: să-și aducă aminte de..., să recunoască, să evoce, să stabilească, să transforme, să facă diferența între, să concludă, să folosească expresii proprii, să reformuleze, să grupeze, să facă abstracție, să planifice, să stabilească reguli, să decidă, etc. Printre verbele care pot fi utilizate cu

⁵³ Pavelea, C. (2005), *Psihopedagogie aplicată în activitățile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru

⁵⁴ Dr.Szabó Thalmainer N. (2001), *Tanulásmódszertan- Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára*

⁵⁵ Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*, Pitești, Editura Paralela 45

⁵⁶ Mogonea, F. R. (2014), *Metodica activităților instructiv-educative în grădinița de copii: abordări teoretice actuale, în vederea pregătirii pentru examenele de definitivat și de gradul II*, Pitești, Editura Paralela 45

scopul formulării obiectivelor operaționale în sfera afectivă se numără: să facă diferența, să distingă, să separe, să aleagă, să se acomodeze, să discute, să aplice, să ajute, să-și corecteze performanța, să nege, să apere, să încurajeze, să justifice, să formuleze, să reinterpreteze, să completeze, să evite, să controleze. Prin operaționalizarea sarcinilor cât mai clare ajungem la atingerea obiectivelor propuse.

2. Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor necesare în vederea realizării obiectivelor formulate.

Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor în vederea realizării obiectivelor formulate se referă la conturarea conținuturilor învățării, a resurselor umane și materiale, cât și a timpului disponibil de activitate. La stabilirea conținuturilor de asemenea trebuie să luăm în considerare faptul că preșcolarul de altă etnie nu intră în contact cu limba română, ca limbă maternă numai la activitățile pe domenii experiențiale din domeniul limbă și comunicare, ci și la celelalte activități care se desfășoară pe parcursul zilei în grădiniță. Accentul se pune pe procesul prin care ajunge de la preasculare-ascultare la producere și în ce măsură evoluează producerea vorbirii de la nivelul de bază (pre A1 la A1 și mai departe).

Potrivit Curriculumului pentru educația timpurie⁵⁷ din 2019, conținutul temelor anuale de studiu se conturează în jurul a șase teme integrate după cum urmează:

CINE SUNT/SUNTEM?

Descrierea temei: O explorare a naturii umane, a convingerilor și valorilor personale, a corpului uman, a stării de sănătate proprii și a familiei, a grupului de prieteni, a comunității de apartenență, a culturilor cu care venim în contact, a drepturilor și a responsabilităților proprii, a ceea ce înseamnă să fii om.

- Cine sunt eu? (numele, denumirea părților corpului, caracteristici fizice, morale, etc.)
- Sistemul senzorial (Ce văd? Ce aud?, mirosul, simțul tactil, gustul)
- Eu și tu (diferențe de limbă, rasă, de religie, de cultură; prietenie, acceptare, relații interpersonale)
- Ce doresc să devin? (ocupațiile, meseriile: medicul, polițistul, pompierii, poștașul, etc.)
- Știu, doresc să știu, să cunosc, sunt capabil de...(mâncatul, îmbrăcatul, respectarea curățeniei în grupă, autoservirea, îngrijirea plantelor, etc.)
- Să sărbătorim împreună! (Ziua Națională, Ziua Copilului, zilele de naștere, etc.)
- Obiceiurile (Ziua Sfântului Martin, Moș Nicolae, colindatul, umblatul cu sorcova, etc.)

CÂND/CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?

⁵⁷ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

Descrierea temei: O explorare a lumii fizice și materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relației cauză-efect, a fenomenelor naturale și a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului științei și tehnologiei.

- Anotimpurile (fenomene ale naturii, vremea, plante, animale, păsări, gâze, obiceiurile animalelor în funcție de anotimp, lucrări, sporturi, recolte, alte activități specifice).
- Zile cu semnificație importantă (Ziua Mondială a Animalelor, Ziua Recoltei, Ziua Națională, Sfântul Nicolae, Crăciunul, Carnavalul, Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Ziua Mamei, Paștele, Ziua Mondială a Păsărilor și Arborilor, Rusaliile, Ziua Copilului, etc.).
- Astre, planete (planete, astre, călătoria în spațiu).
- Lumină și umbră (surse naturale și artificiale de lumină).
- Ocrotirea naturii, a animalelor și plantelor (mici ecologiști, grădinița din pădure, adunarea și reciclarea deșeurilor)
- Stil de viață sănătos (alimentație sănătoasă, efectul nociv al unor alimente, mâncăruri pentru organism)
- Cine ce lucrează? (meserii, unelte, instrumente, produse)
- Unde și cu ce călătorim? (mijloace de transport și combustibili)
- Din ce se confecționează și la ce o/îl folosim? (transformarea diferitelor materiale, procese tehnologice)
- Experimente (circulația apei, formele apei, caracteristicile acesteia; plantarea semințelor pentru răsaduri, plutire, scufundare, cădere).

CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?

Descrierea temei: O explorare a felurilor în care ne descoperim și ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile și valorile, atât în relațiile interpersonale, cât și prin limbaj și prin arte. O incursiune în lumea patrimoniului cultural național și universal.

- E bine împreună! Cum mi-am petrecut vacanța? (întâlnire după vacanță, povestirea amintirilor, etc.).
- Se apropie vacanța! (pregătire pentru vacanță, planuri, dorințe).
- Cerc, cerc, cerc vioi! (jocuri cu text și cântec, bucuria jocului comun).
- Ce frumoasă este grădinița noastră! (prezentare, sentimentul de a fi mândru de grădiniță).
- A fost odată ca niciodată...(audiție, povestire, joc cu elemente de dramă, teatru de păpuși, reprezentări).
- Dacă aș fi o zână aș...(jocuri cu elemente de dramă).
- Așa sunt eu...(pregătirea cărții de identitate, harta caracteristicilor, etc.).
- Prieteni, prieteni, un, doi, trei...(cine sunt eu? cine ești tu? relații de prietenie).

- Eu și familia mea (relațiile familiale, serbare de Ziua Mamei, la bunici, etc.).
- Ne pregătim de sărbătoare! (Moș Nicolae, Crăciunul).
- Fulgușor de nea (pregătirea unui om de zăpadă, bulgăreală, la săniuș).
- Să îngrijim plantele, păsările!
- Carnavalul (obiceiuri, confecționare de măști, bal mascat).
- Orașul nostru (monumente, clădiri, orașul/satul natal și împrejurimile acestuia, iubirea manifestată pentru plaiurile natale).
- Spune, ce simți! (religia mea, vizită la biserică, etc.).
- Peste tot în lume trăiesc copii (audiție, confecționare de albume, film educativ).

CUM ESTE/A FOST ȘI VA FI AICI PE PĂMÂNT?

Descrierea temei: O explorare a evoluției vieții pe Pământ, cu identificarea factorilor care întrețin viața, a problemelor lumii contemporane (poluarea, încălzirea globală, etc.). O explorare a orientării noastre în spațiu și timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei și geografiei din perspectivă locală și globală, a căminelor și a călătoriilor noastre, a descoperirilor, a contribuției oamenilor și civilizațiilor la evoluția noastră în timp și spațiu.

- Sistemul solar (Călătorie în spațiu, Soarele, Luna, stele, constelații, planete).
- Creaturi străvechi (dinozauri).
- De la primii oameni până în zilele noastre (Copacul familiei, Jocul cetății, Așa suntem noi).
- Să avem grijă de Pământ! (Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Poluarea, Viața de pe planetă în pericol!, Specii pe cale de dispariție, Arca lui Noe, etc.).
- Anotimpuri și obiceiuri populare (sărbătorile și obiceiurile legate de acestea).
- De la colibe până la zgârie-nori (cămine de azi și de odinioară- case, clădiri).
- Micii exploratori (de la copac la hârtie, de la nisip la sticlă).
- Aici locuiesc...(forme de relief, evenimentele culturale, istorice ale regiunii natale, moștenirea obiectivă, intelectuală).
- Suntem români! (poezii populare, cântece, dansuri populare, portul popular, etc.).
- Împreună în Europa (popoare europene și caracteristicile lor specifice).

CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?

Descrierea temei: O explorare a modalităților în care comunitatea/individul își planifică și își organizează activitățile, precum și a caracteristicilor produselor activității/muncii și, implicit, a modalităților prin care acestea sunt realizate. O incursiune în lumea sistemelor și a comunităților umane, a specificului activităților umane și a profesiilor/ocupațiilor, a rolului capacităților antreprenoriale.

- Sala noastră de grupă (reguli, jucării, colțuri de joacă, pavazare conform anotimpurilor, zilelor însemnate, catalogul grupei: semne, zile de naștere).
- La piață. În grădina noastră (sădire, plantare, strângerea recoltei, conservare).
- Pădădie, pădădie...(grădinița din pădure, excursii în natură, la grădina zoologică).
- Lumină, lumină dragă...(lampioane, lampioane din dovleac, lumânări, advent).
- Am plecat la târg, frumos (târg, organizarea de expoziții).
- Să planificăm, să construim! (igloo, yurt, cort, casă- planuri de construcție).
- Să ne ocrotim preferatele! (adăposturi pentru păsări, hrănirea păsărilor iarna, îngrijirea plantelor interioare, a animalelor de companie).
- Să adoptăm un râu (pârâu), un copac (organizarea activităților de ocrotire a mediului).
- Sunt de folos, sunt muncitor...(meserii de odinioară).

CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?

Descrierea temei: O explorare a drepturilor și a responsabilităților, a gândurilor și năzuințelor noastre de dezvoltare personală și profesională. O incursiune în universul jocului, învățării și al muncii, al naturii și al valorilor personale și sociale ale acestora. O incursiune în lumea profesiilor, a activității umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor și abilităților proprii, a propriei valori și a încurajării stimei de sine.

- Sunt mic, dar harnic! (sarcini în sala de grupă și în familie).
- Și eu am drepturi și obligații! (respectarea regulilor, normelor de comportament).
- Sunt sărguincios! (valorificarea, respectarea muncii, cunoașterea meseriilor, reguli de prevenire a accidentelor).
- Vreau să devin un profesionist...(întărirea capacităților și abilităților individuale, conștientizarea și consolidarea valorilor).
- Ce ar fi, dacă nu ar exista? (importanța ocupațiilor: medic, brutar, hornar, etc.).
- Ce ar fi, dacă aș putea să devin...? (coordonarea dorințelor și a capacităților).

3. Identificarea metodelor și tehnicilor optime de predare- învățare

Acest segment se referă la alegerea tehnicilor și metodelor eficiente care au în centru necesitățile copilului, precum și stabilirea formelor potrivite de organizare a învățării (individual, pe grupe, frontal) și îmbinarea acestora în vederea realizării unui proces de învățare focalizat pe copil.

Despre metodele de învățare⁵⁸ putem afirma că acestea pot fi aplicate și la grădiniță, cu condiția să le nuanțăm sub formă de joc și să le adaptăm particularităților de vârstă și principiilor de bază ale educației preșcolare de-a lungul procesului de predare-învățare. De preferabil este ca

⁵⁸ Barabási T. (2011), *Óvodakezdestől iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas

metodele și instrumentele de activizare să beneficieze de prioritate, precum și cele care se bazează pe demonstrație.

Conform sistemului stabilit de Papp Eszter și Makár Éva⁵⁹ bazat pe sursa acumulării cunoștințelor, metodele procesului de predare-învățare din învățământul preșcolar pot fi împărțite în trei categorii:

- Metode care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.
- Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.
- Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

1. Metodele care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.

Jocul didactic este jocul pus în dispoziția unei sarcini de predare. Importanța acestuia constă în faptul că oferă modalitate de cunoaștere, de exersare a vorbirii și a operațiilor de gândire în funcție de necesitățile copilului. Regulile sunt parte indispensabilă a jocului didactic, respectarea acestora este esențială nu numai din perspectivă educațională, dar și din perspectiva educației morale, civice.

Activitățile în care se folosesc fișele de lucru, activează în același timp fiecare copil, îl obișnuiește cu munca individuală, îi dezvoltă cunoștințe, capacități și aptitudini. Prin aplicarea acestei metode, copilul, care se manifestă mai greu verbal, la fel beneficiază de senzația de succes, iar cadrul didactic poate primi un feedback despre evoluția fiecărui copil în parte.

Activitățile practice și experimentele simple oferă acumularea de noi cunoștințe și de asemenea aplicarea acestora în situații noi, copiii pot descoperi schimbări, și raporturi cauză - efect. Metoda oferă prilej copiilor de a reține mai durabil cele învățate. Activitățile practice pun de asemenea, bazele unor elemente de structură de caracter cum ar fi: răbdarea, punctualitatea, stăruirea.

2. Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.

Demonstrația este o metodă des aplicată în activitățile de la grădiniță, fiind în concordanță cu particularitățile de vârstă ale copiilor. Este necesar să avem în vedere faptul că demonstrația în sine, privirea, contemplarea spontană nu sunt de ajuns pentru înțelegere. Dezvoltarea capacității de observație, a conștiinței, a percepției nu se poate realiza fără o activitate conștientă și planificată.

⁵⁹ Papp E.- Makár É. (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény*, Szatmárnémeti

În cadrul metodei observării copiii sunt cei care acumulează experiențe individual, pe baza criteriilor date. Aceasta se poate realiza de-al lungul unor plimbări, excursii, îngrijirea colțului viu din sala de grupă, etc. Pe parcursul acestor observări se formează capacitatea de a vedea lucrurile în dezvoltare, în schimbare. Astfel, vor ajunge să descopere relații de cauză-efect, care îi vor conduce la o viziune holistică asupra lumii.

3. Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

Povestirea este aplicată de obicei când cadrul didactic dorește să ofere copiilor cunoștințe despre care nu au experiențe. Metoda în sine înseamnă predarea plină de sentimente și prezentarea colorată a unor obiecte, persoane, fenomene, evenimente. Metoda este eficientă din perspectiva educației morale, a dezvoltării empatiei, a toleranței, copiii se bucură, plâng, împreună cu personajele, își fac griji pentru acestea, etc. Se dezvoltă, de asemenea, vocabularul preșcolărilor, aceștia primesc un model de comunicare de la cadrul didactic, iar, dacă le oferim prilejuri pentru descoperirea impresiilor proprii, și povestirea copiilor va deveni din ce în ce mai colorată și vie.

Explicația este o metodă eficientă dacă este formulată clar, concis și în termeni accesibili preșcolărilor. Această metodă trebuie legată de metoda conversației ori de câte ori este posibil acest lucru.

Metoda conversației îndeamnă copilul la tragerea concluziilor, stabilirea corelațiilor pe baza întrebărilor-răspunsurilor reciproce, desigur, sub îndrumarea educatoarei. Este deci benefică îmbinarea metodei clasice de conversație cu problematizarea, pentru ca preșcolarul să devină exploratorul activ al cunoștințelor. Este o metodă remarcabilă pentru activizarea rațiunii, deoarece ajută la identificarea esențialului și izolarea neesențialului.

Metoda conversației poate fi aplicată eficient, dacă: copiii au cunoștințe anterioare despre tema abordată; educatoarea cunoaște obiectivele, funcțiile întrebărilor pe care le adresează și conform acestora formulează întrebări bine gândite, conștiente; întrebările educatoarei sunt corecte și variate; întrebările adresate întregului colectiv stimulează gândirea fiecărui copil și educatoarea așteaptă și răspunsurile copiilor care au nevoie de mai mult timp de gândire; stimulează dorința copiilor de a adresa întrebări. Conversațiile organizate corect stimulează copiii la reflexie și îi învață să-și expună gândurile, dar vor învăța, de asemenea, când este nevoie să aștepte în liniște momentul potrivit. Acest factor este esențial pentru o atitudine răbdătoare și politicoasă.

Metoda proiectelor este, de asemenea, o posibilitate, dar în același timp și o provocare a educației preșcolare. Această metodă oferă posibilitatea realizării eficiente a învățării integrate, a abordării comune a domeniilor experiențiale.

Verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective

Al patrulea segment din cadrul proiectării se referă la elaborarea unui sistem de evaluare, care apreciază progresul copilului. Metodele și tehnicile de evaluare trebuie alese în așa fel, încât să

corespundă cu deprinderile ce urmează a fi formate, obiectivele țintite și particularitățile de vârstă. Din perspectiva funcției evaluării⁶⁰ și a timpului la care aceasta se desfășoară în ordinea cronologică a procesului, aceasta poate fi:

- diagnostică - obiectivul acesteia este stabilirea nivelului la care se află copiii - condiția pedagogică a învățării;
- formativă - evaluare constantă - condiția psihologică a învățării;
- sumativă - evaluare sumativă- cerință socială.

Metodele cel mai des aplicate în procesul de evaluare a copilului preșcolar pot fi:

1. Metode tradiționale: evaluare/apreciere verbală, evaluare scrisă, probe practice;
2. Metode alternative: observarea regulată, sistematică a copiilor, metoda-proiectelor, portofoliu.

2.2.1. Planificarea calendaristică

2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice

Planificarea anuală este o proiectare eşalonată care reprezintă perspectiva întregului proces de predare-învăţare a disciplinelor/activităţilor instructiv-educative și asigură corelarea optimă dintre planul-cadru și programa școlară. Aceasta se materializează prin planificarea proiectelor tematice și săptămânale pentru cele șase teme anuale de studiu și a conținuturilor acestora.

Stabilirea nivelului de dezvoltare cognitivă, fizică și emoțională a preșcolarilor este punctul de pornire al planificării anuale. În acest sens, educatoarea proiectează și aplică evaluarea inițială în primele două săptămâni de școală pentru fiecare domeniu de activitate. Evaluarea inițială se face prin raportare la finalitățile educaționale din anul școlar anterior prin desfășurarea unor activități, jocuri, fișe de lucru, observarea copiilor și/sau a produsului activității. Cunoașterea nivelului de pregătire a preșcolarilor este o condiție hotărâtoare pentru atingerea finalităților educaționale. Eficiența evaluării inițiale constă în elaborarea criteriilor de verificare, măsurare și apreciere a stadiului de pregătire a preșcolarilor. În urma analizei datelor obținute cadrul didactic stabilește modul de predare al conținutului programei, planifică și adoptă, dacă este cazul, un program de recuperare și sprijin pentru copiii care întâmpină dificultăți.

Proiectarea activității metodice are un rol important în cunoașterea și aplicarea metodicii predării-învățării unei discipline, contribuie la perfecționarea activității didactice prin schimbul de informații și exemple de bună practică în cadrul comisiilor pentru curriculum, cercurilor pedagogice

⁶⁰ Demeter K. (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből*, Debrecen, Editura Kossuth, p.20-33

ale cadrelor didactice. Pentru educatoarele care au la grupă preșcolari a căror limbă maternă este alta decât limba română, schimbul de experiență cu alte cadre didactice aflate în aceeași situație este mai mult decât necesar. Studiul individual, elaborarea și confecționarea materialului didactic pentru activitățile specifice copiilor cu altă limbă maternă decât cea română este complementar activității metodice a cadrelor didactice care nu sunt în această situație. Din activitatea metodică a educatoarei fac parte următoarele activități:

- Activități de mentorat;
- Amenajare spațiu educațional;
- Activitatea în diferite comisii: permanente la nivel de instituție (Comisia pentru curriculum CEAC, Comisia de securitate și sănătate în muncă și pentru situații de urgență, Comisia pentru controlul managerial intern etc.), alte comisii cu caracter temporar și ocazional, participare la cercurile pedagogice;
- Concepere fișe de lucru pentru activități didactice;
- Confecționare material didactic;
- Consemnare observații asupra copiilor în Caietul de observații;
- Consemnări în Fișa de apreciere a progresului individual al copilului;
- Consiliere parentală;
- Interasistențe;
- Organizarea portofoliilor copiilor;
- Organizarea portofoliului educatoarei;
- Organizarea unor expoziții cu lucrări ale copiilor;
- Participare la sesiuni de formare, cursuri de formare, conferințe, simpozioane;
- Pregătire/organizare activități voluntariat;
- Pregătirea consultațiilor cu părinții;
- Proiectare/realizare activități extrașcolare/extracurriculare;
- Proiectare/realizare/evaluare activități din cadrul proiectelor educaționale;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu alți factori educaționali/alte instituții, ONG-uri;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu familia;
- Proiectarea curriculară/Întocmire proiecte didactice/schițe de activitate/Pregătirea activităților zilnice;
- Studiu individual.

Graficul activității metodice se întocmește săptămânal, dar se regăsește în caietul educatoarei ca parte componentă a planificării anuale, un model orientativ este prezentat în tabelul 1.

Tabel.1. Model planificare activitate metodică

ZIUA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI 19.09.2022	13 - 16	Pregătirea materialului didactic pentru activități. Studiul individual „Curriculum pentru educație timpurie”.	
MARȚI 20.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților extrașcolare. .	
MIERCURI 21.09.2022	13 – 16	Discutarea unor comportamente ale copiilor și a soluțiilor propuse pentru remedierea acestora	
JOI 22.09.2022	13 -15	Activitate metodică la nivelul unității. Consfătuiri la nivel de Cerc Pedagogic , educație timpurie cu titlul „ JOC, RESPECT ȘI BUCURIE”. *(1 oră este dedicată pentru consilierea părinților)	
VINERI 23.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare și completarea în condica de evidență a cadrelor didactice din educația timpurie.	
CONSILIEREA PĂRINȚILOR			
JOI 22.09.2022	15 - 16	„Ce învață copiii la grădiniță?”; Evaluarea inițială –prezentare dosar personal;	

Consilierea părinților este parte integrantă a planificării anuale și are rolul de a motiva părinții să se implice activ în educația preșcolarului în general, dar în mod special în a ajuta copiii care nu cunosc limba română. Consilierea părinților previne apariția problemelor legate de comunicare, facilitează integrarea acestor copii în colectivitate și accelerează procesul învățării limbii române prin continuarea unor activități, jocuri, comportamente și în cadrul familiei.

Planificarea anuală presupune o vedere de ansamblu a parcurgerii programei școlare, activităților opționale, proiectelor educative și extracurriculare. Planificarea activității metodice și consilierea părinților trebuie avute în vedere atunci când se elaborează planificarea anuală (vezi Figura 1).

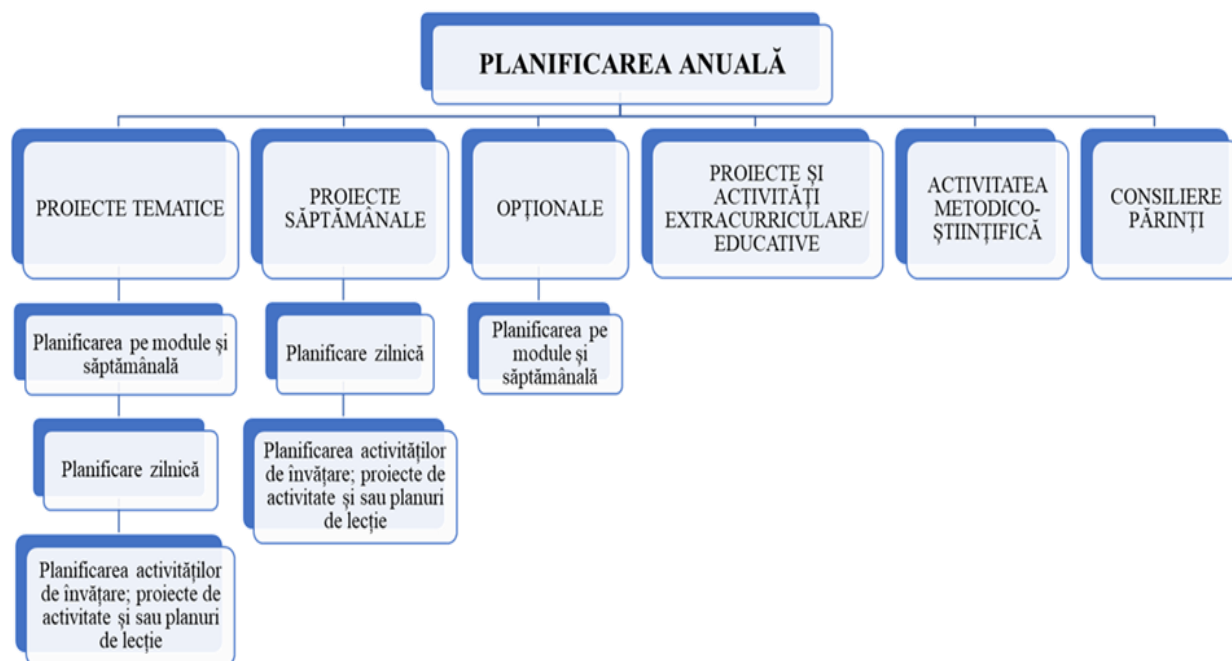

Fig. 1. Structura planificării anuale

Planificarea anuală pentru parcurgerea programei școlare se elaborează pe baza structurii anului școlar, pe nivel de vârstă și trebuie avute în vedere următoarele elemente:

- Temele anuale de studiu: Cine sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim?, Ce și cum vreau să fiu?. Succesiunea acestor teme poate fi planificată în orice interval din anul școlar pentru o temă sau alta.
- Finalitățile educației⁶¹ timpurii: dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală; dezvoltarea socio-emoțională; dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii; dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii; capacități și atitudini în învățare.
- Particularitățile de vârstă și nivelul de dezvoltare al copiilor. Din acest punct de vedere, temele anuale de studiu pot varia ca număr. Pentru nivelul antepreșcolar cât și pentru nivelul 3-5 ani pot fi planificate cel puțin 2 teme anuale de studiu, pentru nivelul preșcolar, în funcție de nivelul, grupei cel puțin 4 teme iar pentru nivelul de 5-6 ani se recomandă planificarea tuturor temelor anuale de studiu.
- Cunoștințele anterioare ale copiilor reprezintă un aspect important pentru planificarea anuală, se stabilește în urma evaluării inițiale și pe baza fișei progresului școlar al copiilor care au frecventat grădinița.
- Interesele pe care le manifestă majoritatea copiilor. Planificarea anuală este orientativă și poate

⁶¹ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București p.3

fi adaptată pe parcursul anului școlar în funcție de oportunitățile, nevoile și interesele identificate la un moment dat.

- Resursele materiale sunt diferite, pot varia de la o unitate de învățământ la alta, așadar acest aspect trebuie luat în considerare pentru o planificare anuală eficientă.

Temele⁶² anuale de studiu sunt parte a proiectării didactice globale, prevăzute și descrise în Curriculum pentru Educația Timpurie.

Planificarea anuală trebuie să conțină intervalul de timp (săptămâna), tema anuală de studiu, proiectul tematic cu subtemele acestuia, tema săptămânală. Planificarea anuală este orientativă, temele pot fi schimbate sau restructurate în funcție de necesități și/sau de oportunități. Un model orientativ este prezentat în tabelul 2.

Fig. 2. Planificarea anuală – model orientativ

NR. CRT.	DATA	TEMA ANUALĂ DE STUDIU	PROIECT TEMATIC	SUBTEMA	TEMA SĂPTĂMÂNALĂ INDEPENDENTĂ (TSI)	
1.	05.09 – 09.09	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			DOR DE GRĂDINIȚĂ	
2.	12.09 – 16.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACESTA/ACEAST A SUNT EU!		
3.	19.09 – 23.09	CINE SUNT, SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	EU ȘI CORPUL MEU		
4.	26.09 – 30.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACASĂ		
5.	03.10 – 07.10	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	AMICI, PRIETENI, COLEGI		
6.	10.10 – 14.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	TOAMNĂ BOGATĂ		
7.	17.10 – 21.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	PE CĂRĂRILE TOAMNEI		
	22.10 - 30.10.	V A C A N Ț Ă D E T O A M N Ă				
8.	31.10 – 04.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			FENOMENE METEO	
9.	07.11 – 11.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	TIMPUL, PRIETENUL NOSTRU		
10.	14.11 – 18.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	AU FOST ȘI NU MAI SUNT		
11.	21.11 – 25.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	CUM VA FI MÂINE?		
12.	28.11 – 02.12	CINE SUNT/SUNTEM?			ROMÂNIA, ȚARĂ EUROPEANĂ	
13.	05.12 – 09.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	DĂRUIND, VEI DOBÂNDI		
14.	12.12 – 16.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	COLINDE, COLINDE		
15.	19.12 – 22.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE	MOȘ CRĂCIUN E UN OM BUN		

⁶² Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

			IARNĂ		
	23.12. - 08.01	V A C A N Ț Ă D E I A R N Ă			
16.	09.01 – 13.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	ATÂT DE GEROASĂ, ATÂT DE FRUMOASĂ	
17.	16.01 – 20.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE DOMESTICE	
18.	23.01 – 27.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE SĂLBATICE	
19.	30.01 – 03.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	LA POLI	
20.	06.02 – 10.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ÎN APĂ	
21.	13.02 – 17.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			ATENȚIE LA NEATENȚIE!
	20-26.02.2023	V A C A N Ț Ă D E S C H I			
22.	27.02 – 03.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			GHIOCEI ȘI MĂRȚIȘOARE
23.	06.03 – 10.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			DRAGĂ MAMĂ
24.	13.03 – 17.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			CARTEA, PRIETENA NOASTRĂ
25.	20.03 – 24.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			SPUNEM POVEȘTI
26.	27.03 – 31.03	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	PRIMĂVARA	
27.	03.04 – 06.04	Ș C O A L A A L T F E L			
	07.04 - 18.04.	V A C A N Ț Ă D E P R I M Ă V A R Ă			
28.	19.04 – 21.04	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	SĂ NE CUNOAȘTEM ȚARA!	PE MALURILE DUNĂRII	
29.	24.04 – 28.04	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			LUMINĂ DIN LUMINĂ
30.	02.05 – 05.05	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			INSECTE ȘI GÂZE
31.	08.05 – 12.05	CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?			CUM SE FACE?
32.	15.05 – 19.05	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			IMI ALEG O MESERIE
33.	22.05 – 26.05	S Ă P T Ă M Â N A V E R D E			
34.	29.05 – 02.06	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			ZĂMBETE DE COPII
35.	05.06 – 09.06	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			VOI FI ȘCOLAR
36.	12.06 – 16.06	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			LA REVEDERE, GRĂDINIȚĂ!

Planificarea proiectelor tematice (cu aspecte specifice grupei de preșcolari care au ca limbă maternă altă limbă decât limba română).

În terminologia științifică, termenul „limbaj” desemnează capacitatea de a învăța și de a folosi unul sau mai multe sisteme de semne verbale pentru a comunica cu semenii tăi, de a-ți reprezenta lumea. În concepția lui Jacques Piaget (1946) ființa umană este înzestrată cu puternice

capacități funcționale ce fac posibilă emergența unei funcții simbolice generale, din care limbajul nu ar fi decât un aspect.

Limbajul reprezintă funcția utilizată cel mai frecvent de către copii în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informații cu privire la mediul extern.

Orice manifestare a limbajului adresată copilului de către educatoare apare cu scopul de influențare, scopul de a-i schimba gândirea, de a-i îmbogăți orizontul intelectual, de a-i dirija comportamentul spre o anumită direcție.

Necesitatea nesatisfăcută de a spune ceva, de a vorbi într-un anturaj social necunoscut provoacă apariția sentimentului de incomoditate. În situația când copilul rămâne singur cu gândurile sale, limbajul se manifestă ca și dialog interior, deseori însoțit de sentimentul de frustrare, ceea ce se observă deseori în grupele cu preșcolari proveniți din altă etnie.

Educatoarea are nevoie de activități/acțiuni/teme ce reduc acest handicap de adaptare socială. În cele ce urmează, sugerăm astfel de adaptări curriculare cu scopul de a particulariza activitățile din grădinița cu preșcolari vorbitori de altă limbă maternă decât limba română, personalizând aceste activități încă din etapa proiectării didactice.

- **PROIECTUL TEMATIC - „EU ȘI LUMEA”**

- Temele săptămânii: „Familia”, „Localitatea mea”, „Corpul meu”, „Mâncăm sănătos!”

În cadrul activității „Familia mea”, într-un moment ales de educatoare, în grupa de preșcolari poate participa un membru al familiei (părinte, frate mai mare), vorbitor de limba română, care are rolul de facilitator în transmiterea mesajului.

În funcție de nivelul de vârstă al copiilor din grupa de grădiniță, acesta poate exercita diverse roluri:

- **povestitor:** redă, cu ajutorul imaginilor (în limba maternă) conținutul unei povești citite de educatoare;
- „citește” imagini care redau activități desfășurate în familie;
- explică în limba maternă regulile unui joc; explică sarcinile de lucru;
- folosește formulele de prezentare;
- numește lucruri, persoane din mediul apropiat preșcolarului;
- verbalizează, arată, mimează emoțiile pe care le poate simți copilul.

Participarea familiei în acest parteneriat, mai ales la debutul activității copilului în grădiniță, va facilita adaptarea rapidă și crearea unei senzații de mediu familial și familiar.

La Centrul Bibliotecă pot exista povești cu elemente culturale prelucrate din comunitatea etnicilor sau cu personaje pozitive din etnia minoritară, materiale scrise bilingv în română și limba maternă iustrații care să relecte aspecte familiare copiilor etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „POVEȘTEA TOAMNEI”**

- Temele săptămânii: „Cum arată toamna?”, „Fructele toamnei”, „Legumele toamnei”, „Eu și toamna”

Monica Lespezeanu afirmă, în lucrarea „*Tradițional și modern în învățământul preșcolar*” (2007), că „*rolul activității practice se concretizează în dezvoltarea psiho-motorie, intelectuală, afectivă și estetică a copilului.*”

Curriculumul pentru educație timpurie (2019), prezintă o serie de posibile comportamente specifice acestui gen de activități ce pot fi atinse pe parcursul celor trei ani de grădiniță (3-6 ani), comportamente ce asigură premisele dezvoltării competențelor cheie mai târziu. Prin intermediul acestui tip de activitate, copiii își îmbogățesc cunoștințele prin analizarea modelelor prezentate, își formează deprinderea de a studia în detaliu elementele cu care intră în contact, de a le compara, de a evidenția calitățile acestora, utilitatea lor.

Dacă grădinița se află în mediul rural, în cadrul acestui proiect tematic, se vor desfășura activități/vizite în livada cu pomi fructiferi, grădina de legume, pădure. Se vor desfășura activități/vizite în grădina școlii, parc sau depozitul de legume și fructe dacă preșcolarii trăiesc în mediu urban.

Odată cu parcurgerea acestor activități practice, educatoarea va îndruma copiii să găsească utilitatea produselor obținute, să-și valorifice experiența dobândită în alte situații, să analizeze lucrările proprii și ale copiilor, motivându-și părerea. Cadrul didactic va avea în vedere să utilizeze distincte mijloace de realizare, în funcție de vârsta acestora și să ofere posibilitatea copiilor să lucreze cu materiale diverse, care să stimuleze imaginația acestora.

Totodată, copiii vor veni în contact cu populația majoritară și își vor dezvolta abilitatea de exprimare atât în limba maternă cât și în limba română.

La Centrul Știință se pot include obiecte, imagini ale animalelor sau plantelor legate de viața din prezent sau din trecutul recent a comunităților din care provin copiii, studierea unor procese asociate meseriilor tradiționale, dobândirea deprinderilor matematice fundamentale prin compararea, măsurarea, desenarea unor obiecte specifice legate de viața cotidiană a familiilor de etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „OBICEIURI ȘI TRADIȚII”**

- Temele săptămânii: „Suntem cețățeni români de naționalitate...”, „Moș Nicolae sau... (numele sărbătorii în limba maternă)”, „La colindat”, „De Crăciun...”

Educația interculturală se reliefează în toate disciplinele de învățământ, promovând toleranța, respectarea drepturilor omului și îndemnând la reflecția asupra problemelor contemporane legate de evenimente cotidiene.

Obiectivul esențial al educației este adaptarea și integrarea copiilor în societatea pluralistă, multiculturală. Procesul educațional presupune transmiterea de cunoștințe, iar aceste cunoștințe trebuie să ajute individul să trăiască și să interacționeze cu ceilalți.

Grădinița este principalul spațiu al învățării pluralității culturale prin prețuirea diversității, a notei distincte aduse de cultura fiecărui actor social participant. Grădinița trebuie să ofere șanse egale tuturor preșcolarilor indiferent de etnia, religia și cultura din care provin.

Prin activități adaptate nivelului de înțelegere al preșcolarului punem bazele și creionăm premisele competenței de sensibilizare și expresie culturală.

Prin temele abordate facem distincția între etnie și cetățenie, valorificăm zestrea culturală a etnicilor și descoperim ceea ce adaugă ei la zestrea culturală românească.⁶³

Interculturalitatea⁶⁴ este, înainte de orice, respectul diferențelor. Cadrele didactice sunt garanțiile acestor rigori ale spiritului care veghează asupra diferențelor

- ✓ pentru a învăța,
- ✓ a cunoaște și
- ✓ a înțelege ceea ce ne leagă, ceea ce ne face asemănători, ceea ce ne apropie.

Sărbătorile ar trebui să fie mai vocale, mai reliefate în tematica preșcolarilor. Sărbătorile au avut întotdeauna un rol important în viața oamenilor. Fiecare popor are cultura și sărbătorile lui, determinate de istorie, filosofia de viață, credință... În general, sărbătorile au un scop întreit, care motivează existența lor:

- Sărbătorile dau viață trecutului, oamenii trăiesc gloria unor evenimente conservate în memoria lor, încercând să le dea viață (în activitățile din grădiniță dăm viață, prin jocuri de rol, unor personaje din istoria românilor și etnicilor);
- Sărbătorile dau frumusețe prezentului, prin faptul că aduc o atmosferă de celebrare, ele pun împreună oamenii, creează emoție, bucurie, spărgând pentru o clipă învelișul plicticos (prin desene, obiecte confecționate cu prilejul sărbătorilor, serbările grupei care marchează o sărbătoare);
- Sărbătorile dau motivație viitorului, eroismul, sacrificiul, iubirea manifestate cândva de generațiile trecute, devin repere care obligă generația prezentă în viitor.

Sărbătorile pot fi naționale, sociale, religioase, familiale, etnice..., însă întotdeauna ele dau viață trecutului, bucurie prezentului și motivație viitorului.

⁶³ Cucos, C. (2000), „Educația-Dimensiuni culturale și interculturale”, Iași, Editura Polirom

⁶⁴ Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint

Iarna este anotimpul magic al sărbătorilor unde obiceiurile și tradițiile transmise din generație în generație fac sărbătorile mai frumoase. Cultura tradițională a neamului nostru dar și a celor care trăiesc în România este marcată de autenticitatea acestor obiceiuri specifice fiecărei zone geografice, fiecărei etnii. În special la sate, aceste datini sunt păstrate și respectate cu sfințenie, ele reprezentând izvorul bogăției noastre spirituale pe care trebuie să-l valorificăm de la cea mai fragedă vârstă

- **PROIECTUL TEMATIC- „Viețuitoarele pământului”**

- Temele săptămânii: „Animalele din pădure”, „Animale polare”, „Prietenii de lângă casă”

J.Piaget a considerat inteligența ca pe o formă de dezvoltare în interacțiunea cu mediul. Copilul, fiind activ, acționează continuu asupra mediului său, observând efectul pe care acesta îl are asupra sa.

Domeniul științe în învățământul preșcolar⁶⁵ este reprezentat de cele două categorii de activități: cunoașterea mediului și activitatea matematică. Ele pot fi abordate în forme variate în orice moment al zilei: ADP; ALA; ADE, monodisciplinar sau integrat.

Conținuturile ce vizează domeniul știință sunt vaste, diverse și alegerea lor rămâne la latitudinea educatoarei în funcție de nivelul de vârstă al copiilor, nivelul grupei, materialul didactic avut la dispoziție.

MIJLOACE⁶⁶ DE REALIZARE - CUNOAȘTEREA MEDIULUI:

- Observări, lecturi după imagini, convorbiri, jocuri didactice, memorizări, povestiri, plimbări, vizite, excursii.
- Observarea sistematică a mediului înconjurător, contribuie la înțelegerea adecvată a acestuia în sensul cauzalității și relațiilor existente între obiectele și fenomenele naturii, la formarea reprezentărilor, dezvoltarea spiritului de observație, atenției, gândirii și operațiilor ei, memoriei, limbajului.
- În activitățile de observare copiii învață tehnicile de investigație a unui obiect din natură ajungând să stăpânească în timp un algoritm de lucru. Stăpânind acest algoritm de observare a unui obiect el își dezvoltă o autonomie personală care îi va permite să exploreze tot ceea ce îl interesează. Se creează premisele micului cercetător.

Ce știu/vor ști copiii după aceste activități sau harta unui demers de observare/cercetare pe temele săptămânale? – **animale** (înfățișare, mediu de viață, hrană, adăpost, foloase, curiozități).

2.2.1.2. Planificarea săptămânală

⁶⁵ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

⁶⁶ *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*

Planificarea săptămânală se elaborează pe baza Planului de învățământ, a Planificării calendaristice anuale și pe baza Planificării pe module. Tematica activităților este elaborată în funcție de tipul programului grădiniței (normal, prelungit) și în funcție de particularitățile de vârstă. Planificarea săptămânală a activității didactice de către fiecare educatoare este o necesitate obiectivă, determinată de complexitatea sarcinilor prevăzute în programa activităților instructiv-educative din grădiniță.

În întocmirea planificării săptămânale se corelează activitățile în funcție de formele de realizare, de tipul de activitate (pe discipline sau integrată), de modul de integrare a domeniilor de învățare și de strategiile didactice utilizate.

În vederea întocmirii planificării săptămânale trebuie să se ia în considerare o repartizare corectă a activităților de formare a deprinderilor de comportare civilizată, de ordine, de autoservire, de respectare a normelor de igienă etc, să se coreleze în mod echilibrat activitățile de predare cu cele de învățare și, respectiv, cu cele de consolidare și evaluare, jocurile didactice să fie îmbinate cu activitățile distractive.

Acest document curricular integrează săptămâna, tema anuală de studiu aferentă săptămânii respective, tema proiectului, subtema/tema săptămânală pentru care se realizează planificarea.

Tema/ideea se alege pornind de la interesul copiilor față de un subiect, de dorința educatoarei de a dezvolta cu copiii un anumit subiect din diferite domenii de cunoaștere, viața socială, știința, literatura etc.

Tema va fi sugerată de descriptivul celor șase teme anuale de studiu, unele evenimente majore din viața copiilor, a societății sau de anumite tradiții și obiceiuri specifice. Este important ca temele abordate să fie apropiate de mediul în care trăiește copilul, de preocupările lui și de nivelul de dezvoltare al acestuia.

Se recomandă ca între temele alese pe parcursul unui an să existe un echilibru în ceea ce privește domeniile abordate, o corelare a acestora cu calendarul evenimentelor (sociale sau ale naturii). Se va ține seama de faptul ca unele teme considerate de educatoare a fi potrivite pentru copii s-ar putea să nu fie adecvate. Pentru aplicarea la grupă a planificării un accent deosebit se va pune pe învățarea prin joc și activitățile pe grupuri mici și individuale, activități ce se desfășoară în afara celor frontale, cu întreaga grupă de copii. Pe parcursul desfășurării activităților se va ține seama de ritmul propriu al fiecărui copil, de posibilitățile lui de exprimare și de sugestiile sau întrebările acestuia.

Planificarea săptămânală se elaborează în echipă, pentru grupe omogene sau eterogene. Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea

sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă cât și de minoritatea din care fac parte.

Educatorea, în funcție de particularitățile psiho-individuale ale copiilor cu care lucrează, trebuie să ierarhizeze și coordoneze influențele pozitive care să determine participarea acestora la propria lor formare.

Copiii trebuie obișnuiți să se autocunoască, pentru ca într-o ambianță constructivă, modelatoare și automodelatoare să-și formeze conduita și comportamentul. Scopul principal pe care trebuie să-l urmărească educatoarea prin cunoașterea psihologică a copiilor cu care lucrează este acela de a descoperi imensul potențial al copilului, pentru a-l valorifica în opera de construcție a fiecărei personalități.

În același timp, descoperind copilul așa cum este el în realitate, educatoarea va putea stabili, cu ușurință, punți de legătură între copiii din grupă, realizând simultan sintalitatea (personalitatea) grupei respective.

Abordând problema cunoașterii personalității copilului de pe o asemenea poziție, educatoarea va descoperi, în permanență, modalități de transformare a copilului, transformându-se și pe sine, în virtutea bipolarității procesului pedagogic.

Condiția necesară diferențierii și individualizării este cunoașterea caracteristicilor individuale ale fiecărui copil, caracteristici care se manifestă ca particularități ale vârstei și ca particularități individuale. Acestea se referă, în special, la aspecte precum: dezvoltarea generală a organismului, nivelul de dezvoltare a diferitelor procese psihice, ritmul de dezvoltare, stilul de învățare, caracteristici personale (ce țin de personalitate: afectivitate, voință etc), experiența personală și amprenta mediului socio-cultural căruia îi aparține cât și limba vorbită.

De regulă, pentru educatoare, aceste caracteristici individuale se manifestă ca o cerință, în proiectarea și desfășurarea procesului de predare și învățare.

Întrucât predarea și învățarea se fac prin joc, acesta poate fi propus de către educatoare sau de către copil, în dependență de condițiile de joc pe care i le creează educatoarea. Jocul liber este modalitatea cea mai eficientă pentru dezvoltarea personalității copilului. Educatoarea pornește de la cunoașterea fiecărui copil în parte și se concentrează pe activități în care fiecare copil să fie antrenat, valorizat și evaluat. Deși copiii sunt de vârste apropiate sau de aceeași vârstă, între ei există numeroase diferențe. Aceste diferențe sunt caracteristici care dau identitatea fiecăruia și fac grupul mai bogat.

Atunci când copilul are o problemă de dezvoltare sau învățare, aceasta trebuie privită ca o particularitate individuală și ca un prilej de învățare. Cu alte cuvinte, fiecare problemă trebuie văzută ca o situație de învățare. Construind ocazii de joc pentru copii și adaptându-le nevoilor acestora, educatoarea reușește să individualizeze procesul învățării chiar și acolo unde există

dificultăți. Copilul își va alege liber jocul dorit, iar rolul educatoarei nu este doar acela să informeze și să formeze, ea trebuie să observe cu atenție evoluțiile copilului, schimbările sau semnalele de alarmă și aspectele în care copiii ar avea nevoie de sprijin.

Având în vedere relația dintre zestrea ereditară și influențele mediului familial, cultural și educațional, propunem o planificare săptămânală orientativă în dorința eliminării supraîncărcării procesului educațional, individualizării dorințelor copiilor și răspunderii la nevoia lor de cunoaștere.

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ??

PROIECT TEMATIC: VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI

TEMA SĂPTĂMÂNALĂ: ANIMALE SĂLBATICE

DATA ZIUA	REPERE ORARE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SUGESTII METODICE
ACTIVITATEA DE DIMINEAȚĂ			
L U N I	8:00-8:30 8:30-9:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Vivi-Veverița își spală blănița!” (deprinderea de a-și păstra îmbrăcămintea curată) ADP-ÎD: „Sunetele pădurii” T: „Prin pădure alergăm, /Aer curat, respirăm!” (alergare spre diferite direcții) ALA - C: „Adăposturi pentru animalele pădurii”; Ș: „Care blăniță îți place și de ce? ”; (eșantioane de diferite blănuri de animale sălbatice) ”; B: „Din lumea animalelor sălbatice” T: „Urșii în bârlog” (exerciții de târâre pe coate și genunchi) ADE:DȘI „Viața în pădure” (observare) DEC2: „Sfatul animalelor ” -învățare cântec „Ghicește cine a cântat? ” -joc muzical (diferențierea timbrului) MM: „Ferește-te de urs!” -(joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	În cadrul întâlnirii de dimineață copiii audiază sunetele emise de animalele din pădure, le recunosc și le denumesc. Copiii care nu vorbesc limba română vor repeta onomatopeele și numele animalelor. Vor fi antrenati în jocuri solicitându-le să verbalizeze activitățile desfășurate. Activitățile se vor desfășura în perechi, prin folosirea metodei partenerului de sprijin. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați de către colegii vorbitori de limbă română să identifice animalele sălbatice, mediul lor de viață cât și hrana acestora.
	9:00-11:30		
	11:30-13:00		
ACTIVITATEA DE DUPĂ-AMIAZĂ			
L U N I	13:00-15:30	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm! ” -activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor! ” -pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii! ”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE:DȘI și DEC2 (a.i) „Ghicește cine a cântat?” (lectură după imagini și joc muzical) MM: „Plimbă ursulețul!” (joc distractiv) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!” -Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Copiii vor identifica sunetele emise de animale, vor alege imaginea corespunzătoare și vor verbaliza acțiunea. Copiii se vor folosi de un urs de pluș sau un mulaj pe care îl vor plimba de la unul la altul și vor repeta denumirea animalului .
	15:30-16:00 16:00-17:30		
	17:30-18:00		
M A R Ț I	8:00-8:30 8:30-9:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Pe vânt și vreme rea, bag animalele la adăpost! ” ADP-ÎD „Cum putem proteja animalele sălbatice? ” T: „Sărim ca cerbii, țopăim ca iepurașii” ALA- A: „Animalul preferat” (modelaj); N.A „Urme de lăbuțe” J.M: „Câți ursuleți ai în această grupă?” T: „Câte unul pe cărare...” ADE:DLC: „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă(povestea educatoarei) DEC1: „Animalul îndrăgit”-desen MM: „Cine oare, cine oare, trece prin pădurea mare? ”-(joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!”- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Vor verbaliza în propoziții scurte cum pot fi protejate animalele sălbatice. Copiii vor realiza prin tehnici adecvate elemente din mediul înconjurător și își vor fixa denumirile în limba română a părților componente din care este alcătuit animalul preferat. Vor recunoaște și vor denumi cifrele în limba română. Copiii vor executa mișcările sugerate prin repetarea unor versuri sacadate. Conținutul îl voi rezuma în câteva enunțuri pe care copilul le va repeta în timp ce așază imaginile sugestive în ordine cronologică.
	9:00-11:30		
	11:30-13:00		
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			

	<p>13:00-15:30</p> <p>15:30-16:00</p> <p>16:00-17:30</p> <p>17:30-18:00</p>	<p>MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”- activități de relaxare, activități recuperatorii</p> <p>ADP: „Somn ușor!”- pregătirea pentru somn/odihnă</p> <p>Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare</p> <p>„Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire</p> <p>ADE: DLC și DEC1 (a.i) : „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă (povestea educatoarei și desen)</p> <p>MM: „Ursul si iepurașii!” (joc de mișcare)</p> <p>ADP: „Jată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă</p>	<p>Se vor forma grupuri mici pentru a consolida cunoștințele copiilor nevorbitori de limbă română</p>
M I E R C U R I	<p>8:00-8:30</p> <p>8:30-9:00</p> <p>9:00-11:30</p> <p>11:30-13:00</p>	<p>ALA: Joc liber</p> <p>ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare.</p> <p>R: „Dacă se rănește, iute o-ngrijesc!” (deprinderea de a îngriji animalele)</p> <p>ADP-ÎD: „Dacă aș fi un iepuraș, aș sări/Daca aș fi un urs, aș mormăi...”</p> <p>T: „Căprioare sprinteioare” (joc de mișcare)</p> <p>ALA- Ș: „Ce fac animalele sălbatice iarna?”</p> <p>J.R: „Ursul păcălit de vulpe”</p> <p>J.M: „Ajută animalele să ajungă la adăpostul lor” (labirint)</p> <p>T: „Cumătra vulpe” (joc muzical)</p> <p>ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „Câte animale am văzut în pădure, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire)</p> <p>MM: „Iepurașii isteți” (joc de mișcare)</p> <p>ADP: „Poftă bună, copii!” -Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale</p>	<p>În cadrul Întâlnirii de dimineață copiii care nu vorbesc limba română pot mima, pot folosi onomatopee sau mișcări sugestive pentru a transmite mesaj.</p> <p>Copiii vor fi ajutați să descrie imaginea și să o interpreteze folosind un limbaj propriu.</p> <p>Copiii nevorbitori de limbă română vor fi ajutați să facă asocierea prin prezentarea imaginii animalului respectiv.</p> <p>Vor fi antrenați mai des copiii care nu stăpânesc foarte bine limba română în repetarea versurilor din jocul de mișcare.</p>
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	<p>13:00-15:30</p> <p>15:30-16:00</p> <p>16:00-17:30</p> <p>17:30-18:00</p>	<p>MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”-activități de relaxare, activități recuperatorii</p> <p>ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă</p> <p>Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare</p> <p>„Poftă bună, copii!”- Gustare/Deprinderi de autoservire</p> <p>ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „În pădure animale am văzut/Câte sunt, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire)</p> <p>MM: „Lupul și oile” (joc de mișcare)</p> <p>ADP: „Jată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă</p>	<p>Se vor oferi sugestii individuale</p>
J O I	<p>8:00-8:30</p> <p>8:30-9:00</p> <p>9:00-11:30</p> <p>11:30-13:00</p>	<p>ALA: Joc liber</p> <p>ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare.</p> <p>R: „Fă-ți curaj, fiindcă îndată animalele ți se arată!” (deprinderea de a-și înfrânge teama)</p> <p>ADP-ÎD: „Cine mi-a ieșit în drum?”</p> <p>T: „Sărim ca veverițele, alergăm ca vulpile” (joc imitativ)</p> <p>ALA- N.A: „Vizuini și bârloguri”; B: „Ghicatori despre animale sălbatice”; J.M : „Animalele si hrana lor”</p> <p>T: „Ariciul” (joc cu text și cânt)</p> <p>ADE: DȘ2: „Ne jucăm cu numărul 8”-Joc exercițiu</p> <p>DPM: „Prin pădure” -mers și alergare cu ocolire și pășire peste obstacole-Parcurs aplicativ</p> <p>MM: „ Ghici pe cine am imitat?” (joc distractiv)</p> <p>ADP: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale</p>	<p>Copiii vor reda diferite stări emoționale prin mimă, onomatopee și își însușesc denumirea acestor emoții în limba română.</p> <p>Educatorea formulează propoziții scurte urmând ca preșcolarii să repete pe rând și să le rețină .</p> <p>Copiii vor recunoaște animalele după descriere și le vor denumi.</p> <p>La jocul de masă vor fi antrenați copiii nevorbitori de limbă română și se va repeta cu ei cuvinte si propoziții simple.</p> <p>Se va insista pe denumirea în limba română a cifrelor și pe asocierea cifrei corespunzătoare numărului și invers.</p> <p>Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați prin sugerarea sunetului emis de animal, copilul urmând să decodifice mesajul și să mimeze animalul respectiv.</p> <p>Voi antrena și ceilalți copii în a-i ajuta să recunoască despre ce animal este vorba.</p>
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			

	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”- activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE:DS2 și DPM (a.i): „Cursa animalelor din pădure” (joc exercițiu și parcurs aplicativ) MM: „Spune ce ai pipăit?” (joc senzorial) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da sugestii individuale Copiii vor ghici animalul din săculeț după textura blăniței, vor imita mișcărilor și glasul animalelor.
V I N E R I	8:00-8:30 8:30-9:00 9:00-11:30 11:30-13:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Și ele au suflet!” (deprinderea de a adopta un comportament adecvat față de necuvântătoare) ADP-ÎD: „Ce s-ar întâmpla dacă animalele sălbatice ar dispărea?” T: „Ce s-a schimbat?” ALA-C: „Rezervația de animale”; B: „Ce fac animalele ” (formulare de propoziții); A: „Măști de animale sălbatice” (decorare) T: „Ursul la miere” (joc de mișcare) ADE: DLC: „Jocul silabelor” DOS1: „De ce protejăm animalele sălbatice?” (convorbire) MM: „Carnavalul măștilor” (parada măștilor) ADP: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii care nu vorbesc limba română vor fi antrenați să formuleze propoziții cu ajutorul materialelor intuitive, imagini, planșe, mulaje. Jocul se va realiza prin bățai din palme, prin identificarea numărului de silabe și repetarea cuvântului de mai multe ori. Copiii își prezintă măștile confecționate în cadrul paradei exprimându-se în propoziții simple.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!” -activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE: DLC: „Jocul silabelor” DPM „Și animalele pot fi prietenii noștri” (convorbire) MM: „Parola multiplă” (joc de atenție și de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da indicații individuale și pe grupuri mici
ZIUA DATA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI	13:00-16:00	Pregătirea materialului didactic pentru activități	
MARȚI	13:00-16:00	Activitate metodică la nivelul unității	
MIERCURI	13:00-16:00	Studiu individual; Consemnarea unor comportamente în caietul de observații	
JOI	13:00-15:00	Proiectarea activităților extrașcolare	
VINERI	13:00-16:00	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare	
ZIUA DATA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATE DE CONSILIERE A PĂRINȚILOR	SEMNĂTURA
JOI	15:00-16:00	Limbajul copiilor și mediul social	

2.2.1.3. Planificarea activităților integrate

În prezentarea caracteristicilor educaționale preșcolare ale activităților integrate⁶⁷ și a interdisciplinarității pornim de la conținutul învățării. Selecția curriculară și organizarea

⁶⁷ Manolescu, M. (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis, p.100

Fóris- Ferenczi R. (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékelésmélet*, Cluj- Napoca, Editura Ábel, p.90

conținuturilor se realizează prin impunerea mai multor perspective. Specialiștii accentuează viziunea interdisciplinară, integrarea și organizarea modulară.

Baza viziunii interdisciplinare constă în organizarea conținuturilor învățării în jurul unor teme care aparțin deodată mai multor discipline sau sfere de cunoștință și nu în jurul unor discipline care urmăresc sistemul ordinii științifice. Interdisciplinaritatea constă deci în îmbinarea diferitelor discipline în care se trece de barierele tradiționale dintre științe și se combină tehnicile acestora în vederea realizării obiectivelor propuse.

Integrarea conținuturilor este în coerență cu abordarea interdisciplinară în sensul că se bazează pe tematici care ating mai multe domenii științifice. Obiectivele se raportează la o tematică unitară, care aparține nu numai unui singur domeniu, ci mai multor domenii experiențiale. Diferența constă în faptul că la baza conceptuală a interdisciplinarității stă îmbinarea conținuturilor, iar baza integrării o constituie un principiu fundamental, o idee care abordează și sistematizează cunoștințele dintr-o nouă perspectivă. Astfel se trece la eliminarea barierelor dintre discipline, cunoștințele sunt grupate în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, iar în procesul de cunoaștere sunt implicate de asemenea domeniile de dezvoltare a copilului: domeniul psiho-motric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional și domeniul cognitiv. Obiectivul îmbinării cunoștințelor din mai multe domenii cu eliminarea barierelor cu domeniile de dezvoltare este de a ajuta copilul în formarea unei viziuni holistice, uniforme despre realitate.

Proiectul integrat se bazează pe un ansamblu de acțiuni între care există relații de interdependență în funcție de componentele procesului de învățare: deprinderi, obiective, conținuturi, metode și procedee specifice educației limbajului și comunicării în limba română, la care se adaugă condiții optime de realizare. Printre aceste condiții menționăm: caracterul interesant și plăcut al activității, naturalitatea acesteia, apropierea temei, relevanța acestuia pentru copil, se bazează pe cunoștințe anterioare, este provocativă, încurajatoare, activizantă, coerentă, senzorială și are un scop clar.

Potrivit lui Cant⁶⁸, în integrarea conținuturilor distingem următoarele niveluri:

1. Intradisciplinaritate (în interiorul domeniului de cunoaștere): - constă în reorganizarea conținuturilor unui domeniu de studiu sau al unei discipline, cu obiectivul aprofundării unei teme, a exersării unei abilități, etc. Caracteristica specifică este utilizarea instrumentelor domeniului sau al disciplinei, fără a trece barierele disciplinelor.
2. Interdisciplinaritate: (între/printre domeniile de cunoaștere): - în acest caz, conținuturile a două, sau mai multe discipline/domenii se intersectează pe un plan de cunoaștere și de

⁶⁸ Cant, A. (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint, p.45

interes comun. De asemenea se valorifică unele situații oferite de domenii de cunoaștere în vederea luării unor decizii sau proiectării unor acțiuni.

3. Transdisciplinaritate: (peste domeniile de cunoaștere): - reprezintă o abordare holistică, deplină a cunoașterii. Învățarea este centrată în jurul nevoilor și intereselor celui care învață. În cazul de față nu se limitează doar la deslușirea unei teme.

Caracteristicile activităților integrate⁶⁹ din grădiniță:

- Dimensiunile dezvoltării activității integrate sunt selectate în funcție de domeniile de dezvoltare, iar obiectivele operaționale constituie o unitate formată din 4-5 obiective, cu referiri concrete la experiențele de învățare pe care le urmărim.
- Alegerea conținutului este în strânsă legătură cu nucleul de integrare curriculară.
- Fiecare dintre situațiile de învățare proiectate și desfășurate contribuie la analizarea, rezolvarea și clarificarea temei.
- Include valoarea de dezvoltare a integrării, adică relevanța abilităților de transfer (creează situații de comunicare, de colaborare, de descoperire, de luare a deciziilor pentru copii).
- Proiectul didactic al activității integrate include scenariul didactic integrat, fără a separa situațiile de învățare în funcție de domeniile experiențiale sau categoriile de activități.
- Printre obiectivele operaționale trebuie să apară, de asemenea, obiectivul integrativ care face legătura dintre ariile curriculare.

Posibilitățile de realizare a integrării

Pentru integrarea activităților în educația preșcolară⁷⁰ dispunem de o multitudine de posibilități, modalitățile cele mai frecvente sunt:

- a. Activitate didactică individuală cu conținuturi integrate

Această formă a integrării îmbină armonios conținuturi care aparțin la două sau mai multe domenii experiențiale. De exemplu, o activitate didactică integrată cu tema Animale sălbatice îmbină Domeniul Științe, Domeniul Om și Societate. „Un iepure sălbatic are doi pui”. „Din grădina din apropiere aduce cinci morcovi, pe care dorește să îi mănânce cu puii lui”. „Cum va împărți morcovii?”. La derularea activității folosim materiale intuitive, copiii caută soluții individual, sau în grupuri mici- în cursul lucrului în echipă copiii vor dobândi deprinderi de ascultare, respectiv de producere a mesajului oral în limba nematernă, în cursul întregii activități li se va îmbogăți vocabularul pasiv și cel activ în limba nematernă. Toate soluțiile identificate de copii vor fi prezentate, ilustrate și discutate din perspectiva morală. (Glava, Pocol, Tătaru, 2009, 52).

⁶⁹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.54

⁷⁰ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*. Pitești, Editura Paralela 45, p.52-54

b. Activitate integrată care cuprinde mai multe momente/evenimente didactice

Această formă de integrare creează situații de învățare ale căror conținuturi se conturează în jurul unui nucleu curricular integrat (din două sau mai multe domenii experiențiale, sau două sau mai multe categorii de activitate).

De exemplu: activitatea integrată cu tema Iepurașul are următoarele momente:

- Domeniul Limbă și Comunicare: Poveste despre iepuraș
- La un moment dat al poveștii la Domeniul Științe- observarea iepurelui
- Domeniul Estetic și Creativ: joc cu text și cântec despre iepure
- Revenire la finalul poveștii: Domeniul Limbă și Comunicare

c. Program de activitate integrată

În cadrul unui program de activitate integrată se integrează activitățile pe domenii experiențiale și cele la alegere.

Are două tipuri:

- cunoștințele interdisciplinare sunt legate armonios de-a lungul zilei cu jocurile și cu activitățile la alegere;
- cunoștințele interdisciplinare se centrează pe anumite activități pe domenii experiențiale, jocurile și activitățile la alegere se desfășoară pe lângă acestea.

Scenarii didactice de integrare:

Pentru asigurarea caracterului integrat al situațiilor de învățare din activitățile integrate trebuie elaborate scenarii didactice de integrare.

Scenariul integrat este un nucleu unitar și coerent în jurul căruia se centrează situațiile de învățare integrată.

Câteva posibilități de scenariu integrat⁷¹:

I. Povestea ca nucleu de integrare

În această abordare elementul central al conținuturilor integrate este povestea, al cărei fir narativ leagă temele. De exemplu, începem o poveste: „Zâna Primăverii și-a pierdut vestitorii”. Fără aceștia primăvara nu va putea ajunge pe Pământ. Zâna cere ajutorul copiilor. Dacă ei vor reuși să treacă peste toate probele, vor deveni ajutoarele Zânei și astfel vor contribui la sosirea căldurii mângâietoare și trezirea naturii pe Pământ. Firul poveștii se va întrerupe la diferite stații care cuprind probele pe care copiii trebuie să le îndeplinească cu succes pentru a merge mai departe. La fiecare probă trecută cu succes, vor reuși să elibereze câte un vestitor. Astfel, după parcurgerea tuturor probelor vor ajunge la palatul Zânei Primăverii, unde vor realiza împreună un tablou/peisaj

⁷¹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.52

de primăvară cu ajutorul tuturor vestitorilor eliberați (Soarele, ghiocelul, rândunica, etc.). Povestea se încheie cu sosirea primăverii pe Pământ.

La secvențele unde se întrerupe povestea (stațiile probelor) se pot da sarcini copiilor în funcție de nivelul de vârstă și de obiectivele propuse, precum: să aleagă semințe, să formeze mulțimi, să opereze cu acestea/sau să pună în ordine fazele de dezvoltare ale unei plante de la sămânță până la recoltă (Domeniul Științe); să urmărească cu zornăitoare ritmul unui cântec de primăvară, să învețe un joc cu text și cântec de primăvară (Domeniul Estetic și Creativ); să enumere cât mai multe caracteristici (adjective) despre fotografiile ascunse în plicuri (Domeniul Limbă și Comunicare).

II. Problema ca nucleu de integrare

Problema, de asemenea, poate constitui nucleu de integrare. Iată câteva exemple:

- Să proiectăm un nou teren de joacă în curtea grădiniței! (îmbină domeniile experiențiale ca Domeniul Științe, Domeniul Estetic și Creativ, Domeniul Om și Societate, Domeniul Psihomotric)
- Să planificăm o excursie!
- Micii exploratori: căutarea comorii, urmărirea hărții misterioase.

III. Concursul ca nucleu de integrare

Concursul ca nucleu de integrare poate fi aplicat cel mai eficient la activitățile de evaluare. Tema competiției este unitară (de exemplu: Ce știm despre anotimpuri?). De-a lungul competiției copiii vor primi sarcini care ating toate domeniile experiențiale. Activitatea, desigur, va fi urmată de diplome, câștiguri.

IV. Jocul didactic ca nucleu de integrare

Se aseamănă cu concursul, diferența constând într-o activitate de anvergură mai redusă. Pentru jocul didactic se alege o temă pentru realizarea căreia copiii vor trebui să aplice cunoștințe din mai multe domenii experiențiale. De exemplu: „Ce nu se potrivește în rând?” - de-a lungul jocului didactic copiii vor trebui să caracterizeze lucruri prin patru afirmații, dintre care una este falsă. Aceasta din urmă trebuie depistată de colegi.

V. Tema integratoare

Asigură un nivel crescut de unitate a conținuturilor. În Curriculumul pentru educația timpurie se fac sugestii pentru teme care au caracter integrativ în sine: Invenții și descoperiri, Colecții, Experimente. (Curriculum pentru educația timpurie, 2019).

Teme asemănătoare care presupun organizarea unor sisteme pot fi: organizarea unui eveniment, proiectarea unui oraș imaginar, proiectarea florei și faunei unei noi planete, etc.

Însumând cele dezbătute anterior, putem concluziona, că, în proiectarea activităților integrate în primul rând trebuie să ne bazăm pe învățarea experiențială, centrată pe concepția

studiului integrat al limbii. Activitățile integrate contribuie la învățarea limbii române prin utilizarea ei în cât mai diverse situații.

2.2.1.5. Proiectul didactic

Proiectarea demersului didactic reprezintă activitatea desfășurată de cadrul didactic, care constă în anticiparea etapelor și acțiunilor concrete de realizare a predării.

Prin elaborarea proiectului de activitate didactică, educatoarea își dovedește creativitatea în domeniul procesului de predare-învățare. Fiecare proiect de lecție se conturează în funcție de:

- particularitățile de vârstă și psihice individuale ale preșcolarilor din grupă;
- experiența și ritmul de învățare a preșcolarilor;
- conținutul de predare-învățare.

Proiectarea didactică⁷² se finalizează cu elaborarea unor documente cu valoare de instrumente de lucru utile cadrului didactic: planificări calendaristice, proiecte ale unităților de învățare, proiecte tematice, proiecte de lecție/activitate didactică.

Proiectul didactic este un instrument de lucru și un ghid pentru cadrul didactic, el oferind o perspectivă de ansamblu, globală și complexă asupra activității. Scopul proiectului didactic este de a realiza transpunerea didactică a conținutului științific într-o manieră care să le permită preșcolarilor asimilarea lui, dar în același timp să îi determine să participe activ.

Proiectul didactic are caracter orientativ, având o structură flexibilă și cadrul didactic poate reconsidera demersul anticipat atunci când apar situații neprevăzute.

Proiectarea activității didactice⁷³ trebuie să constituie un pas în dezvoltarea personalității copilului.

Pentru aceasta este necesar să respectăm următoarele:

- a. Claritatea scopului urmărit** - cadrul didactic stabilește cu claritate și precizie scopul pe care dorește să-l realizeze. Alegerea metodelor și procedeele, alegerea conținutului activității și reliefaarea unor părți din acest conținut, structura activității și îmbinarea modului de muncă individuală cu cel colectiv depind de scopul urmărit prin activitate.
- b. Alegerea potrivită a conținutului activității** - pentru a realiza o activitate de calitate, educatoarea trebuie să aleagă pentru fiecare parte a activității materialul cel mai potrivit, care să asigure atingerea scopului urmărit.
- c. Alegerea metodelor și procedeele potrivite** - pentru realizarea sarcinilor urmărite în fiecare parte a activității. Fiecare sarcină didactică se realizează mai eficient prin utilizarea anumitor metode.
- d. Organizarea metodică a lecției** - diferitele activități care alcătuiesc lecția sunt desfășurate

⁷² Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.119

⁷³ Colceriu, L. (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sintează de material, p. 85-91

într-o succesiune logică, spre a asigura realizarea scopului ei. O activitate este organizată metodic când toate activitățile desfășurate constituie un tot unitar, servesc la atingerea scopului urmărit.

Potrivit lui Bocoș, M. și Jucan. D., algoritmul proiectării activității⁷⁴ didactice se realizează după cum urmează:

- Stabilirea formei de organizare a activității instructiv-educative și încadrarea ei în unități de învățare;
- Stabilirea obiectivelor operaționale;
- Stabilirea și prelucrarea conținutului științific;
- Elaborarea strategiei de instruire și autoinstruire;
- Stabilirea structurii procesuale a lecției/activității didactice;
- Cunoașterea și evaluarea randamentului școlar: stabilirea strategiei de evaluare și a strategiei de autoevaluare a elevilor.

În elaborarea proiectului didactic se recomandă următorii pași:

Pasul 1:

- stabilirea conținutului (subiectul lecției) activității;
- identificarea tipului de activitate pe care o organizează cadrul didactic;
- stabilirea nivelului de cunoștințe dobândite în care se menționează informațiile pe care le au preșcolarii în legătură cu activitatea proiectată, ca să se știe de unde pornește procesul de predare-învățare.

Pasul 2:

- stabilirea comportamentelor prevăzute de programa școlară pentru realizarea performanțelor preșcolarii într-un an școlar; în funcție de comportamentele vizate se stabilesc obiectivele operaționale, care descriu priceperile și deprinderile preșcolarii ce trebuie formate pe parcursul unei activități. Obiectivele operaționale se numerotează prin O1, O2, O3,,etc.;

Scopul și obiectivele:

Trebuie să menționăm că scopul este urmărit de către cadrul didactic, iar obiectivele reprezintă performanțele preșcolarii la sfârșitul activității. De asemenea, numărul obiectivelor trebuie să fie în corelație cu durata activității (15, 25 sau 30 de minute în funcție de grupă) și cu ritmul de învățare al grupei.

Pasul 3:

⁷⁴ Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.123

- în funcție de obiectivele stabilite, de conținutul de transmis, se selectează metodele de învățare, mijloacele și materialele didactice, formele de organizare a activității și instrumentele de evaluare a cunoștințelor.

Pasul 4:

- în continuare se proiectează structura lecției.

2.2.2. Organizarea activităților de învățare

2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale

Activitatea preșcolară de învățare este totalitatea unor activități planificate, organizate, metodice, cu caracter intensiv, dirijate de cadrul didactic în vederea realizării obiectivelor propuse. Activitățile de învățare încearcă să așeze în prim plan inițiativa copilului, capacitatea individuală de luare a deciziilor, învățarea bazată pe experimentare și exersarea individuală⁷⁵.

Cadrul didactic trebuie să-și structureze activitățile în așa fel încât copiii să-și dezvolte creativitatea, să-și formeze deprinderi individuale de comportament. Astfel, aceste activități necesită o planificare conștientă, bine gândită, atât în stabilirea obiectivelor, cât și în alegerea conținuturilor și a modalităților de realizare în conformitate cu specificul grupei, respectiv cu particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor care vor participa la activități. În situațiile în care în cadrul acestor activități, participă copii a căror limbă maternă este alta decât limba română, activitățile dirijate necesită o planificare care să faciliteze înțelegerea, interacțiunea, exersarea limbii române, repetarea continuă a structurilor, învățarea durabilă a limbii. Cadrului didactic îi revine sarcina să structureze logic, să diferențieze și să individualizeze.

Cadrul temporal al activităților pe domenii experiențiale poate fi generat în mod flexibil de către cadrul didactic. Timpul consacrat acestor activități variază între 10-40 de minute: se ajunge la 35, maxim 40 de minute în cazul preșcolarilor de grupă mare, ținând cont constant de reacțiile grupei. Dacă din reacțiile copiilor reiese că activitatea a devenit obositoare, și nu le mai stârnește interesul, timpul activității trebuie redus. De asemenea, se recomandă o pauză de 10-15 minute între activitățile experiențiale, aceste pauze pot fi petrecute cu jocuri alese, jocuri de mișcare, exerciții de gimnastică, tranziții sau rutine⁷⁶.

Activitățile desfășurate în grădiniță au caracter ludic, ce se bazează pe interacțiune: se recită poezii scurte, se intonează cântece, se spun zicători, ale căror texte sunt ușor de reținut și de

⁷⁵ Frăsineanu, E.S. (2014), *Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii*. In Mogonea, F.(coord): *Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii*, Pitești, Editura Paralela 45

⁷⁶ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

repetat. Aceste activități sunt, de asemenea, componente importante în procesul de învățare a limbii române de către copilul de altă naționalitate.

Dat fiind faptul că activitatea de bază a copilului preșcolar este jocul, cadrul didactic trebuie să găsească modalitățile prin care activitățile pe domenii experiențiale să fie inserate în joc. Prin toate activitățile desfășurate în grădiniță, copilul își dezvoltă vocabularul și limbajul.

Procesul de planificare conștientă a activităților va contribui la prelucrarea și consolidarea cunoștințelor, la formarea aptitudinilor, abilităților, capacităților, a formelor de conduită și de comportament.

Clasificarea activităților pe domenii experiențiale

Activitățile pe domenii experiențiale pot fi clasificate ținând cont de trei criterii esențiale: conținut, modalitatea de realizare, sarcina didactică⁷⁷.

- a. În abordarea tradițională conform criteriului de clasificare a activităților pe domenii experiențiale în funcție de conținutul învățării, aceste activități pot fi de: limba maternă, limba română, matematică, cunoașterea mediului, activitate artistico- plastică, activitate practică, activitate de educație fizică, educație pentru societate.
- b. Conform modalității de realizare activitățile pe domenii experiențiale pot fi de: observare, lectură după imagini, povestire (povestea educatoarei, repovestire, povestea copiilor), conversație, memorizare, joc didactic, manipulare cu material individual, exerciții de mișcare, jocuri muzicale și jocuri cu text și cântec.
- c. Din punctul de vedere al sarcinii didactice aceste activități pot fi de: dobândire a noilor cunoștințe, exersare-aplicare, sistematizare, evaluare, mixte.

Fiecare domeniu experiențial are modalități de realizare specifice⁷⁸:

- Domeniul Limbă și Comunicare (include activitățile de învățare de limba maternă și limba română) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: lectura după imagini, povestea educatoarei, jocul didactic, lectura literară, povestirea liberă, convorbirea, memorizarea, dramatizarea.
- Domeniul Științe (include activitățile de învățare de cunoașterea mediului și matematica)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: observarea, lectura după imagini, convorbirea, jocul didactic, povestirea/manipularea cu material individual, joc didactic, joc logic.
- Domeniul Om și Societate (include activitățile de învățare de educația pentru societate, activitatea practică)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt:

⁷⁷ Stark G. (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 62-63

⁷⁸ Stark G. (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 158-159

povestea educatoarei, lectura după imagini, jocul didactic, memorizare, convorbire, dramatizarea/înșirare, lipire, colaj, îndoire.

- Domeniul Estetic și Creativ (include activitățile de învățare de educația muzicală, educația artistico - plastică) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: învățarea cântecului nou, joc cu text și cântec, audiție, jocuri muzicale, jocuri euritmice/ desen, pictură, modelaj
- Domeniul Psihomotric - modalitățile de realizare ale activităților specifice acestui domeniu sunt: exerciții psihomotrice, jocuri de mișcare, dans.

Etapele activităților pe domenii experiențiale

Conform celor stabilite de R. Gagné și R. Briggs citați de Glava, Pocol și Tătaru,⁷⁹ distingem următoarele etape ale activităților didactice pe domenii experiențiale: captarea atenției; anunțarea temei, a obiectivelor urmărite; reactualizarea cunoștințelor anterioare; prelucrarea temei dirijarea învățării; atingerea performanței; asigurarea feedbackului; asigurarea aprofundării și a transferului; evaluarea.

Ordinea acestora diferă în funcție de tipul de activitate.

În continuare vom urmări etapele activităților de învățare în funcție de modalitățile de realizare cele mai frecvente⁸⁰.

Modalitatea de realizare	Variantă	Momentele/ evenimentele activității
Jocul didactic	- Joc didactic verbal - Jocuri didactice realizate cu materiale individuale	Captarea atenției: - introducere în joc cu ajutorul materialelor jocului, personajului din poveste, imaginii, sau convorbirii - elementul surpriză: prezentarea materialului didactic Anunțarea temei, a obiectivelor propuse: - anunțarea titlului, obiectivului jocului - specificări privind organizarea, cursul jocului Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - exersare sub formă de joc pentru reactualizarea cunoștințelor cu ajutorul materialului didactic; Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea regulilor de joc, a conținutului jocului/jocul prezentat de educatoare/jocul exercițiu- cu observații, precizări complementare, stabilirea criteriilor de reușită/ Aplicare: - jocul propriu-zis Asigurarea feedbackului: - complicarea jocului - una sau două variante, introducerea de noi reguli, noi obiective individual sau în micro grupuri

⁷⁹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009). *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.37

⁸⁰ Stark G. (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel, p.58-65

		<p>Evaluare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - observații de apreciere în funcție de realizarea sarcinilor și de obiectivele propuse.
Povestirea povestea educatoarei	<ul style="list-style-type: none"> - povestea copiilor - repovestirea 	<p>Captarea atenției:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ghicitori, poezii scurte, marionetă, muzică, cărți ilustrate, cărți cu povești <p>Reactualizarea cunoștințelor anterioare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - consolidarea emoțională, crearea atmosferei (cu includerea eventualelor explicații ale cuvintelor noi) - includerea poveștii într-o succesiune a poveștilor, reactualizarea personajelor <p>Anunțarea temei, a obiectivelor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adaptat la nivelul de dezvoltare al copiilor (redus la titlul poveștii) <p>Aplicare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - copiii povestesc cu intervenția educatoarei, de-a lungul firului narativ al poveștii <p>Asigurarea feedbackului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sistematizare: titlul poveștii, personajele, mesajul principal <p>Evaluare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - observații de apreciere față de modul de urmărire al poveștii, al răspunsurilor date de copii la întrebările adresate.
Observarea	<p>animale, plante, obiectele lumii înconjurătoare, alimente, materii prime, acțiuni</p>	<p>Captarea atenției:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ghicitori, poezioare, alte materiale <p>Anunțarea temei, a obiectivelor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - element surpriză, care să trezească interesul copiilor, adaptat la nivelul de dezvoltare a acestora <p>Prezentarea conținutului, dirijarea învățării:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentarea materialului propus, experimentarea cu acesta se desfășoară cu implicarea a cât mai multe organe senzoriale - evocarea stării de spirit prielnice observării (pornim de la interesele copiilor) - în prima fază observarea se face nederijată, urmat de un sistem de întrebări care conduce de la fracții până la întreg, până la observarea întregului, urmat de elementele componente, de la analiza structurilor exterioare, la caracteristicile specifice și invers. <p>Aplicare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - formularea de sinteze, generalități, concluzii simple. <p>Asigurarea feedbackului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fixarea cunoștințelor prin stabilirea funcției obiectului observat. <p>Evaluare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - completarea fișelor de evaluare - observații în legătură cu felul în care au răspuns preșcolarii la întrebările adresate
Convorbirea	<ul style="list-style-type: none"> - însușirea de noi cunoștințe - sistematizarea cunoștințelor - fixarea cunoștințelor - evaluarea cunoștințelor 	<p>Captarea atenției:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imagine interesantă, ghicitoare, poezioară etc. menite să creeze o situație de vorbire <p>Anunțarea temei, a obiectivelor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - să fie cât mai interesant, cât mai atrăgător pentru copii <p>Dirijarea învățării:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizăm una dintre cele patru variante pe baza unui plan de întrebări bine organizate - exerciții de vorbire <p>Aplicare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - formularea unor rezumări și concluzii parțiale de cadrul didactic sau de copii

		<ul style="list-style-type: none"> - introducerea unor elemente de joc, clasificare, comparații. <p>Asigurarea feedbackului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rezumare generală, formularea și fixarea concluziilor <p>Evaluarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - observații referitoare la activitatea, implicarea copiilor
Memorizare	<ul style="list-style-type: none"> - învățarea unei poezii noi - fixarea, recapitularea poeziilor cunoscute - verificarea poeziilor învățate 	<p>Captarea atenției:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imagine, marionetă, element surpriză, ghicitoare, etc. - pregătirea copiilor pentru afinitatea de a fi receptivi la conținutul ce va fi transmis. <p>Anunțarea temei, a obiectivelor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - titlul poeziei <p>Reactualizarea cunoștințelor anterioare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pregătirea copiilor pentru receptarea noii poezii pe plan emoțional și intelectual (imagini, explicarea cuvintelor necunoscute) - clarificarea noțiunilor care aparțin poeziei <p>Prezentarea conținutului, dirijarea învățării:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recitarea poeziei de către cadrul didactic- prezentare - recitare repetată - convorbire scurtă <p>Aplicare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exersarea poeziei: se exersează întreaga poezie de la început până la final. Dacă din pricina volumului cadrul didactic este nevoit să împartă poezia în fragmente, trebuie să țină cont de unitățile conceptuale ale acesteia. În cursul exersării partea nouă trebuie întotdeauna atașată la cea însușită. - la recapitulare se propune să recite în prima fază copilul care intonează clar și recită cu voce tare. <p>Asigurarea feedbackului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se realizează de către un copil care a reușit să memoreze poezia; - fixarea titlului, a autorului poeziei <p>Evaluare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - finalizare emoțională: imitarea elementelor poeziei prin mișcări, onomatopee, reprezentare în desen, sau în spațiu cu ajutorul unor materiale din natură, materiale textile, studierea unor volume de poezii, audiție, euristică, etc. - apreciere individuală și în grup
Lectura după imagini		<p>Captarea atenției:</p> <ul style="list-style-type: none"> - introducerea elementului surpriză - pregătirea materialului intuitiv <p>Reactualizarea cunoștințelor anterioare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - copiii fac cunoștință cu tematica, conținutul imaginii- observare spontană <p>Anunțarea temei, a obiectivelor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - într-un mod cât mai accesibil copiilor <p>Prezentarea conținutului, dirijarea învățării:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiza, interpretarea imaginilor printr-o conversație între cadrul didactic și copii - concluzii parțiale, sinteze parțiale și generale, prin abordare narativă sau descriptivă <p>Aplicare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povestirea, argumentarea de către copii a impresiilor, atitudinilor, sentimentelor generate de imagine - alcătuirea sintezelor, formularea concluziilor, depistarea unui titlu corespunzător imaginii <p>Asigurarea feedbackului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reconstituirea imaginilor din elementele componente

		<ul style="list-style-type: none"> - evocarea cântecelor, poeziilor cu impresii similare <p>Evaluare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - observații referitoare la manifestările verbale individuale ale copiilor legate de impresiile generate de imagine, sentimentele, informațiile transmise de aceasta.
--	--	--

Din perspectiva învățării limbii române de către copiii care provin din alte etnii, activitățile pe domenii experiențiale contribuie la formarea unei atitudini pozitive față de limba română, care va facilita procesul de învățare.

2.2.2.2- Activități liber alese (ALA)

În grădinița de copii, activitatea didactică zilnică se desfășoară pe trei mari segmente: **activități de dezvoltare personală, activitățile liber alese și activitățile pe domenii experiențiale.** Toate aceste activități urmăresc cu precădere dezvoltarea intelectuală, cognitivă, afectivă, emoțională și de relaționare a copilului. Copilul preșcolar este implicat în actul didactic, participând efectiv la tot ceea ce se numește activitate didactică.

Noul ⁸¹curriculum prevede foarte clar că „activitatea din grădiniță este centrată pe copil și pe nevoile acestuia”. Jocul liber ales din grădiniță oferă educatoarei posibilitatea de a analiza foarte bine copilul, de a-l cunoaște și a-i dirija cu succes acțiunile.

Activitățile liber alese sunt foarte îndrăgite de copii, pentru că le oferă posibilitatea de a selecta centrul la care doresc să se joace. Activitățile liber alese pot fi organizate, conform curriculumului, atât în prima parte a zilei, cât și după-amiază. Ele nu sunt doar preferate de copii, ci și benefice pentru relaxarea acestora, urmărind scopuri diferite: socializare, exersarea interacțiunilor, a capacității de alegere și negociere, legarea de noi prietenii.

Cum activitatea didactică în grădiniță se bazează în totalitate pe joc, îmbinând echilibrat instruirea și jocul putem influența acumularea de noi cunoștințe.

Jocurile liber alese se pot desfășura atât individual cât și în grupuri mici. Trebuie avută în vedere tema săptămânii, schimbate sectoarele în fiecare zi în funcție de tema de studiu și să fie mereu într-un echilibru perfect cu domeniile experiențiale.

Organizată⁸² pe zone, centre de interes, centre de activitate sau arii de stimulare (așa cum au fost denumite în timp și în funcție de specificul grupei) sala de grupă devine un cadru adecvat situațiilor de învățare și obținerii experienței. Prin felul în care este amenajată, ea oferă copilului ocazii să se simtă bine în intimitatea lui, stimulându-i interesul și invitându-l la învățare prin descoperire și explorare. Sala de grupă îi vorbește copilului prin ceea ce oferă ca posibilitate de

⁸¹ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

⁸² *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin

acțiune și experiență. Aflat în fața mai multor posibilități, copilul este invitat să aleagă ceea ce i se potrivește, să decidă.

Pentru a-i ajuta pe copii să dobândească experiență în luarea deciziilor și pentru a-i determina să o facă ori de câte ori este nevoie, trebuie să le oferim cât mai multe situații în care decizia să le aparțină. Copiii trebuie să învețe să folosească materialele în mod corespunzător pentru a-și asigura reușita. Activitățile de liniște și de audiere trebuie urmate de activități interactive, de jocuri de mișcare și discuții. Copiii trebuie încurajați să-și planifice timpul. Cei care sunt educați în acest mediu vor putea să rezolve în mod creativ probleme și vor ști să ia decizii eficiente.

Totodată aceste activități au drept rol socializarea copiilor, dând posibilitatea micuților de a interacționa, de a se juca fără a exista bariere emoționale, de sex, religie, etnie, etc. În timpul jocurilor liber alese fiecare copil optează pentru un sector preferat deschis în acea zi. Ei au posibilitatea de a-și alege coechipierii, de a avea prioritate amicitia, prietenia.

Aceste activități se desfășoară atât în prima parte a zilei, cât și în mijlocul activităților sau la finalul programului, fiind împărțite pe sectoare de activitate: **Biblioteca, Construcții, Joc de rol, Știință, Joc de masă, Arte, Nisip și apă.**

Organizarea acestor centre/sectoare se va face ținând cont de resursele materiale, de spațiul existent și de nivelul de vârstă al copiilor.

O atenție deosebită trebuie acordată grupelor de preșcolari care au în componența lor copii aparținând mai multor etnii sau copii cu CES. Aici ne putem confrunta cu primii „muguri ai discriminării”, manifestându-se prin respingerea de către grup a unui copil, cauza fiind barieră lingvistică, o anumită dizabilitate/handicap, o anumită conduită/comportament, etc.

Copiii⁸³ sunt curioși din naștere, învățând continuu prin intermediul interacțiunii sociale cu adulții și cu ceilalți copii și sunt adesea mult mai deschiși decât adulții la lucruri noi și neobișnuite. Copiii încă descoperă lumea. Copiii mici copiază copiii mai mari și adulții importanți pentru ei. De aceea, mesajele pe care adulții le transmit despre oameni care sunt de etnie diferită, care au o dizabilitate sau care vorbesc o limbă diferită sunt foarte importante.

De asemenea, este important, în cazul în care copiii se află într-o comunitate unde au ocazia să cunoască oameni de alte naționalități și culturi, oameni care au dizabilități sau care sunt deosebiți, altfel decât majoritatea, să li se ofere imagini, povestiri și informații despre tipuri diferite de oameni, astfel încât copiii să primească mesaje pozitive despre deosebiri încă din acest stadiu timpuriu de formare a opiniei.

Pentru a aborda subiecte despre diversitate încă din grădiniță, **cadrele didactice trebuie să înceapă cu examinarea propriilor atitudini și credințe.** Acesta este primul pas spre depășirea prejudecății și ajutorarea copiilor aflați în grija noastră să facă astfel. Trebuie să avem un timp pentru

⁸³ Antonovici Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis

a ne gândi la discriminările și prezumțiile pe care poate că le-am acumulat în timpul copilăriei și la felul în care acestea ne pot afecta comportamentul la grupă.

Vă sugerăm câteva idei de cum se pot „personaliza” activitățile liber alese pentru a promova INCLUZIUNEA SOCIALĂ încă din perioada educației timpurii.

BIBLIOTECĂ

În cadrul sectorului Bibliotecă, preșcolarii își pun în valoare deprinderile de limbaj, prin lecturile după imagini, povestiri și repovestiri, prin jocuri didactice și concursurile de ghicitori, de recitare. Aici este locul în care copiii descoperă lumea magică a cărților învățând să le folosească.

La vârsta preșcolară, copiii încep să-și dezvolte abilitatea de a experimenta lucruri în mod indirect, prin substituie, de la a vedea lucruri la început din propria lor perspectivă până la a fi capabili să îndrăgească și să fie solidari cu felul în care alții s-ar putea simți.

Căutăm/creăm povești cu personaje pozitive care vorbesc sau încearcă să vorbească limba română, deși limba română nu este limba lor maternă, care sunt ajutați de copii să se joace și să comunice.

Pentru a valorifica abilitățile de utilizare a limbii materne și pentru a accepta experiența de a învăța într-o limbă diferită de cea vorbită acasă, poate fi invitat un vorbitor de limbă maternă (alta decât limba română) să desfășoare cu grupa diferite activități.

Învățarea se poate produce imitând personaje din povești inversând rolurile și limba în care se face comunicarea.

Vor fi expuse cărți și imagini care au cuvinte scrise în cele două limbi iar copiii vor fi încurajați să „citească” imaginile folosind cele două coduri semantice. Astfel acceptarea și incluziunea se vor produce înlăturând bariera lingvistică.

CONSTRUCȚII

Jocurile de construcție le dezvoltă personalitatea copiilor, făcându-i mai întreprinzători, cu multă imaginație și creativitate de pus în valoare. Copiilor li se oferă posibilitatea să-și aleagă materialele de construcții: piese lego, figuri geometrice, piese din diverse tipuri de materiale, care să fie ușor de manipulat, îmbinat și care să nu pună în pericol sănătatea și securitatea copilului în timpul jocului.

La sectorul Construcții copiii pot înțelege necesitatea unei camere de zi în fiecare locuință și vor construi, în echipă, o cameră de zi, folosindu-se atât de piesele lego, cât și de mobilierul de care dispunem, pentru a o utiliza. La utilizarea acestei camere în care primim musafiri, fiecare copil își aduce contribuția. Aici vor interveni elemente de etnocultură, fiecare familie personalizând propria locuință. Moment prielnic pentru a aprecia de către ceilalți membri ai echipei fiecare piesă și obiect pe care copilul îl alege pentru familia sa.

La fel se poate proceda cu decorarea unor obiecte-simbol (cum ar fi oul de Paște) pentru a se produce primele premise ale interculturalității.

JOC DE ROL

Centrul Joc de rol este unul dintre cele mai importante centre de interes din sala de grupă. Aici copiii refac locuri, evenimente, imită comportamentul părinților sau joacă roluri ale unor persoane cunoscute, reproduc lumea așa cum o înțeleg ei, repetă, reinterpretează, reproduc și retrăiesc experiențe. Jocul de rol îi ajută pe copii să-și exprime și să-și gestioneze emoțiile, să comunice cu ceilalți, să accepte diversitatea.

Jocurile ⁸⁴de rol sunt puternic influențate de mediul de proveniență, de rutinele, obiceiurile tradiționale și modalitățile de exprimare ale familiei. În jocul de rol, copiii trebuie lăsați să utilizeze limbajul adecvat și corect, care le este familiar. De exemplu, când se joacă „De-a familia”, copiii vor imita comportamentul și limbajul propriei familii. Educatorea poate arăta și alte forme de comportament și de vorbire, utilizate în diferite situații: cum vorbește și se poartă un doctor sau conducătorul de tren, șoferul de autobuz, vânzătorul sau profesorul. Educatorea poate interpreta o serie de situații care implică aceste personaje, fie jucându-le împreună cu copiii, fie utilizând păpuși sau imagini.

Scopul principal în dezvoltarea limbajului este de a-i ajuta pe copii să capete încredere în ei pentru a vorbi într-o situație de grup. Totodată, copiii sunt îndrumați pentru a învăța să asculte atunci când vorbesc alți membri ai grupului. Este o bună pregătire pentru o conversație reală, pentru dezvoltarea capacității de așteptare în schimbul de replici, depășindu-se astfel stadiul în care preșcolarii din grup vorbesc toți deodată.

Sunt identificate două variante de joc: jocurile cu subiecte alese din viața cotidiană (jocurile de conviețuire socială) și jocurile cu subiecte din basme și povești.

Jocurile cu subiecte din viața cotidiană reflectă prin conținut experiențele directe trăite de copil, dobândite prin observație sau relatare. Jocurile cu subiecte din povești implică crearea unei atmosfere speciale sau redarea unor trăsături ale personajelor.

Jocul de rol oferă o varietate de situații în care copiii primesc și transmit mesaje orale. Colțul căsuței, în care se desfășoară marea majoritate a jocurilor de rol, reprezintă mediul cel mai adecvat, iar telefonul de jucărie, cel mai potrivit instrument. Educatorea propune un subiect iar personajul poate fi copilul, păpușa, cățelul, pisica, un vecin. Pentru a veni în ajutor personajului aflat într-o situație de viață, trebuie comunicat, astfel că există în mod logic o repetare a secvențelor de transmitere-recepționare-îndeplinire a mesajelor.

Aici putem introduce personaje care vorbesc limbi diferite iar copiii vor învăța formule de adresare, salut, numele obiectelor, atât în limba română cât și în limba maternă.

⁸⁴ Evseev I. (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior

Jocul de rol dezvoltă limbajul, exersează memoria, încurajează copiii să-și exprime singuri trăirile, ideile, chiar să utilizeze texte gata construite, urmărind socializarea, formarea spiritului de echipă, empatia.

ȘTIINȚĂ

La sectorul Știință, copiii descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul enciclopediilor, își satisfac curiozitățile observând comportamentul unor animale vii, observă succesiunea anotimpurilor și schimbările produse în natură. Mereu puși în situația de a da răspunsuri la întrebări de tipul „De ce se întâmplă?„Cine aduce...?„De unde vin...?„Ce se întâmplă dacă...? „De ce au nevoie....?”. Pentru a oferi răspunsuri adecvate, copiii explorează, experimentează, caută răspunsuri și în cele din urmă comunică concluziile lor.

Copiii ⁸⁵au deja câteva trăsături necesare pentru a se apropia de știință: curiozitate, entuziasm și, deseori, încăpățânarea de a obține un răspuns. Mai au nevoie de ajutorul adulților pentru ca aceste trăsături să nu fie înlocuite de indiferență, apatie și tendința de a renunța ușor. Iată cum putem încuraja copiii să se apropie de științe:

- Încurajăm întrebările copilului. Chiar dacă multe din curiozitățile copilului ni se par nerealiste, mereu putem găsi un răspuns, internetul, cărțile, televizorul și alte tipuri de surse ne pot fi de mare folos în a satisface curiozitățile copilului.
- Definim știința: observăm ceea ce se întâmplă, realizăm predicții, testăm ipoteze în condiții controlate, interpretăm observațiile. Observăm cum dintr-o sămânță apare o plantă care îmbobocește, înflorește, face semințe și apoi se ofilește (numim planta în limba română și limba maternă). Vorbim despre cum are loc fierberea sau arderea. Urmărim apa în clocot și temperatura la care a ajuns, cum anume ard lemnele și se transformă în cenușă (denumim fenomenele în limba română și limba maternă).
- Încurajăm activități cu un grad potrivit de dificultate. Dacă sunt prea dificile, copilul își va pierde curiozitatea și dorința de a participa, iar dacă e prea ușoară nu îi va aduce informații în plus. E important să găsim activități echilibrate și care pornesc de la interesele sale.
- Îl lăsăm să aleagă activitățile pe care vrea să le facă. Va fi mult mai interesat de activitate dacă a ales-o el. Îi putem propune mai multe idei, iar el va decide ce vrea să facă.

În jocurile lor, de multe ori copiii formulează ipoteze și le testează practic, răspunzându-și singuri la întrebarea „Ce se întâmplă dacă..?”.

JOC DE MASĂ

Jocurile de masă pun copiii în situații problematice, ducând spre o dezvoltare a atenției, a memoriei vizuale, a agilității și mai cu seamă a gândirii. Copiii au la dispoziție diferite jocuri de îmbinare, puzzle, mozaic, jocuri cu pioneze.

⁸⁵ Cucos, C. (2008), *Pedagogie, Ediția a II-a, rev.și adăug.*, Iași, Editura Polirom

Tot în cadrul jocurilor de masă putem vorbi de jocul dominoului, prin intermediul căruia copiii selectează piesa corespunzătoare șirului, fie că este una iconică, oferind o imagine, fie că este una deductivă, oferind copiilor grupe de buline, petale, etc. Acest joc dezvoltă spiritul de echipă, de competiție, munca în perechi și atenția.

În aceste activități/acțiuni copilul folosește pe lângă limbajul verbal, cel nonverbal, gesturi, mimică, oferindu-le posibilitatea să socializeze.

ARTE

În cadrul sectorului Arte, micuții își pun în valoare spiritul artistic, creativitatea și ingeniozitatea. Copiii modelează, colorează, desenează, pictează, decupează, realizând diferite lucrări la îndrumarea educatoarei sau la libera lor alegere.

Din plastilina modelează cuiburi cu păsărele, casa cățelului, pădurea toamna, fântâna, etc. Cu pensula crează un spațiu plastic nou, ce spune ceva despre copil, cât de introvertit sau dezinvolt este, cât de cooperant sau cât de limitat este, cât de iubitor sau egoist este.

NISIP ȘI APĂ

Este un centru ce dă posibilitatea copiilor să învețe, să se relaxeze și să-și reprezinte tridimensional realitatea. Poate fi în exterior, la nisiparul grădiniței sau în interior, la măsuță special dotată cu nisip și apă. Copiii au la dispoziție cutii cu nisip, lopățele sau alte forme de nisip, gălețușe cu apă și diferite recipiente specifice jocului cu nisip.

Aceste activități contribuie la dezvoltarea fizică a copilului, dezvoltă abilitățile motorii fine ale mâinii, precum și coordonarea vizuală și motorie, contribuie la dezvoltarea jocului de povestire și a competențelor de comunicare ale copilului, ușurarea tensiunii mentale, diminuează agresiunea, starea disconfortului intern la copii, fac să cunoască proprietățile diferitelor subiecte și materiale, repară reprezentările elementare despre forma, dimensiunea, culoarea obiectelor, - dezvoltă sensibilitate tactilă, extinde și îmbogățește vocabularul copiilor, dezvoltă procese cognitive (percepție, atenție, memorie, gândire).

Prin tot ceea ce facem în cadrul ALA, conducem preșcolarul pe treptele superioare ale dezvoltării lui, făcându-l competitiv, dornic de cunoaștere, curios și mai cu seamă creativ.

2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală

În învățământul pentru educație timpurie activitatea didactică este centrată pe preșcolar, se pliază pe nevoile copilului și se poate modela în funcție de cerințele grupei de copii sau individual. Activitățile de dezvoltare personală sunt pentru copii o sursă inepuizabilă de a descoperi lucruri noi, de a dobândi cunoștințe și deprinderi. Noul curriculum pentru educație timpurie include aceste activități în lista activităților de învățare, considerându-le la fel de importante și decisive ca și

activitățile pe domenii experiențiale sau jocurile liber alese pentru toate aspectele dezvoltării copilului.

Activitățile pentru dezvoltare personală⁸⁶ - ADP de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile (care se află și la nivelul antepreșcolar), o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.(figura 1)

Activități de dezvoltare personală (ADP)

A. Rutine	B. Tranziții	C. ALA (explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul)	D. Activități de dezvoltare a înclinațiilor personale/pre dispozițiilor/aptitudinilor (activități de după-amiaza)	E. CDS (Activitățile opționale)	F. Activitățile extrașcolare
-----------	--------------	--	---	------------------------------------	------------------------------

Figura 1. Activități de dezvoltare personală

A. Conform noului Curriculum, „rutinele sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a unei zile. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestora.” Rutina focalizează atenția, liniștește și relaxează, conferă sentimentul de siguranță deoarece prin rutină copilul poate anticipa ce va urma, dezvoltă un comportament stabil prin organizarea activității zilnice. Pentru preșcolarii care nu vorbesc limba română ca limbă maternă, rutinele sunt activități care prin ritmicitatea și repetiția lor oferă copiilor posibilitatea de a-și însuși cuvinte și expresii în limba română corelate cu acțiunea sau momentul în care sunt utilizate. În cadrul acestor activități educatoarea își poate focaliza atenția asupra preșcolarilor cu dificultăți de vocabular sau de exprimare. Tipurile de activități care sunt incluse în rutinele zilnice din grădiniță sunt prezentate în figura 2.

⁸⁶Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

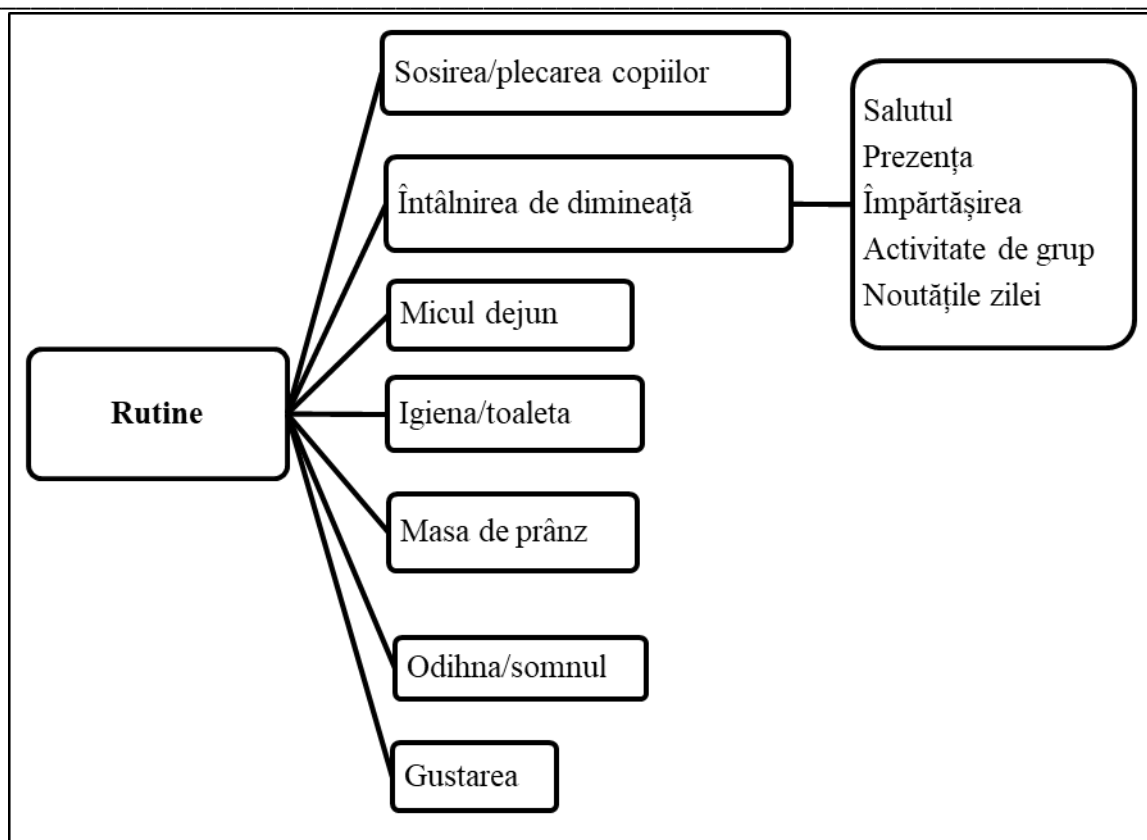

Figura 2. Activități rutine zilnice

Sosirea/plecarea copilului. Atmosfera cu care este întâmpinat copilul la sosirea în grădiniță este definitorie pentru succesul demersului didactic din ziua respectivă. Copilul va păși cu încredere într-un mediu educațional prietenos, ofertant și atractiv, de aceea este important ca sala de grupă să fie amenajată anterior, centrele tematice să fie dotate cu materiale didactice variate și interesante. Prezența educatoarei oferă copilului sentimentul de siguranță prin felul cum aceasta îl salută, îl îmbrățișează (când este cazul), îl încurajează, îi prezintă sala de grupă, activitățile viitoare și colegii. Acest moment al zilei este important pentru toți copiii dar în mod special pentru copiii care nu vorbesc limba română aceștia confruntându-se nu doar cu sentimentul de separare, ci și cu acela de neputință generat de dificultatea comunicării într-o limbă necunoscută. Repetarea zilnică a salutului, a descrierii sentimentelor, a verbalizării acțiunilor de îmbrăcare, a invitației către o locație sau activitate va contribui la însușirea mai rapidă a cuvintelor și expresiilor specifice acestui moment.

Întâlnirea de dimineață este o activitate bazată pe comunicare, fiecare copil fiind stimulat să aibă o prezență activă, comunicând și ascultând idei noi și diverse. Această activitate trebuie bine planificată și organizată, scopul acesteia este de a crea o atmosferă pozitivă care să ofere copilului sentimentul de apartenență la un grup și să stimuleze interesul pentru activitățile următoare. În general, timpul alocat întâlnirii de dimineață este de 20-25 de minute, timp în care copiii învață să asculte și să aibă grijă de cei din jur, au posibilitatea de a participa individual sau în grup, pot stabili

reguli și ritualuri dar mai ales dobândesc deprinderi importante cum ar fi: a asculta și înțelege, a rezolva probleme, a argumenta, a lua decizii, a urma indicații etc.

Aspecte care sunt necesare pentru o activitate de succes în cadrul întâlnirii de dimineață:

- Așezarea grupului de copii în cerc facilitează și dinamizează comunicarea, având avantajul că permite contactul vizual cu toți participanții, nu creează ierarhii sau tensiuni și minimalizează autoritatea formală a educatoarei aceasta devenind doar un partener care știe regulile.
- Locul fiecărui copil în cadrul întâlnirii poate fi marcat prin utilizarea de simboluri pe scăunelele/pernițele așezate în cerc sau dacă grupa ne permite, fiecare copil își alege locul.
- Anunțarea începerii activității depinde de creativitatea cadrului didactic: un clopoțel, o melodie, o sonerie, o poezie scurtă etc.
- Negocierea și stabilirea unor reguli de comunicare care să încurajeze respectul reciproc și ascultarea activă (nu vorbim decât când suntem întrebați sau ne vine rândul, nu îi întrerupem pe ceilalți, nu râdem și nu facem remarci răutăcioase, putem alege să nu vorbim etc.)
- Pentru grupele de copii nou formate sau care sunt numeroase se poate apela la părinți care, pe rând, să joace rolul de facilitator. Acesta este poziționat în mijlocul grupei și are rolul de a oferi modele de comunicare, amintind dacă este cazul, cerințele și regulile activității.
- Marioneta este foarte utilă pentru desfășurarea organizată a comunicării prin respectarea regulii „pot vorbi când primesc marioneta”. Pentru copiii cu probleme de comunicare marioneta devine un prieten, aceștia fiind încurajați să vorbească marionetei prima dată.
- Emblemele, etichetele și imaginile cu simboluri motivante încurajează copiii să-și dezvăluie sentimentele și stările sufletești.
- Antrenarea tuturor copiilor în activitatea de comunicare se realizează prin intermediul runde de comunicare. În această situație educatoarea anunță subiectul comunicării și regula, de exemplu: „Acum vom vorbi despre ce înseamnă să fii harnic. Vom spune: să fii harnic înseamnă... . Fiecare dintre voi va spune ce crede că înseamnă să fii harnic. Încep eu și vom continua în direcția aceasta (se indică direcția).”

Activitatea întâlnirea de dimineață este o activitate planificată și structurată. Principalele elemente ale structurii acestei activități sunt salutul, prezența, împărtășirea, activitatea de grup și noutățile zilei.

Salutul este prima etapă a întâlnirii de dimineață în care preșcolarii și educatoarea se salută reciproc spunându-și numele pe un ton cald și prietenos. Pentru mulți copii frecventarea grădiniței este o experiență nouă, greu de gestionat și este foarte important ca preșcolarii să cunoască numele colegilor și a lucrurilor care îi înconjoară.

Prezența se poate efectua tot în cadrul întâlnirii de dimineață utilizând catalogul grupei și ecusoanele primite la început de an școlar prin participarea activă a copiilor. În prima zi de grădiniță copilul primește un ecuson/ imagine/ cartonaș cu un simbol personalizat și cu numele său pe care îl va plasa pe catalogul grupei în dreptul aceluiași simbol. În timp copiii își vor recunoaște numele și vor identifica simbolurile și chiar numele colegilor. Aceste simboluri se pot folosi și pentru a marca locul la vestiar, pătuț, trusele cu rechizite, portofoliul.

Împărtășirea sau schimbul de impresii dă posibilitatea copiilor de a genera subiecte de discuție, contribuie la socializarea preșcolarilor și îi ajută să se cunoască mai bine. Copiii își prezintă experiențele personale (ce s-a întâmplat, ce a visat, ce a simțit, ce emoții l-au cuprins etc.), ideile, gândurile. Pe parcursul săptămânii este recomandat ca toți copiii să treacă prin această experiență de împărtășire. Beneficiile acestei activități sunt multiple: înlăturarea barierelor timidității, mesajul lor ajunge la toată grupa, se creează un cadru propice dezvoltării empatiei, se conturează o atmosferă caldă și prietenoasă dar în mod special se dezvoltă capacitatea de ascultare activă de înțelegere a mesajului.

Activitatea de grup urmărește stimularea tuturor copiilor să participe activ la jocurile propuse pentru această activitate. Aceste jocuri nu sunt competitive, solicită cooperarea în funcție de nivelul de dezvoltare a preșcolarilor și interesele de moment. (Exemplu: Dacă în grup sunt copii nou-înscriși, în primele zile se vor organiza jocuri pentru cunoaștere. Copiii se adună în cerc și se așază pe scaunele. Educatoarea începe jocul, spunând: „Pe mine mă cheamă... și stau lângă...” (numind copilul din dreapta). Fiecare copil își spune numele și precizează numele copilului din dreapta pe care deja l-a auzit).

Noutățile zilei este activitatea care se desfășoară la finalul întâlnirii de dimineață prin care li se transmit copiilor informații despre programul zilei, activitățile ce vor urma și face trecerea de la experiența anterioară la noua informație. Transmiterea acestor informații va avea loc prin intermediul imaginilor (plasate la panoul întâlnirii de dimineață) care să stârnească curiozitatea celor mici. Calendarul naturii, starea vremii, schimbările care au loc în mediul înconjurător, ce s-a mai întâmplat sunt posibile teme de abordat în această etapă a întâlnirii de dimineață.

Micul dejun/masa de prânz/gustarea deși par activități banale, uzuale, acestea au un aport nu doar nutrițional ci mai cu seamă unul de dobândire de noi și variate cunoștințe și deprinderi. Implicarea preșcolarului în amenajarea locului de masă îl va determina să conștientizeze regulile de servire a mesei, să identifice denumirea și utilitatea tacâmurilor și a veselei. Servirea mesei într-un mod organizat modelează comportamentul social și etic al preșcolarului care va învăța să mănânce în liniște, curat, fără să facă risipă. Acesta își va stimula simțurile (văzul, mirosul, gustul, simțul tactil), va identifica și recunoaște alimentele găsite, își va exprima opinia față de un produs culinar, va deveni mai îndemânat prin mânuirea tacâmurilor.

Igiena/toaleta sunt activități care formează deprinderi igienice, iar perioada antepreșcolară și preșcolară este cea mai potrivită pentru ca aceste deprinderi să devină ulterior obișnuințe. Acest proces de transformare a deprinderilor în obișnuințe este un proces de durată, cadrul didactic având sarcina de a planifica activitățile într-un număr cât mai mare și de a explica copiilor importanța igienei pentru sănătate deoarece aceste deprinderi nu decurg spontan din maturizarea copilului, ci sunt conduite sociale și ele se formează sub control social. La început, copiii învață mișcările prin imitație spontană, apoi prin imitație intenționată. Este important să explicăm copiilor de ce facem o anumită acțiune. Când copiii aud „Acum trebuie să mergem să ne spălam pe mâini, ca să ne putem pregăti pentru a merge la masă!” copiii învață despre planificarea, organizarea corectă, consecvență și îndeplinirea sarcinilor.

Spălarea mâinilor este cea mai eficientă metodă de prevenire a bolilor infecțioase. Prin repetarea acestor activități copiii învață căspălătul mâinilor este obligatoriu înainte de masă și după masă, după folosirea toaletei precum și ori de câte ori își murdăresc mâinile.

B. Tranzițiile sunt momente de scurtă durată, fac trecerea de la un set de activități la altul, sunt pauze între activități. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copiilor, de contextul momentului și de creativitatea cadrului didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unui joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.

Pentru o tranziție ușoară fără evenimente neplăcute este indicat ca educatoarea:

- să anunțe copiii cu câteva minute înainte că este timpul să finalizeze activitatea începută;
- să-i obișnuiască să urmărească indicatoarele ceasului de pe perete;
- să utilizeze o clepsidră;
- să folosească un instrument muzical sau sonor pentru a anunța momentul încetării activității;
- să participe alături de copii la curățenie și la strângerea jucăriilor/materialului didactic;
- să implice preșcolarii care au finalizat activitatea într-o altă activitate plăcută pentru ca aceștia să nu se plictisească (cântec, joc de masă etc.).

Mijloacele prin care pot fi realizate tranzițiile sunt: jocuri cu text și cânt, recitative ritmice, jocuri de degete, numărători, frământări de limbă. Aceste texte și mișcări vor fi repede învățate de copii dacă sunt repetate frecvent și în același context.

Rutinele și tranzițiile, printr-o gestionare zilnică atentă și eficientă din partea cadrului didactic, contribuie la menținerea unui climat sănătos, armonios, nestresant în sala de grupă, a tonusului copiilor și a eficienței parcursului învățării pe durata întregii zile. În fiecare grupă e util să existe un program zilnic care să ilustreze nu numai activitățile specifice domeniilor experiențiale

dar și cele de dezvoltare personală, succesiunea întregului program al zilei. Programul poate fi realizat sub forma unei flori, a unei cărți, ilustrat cu imagini sugestive, atractive, text și intervalul de ore, în care are loc fiecare moment din zi. Familiarizarea cu programul zilnic se face în primele zile de grădiniță prin discuții cu grupa, dar și cu părinții, pentru a-i asigura că activitatea din grădiniță este bine planificată, iar acest lucru trebuie respectat.

2.2.2.4. Activități opționale

Disciplinele opționale⁸⁷ reprezintă o formă de materializare a curriculumului la decizia școlii numită curriculum elaborat în școală. Ele au apărut din necesitatea și din dorința adaptării programelor școlare la particularitățile comunității locale. Opționalul reprezintă o varietate de curriculum la decizia școlii ce constă într-o disciplină nouă, care presupune elaborarea în grădiniță a unei programe noi.

Opționalul la grădiniță este elaborat de către educatoare și presupune formularea unor obiective care nu sunt menționate în programa activităților. Pentru copii, opționalele reprezintă posibilitatea ca ei să aleagă în funcție de interesele și aptitudinile lor sau de domeniile în care doresc să-și dezvolte deprinderi și capacități.

Curriculum la decizia școlii⁸⁸ rezultă din oferta de discipline incluse în curriculum opțional. Acest tip de curriculum reprezintă o formă de flexibilizare a educației, prin care școala are dreptul să decidă asupra unui segment al curriculumului (30%) pentru a satisface preocupările specifice. El poate fi realizat prin una din următoarele trei variante:

- Curriculum aprofundat, acesta urmărește aprofundarea obiectivelor de referință ale curriculum-ului nucleu prin diversificarea activităților de învățare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Importanța și utilitatea acestuia constă în caracterul de recuperare pentru elevii/preșcolarii care nu au reușit să dobândească achizițiile minimele prevăzute prin programă.
- Curriculum extins reprezintă noi obiective de referință și unități de conținut care se regăsesc în programa disciplinei dar sunt notate cu asterisc. Așadar, presupune parcurgerea programei în întregime, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline.
- Curriculum elaborat în școală, cu statut opțional, reprezintă introducerea unei noi discipline de învățământ, ceea ce presupune elaborarea, la nivelul școlii, a unei programe cu obiective și conținuturi noi, fiind diferită de cele existente în programele realizate la nivel național.

Identificăm multiple modalități de realizare a opționalelor:

⁸⁷ Mândruț, O. (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curriculumului*, București, ISE, p. 5-6

⁸⁸ Căpiță, L., Sarivan, L. (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia școlii*. Temă de cercetare, București, ISE

- *Opționalul la nivelul disciplinei* implică activități, proiecte care nu sunt incluse în programa școlară sau o nouă disciplină care nu este prevăzută ca atare în planul cadru;
- *Opționalul la nivelul ariei curriculare* numit opționalul integrat sau interdisciplinar, presupune alegerea unei teme care implică cel puțin două discipline dintr-o arie curriculară iar stabilirea obiectivelor de referință din perspectiva temei pentru care s-a optat se realizează pornind de la obiectivele-cadru ale disciplinelor;
- *Opționalul la nivelul mai multor arii curriculare* sau transdisciplinar constă în implicarea a cel puțin două discipline aparținând unor arii curriculare diferite.

Elaborarea activităților opționale necesită *respectarea unor precizări metodologice* deoarece construirea de curriculum la decizia grădiniței trebuie să se integreze în strategia generală de dezvoltare instituțională care urmărește creșterea gradului de autonomie a unităților de învățământ, prin ameliorarea resurselor (umane și materiale) concomitent cu deschiderea grădiniței către factorii educaționali implicați în reformă.

Oferta curriculară încearcă adaptarea ofertei de învățare atât la nevoile și interesele copiilor, cât și la cele ale cadrelor didactice. Ea încearcă să țină seama de existența unor finalități clare la nivelul ciclurilor curriculare, dar și pentru întreaga treaptă de școlaritate având în vedere resursele umane și materiale de care dispune instituția de învățământ.

Dintre aspectele metodologice necesare a fi avute în vedere, prezentăm următoarele:

- Opționalele sunt indicate cu titlul orientativ de ME pentru fiecare arie curriculară, dar pot fi cuprinse în schema orară a unității de învățământ și opționale din oferta locală, cu aprobarea inspectoratelor școlare, a inspectorului de specialitate, cu condiția să nu depășească numărul maxim de ore/activități afectate prin planul cadru de învățământ;
- Activitățile opționale pot fi realizate pe parcursul unui semestru, modul, an școlar, sau ciclu curricular;
- Oferta de opționale a fiecărei școli va fi însoțită de precizarea privind durata, timpul care este afectat acestora;
- Oferta de opționale la nivelul școlii pentru anul școlar următor va fi comunicată părinților preșcolarilor în luna februarie a anului școlar în curs;
- Copiii/părinții vor comunica opțiunile lor Consiliului de administrație al școlii până în luna mai a anului școlar în curs;
- Odată exprimată opțiunea pentru o anumită disciplină aceasta devine obligatorie pe durata pentru care a fost proiectată;
- Pentru opționalele planificate, indiferent de durata acestora, trebuie să existe un bloc orar fix rezervat pentru desfășurarea acestora;

Așadar, elaborarea curriculum-ului solicită un demers planificat riguros și dinamic conceput pe următoarele etape sau pași:

1. diagnosticarea nevoilor - (oferta educațională a școlii);
2. formularea obiectivelor - (obiective operaționale);
3. selectarea conținuturilor - (lista conținuturilor);
4. organizarea conținutului - (elaborarea programei de opțional);
5. selectarea experiențelor de învățare - (activități de învățare);
6. organizarea experiențelor de învățare;
7. determinarea a ceea ce trebuie evaluat și a modurilor/mijloacelor de evaluare.

În avizarea proiectului de programă pentru opțional, inspectorul de specialitate folosește indicatori/criterii de evaluare în acord cu normele metodologice.

2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază

Activitatea didactică din grădinița de copii se desfășoară sub forma unor activități comune, activități alese, jocuri, activități opționale etc.

În cazul grădinițelor cu program prelungit, la aceste activități se adaugă activități recreative și de relaxare, activități de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități desfășurate în timpul programului de după-amiază.

Activitățile desfășurate în perioada după-amiezii (activități recuperatorii pe domenii de învățare, recreative, de cultivare și dezvoltare a înclinațiilor) sunt tot activități de învățare.

Pentru organizarea și desfășurarea unor activități atractive și stimulative în perioada după-amiezii, se recomandă cadrelor didactice să aibă în vedere anumite aspecte precum: respectarea particularităților individuale și de vârstă ale copiilor; respectarea ritmului propriu de învățare al copilului și a aptitudinilor individuale ale acestuia; acordarea libertății de mișcare și de decizie a copilului; corelarea temelor și a conținutului acestora cu tema săptămânală/tema proiectului și cu celelalte activități din programul zilei; pregătirea, din timp, a materialelor necesare; stabilirea unor detalii despre modul în care urmează a fi organizat spațiul sau despre metodele utilizate și tipul de interacțiune (educatoare-copil) adecvat fiecăruia (fie că vorbim de un copil sau de un grup de copii).

În cadrul activităților de după-amiază, înainte de pregătirea pentru somn, educatoarea poate planifica împreună cu copiii un moment de lectură-**Momentul Poveștilor**, ca moment obligatoriu cu o durată de 10-15 minute. Această activitate nu se va opri doar la lecturarea unui text și la câteva întrebări și răspunsuri pe marginea acestuia, ci poate conține, și redarea conținutului textului citit, ca un exercițiu eficient de exprimare și comunicare, în care copilul face dovada înțelegerii textului, ordonează și formulează propoziții, operații în care antrenează și gândirea.

Pregătirea copiilor pentru somn/odihnă se poate realiza prin recitarea unor versuri: **„Ora 1 a sosit,/Noi ne punem la dormit,/Pijamaua o-mbrăcăm,/Hainele le ordonăm,/Capul pe pernă-l culcăm,/Pe Moș Ene îl chemăm”**, prin audierea unor cântece, prin jocuri cu degețelele: **„Ne jucăm cu degețelele...”**, care vor ajuta la stabilirea unei atmosfere liniștitoare. Pentru copiii care nu reușesc să doarmă sau care se trezesc mai devreme sunt stabilite (împreună cu ei) reguli despre ce au voie să facă dacă nu dorm: pot realiza, fără să-i deranjeze pe ceilalți, un puzzle, jocuri manipulative, să răsfoiască cărți, să deseneze.

Trezirea copiilor din somnul de după-amiază se poate realiza prin intonarea unor versuri: **„Ne-mbrăcăm, ne-mbrăcăm,/ Hainele de grabă pe noi le luăm/ Pijamaua jos o dăm,/ Plapuma o aranjăm”**, urmate de activități de dezvoltare personală (formarea deprinderilor de îmbrăcare/dezbrăcare: „Îmi așez hainele...”, „Facem curat la jucării...”, deprinderi de autoservire și igienă personală specifice programului de somn și gustare).

În continuare se pot purta discuții introductive despre activitățile desfășurate dimineața, după care se desfășoară activitățile pe domenii experiențiale, activități liber-alese precum și activități de exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități de relaxare și recreative.

Activitățile de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale le permite copiilor să-și valorifice cunoștințele, abilitățile și aptitudinile într-un domeniu anumit (aptitudinilor muzicale, de desen, sportive etc.). În timpul acestor activități, cadrul didactic va avea ocazia să propună acestor copii activități structurate pe aptitudinile ce trebuie dezvoltate (Educarea limbajului: „Cine știe să spună mai multe despre...”; joc cu rime: „Vânt- pământ, ploaie-oaie”; „Vântul și pălărioara”; joc cu diminutive- „vânt, vânticel, vântișor”; cuvinte opuse ; lectura după imagini; povești create de copii; teatru de umbre cu personaje create de copii; exerciții pentru memorie: „Reține cuvintele...”). Finalitățile ce țin de cultivarea performanțelor și de educația compensatorie sunt formulate de către educatoare preponderent în cadrul activităților pe centre de interese, iar prin diferențiere și individualizare și în activitățile comune.

Activitățile recuperatorii se organizează cu copiii care din diverse motive au lipsit o perioadă mai lungă de la grădiniță, care sunt înscriși mai târziu sau pentru copiii care fac parte dintr-o minoritate și a căror limbă maternă este alta decât limba română. Proiectarea vizează activitățile de recuperare (logopedie-frământări de limbă- „Copăcel-copăcel”, exerciții pentru fixarea pozițiilor spațiale: „Taie cu o linie copacii așezați în spate, în față, în dreapta, în stânga,etc”, formarea unor deprinderi de comportare în colectiv, desen, muzică, lucru manual etc.), sarcinile de lucru pentru copii, materialul utilizat, procedee de muncă individualizată.

Activitățile recreative⁸⁹ și de relaxare au scopul activizării preșcolarilor, al trezirii interesului pentru cunoaștere și acțiune liberă, independentă. Acest lucru nu înseamnă că el este lăsat complet liber: regulile sociale ale grupei sunt în continuare respectate. Copilul este câteodată obligat să negocieze cu ceilalți pentru a organiza un joc colectiv sau pentru a împărți jucăriile grupei pe care vrea să le folosească. La început, cadrul didactic poate propune activități variate în cadrul plimbărilor cum ar fi: observări, experimente, jocuri în aer liber, munca în natură, jocuri libere etc.

Aceste activități trebuie să rămână deschise la orice propunere sau cerere venită din partea copiilor.

2.2.3. Fișe de lucru

FIȘĂ DE LUCRU NR. 1

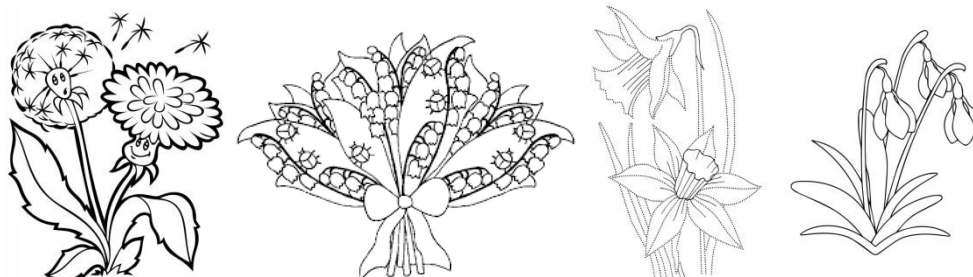
DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

(DLC+DȘ)

Dansul florilor de primăvară

Sarcină de lucru: Numește obiectele din imagine și caracteristicile acestora

Comportamente urmărite: Participă la activitățile de grup și pronunță corect sunetele specifice limbii române, în situații uzuale, în calitate de vorbitor. Înțelege mesaje simple.

- Eu sunt o pădăie și am petale (se numește culoarea)

- Ghiocelul este vestitorul (se numește anotimpul)

- De 8 Martie voi dăruia un buchet de narcise (se numește persoana)

- Numește florile din al doilea buchet (se numesc florile)

⁸⁹ https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

- **Indicatori:** .

(D) comprehensiune: răspunde la întrebări specifice legate de un material verbal.

- **exprimare:** numește categoriile sortate, utilizează pluralul substantivelor, vorbește cu intonație când descrie un obiect (se exprimă corect atât în limba română cât și în limba maternă).
- **abilități matematice:** localizează primul, al doilea, ultimul obiect dintr-un șir.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 2

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

REALIZEAZĂ REPREZENTAREA GRAFICĂ A SILABELOR ȘI SUNETELOR

ÎNCERCUIEȘTE IMAGINEA UNDE SE REGĂSEȘTE SUNETUL I!

NUMEȘTE ÎN LIMBA MATERNĂ ȘI LIMBA ROMÂNĂ OBIECTELE DIN IMAGINI!

COLOREAZĂ CU ACEEAȘI CULOARE LITERA I!

UNA

MINA

MAI

ANI

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3.Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

• Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite: Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 3
DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC+DȘ)

ÎMI ALEG O MESERIE

Fișa de evaluare (DȘ1)

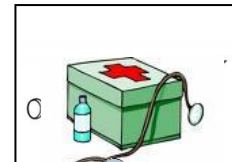
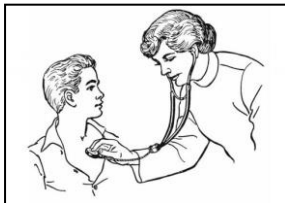
1. Ce profesii au oamenii din imagine? Denumiște meseriile în limba română.
2. Colorează diferit bulinele de deasupra imaginilor și încercuiește cu roșu bulina de deasupra pompierului!

3. Denumiște obiectele și spune la ce și cum se folosește fiecare.

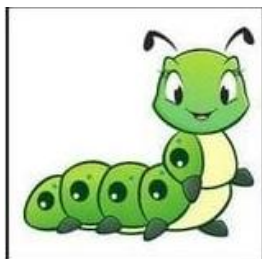

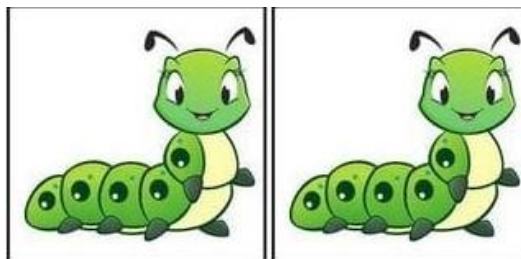
4. Unește cu o linie de la persoana la uneltele necesare meseriei sale. Numește uneltele !

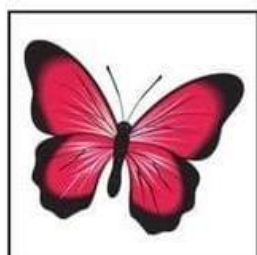

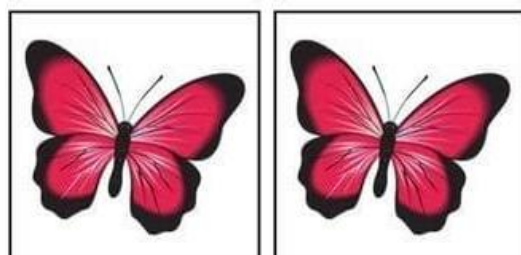
FIȘĂ DE LUCRU NR. 4
DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII
EU SPUN UNA, TU SPUI MULTE....

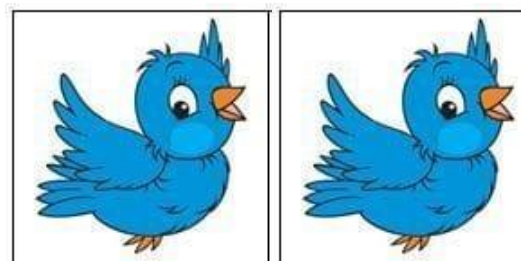
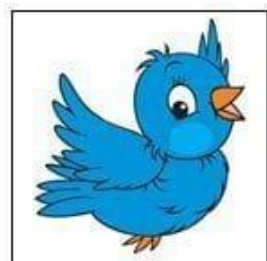
1. Denumește imaginile din stânga și apoi cele din dreapta!
2. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile și reprezintă grafic silabele!
3. Formulează propoziții cu acestea!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze

FIȘA DE LUCRU NR. 5

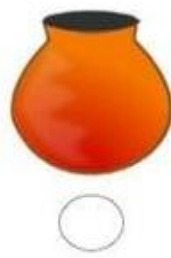
DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Recunoaște personajele care fac parte din poveste și așază-le în oală!

2. Denumește personajele din poveste și alintă-le!

3. Colorează cerculețul de sub obiectul din care animalele și-au făcut căsuță!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

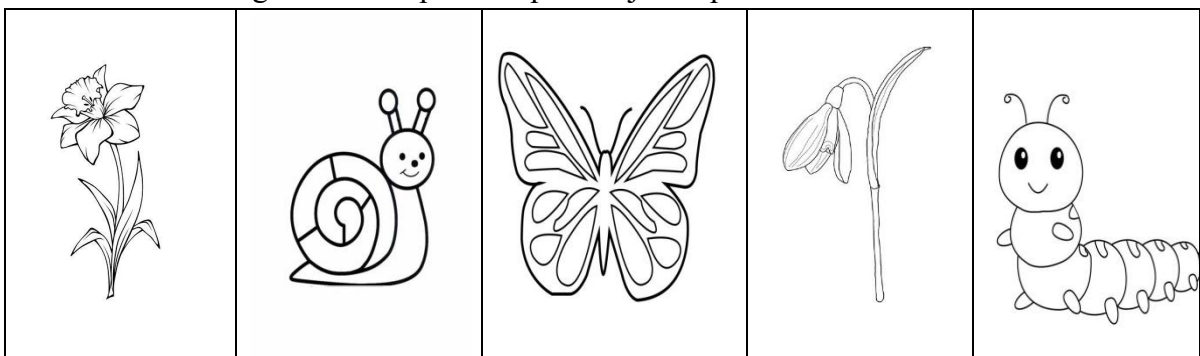
491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată

FIȘĂ DE LUCRU NR. 6

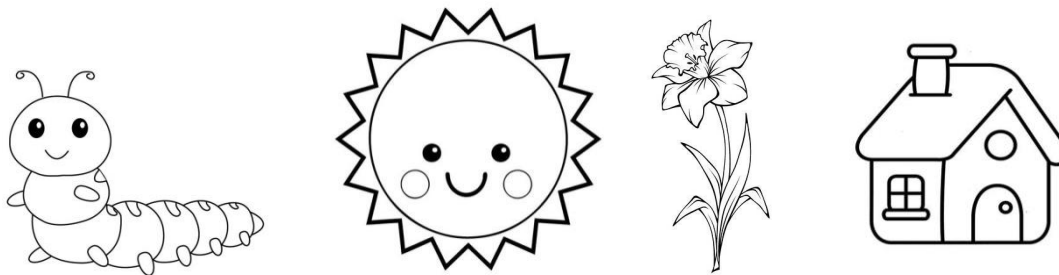
DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

- Ascultă povestea *Cei trei fluturi* de Ana Lulinski!

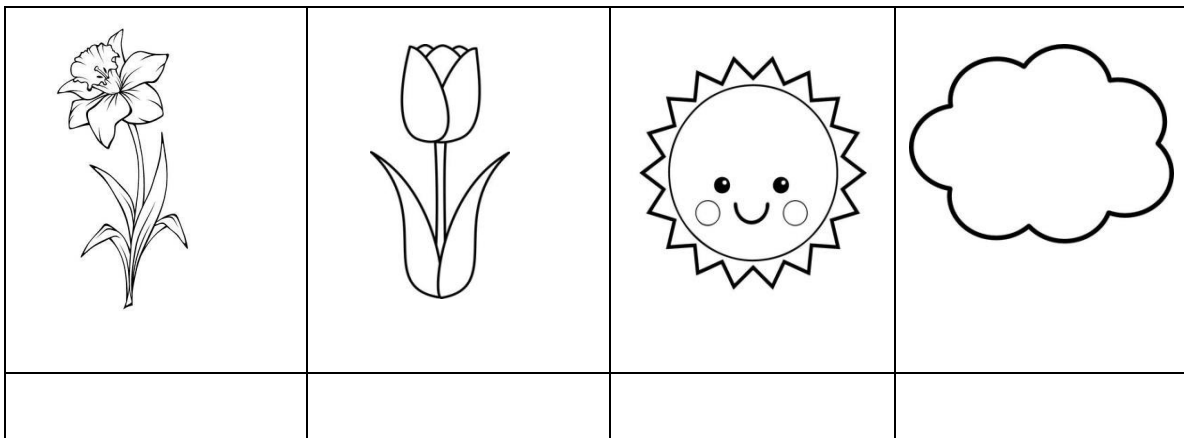
1. Colorează imaginile care reprezintă personaje din poveste!

2. Desenează o bulină galbenă deasupra imaginilor în numele cărora auzi sunetul ă!

3. Desenează atâtea buline roșii câte sunete are cuvântul!

4. Desenează personajul tău preferat! Povestește de ce l-ai ales tocmai pe el!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. *Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.*

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

491. *Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată.*

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

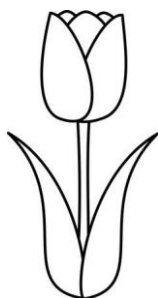
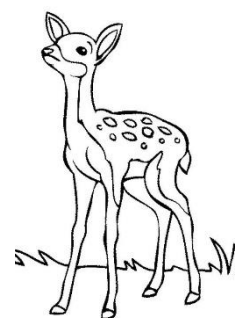
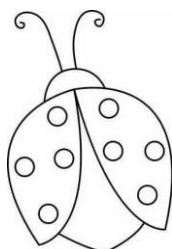
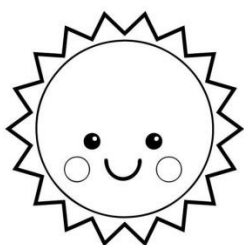
Indicatori:

556. *Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior*

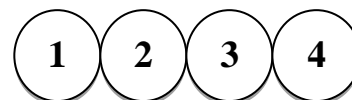
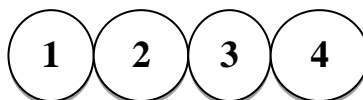
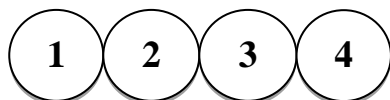
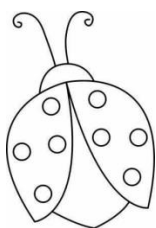
D.3.4. Aspect specific: Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 7 – DLC
LITERE, SUNETE, SILABE, PROPOZIȚII

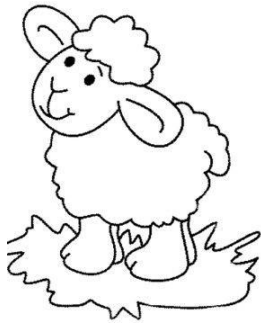
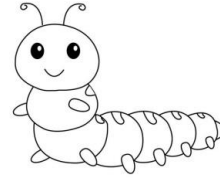
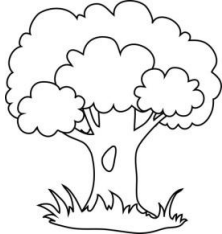
1. Colorează imaginile în denumirea cărora auzi grupul de sunete *oa*!

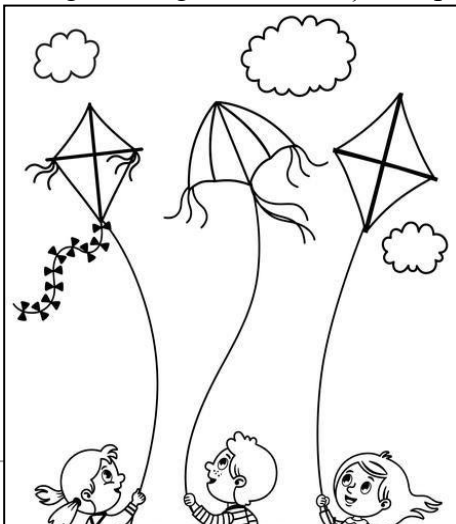
1. Câte silabe are fiecare cuvânt? Colorează bulina corespunzătoare!

3. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos! Reprezintă-le grafic prin liniuțe orizontale!

4. Alege o imagine! Povestește despre imaginea aleasă! Colorează-o!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor.

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic.

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 8

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DȘ+DLC+DOS)

De vorbă cu PINOCCHIO!

- Eu sunt Pinocchio, tu cine ești?

- Eu vin dintr-o poveste, tu ce poveste cunoști?
- Te rog să mă colorezi cu culorile tale preferate!
- Mie-mi plac merele, tu ce fructe preferate ai?
- Desenează 2 buline pe fiecare papucel și 3 pe pălăria mea!
- Pe tatăl meu îl cheamă Gepetto, dar pe părinții tăi?

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională

B.2.1. Aspect specific: Dezvoltarea conceptului de sine

Indicatori:

265. Folosește corect pronumele (nu mai folosește persoana a III-a pentru a se referi la sine);
266. Descrie membrii familiei, asociindu-le corect statutul și spunându-le numele;
268. Impărtășește celorlalți informații despre sine.

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

E.2.1. Aspect specific: Reprezentări elementare matematice (numere, reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)

Indicatori:

621. *Înțelege corespondența unu la unu (de ex. că numerele desemnează o cantitate)*

E.2.2. Aspect specific: Cunoașterea și înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, spațiul, metode științifice)

Indicatori:

693. *Sortează ființele vii și plantele după mediul de viață sau caracteristicile lor (ființe terestre/ marine sau legume/fructe/flori).*

FIȘĂ DE LUCRU NR. 9

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DȘ+DLC+DOS)

1. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos și trasează în căsuța liberă tot atâtea liniuțe câte silabe are cuvântul:

2. Încercuiește imaginile a căror denumire încep cu sunetul **R**:

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

- Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce sunet începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

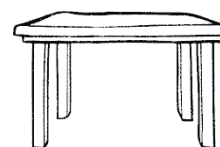
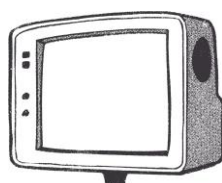
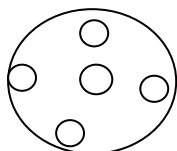
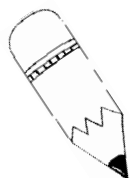
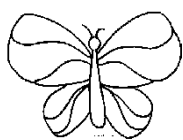
Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 10

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Desparte în silabe cuvintele ce denumesc imaginile!
2. Colorează imaginile a căror denumire au 2 silabe!
3. Înconjoară imaginile a căror denumire au ca sunet inițial, sunetul „M”!
4. Taie cu o linie imaginile a căror denumire au ca sunet final, sunetul „N”!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.2. Aspect specific: Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet – literă

Indicatori:

507. *Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.*

502. *Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.*

504. *Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.*

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. *Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior*

2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice

✓ Definiții și precizări conceptuale

Termenul „strategie” derivă din cuvântul antic grecesc *stratēgia* (στρατηγία) care înseamnă „arta liderului armatei”⁹⁰. DEX-ul definește strategia⁹¹ ca „parte componentă a artei militare, care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare”. În prezent, noțiunea „strategie” este folosită în toate domeniile de activitate care parcurg un traseu evolutiv și au un scop final (strategia unui meci, strategia de marketing, strategia economică, strategia didactică etc.).

Strategia didactică este „modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să accedă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile; ea se constituie într-un ansamblu complex și circular de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării”⁹².

Setul de acțiuni planificate și orientate pentru atingerea unor finalități educaționale reprezintă **strategia didactică**. Succesul strategiei depinde de eficiența **metodei** alese, eficiență care are la bază **mijloacele de învățământ** și **forma de organizare** a activității de predare-învățare.

✓ **Clasificarea strategiilor didactice**⁹³ se face în funcție de tipul de achiziții și rezultatele dorite și în funcție relația și tipul de interacțiune a subiectului cu materialul informațional nou.

1. După criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite

2. După criteriul relației și tipului de interacțiune a subiectului cu materialul informațional.

În funcție de criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite strategiile didactice pot fi:

- Strategii de dobândire de noi informații au un caracter informativ, care se bazează pe metode de predare învățare prin care preșcolarul este implicat în activități/jocuri de grup sau frontale iar educatoarea are rolul de coordonator de joc.

⁹⁰ http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a

⁹¹ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, p.1024

⁹² Pânișoară, I.-O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Program de formare*, Material elaborate în cadrul proiectului *Cariere de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative* POSDRU/87/1.3/S/61602

⁹³ Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive*, ed. a 3-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.55-62

- Strategii interactive de exersare/aplicare a noilor informații și de dezvoltare a abilităților practice adică predominant aplicative - se referă la organizarea unor activități practice care să stimuleze preșcolarii să aplice în practică ceea ce au învățat.
- Strategii de evaluare – au ca scop stimularea copilului în procesul propriei evaluări.
În **funcție de criteriul relației și tipului de interacțiune** a subiectului cu materialul informațional nou strategiile didactice se pot clasifica în:
 - Strategii de transmitere și receptare a noului material informațional – educatoarea organizează, selectează adaptează noul material informațional astfel încât preșcolarii să poată recepta și înțelege cu ușurință informațiile. Rolul principal în procesul învățării prin transmiterea informațiilor îl deține educatoarea.
 - Strategii de căutare și confruntare cu noul material informațional - acestea presupun stimularea inițiativei copiilor de a merge către sursele de informare. Rolul educatoarei este de a crea aceste ocazii de învățare prin căutare, descoperire.
 - Strategii de acțiune și restructurare a noului material informațional - presupun activități prin care preșcolarii i se oferă posibilitatea de a completa informațiile primite, de a le particulariza sau generaliza și de a le găsi un corespondent în practică. Educatoarea îndrumă și încurajează acțiunile copiilor.
 - Strategii de inovare și creare de noi materiale informaționale - încurajează preșcolarii să creeze conținuturi noi pornind de la informațiile deja achiziționate. Educatoarea devine un membru al echipei creative, inițiativa aparținând copiilor.
- ❖ **Metoda didactică** reprezintă unul din instrumentele care stau la baza elaborării strategiilor didactice, aceasta fiind calea sau modalitatea prin care se realizează procesul instructiv-educativ. Metodele didactice sunt mijloacele prin care se formează și se dezvoltă priceperi, deprinderi și formează caractere. Sistemul⁹⁴ de metode de predare-învățare poate fi sintetizat astfel: metode de comunicare, metode bazate pe acțiune, metode de explorare a realității și metode de raționalizare a învățării și predării.

a) **Metodele de comunicare:**

- orală:
 - ✓ expositive: povestirea, descrierea, explicația, prelegerea, instructajul, conferința, cursul;
 - ✓ conversative: conversația, discuția, dezbateră, brainstormingul, problematizarea.
- scrisă: lectura, studiul de text.

⁹⁴ Cerghit, I. (2006), *Metode de învățate*, Iași, Editura Polirom, p.114

- oral vizuală: instruirea prin filme, suporturi media.
- interioară: reflecția personală, experimentul mintal.

b) Metodele bazate pe acțiuni:

- acțiune reală: exercițiul, proiectul, lucrările practice, aplicații tehnice, activități creative.
- acțiune simulată: jocul didactic, jocul de rol, metoda dramatizării, învățarea pe simulatoare.

c) Metode de explorare a realității:

- directe: observarea, experimentul, ancheta, studiul de caz, învățare prin cercetare/descoperire.
- indirecte: demonstrația, modelarea.

d) Metode de raționalizare a învățării și predării: metoda fișelor de lucru, metode algoritmice de învățare, instruirea programată, e-learning.

Funcțiile pe care le îndeplinesc metodele didactice sunt: funcția cognitivă, funcția formativ-educativă, funcția motivațională, funcția instrumentală, funcția normativă (de optimizare). Modernizarea și adaptarea metodologiei didactice este necesară și trebuie făcută în funcție de schimbările sociale pentru a răspunde nevoilor individuale ale populației și vizează următoarele aspecte:

- diversificarea metodelor în funcție de varietatea situațiilor de instruire;
- utilizarea metodelor care valorifică potențialul intelectual și creativ al elevilor;
- folosirea metodelor ce combină munca individuală cu munca în grup;
- promovarea metodelor euristice, a metodelor bazate pe cercetare- acțiune- descoperire;
- operaționalizarea metodologiei didactice prin intermediul mijloacelor de învățământ.

❖ **Mijloacele de învățământ** sunt instrumentele materiale și tehnice, produsele, dispozitivele și aparatele cu ajutorul cărora se realizează obiectivele activității instructiv-educative. Mijloacele de învățământ sunt alese în funcție de metodele și procedeele didactice proiectate pentru activitatea de predare-învățare-evaluare, acestea având o funcționalitate precisă pentru realizarea obiectivelor propuse.

Clasificarea⁹⁵ acestora după funcția pedagogică este următoarea:

- a) mijloace informativ- demonstrative:
- materiale intuitiv naturale

⁹⁵ Cerghit, I. (1977), *Metode de învățământ*, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.79

- obiecte elaborate sau construite - substitute tridimensionale
- materiale reprezentări figurative - substitute bidimensionale
- reprezentări simbolice (grafice, desene)

- b) mijloace de exersare și formare a deprinderilor
- c) mijloace de raționalizare a timpului în cadrul lecțiilor
- d) mijloace de evaluare
- e) mijloace tehnice audio-vizuale

✓ Modalitatea prin care cadrul didactic alege metodele, instrumentele, mijloacele de învățământ și forma de organizare a activităților (frontal, pe grupe, în perechi sau individual) reprezintă **stilul didactic**.

Factorii care determină stilul didactic sunt personalitatea profesorului, concepția pedagogică personală, cultura și societatea contemporană, experiența didactică, dorința de inovare, pregătirea științifică, cunoștințele de psihopedagogie, atitudinea profesorului față de creativitatea și implicarea elevilor în procesul instructiv- educativ.

O strategie didactică eficientă trebuie să îndeplinească factorii care țin de profesor cu variabilele⁹⁶ care țin de:

- **colectivul de elevi** (particularitățile grupei de preșcolari, sintalitatea grupului, nevoile, cerințele dorințele și posibilitățile și experiențele cognitive, sociale și afectiv emoționale ale copiilor; mărimea colectivului, gradul de omogenitate, posibilitățile de grupare ori de lucru frontal sau individual, gradul de motivare al preșcolarilor și pregătirea pentru a lucra în grup, în perechi, colectiv sau individual, aptitudinile și nivelul de pregătire pentru un anumit domeniu);
- **de organizarea școlară** (timpul școlar avut la dispoziție în raport cu timpul solicitat de o anumită strategie didactică, spațiul școlar avut la dispoziție),
- **resurse materiale** (dotări, aparatură, echipamente disponibile etc. folosite în spațiul și în timpul disponibil);
- **de curriculum** (finalitățile macro-structurale și micro-structurale urmărite, gradul de accesibilitate și modalitățile de verificare a îndeplinirii acestora, natura obiectivelor și a conținutului pe care trebuie să-l învețe preșcolarii, relația cu achizițiile curente ale acestora, gradul de adaptabilitate, utilitatea și importanța acestuia pentru activitatea și viața

⁹⁶ Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive, ed. a 3-a*, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.34-35

elevilor, experiențele de învățare propuse copiilor, gradul de problematizare și nivelul de interactivitate solicitat).

❖ Planificarea și adaptarea strategiilor didactice pentru activitățile de învățare în învățământul preșcolar

În învățământul preșcolar strategia didactică este orientativă, flexibilă și provizorie, aceasta putând fi modificată, restructurată și adaptată pe tot parcursul procesului instructiv-educativ. Educatoarea va alege metodele de lucru și mijloacele de învățământ în funcție de caracteristicile colectivului de preșcolari, resursele materiale avute la dispoziție și de finalitățile educaționale țintite.

Principala metodă instructiv educativă folosită în grădiniță este **jocul**. Prin joc copilul dobândește comportamente sociale, se optimizează potențialul intelectual și fizic, motiv pentru care activitatea de joc poate fi extrem de solicitantă pentru copil. Așadar, educatoarea trebuie să știe cât îl poate solicita pe copil prin joc și în ce fel, transformând jocul într-o situație concretă de învățare. Jocul⁹⁷ devine „didactic” atunci când prin modul de formulare a sarcinii de învățare copilul este adus în situația de a-și utiliza energiile și potențialul psihofizic pentru a-și optimiza parametrii comportamentali. Clasificarea jocurilor se face pe baza funcțiilor didactice pe care acestea le îndeplinesc:

- jocul de construcție permite copiilor să exploreze materialele cu ajutorul cărora vor construi diferite obiecte având posibilitatea să compare diverse materiale. În cadrul acestui joc copiii vor observa diferite forme ale obiectelor și însușirile acestora;
- jocul cu reguli - prin intermediul acestui tip de joc copiii vor face cunoștință și se vor supune normelor care sunt mai presus decât propriile dorințe. Astfel preșcolarii află că nerespectarea regulilor aduce sancțiuni, cel mai adesea, prin excluderea din joc;
- jocul de rol aduce preșcolarii în situația să și asume diferite roluri sociale pe care mai întâi le imită. Aceste jocuri ne dezvăluie modul în care copiii percep împărțirea sarcinilor sociale și îndeplinirea lor.

Metodele intuitive sunt observația și demonstrația.

Observația este o metodă care poate fi provocată de educatoare (observarea dirijată) sau poate fi independentă în acest caz copilul observă particularitățile și/sau schimbările din mediul în care este integrat.

Observația, ca metodă, contribuie la dezvoltarea unor capacități cum ar fi:

- capacitatea de a investiga, cerceta un obiect sau un fenomen;

⁹⁷ Ezechil, L., Păiși-Lăzărescu, M. (2002), *Laborator preșcolar- ghid metodologic*, ediția a II-a revizuită, București, V&I Integral, p.123

- capacitatea de a urma un plan pe care, la început, îl stabilește cadrul didactic;
- capacitatea de a analiza, generaliza, sintetiza unele aspecte din realitatea imediată;
- dezvoltă spiritul de observație care este indicator esențial al inteligenței perceptive;
- capacitatea de stimulare și afirmare a curiozității de cunoaștere a copilului;
- dezvoltă atitudini active în raportul copilului cu mediul înconjurător.

Demonstrația oferă copilului prilejul de a asista la diverse acțiuni și chiar de a acționa în mod direct asupra unor obiecte pentru a constata anumite caracteristici, particularități, relații. Această metodă este modul cel mai firesc pentru desfășurarea activităților în grădiniță deoarece ea aduce suportul material sau imagistic necesar pentru observarea obiectelor, pentru înțelegerea unor procese și fenomene.

Demonstrația poate îmbrăca diferite forme în desfășurarea activităților cu preșcolarii:

- *exemplificarea* este o modalitate care demonstrează anumite fapte, situații, evenimente, adecvată pentru nivelul de înțelegere a preșcolarului;
- *demonstrarea pe viu* se realizează prin utilizarea plantelor, animalelor, păsărilor mai ales atunci când copiii nu au posibilitatea de a le cunoaște în mod direct;
- *demonstrația ca model* de acțiune în care educatoarea intenționează să inițieze copiii în executarea anumitor operațiuni, aceasta le demonstrează mai întâi cum să procedeze pentru ca mai târziu copiii să o poată imita.

Metode preponderent verbale

Povestirea prezintă unele informații sau redă alte situații într-o formă impresionistă, această metodă este integrată în majoritatea activităților organizate în învățământul preșcolar indiferent de aria de activitate abordată. Eficiența acestei metode depinde de limbajul utilizat, de cât de accesibil este acesta pentru preșcolari, de felul cum sunt adaptate conținuturile prezentate la nivelul de înțelegere al copilului, de resursele emoționale pe care le accesează atât din punctul de vedere al educatoarei care transmite acest mesaj dar și din punctul de vedere al copilului care urmează să recepteze acest mesaj.

Repovestirea este colaterală povestirii, această metodă presupune o focalizare a activității pe preșcolarul care urmează să re-elaboreze un subiect deja prezentat de către educatoare. Adus într-o astfel de situație preșcolarul este stimulat să-și dezvolte capacitățile de exprimare prin claritate, corectitudine și coerență în vorbire fiind supravegheat îndeaproape de către educatoare. Metoda repovestirii este destul de dificilă deoarece îl forțează pe copil să reconstruiască în mod propriu un subiect în funcție de vocabularul pe care îl stăpânește și îl aduce în situația de a genera propoziții.

Conversația este o metodă verbală activă deoarece îl plasează pe copil în poziția de partener de discuție cu adultul. Pentru că acest lucru să fie posibil este nevoie ca preșcolarul să dețină anumite abilități verbale iar educatoarea competențe de stimulare a dialogului interpersonal. În cadrul grădiniței conversația se poate purta cu întreaga grupă de preșcolari care pune întrebări iar copiii răspund în cor. Această formă de desfășurare a conversației prezintă avantajul că li se permite copiilor mai timizi un anumit anonimat. Această metodă contribuie la dezvoltarea capacităților de comunicare ale copilului dar mai ales la îmbunătățirea comportamentului social: de a intra cu ușurință în relație cu ceilalți, de a avea inițiativa dialogului, dar mai ales de a asculta activ (înțelegând ce spune interlocutorul și respectând ce dorește sau ce așteaptă de la el).

Explicația este o metodă absolut necesară având în vedere că experiențele de viață și de învățare ale preșcolarilor sunt foarte sărace. Prin intermediul explicației sarcinile de instruire sunt mai bine înțelese, mai bine conectate la ansamblul de cunoștințe anterioare pe care le deține preșcolarul. În acest sens explicația este o metodă de sine stătătoare dar poate deveni și un procedeu al altei metode, spre exemplu pentru metoda observației și a demonstrației se apelează la explicație ca procedeu.

Metode de exersare:

Exercițiul este metoda prin care preșcolarii sunt puși în situații în care vor acționa efectiv. Exersând, adică reluând anumite acțiuni până la realizarea lor cu un efort minim, copilul își dezvoltă abilități acționale de ordin fizic, mental, emoțional și dobândește deprinderi și comportamente.

Metode de simulare: jocul de rol și dramatizările. *Jocul de rol* este una din cele mai frecvente metode de simulare care se utilizează în învățământul preșcolar. Cu ajutorul acestei metode copilul este atras către transpunerea în diverse situații sociale pe care și le asumă sub forma jocului. Exersarea rolului ales îl solicită sub aspect imaginativ și creator. Principalele caracteristici ale jocului de rol sunt date de faptul că preșcolarul este motivat personal, participă activ, îi este solicitată gândirea, emoțiile și imaginația și i se permite să se exprime liber.

Dramatizarea tinde să fie confundată cu jocul de rol. Dramatizarea dezvoltă capacitatea de transpunere într-un rol dar în același timp se solicită și capacitatea de memorare a unor replici. Ca și în jocul de rol se stimulează dialogul, interacțiunea și comunicarea atât de necesare pentru optimizarea comportamentului social al copilului. Metoda jocului de rol și cea a dramatizării sunt foarte atrăgătoare pentru copii, deoarece le creează sentimentul apropierii de lumea adulților.

2.4. Exemple de bune practici.

EXEMPLUL 1

Copiii sunt așezați în cerc. Educatoarea rostogolește un ou pictat (ou-jucărie) unui copil formulând prima întrebare. Copilul care primește oul răspunde. Dacă nu cunoaște răspunsul, dă oul colegului din dreapta. Preșcolarul care răspunde corect, rostogolește oul înapoi.

Întrebările pot fi formulate și de către preșcolari, educatoarea arătând imagini sugestive din poveste (pe baza cărora se formulează întrebarea). La sfârșitul aplicării metodei, se poate face „returul”, acordându-se eventual „calificative” copilului (Bine, Foarte bine, Excelent).

b) **Joc interactiv**

Este nevoie de fișele cu „Povestea iepurașului de Paște”, un coșuleț cu întrebările printate:

1. Care sunt personajele poveștii ?
2. Câți frați avea Țup?
3. Ce mănâncă iepurașii?
4. Ce culoare are oul ales de Țup?
5. Unde trebuiau duse ouăle colorate?
6. Unde a ascuns Țup oul roșu?
7. Ce sărbătoare reprezintă iepurașul?

Putem introduce și întrebări **capcană** sau **haioase**, ca de exemplu:

1. Unde trăia băiețelul (Vlad)?
2. Ce a găsit Vlad în grădină?
3. În ce anotimp se petrece acțiunea din poveste?
4. Pisica i-a furat oul unui iepuraș?

2. Lacunar (de completare)

Preșcolarii trebuie să așeze la flanelograf imaginile care lipsesc din firul epic al poveștii.

ITEMI SUBIECTIVI

1. Tip rezolvare de probleme

Dacă în „Povestea iepurașului de Paște” ar fi anotimpul iarna ce s-ar întâmpla?

2. Eseu structurat

Pe baza expunerii la flanelograf a imaginilor din poveste, așezate în ordinea cronologică se poate realiza povestirea.

EXEMPLUL 2

*„Există patru vârste în viața omului:
- cea în care crede în Moș Crăciun;
- cea în care nu mai crede în Moș Crăciun;*

- cea în care este Moș Crăciun;

- cea în care seamănă cu Moș Crăciun.”

Nivel de vârstă/grupa: 5-6 ani, nivel II

Grupa: mare

Tema anuală de studiu: „Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

Tema proiectului/săptămânii: „Vine, vine Moș Crăciun!”

Tema activității: „Spiridușii lui Moș Crăciun”

Elemente componente ale activității integrate: ADP+ALA+ADE

ADE:

Domeniul Limbă și comunicare; Domeniul Psihomotric (Educație fizică)

Mijloc de realizare: DLC: lectura educatoarei: Povestea „Barba lui Moș Crăciun”

DPM: Consolidarea prin joc a unor mișcări și calități motrice de baza (parcurs aplicativ) - „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității în condițiile în care jumătate dintre copiii grupei aparțin altei etnii;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Motricitate grosieră și motricitatea fină în contexte de viață familiare;
- Finalizarea sarcinilor-persistența în activități;
- Mesaje orale în diverse situații de comunicare;
- Conduită senzorio-motorie, pentru orientarea mișcării;
- Competențe și deprinderi elementare în realizarea sarcinilor.

COMPORTAMENTE VIZATE:

- Explorează și utilizează texturi și suprafețe diferite când execută lucrările practice;
- Își însușește și respectă reguli; înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în contexte familiare;
- Exersează, cu sprijin, asumarea unor responsabilități specifice vârstei, în contexte variate;
- Demonstrează creativitate prin activități artistico-plactice, de mișcare și practice, în conversații și povestiri creative;
- Demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii;
- Execută mișcările poziționând corpul și membrele pentru a executa corect;
- Recunoaște și exprimă emoții de bază produse de texte literare, obiecte de artă create de ei;

- Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înțelegerii și receptării lui (comunicarea receptivă);
- Demonstrează familiarizarea cu informații despre greutate, înălțime, lungime, volum;
- Evidențiază caracteristicile unor obiecte localizate în spațiul înconjurător.

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Dezvoltarea capacității de a înțelege un text narativ și de a exprima propriile emoții valorificând mesajul literar în redarea unor mișcări motrice; consolidarea și verificarea unor deprinderi practic-aplicative.

OBIECTIVE:

- O1 - Să formuleze minim două predicții de continuare a fiecărui fragment audiat valorificând imaginația de tip creator;
- O2 - Să redea corect mișcările motrice de bază însușite anterior la indicațiile educatoarei;
- O3 - Să formuleze cel puțin un enunț corect, o concluzie parțială referitoare la trăirile lui Moș Crăciun pe baza textului audiat;
- O4 - Să analizeze contextele în care se manifestă emoțional personajul remarcând că, de la un moment la altul, emoțiile trăite pot să se schimbe;
- O5 - Să-și dezvolte unele calități motrice în contextul emoțional al povestirii (rapiditate, atenție, îndemânare)
- O6 - Să manifeste independență și creativitate în realizarea unor lucrări practic-aplicative;
- O7 - Să participe la toate activitățile de grup manifestând empatie;

STRATEGII DIDACTICE:

Metode și procedee: povestirea, conversația, impulsul emoțional, participarea activă și afectivă, insruccajul verbal, exercițiul, jocul, problematizarea, expunerea, metoda predicțiilor, brainstormingul, metoda CLIL.

Resurse materiale: carte, brad artificial, clopoțel, diferite materiale din natură, materiale reciclate, creioane colorate, carioci, lipici, aracet, sfoară, paiete, sclipici, coli de hârtie, cutii de carton pentru asamblare, cuburi diferite, cub cu modele de grafisme, siluete de globulețe, reni confectionați din baghete de plută, coșuri, suluri de zăpadă, etc.

Forme de organizare: frontal, pe grupe, individual

Durata estimată: ADE 40 - 45minute

ADP, ALA, R, T -3h

CATEGORII DE ACTIVITĂȚI:

ADP:

Întâlnirea de dimineață: „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Salutul, Prezența, Calendarul naturii.

Rutine: „Cu condei de argint el scrie, ce copil și ce purtare” (deprinderea de a se purta civilizată)

Tranziții: „Eu sunt renul lui Moș Crăciun” - cântec

ALA I Artă: „Podoabe pentru bradul de Crăciun”-confeccionare;

Construcții: „Orașul de Crăciun”- construire prin alăturarea, suprapunerea unor corpuri geometrice de dimensiuni diferite;

Bibliotecă: „Globulețe”- decorare cu ajutorul unor grafisme

ADE: (DLC/DPM): „Barba lui Moș Crăciun!” și Joc : „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

(lectura educatoarei)

(parcurs aplicativ)

ALA II: „Împodobim bradul de Crăciun!”-joc liniștitor de comunicare și relaxare

„Pentru Moșul vom cânta și-mpreună vom dansa!”-cântece, dans, mișcare

OBIECTIVE OPERAȚIONALE: ALA I

Artă:

O1- să denumească corect materialele și instrumentele de lucru ;

O2- să confeccioneze podoabe pentru brad, folosind tehnici și materiale diferite;

O3- să colaboreze cu colegii pe tot parcursul activității;

Construcții:

O1 - să redea, prin alăturarea figurilor geometrice, forma unui brad ;

O2 - să realizeze diferite construcții, prin suprapunere după criteriile date;

O3 - să colaboreze, în cadrul grupului de lucru, pentru a realiza tema dată.

Bibliotecă:

O1- să traseze linii într-un spațiu limitat pentru realizarea unui desen decorativ;

O2- să verbalizeze corect acțiunile efectuate.

ALA II

O1 - să intoneze cântece pentru copii în legătură cu tema;

O2 - să aranjeze în brad podoabele confeccionate conform indicațiilor primite;

O3 - să execute pașii de dans conform indicațiilor primite, dansul spiridușilor.

Material bibliografic:

Colecția-Revista învățământului preșcolar;

„Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani”

Dr.Mihaela Ionescu(coord.), Carmen Anghelescu, Cristiana Boca,ed.Vanemonde, București, 2010

*** *Curriculum pentru educație timpurie 2019*

I. Primirea copiilor și activități de explorare individuală a unor materiale noi.

Convorbiri individuale .

Activitatea zilei debutează cu **Întâlnirea de dimineață:** „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Copiii sunt așezați în semicerc.

Salutul: „Dimineața a venit/Toți copiii au sosit/În semicerc să ne-adunăm/Cu toți să ne salutăm.”

Fiecare copil salută, prezentându-se și precizând de ce îl așteaptă pe Moș Crăciun. Ultimul copil va saluta educatoarea care, la rândul ei va saluta copiii, „Bună dimineața, copiii!”

Activitatea de grup - (Joc de spargere a gheții) - Educatoarea poartă cu copiii o conversație scurtă referitoare la mult așteptatele sărbători de iarnă și le propune o călătorie în „Țara lui Moș Crăciun”. Ajunși în „Țara lui Moș Crăciun”, copiii nu cunosc limba și sunt nevoiți să se descurce mimând diverse activități legate de activitatea lui Moș Crăciun. Se joacă un joc de mimă „Ghicește ce face sau cine face așa?”, care-i bine dispune pe copii și reactualizează diverse reprezentări (este mimat mersul lui Moș Crăciun, aspectul, activități de citire a scrisorilor, vorbitul la telefon, mânatul renilor, fluieratul).

Prezența - pentru a vedea câți copii merg în călătorie se va completa panoul de prezență prin plasarea simbolurilor individuale. Cine nu este prezent astăzi? O fată numără băieții și un băiat numără fetele.

Calendarul naturii - Se vor stabili împreună cu copiii data, ziua, luna și anul în care ne aflăm, apoi aspectele vremii din această dimineață, îmbrăcămintea adecvată pentru această zi.

Noutatea zilei o reprezintă scrisoarea trimisă de Moș Crăciun în care le scrie copiilor că le-a trimis foarte multe materiale cu care vor lucra astăzi și le mai spune că va veni foarte curând să vadă ce au lucrat și să le aducă cadouri. Îi roagă pe copii să îl ajute să facă pregătirile pentru seara cea mare, fiind transformați printr-o vrajă:

„Hocus - Pocus, copilași măricei,/Astăzi vă transform în spiridușii mei!”

Mesajul zilei se stabilește împreună cu copiii: „SUNTEM SPIRIDUȘII LUI MOȘ CRĂCIUN!”

Tranziții: „Bradul ne așteaptă

Să-l împodobim.

Nu mai stăm pe gânduri

Spre centre pornim!”

ALA I

În continuare copiii își desfășoară activitatea în centrele de interes deschise. Aceștia vizitează centrele, unde le sunt prezentate materialele cu care vor lucra și li se explică ce sarcini de lucru au fost stabilite și cum le pot realiza. În continuare, copiii își aleg centrul în care vor să lucreze. Pe parcursul desfășurării activităților din centre se intervine cu explicații suplimentare sau se oferă ajutor doar când este cazul. La finalul activității se analizează produsele obținute în fiecare centru (turul galeriei), sunt realizate expoziții în sala de grupă, copiii sunt recompensați cu surprize dulci.

Tranziții: „Noi pe centre am lucrat

Podoabe am decorat
Orașul de Crăciun e pregătit
Numai că Moș Crăciun nu a venit!
Rândul iute îl formăm
Pe mânuțe ne spălăm
Este timpul să mâncăm
Și pe Moș să-l ajutăm!”

Copiii vor reveni în clasă intonând versurile:

Tranziții: „Da, da, da, i-adevărat

Noi muncim neîncetat
Suntem spiriduși vestiți
Meșteri foarte iscusiți
Decupăm și sculptăm,
Îmbinăm și asamblăm
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc!” (pe melodia „În pădurea cu alune”)

ADE: (DLC/DPM): „Barba lui Moș Crăciun!” + Joc: „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

(lectura educatoarei și parcurs aplicativ)

SCENARIUL ACTIVITĂȚILOR ZILEI:

Pentru crearea unui cadru prietenos, destins, copiii vor fi așezați pe pernuțe în cerc în jurul educatoarei. Clasa va fi decorată de sărbătoare.

Captarea atenției se realizează prin prezentarea bradului adus în sala de grupă de către Moș Crăciun, brad care trebuie împodobit de spiridușii lui. Dar până la sosirea spiridușilor vor asculta împreună povestea unei întâmplări trăite de Moș Crăciun înainte să ajungă la ei, vor afla de unde vine el, cine este și de ce este atât de iubit de copii.

Pornind de la prezumția că lor le plac poveștile atât să le asculte, cât și să le creeze, să se identifice cu eroii poveștilor, educatoarea cere copiilor să-și amintească poveștile pe care le cunosc și să argumenteze de ce le-au plăcut anumite povești.

Anunță copiii că le va citi povestea „Barba lui Moș Crăciun” iar, dacă va fi nevoie, vor fi invitați să participe și ei: Cine știe ce surprize vor fi.... (este creat momentul de suspans, care-i va motiva să asculte cu atenție)

-Știe cineva câți reni avea moșul și cum îi chema ?

Este inițiată o scurtă conversație.

Barba lui Moș Crăciun

A fost odată ca niciodată, undeva departe, la Polul Nord, un loc special și magic. Se spune că doar cei care cred cu adevărat pot să vadă casa fermecată a lui Moș Crăciun. Ei bine, acolo sus, deasupra zăpezilor, în casa celor 7 reni și a spiridușilor moșului, există un atelier în care sunt făcute toate cadourile pe care moșul le lasă copiilor cumiți de Crăciun. Venise iarna, dar ei nu aveau calendar să știe câte zile au mai rămas până la Crăciun. Într-o dimineață s-a auzit un glas:

- Moș Crăciun!!! strigă șeful spiridușilor deschizând ușa camerei unde dormea bătrânul domn. Treziți-vă, suntem la mijlocul lunii decembrie. Trebuie să începem să ne pregătim...

- Ce? Deja? se ridică Moș Crăciun, somnoros și nedumerit. Deja trebuie să pornim la drum?

- Haideți, haideți, insistă spiridușul, altfel nu o să fiți gata la timp să faceți turul hornurilor. Gândiți-vă, trebuie curățată mantia cea mare, lustruite cizmele, pregătiți renii, deschise toate scrisorile copiilor care v-au scris, ambalate cadourile, încărcată sania.....

- Hohoho... spuse Moș Crăciun, ridicându-se în cele din urmă din pat. Ce de muncă.....

- Curaj, Moș Crăciun! V-am adus un ceai cald.

Moșul bău repede ceaiul, pe urmă se îndreptă către dulapul în care își ținea aranjate lucrurile sale. Își scoase mantia cea mare și cizmele de drum și i le întinse spiridușului.

- Vedeți, ținuta mea să fie impecabilă! Copiii nu mă plac nearanjat. Până atunci eu o să-mi adun renii și o să deschid scrisorile.

Dar ... mare mirare, mare!! Moș Crăciun s-a întunecat la față. Spiridușii l-au întrebat curioși:

- Ce este? De ce te-ai întristat, Moș Crăciun? N-au sosit scrisorile?

- O-ho-ho, hoo! Demult n-am mai tras așa sperietură. Unde-s renii, cine a lăsat poarta deschisă? Ce ne facem? Scrisorile sunt aici și sunt foarte multe!!!

(la fiecare secvență se explica cuvintele necunoscute și se traduc cuvinte, expresii, sintagme în limbile minorităților– metoda CLIL, pentru a fi mai ușor de înțeles textul).

Spiridușii moșului, care și așa erau puțini, n-au știut ce să spună.

(Cât de trist este moșul! Copiii redau prin mimică starea de tristețe)

PREDICȚIA 1

(Educatorea folosește brainstormingul pentru a conduce discuția spre a găsi soluții).

- Copii, văd că voi sunteți îmbrăcați în spiriduși astăzi, suntem spiriduși, nu trebuie să-l lăsăm pe Moș Crăciun să se îngrijoreze. Să repetăm formula magică: „Hocus-pocus, copilași măricei/ Vă transform în spiridușii moșului.....” Cum putem să-l ajutăm? Unde or fi renii lui? (educatoarea cere copiilor spiriduși să emită judecăți, să găsească soluții, să propună acțiuni). Copiii încep să

strige renii pe nume: DONDER...DAXER...RUDOLF...dar nu le răspunde nimeni. Atunci se hotărăsc să plece în călătorie să-i caute.

Se valorifică acest moment pentru a se face pregătirea organismului pentru activitatea psihomotrică. Copiilor li se cere să meargă după comenzile verbale ale educatoarei folosind variante de mers și alergare, oprire și pornire la semnal, exerciții pentru încălzirea diferitelor segmente ale corpului: „Brațe scurte-brațe lungi”), „Șurubul”, „Mic-Mare” „Sari ca mingea”. Se fac exerciții de respirație: se inspiră pe silaba RU - expirație DOLF. Pentru că renii nu au răspuns se pornește mai departe. Apare un obstacol, un râu. Educatoarea le solicită perspicacitatea: Cum îl trecem? (sărim, pășim prin apă, ocolim etc.) Se alege varianta de sărit. Li se reamintește că în alte activități au învățat săritura în lungime de pe loc, cu elan. Li se reamintește și li se exemplifică (un copil) mișcarea motrică. Așezați pe două rânduri vor sări peste râu, executând cât mai corect mișcarea.

Dincolo de râu, sunt renii pe care copiii i-au lucrat în tehnici diferite în activitățile săptămânii în curs. Copiii își vor lua renii, vor porni înapoi imitând mișcarea de călărie pe ren și-i vor aduce renii lui Moș Crăciun . Pentru revenirea organismului la normal după activitatea psihomotrică, copiii vor face exerciții de respirație. Pe timpul expirației îl vor imita pe Moș Crăciun: „OHOO-HO-HO ... ”

Copiii redau prin mimică și gestică starea de fericire a moșului la găsirea renilor. Revin la locul inițial și povestea continuă.

Și așa zi de zi începu o activitate intensă în cer, în țara lui Moș Crăciun. În noaptea de Crăciun șeful spiridușilor veni la Moș Crăciun. Îl ajută să-și îmbrace mantia, să se încălțe cu cizmele, după care se dădu câțiva pași înapoi și îi zise moșului:

- Întoarceți-vă....nu e rău....nu e rău deloc! exclamă el aranjând un pliu al mantiei moșului, după care se urcă pe un scaun pentru a aranja o șuviță de păr care ieșea de sub căciula moșului. Totul îmi pare perfect. Nu a mai rămas decât barba, care și anul acesta mi se pare, ca de obicei, un pic prea lungă...

-Așa crezi tu? întrebă moșul aruncând o privire în oglindă.

-Da, este așa de lungă încât riscați să o agățați și să cădeți din sanie. A trecut tare tare mult timp de când nu v-ați mai tuns-o. Nu este prea elegant. Nu mișcați..

Și spiridușul reveni câteva minute mai târziu cu o pereche de foarfeci mari, îl instalează pe moș într-un fotoliu de nori și începu să îi taie ușurel din barbă. Milioane de firicele de păr albe începură să zboare în cer sub ochii amuzați ai spiridușilor care se adunaseră pentru a asista la spectacol.

Pe pământ, în același timp, un copil care nu adormise așteptându-l pe Moș Crăciun, ridică perdeaua de la fereastra camerei sale. Dintr-o dată el văzu, fermecat, primii fulgi de

zăpadă care dansau în noapte și acopereau un pic câte un pic pământul. Un zâmbet îi apărui pe buze. Se grăbi să o trezească pe surioara sa:

-Vino să vezi... E minunat....Ninge....! Acolo sus fără îndoială își aranjează moșul barba...aceasta înseamnă că va veni cu siguranță. Haide să-l așteptăm....!

În acest timp, Moș Crăciun era încântat de noua lui înfățișare. Își puse cizmele și dă să plece. Sacul, unde-i sacul? L-am uitat afară? Cine mi-l găsește prin zăpadă?

PREDICȚIA 2

Educatoarea solicită din nou imaginația și raționamentul copiilor.

- Ce putem face? Rămâne bradul neîmpodobit? Voi, astăzi, ați făcut niște lucruri minunate care sigur îi vor plăcea moșului. Este folosită din nou formula magică: „Hocus-pocus, copilași măricei/ Sunteți spiridușii mei!...” și copiii sunt iarăși spiridușii moșului. Cum îl putem ajuta?

- Să mergem să aducem podoabele noastre!

Coșurile cu podoabe sunt departe și a nins mult, s-au făcut troiene mari de zăpadă ...

Se valorifică acest moment pentru a se face consolidarea altei mișcări motrice: săritura de pe un picior pe celălalt cu trecere peste obstacole (suluri de zăpada). Copiii vor porni la indicația educatoarei imitând alunecatul pe zăpadă în cerc, după care vor face două coloane pentru a se întrece. Li se explică și li se exemplifică mișcarea. Aici sunt antrenate și calitățile motrice: atenția, viteza de reacție, îndemânarea, spiritul competitiv. Vor sări folosind mișcarea alternativă a picioarelor. Ajunși la destinație, vor lua jucăriile și podoabele uitate de Moș Crăciun, vor păși din nou peste sulurile de zăpadă și vor așeza podoabele în coșulețe colorate diferit, se vor întoarce dacă mai este cazul. Ambele echipe sunt câștigătoare, Moș Crăciun îi iubește pe toți la fel. Vor face exerciții de respirație imitând râsul lui Moș Crăciun.

- Gata, ați fost cu adevărat spiriduși vioi . Moș Crăciun vă mulțumește cu căldură.

Pentru a asigura retenția și transferul, educatoarea inițiază o convorbire în care se fixează ideile principale, momentele poveștii care au generat și momentele jocului psihomotric. Copiii se vor exprima cursiv și clar folosind expresii și cuvinte din poveste. Se valorifică textul din punctul de vedere al emoțiilor trăite de Moș Crăciun pe parcursul povestirii, faptul că de la un moment la altul el trece de la tristețe la bucurie, dar copiii au găsit soluții de rezolvare. Jucăriile și podoabele de brad vor fi aranjate în brad în următoarea secvență a zilei: ALA II.

Tranziția: Copiii vor cânta „Renii lui Moș Crăciun”, se vor așeza în jurul bradului (joc liniștitor) și vor începe să aranjeze bradul cu podoabele confecționate de ei în atelierele din prima parte a zilei. Copiii vor lua podoabele și vor formula propoziții. „Eu așez un globuleț făcut din în vârful, jos, sus, lângă” (se face apel la orientarea spațială).

Vor verbaliza acțiunea făcută în propoziții fluente și corecte din punct de vedere gramatical. La sfârșit vor dansa împreună în jurul bradului utilizând altă mișcare motrică: pași de dans.

Se fac aprecieri asupra diversității ideilor pe care le-au avut pentru continuarea povestirii, fiecare putând fi valorificată ca o nouă poveste pentru a fi spusă altor copii, asupra rapidității cu care au sărit în ajutorul Moșului, trecând peste obstacole cu curaj, dar și asupra activității copiilor din perspectiva realizării obiectivelor operaționale stabilite, a progresului înregistrat de preșcolari în finalizarea scopurilor propuse.

Copiii ies din sala de grupă intonând cântecul învățat „*Mos Crăciune,/Unde-i sacul...!*”

EXEMPLUL 4

PROIECT DE ACTIVITATE INTEGRATĂ

I. DATE INTRODUCTIVE

1. Data: 30.03.2023.

2. Tema anuală de studiu: „Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

3. Proiectul: „Primăvară, bine ai venit!”

4. Tema săptămânii: „S-au trezit găzele!”

5. Grupa: Mare

6. Categoria de activitate: Activitate integrată

7. Tema activității: Povestea *Cei trei fluturi* după Ana Lulinschi

8. Domeniile experiențiale integrate: DLC+DEC+DȘ

9. Modalități/varianțe de realizare: (pentru fiecare categorie de activitate)

ADP: „Dacă aș fi o găză aș fi...”- elementul surpriză; prezența; calendarul naturii;

ALA: Bibliotecă: Ghicitori despre găze/ Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii

Joc de Masă: „Găze haioase!”-puzzle

Știință: „A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

ADE: DLC+DOS+DȘ+DEC „Povestea *Cei trei fluturi*” – povestire + operații cu mulțimi + pictură

ALA 2: „Unde se așează fluturele ?” - joc distractiv

Tranziții: elemente surpriză, poezii rimate, Bat din palme clap clap clap / Din picioare trap trap trap/ Ne învârtim ne răsucim /Și la centre noi pornim.

Joc cu text și cântec: Micul fluturaș apare...

10. Tipul activității: Consolidare de cunoștințe și deprinderi

11. Scopul activității: Consolidarea capacității de a audia în liniște o poveste și de a reține ideile acesteia; Consolidarea deprinderilor practice specifice nivelului de dezvoltare motrică.

12. Durata activității: o zi

13. Dimensiuni ale dezvoltării: - din curriculum

A1 - Motricitate grosieră și motricitate fină ;

B1 - Interacțiuni cu adulții și cu copiii de vârste apropiate;

C2 - Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități);

D1 - Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);

D2 - Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);

E2 - Reprezentări matematice elementare, pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;

14. Comportamente vizate:

A1 - 1.1. Își coordonează mușchii în desfășurarea unor activități diversificate, specifice vârstei;

A1 - 1.3. Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate;

B1 - 1.1 Imită și se joacă împreună cu adulții, interacționând pozitiv cu aceștia;

E1 - 1.2. Înțelege mesaje simple ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor;

D2 - 2.1 Demonstrează capacitate de comunicare orală a unor idei, nevoi, emoții;

E2 - 2.1 Recunoaște unele cantități ale unor obiecte (ex.: două flori, trei fluturi etc.).

15. Obiective operaționale:

O1 - Să audieze cu atenție povestea;

O2 - Să denumească personajele principale din poveste;

O3 - Să răspundă corect în propoziție la întrebările educatoarei;

O4 - Să își spună părerea cu privire la personajele din lectură;

O5 - Să așeze cifra corespunzătoare cantității;

O6 - Să realizeze creații artistice variate;

O7 - Să lucreze corect ordonat și îngrijit;

O8 - Să recunoască și să denumească insectele învățate, etc.

16. Strategia didactică: expozitivă, analogică

a. **Metode didactice:** conversația, explicația, exercițiul, demonstrația, lectura educatoarei, jocul de mișcare, jocul didactic;

b. **Mijloace și materiale didactice:** planșe, hârtie colorată, enciclopedii, imagini demonstrative, materiale colorate, marionete, pânze, bloc de desen, vopsea, cartonașe cu imagini, cartonașe cu cifre, etc.

c. **Forma de organizare** a activității copiilor: frontal, pe grupuri mici, individual

17. Modalități de evaluare: Forma de evaluare: formativă; Metode de evaluare: observarea sistematică a comportamentului copiilor, analiza răspunsurilor copiilor, aprecieri verbale, analiza lucrărilor.

18. Efectivul grupei: 23 de preșcolari

19. Bibliografie:

a) Oficială:

- Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
- *Suport pentru explicitarea și înțelegerea unor concepte și instrumente cu care operează curriculum pentru educația timpurie*, 2019
- *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor între 3-6/7 ani*, MECT, Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar, 2008

b) Pedagogică:

- Bocoș, M., Jucan, D., *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*, București, Editura Paralela 45

c) Metodico-didactică:

- Anghelache, V. (2017), *Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță*, București Editura Didactică și Pedagogică

d) surse internet

II. SCENARIUL ACTIVITĂȚII

A. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII Sala de grupă este decorată cu obiecte specifice pentru tema „S-au trezit găzele!”

MOTIVAȚIA ZILEI: Să realizeze ce au de făcut, pe baza indiciilor primite, să precizeze care sunt aceste sarcini, pentru a putea deschide cutia- surpriză.

FINALITATEA ZILEI: Deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară care ne-a dat câteva sarcini pentru a-i putea ajuta pe fluturi să deschidă ușa casei.

MOTIVAȚIA ZILEI: Să realizeze că au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură.

FINALITATEA ZILEI: Rezolvarea sarcinilor și deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară.

Salutul de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoare și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture:

Bună dimineața, s-a trezit și...(numele copiilor pe rând)

Bună dimineața tuturor!- cântec

Se va realiza prezența iar preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele sau băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copiii estimează- verificăm prin formarea de perechi.

Calendarul naturii va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm? Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, aspecte ale anotimpului, anul curent, luna ziua și data.

Împărtășirea cu ceilalți: „Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o găză ce ați fi?..... Momentul de învioreare va consta în câteva mișcări de învioreare și cântecele.

1. „Măinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.”

2. Luați seama bine în picioare drepti/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copiii.../Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copiii.

Copiii sunt invitați să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri față de celelalte zile, se scoate în evidență noutatea zilei, modificarea amenajării spațiului educațional, a centrului tematic.

Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția:

„Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”

ALA

- Bibliotecă: Ghicitori despre găze/Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii
- Joc de Masă: „Găze haioase!”-puzzle
- Știință: „A cui umbră sunt?” - asociere umbre/Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

La întoarcerea în grupă vom desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinschi. După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ - unde vom așeza atâtea fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. Vom trece apoi la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei.

Se face trecerea spre jocul de mișcare (ALA2): „Unde se așează fluturile?” (scaunele muzicale), printr-o tranziție.

Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanților, mai puțin cu unu. Cum se joacă Scaunele muzicale. Copiii dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se oprește fiecare dansator trebuie să-și găsească un scaun.

1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori.
2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare.

Finalitatea zilei va fi: la finalul zilei copiii vor fi putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.

B. DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

Categoriile de activități	EVENIMENTELE Etapale activității	OB - OP	CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII	STRATEGIA DIDACTICĂ (Metode didactice Mijloace și materiale didactice Forme de organizare a activității)	MODALITĂȚI DE EVALUARE
<p>ALA Jocul liber</p> <p>ADP Tranziții- Rutină</p>	<p>Momentul organizatoric</p>		<p>Asigurarea unui climat educațional favorabil necesar bunei desfășurări a activității:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aerisirea sălii de grupă; - aranjarea pernițelor în semicerc; - pregătirea materialului didactic și distribuirea lui pe centre; - intrarea ordonată a copiilor în sala de grupă. <p>Salutul de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoarea și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture:</p> <p><i>Bună dimineața, s-a trezit și... (numele copiilor pe rând)</i> <i>Bună dimineața tuturor!/- cântec</i></p> <p>Prezența- preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele su băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copii estimează- verificăm prin formarea de perechi.</p> <p>Calendarul naturii va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm?” Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, de aspecte ale anotimpului curent, de anul luna ziua și data.</p> <p>Împărtășirea cu ceilalți:</p>	<p>Frontal</p> <p>Individual</p> <p>Grupal</p> <p>Grupal și individual</p>	<p>Formativă</p> <p>Observarea comportamentului verbal și non-verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor</p>

ALA1-pe centre	Captarea atenției	<p>Ob. Op. 1.</p> <p>-Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o găză ce ați fi? Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele. 1. „Mâinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.” 2. „Luați seama bine în piciorare dreți/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii../Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii” Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”</p> <p>Copiii sunt invitați să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri față de celelalte zile, se scoate în evidență noutatea zilei, modificarea amenajării spațiului educațional, a centrului tematic.</p> <p>Au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură, jocuri.</p> <p>Se citește prima sarcină pe care trebuie să o rezolve preșcolarii. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap clap Din picioare trap trap trap Ne învârtim ne răsucim și la centre noi pornim.”</p>	<p>Grupul</p> <p>Individual</p> <p>Grupul</p>	<p>Observarea comportamentului verbal și non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor</p>
	Anunțarea temei și a obiectivelor	<p>Ob. Op. 3.</p> <p>Ob. Op.</p>	<p>Frontal</p>	<p>Prin analiza răspunsurilor elevilor, prin chestionare orală, prin analiza produselor</p>

<p>ADP- tranziții</p>	<p>Dirijarea învățării</p>	<p>8. Bibliotecă: Ghicitori despre găze/ Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii</p> <p>Joc de Masă: „Găze haioase!”-puzzle</p> <p>Știință: „ A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor) Voi reaminti copiilor comportamentul așteptat în cadrul activităților: se discută în șoaptă pentru a nu deranja colegii, apreciem și protejăm lucrările colegilor, fiecare sarcină trebuie terminată, colaborăm în realizarea sarcinilor, dacă un copil a terminat sarcina și dorește să lucreze la un alt centru este liber să o facă.</p> <p>Ob. Op. 1.</p>	<p>Individual</p> <p>În perechi</p> <p>Frontal În perechi</p>	<p>activității etc.</p> <p>Observarea comportamentului verbal și non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor</p>
<p>ADE-act. integrată- DLC+DEC +DȘ</p>		<p>Ob. Op. 2./ 3./ 4.</p> <p>După ce vor finaliza activitatea la centre ne vom juca un joc cu text și cântec- Micul fluturaș...</p> <p><i>Micul fluturaș apare pe sub soare peste floare,</i> <i>Micul fluturaș apare, dar ce vrea el oare?</i></p> <p>Ob. Op. 5.</p> <p><i>Tipatip-tipatip un prieten,</i> <i>tipatip, tipatip își dorește,</i> <i>tipatip, tipatip cum se cheamă?....(numele copilului ales) se numește!-copiii stau în cerc, merg încet pe melodia cântecului, un copil în cerc este fluturașul, care își alege un prieten, iar în timp ce ei dansează, ceilalți bat din palme.</i></p> <p>Ob. Op. 6./ 7.</p> <p>În continuare se vor desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta</p>	<p>Frontal și individual</p>	<p>Observarea</p>

<p>ALA 2</p>		<p>povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinschi. –teatru de păpuși- povestea educatoarei. După povestire vor răspunde la întrebările educatoarei, vor mima scene din poveste, vor atribui o altă încheiere poveștii.</p> <p>După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ – unde vom așeza atâția fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă.</p> <p>În continuarea poveștii, în vederea obținerii cheii magice pentru a-i ajuta pe fluturași să ajungă acasă, vom trece la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei.</p> <p>Educatoarea propune copiilor să o privească și să își spună părerea.</p> <p>Copiii vor deschide cutia și vor scoate cheia magică- astfel fluturașii veniți în vizită vor putea să ajungă acasă cu ajutorul lor.</p> <p><i>Unde se așează fluturele?</i></p> <p>Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanților, mai puțin cu unu. Cum se joacă „Scaunele muzicale”? Copiii dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se oprește fiecare dansator trebuie să-și găsească un scaun.</p> <p>1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori.</p> <p>2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare.</p> <p>La finalul zilei copiii vor putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.</p>	<p>Individual</p> <p>Frontal, Individual, Grupal</p>	<p>comportamentului verbal și non-verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor</p>
---------------------	--	--	--	--

C. ÎNCHEIEREA ACTIVITĂȚII

Se vor face aprecieri pozitive cu privire la modul în care s-au desfășurat activitățile pe parcursul zilei, preșcolarii vor primi recompense cu fluturași de diferite culori la alegere.

ANEXA 1.

Cei trei fluturi

după Ana Lulinschi

Au fost odată trei fluturi: unul alb, unul roșu și unul galben. Ei se jucau la soare și zburau veseli din floare în floare. Și nu oboseau deloc, așa le plăcea jocul. Deodată însă, veni ploaia. Ei voiră să zboare acasă, dar casa era departe.

Ce să facă acum, bieții fluturași? Zburară repede la o floriceică, laleaua cea galbenă, și îi ziseră:

- Dragă lalea, deschide-ne floarea ta, să ne ascundem în ea, că ne omoară ploaia.

Laleaua privi pe rând la cei trei fluturași și apoi răspunse:

- Celui galben și celui roșu le voi deschide, căci ei seamănă la culoare cu mine, dar pe cel alb nu îl primesc, pentru că el nu seamănă cu mine.

- Îți mulțumim de așa primire. Dar așa nu voim să intrăm la tine, dacă nu îl primești și pe fratele nostru cel alb. Rămâi sănătoasă, ziseră ei.

Ploaia se făcea tot mai mare. Fluturii zburară la crinul cel alb și îi ziseră:

- Dragă crinule, deschide-ne floarea ta, ca să ne adăpostim în ea de ploaie.

- Pe cel alb îl primesc cu bucurie, că e alb la culoare ca și mine, dar pe ceilalți nu vă primesc.

- Dacă nu-i primești și pe frații mei, atunci nici eu nu vin la tine. Mai bine să fim udați cu toții decât să ne părăsim unul pe altul, zise fluturașul cel alb.

Astfel, fluturașii zburară mai departe.

Soarele, care era ascuns în dosul norilor, văzu bunătatea celor trei fluturași și se bucură că țineau atât de mult unul la altul. De aceea, el ieși dintre nori și alungă ploaia.

Peste puțin aripile lor se uscară, iar trupușoarele lor se încălziră. Cei trei fluturi zburară acasă și se culcară fericiți!

EXEMPLUL 5

ACTIVITATE OPȚIONALĂ

CASTELUL CU POVEȘTI

NIVELUL I GRUPA MIJLOCIE

ANUL ȘCOLAR 2022-2023

ARGUMENT

Vârsta preșcolară este vârsta la care copilul este fascinat de cuvinte, de povești, povestiri și legende. Poveștile i-au fascinat întotdeauna pe cei mici, le-au captat atenția, i-au făcut să se implice, să se viseze eroi care înving întotdeauna, să aprecieze personajele și lucrurile bune, pozitive.

Prin intermediul acestui opțional, copiii vor descoperi povești noi, se vor transpune în pielea personajelor, vor rezolva situații problemă, vor învăța să comunice corect (să asculte și să formuleze mesaje). Ghicitorile, proverbele, poezioarele hazlii, textele care au conținut satiric, umoristic îi vor face pe copii să se destindă, să participe cu plăcere și interes la acest tip de activitate.

Acest opțional urmărește prin multitudinea și diversitatea textelor ca cei mici să fie determinați să învețe să asculte sau să audieze un text, să descopere informații noi, să aplice/să valorifice cunoștințele dobândite, să redea conținutul unui text, să identifice mesajul transmis de autor. De asemenea, aceștia își vor exercita exprimarea verbală corectă și utilizarea limbajului non-verbal ca modalitate de exprimare a gândurilor și sentimentelor personajelor din povești. Prin acest opțional, copiii își vor dezvolta creativitatea și vor putea dramatiza într-o manieră proprie momente din povești.

Alegerea acestui opțional de către părinți indică dorința acestora de a-și ajuta copiii să aibă cunoștințe bogate despre povești și personaje din povești și o exprimare verbală corectă din punct de vedere gramatical. De asemenea, aceștia doresc să se implice în activitățile opționalului participând la dramatizări sau la activitățile practice organizate la nivel de grupă.

Activitatea primordială a copilăriei este jocul, așadar, totul trebuie să se desfășoare ca un joc pentru a-i ajuta să își dezvolte creativitatea și să își formeze un așa-zis simț al limbii materne, care nu poate fi exercitat decât prin lectură și prin joacă cu cuvintele, motiv pentru care am optat pentru alegerea acestui opțional.

Ceea ce se urmărește, de fapt, este a-i determina pe copii să-i învețe să asculte, să se relaxeze și, treptat, să „simtă” cuvintele, frumusețea și expresivitatea lor: să aibă răbdare și să recepteze cu plăcere textele literare.

1. DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII: .

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute;
- Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);
- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;

2. COMPORTAMENTE VIZATE:

- C1: Stimularea capacității de receptare a textelor literare din literatura română și universală pentru copii;
- C2: Dezvoltarea capacității de exprimare orală și scrisă;
- C3: Dezvoltarea capacității de reprezentare a unor secvențe din povești prin desene;
- C4: Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului oral;
- C5: Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical și sintactic;
- C6: Stimularea imaginației copiilor prin compararea unor scurte povești;
- C7: Interpretarea prin dramatizare a unor momente din povești.

3. OBIECTIVE OPERAȚIONALE

- O1: Să asculte cu atenție un text citit sau povestit;
- O2: Să înțeleagă conținutul unui text literar audiat sau citit;
- O3: Să aprecieze comportamentul personajelor;
- O4: Să ordoneze imagini corespunzătoare firului epic dintr-un text;
- O5: Să formuleze întrebări și răspunsuri în legătură cu textul audiat;
- O6: Să prezinte conținutul textului literar;
- O7: Să creeze noi texte pornind de la un text cunoscut;
- O8: Să deseneze personaje din povești;
- O9: Să redea prin desen punctul culminant al textului audiat;
- O10: Să manifeste interes și plăcere pentru audierea textelor literare, pentru redarea lor în lucrări plastice;
- O11: Să compună text pe baza imaginilor utilizând un limbaj adecvat;
- O12: Să redea cu propriile cuvinte conținutul unei povești pe baza imaginilor;

- O13: Să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical pe baza imaginilor din povești;
- O14: Să pronunțe corect cuvintele corespunzătoare imaginilor de pe jetoane;
- O15: Să compună scurte povești pe tematica dată;
- O16: Să prezinte un alt final pentru povestea audiată;
- O17: Să interpreteze scenic pasaje din povești.

4. ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

Activitățile de învățare vor fi desfășurate prin următoarele modalități:

- Lecturi ale educatoarei;
- Povestiri;
- Repovestiri;
- Vizionarea unor materiale audio-vizuale;
- Dramatizări;
- Jocuri de rol;
- Convorbire;
- Activități practice (colaje, lipire, decupare, etc) cu input de tip instrucțiuni;
- Activități de educație plastică (modelaj) cu input de tip instrucțiuni.

5. MATERIALE DIDACTICE:

Cărți de basme, povești, poezii, scenete, ghicitori, hârtie, carton, acuarele, pensule, creioane colorate, mulaj corp uman, planșe didactice, diverse costume.

6. EVALUAREA:

- observarea sistematică a activității;
- aprecieri verbale;
- jocuri-concurs;
- CD cu poze din activitățile desfășurate;
- serbare pe teme ecologice.

Bibliografie :

1. Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
2. Cucinic, C. (2004), „În căsuța cu povești”, Editura Aramis
3. Dogaru, Z. (2001), *Jocuri didactice pentru educarea limbajului*, Editura Aramis

4. Dumitrana, M. (1999), „Educarea limbajului în învățământul preșcolar“ vol.1, „Comunicarea orală”, Editura București,
5. Ghid metodologic „Activități opționale în grădiniță “(2002), CCD Neamț, Editura Alfa
6. Dragomir, M. (2001), „Managementul activităților didactice - Eficiență și calitate” , Editura Eurodidact, Magister MAD
7. Revista *Învățământul preșcolar*, nr.3-4/2010

PROIECTAREA ACTIVITĂȚILOR OPȚIONALE PE MODULE

Nr. Crt	Data	TEMA ACTIVITĂȚII	MIJLOACE DE REALIZARE
1.	12.09. 2022	„Scufița Roșie”	- povestirea educatoarei
2.	19.09. 2022	„Scufița Roșie”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
3.	26.09 2022	„Scufița Roșie”	- joc didactic pentru formarea de perechi – adjectiv
4.	03.10. 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- povestirea educatoarei
5.	10.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
6.	17.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- dramatizare
7.	31.10 2022	„E toamnă!”-ghicitori	- joc concurs
8.	07.11. 2022	„Toamna” -poezie	- exersarea creativității prin crearea unui dialog între legumele și fructele din

			poezie.
9.	14.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- povestirea educatoarei
10.	21.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- repovestire
11.	28.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
12.	05.12. 2022	„Baba iarnă face pozne!”- poveste	- povestirea educatoarei - redarea prin pictură a unui personaj din poveste
13.	12.12. 2022	„Fetița cu chibrituri” – Hans Christian Andersen -poveste	- povestirea educatoarei - propunerea altui final pentru „Fetița cu chibrituri” de Hans Christian Andersen
14.	19.12. 2022	„Legenda lui Moș Crăciun ”- poveste	povestirea educatoarei - redare prin modelaj a unei secvențe din poezie
15.	09.01. 2023	„Ghicește de unde vin eu!”	- exerciții de recunoaștere a personajelor din poveștile parcurse în cadrul activității din cadrul opționalului
16.	16.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- povestirea educatoarei
17.	23.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
18.	30.01. 2023	„Capra cu trei iezi”	- povestirea educatoarei

19.	06.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
20.	13.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
21.	20.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- dramatizare
22.	27.02. 2023	„Legenda ghiocelului”- poveste	- povestirea educatoarei
23.	06.03. 2023	„8 Martie”- poezie	- intonarea cursivă și expresivă a poeziei dedicate mamei
24.	13.03. 2023	„Ploaia pentru floarea cea mică”-	- povestirea educatoarei
25.	20.03. 2023	„De-a grădinarii”	- joc de rol; - exerciții de redare și recunoaștere a unor aspecte de primăvară utilizând un limbaj corect din punct de vedere gramatical
26.	27.03. 2023	„Ce a pus iepurașul în coș”	joc didactic; - exerciții de redare și recunoaștere a unor obiecte cu specific de Paște.
27.	03.04. 2023	„Rilă Iepurilă și cărăbușul cu aripioare de aur”-	- povestirea educatoarei
28.	10.04. 2023	„Rilă Iepurilă și cărăbușul cu aripioare de aur”-	- joc de rol
29.	24.04. 2023	„Coliba Iepurașului”	- repovestire
30.	08.05. 2023	„Coliba Iepurașului”	- dramatizare
31.	15.05.	„Punguța cu doi bani”	- povestirea educatoarei

	2023		
32.	22.05. 2023	„Punguța cu doi bani”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
33.	29.05. 2023	„Cărticica de povești”	- confecționare album
34.	12.06. 2023	„Carnavalul personajelor din povești”	-serbare

CAPITOLUL 3. EVALUAREA

Evaluarea se poate defini ca un sistem de concepții, principii și tehnici referitoare la măsurarea și aprecierea rezultatelor școlare și a procesului didactic.

Evaluarea⁹⁸ reprezintă un proces didactic complex, integrat structural și funcțional în activitatea instructiv-educativă. Ea este, în opinia lui Ausubel, punctul final într-o succesiune de evenimente care cuprinde următorii pași: stabilirea scopurilor și a obiectivelor pedagogice, proiectarea și executarea programului de realizare a scopurilor, măsurarea rezultatelor aplicării programului. Procesul evaluativ este totodată și un punct de pornire, deoarece activitatea este adaptată nevoilor de educație și posibilităților reale de a le satisface, procesul de învățământ capătă o structură ciclică, iar evaluarea joacă un rol reglator.

„Evaluarea merită un loc important în învățământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie și în calitate, al învățării.” (D. Ausubel). Dacă luăm în considerare studiile efectuate de către D. Ausubel⁹⁹, se poate afirma că evaluarea este o componentă importantă a procesului de învățământ, ce permite luarea, în cunoștință de cauză, a unor decizii de reglare, ameliorare și perfecționare a activității copilului.

Scopul evaluării este de a îmbunătăți actul didactic. În opinia cadrului didactic, funcțiile evaluării urmăresc:

- strângerea informațiilor privind măsura în care au fost atinse obiectivele stabilite;
- controlul asupra activității desfășurate;
- stabilirea eficienței organizării, structurării, accesibilizării conținutului, a alegerii

strategiei adecvate întregii grupe sau copiilor aparte;

⁹⁸ Tomșa, (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București, p. 165

⁹⁹ Vrânceanu M., (2018), *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului*, Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău, p.6

- identificarea unor lacune, dificultăți, rămăneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de intervenție/recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual).

La nivelul învățământului preșcolar, evaluarea:

- îl ajută să fixeze, să consolideze și să rețină cunoștințele prin repetare și întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- îi mărește încrederea în forțele proprii și îi descurajează comportamentele negative;
- îi susține interesul pentru cunoaștere, stimulându-i și dirijându-i învățarea;
- contribuie la formarea capacității de autoapreciere și la stimularea tendinței de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniței cu familia. Toate aceste funcții demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică.

Fiecare copil este unic, așadar pentru fiecare în parte se vor utiliza tehnicile și strategiile de învățare și comunicare potrivite, astfel, încât ei să beneficieze de sprijinul și stimularea corespunzătoare pentru dezvoltarea optimă.

Pentru a realiza o evaluare cât mai exactă a competențelor copiilor este nevoie de metode eficiente. Metodele principale pe care educatoarea le va utiliza pentru colectarea datelor privind dezvoltarea copilului sunt:

- 1) observarea copilului în timpul diferitelor activități și momente din programul zilnic, consemnarea rezultatelor în caietul de observații;

- 2) dialogul/conversația/interviul cu copilul și cu părinții pentru cunoașterea dezvoltării psiho-fizice, a nivelului de cunoaștere, a deprinderilor preșcolariilor;

- 3) proba practică.

Educatoarea poate utiliza modalități alternative de monitorizare și evaluare: discuțiile individuale cu copiii, autoevaluarea, aprecierile verbale, aprecierea rezultatelor prin laude, ecusoane, medalii, jocuri evaluative, lucrări practice, metoda consemnării pe un grafic a rezultatelor (prin simboluri) pe activități și preferințe, afișarea lucrărilor, serbările, activitățile în aer liber, vizite, excursii, portofoliul etc. Contribuția jocurilor și a activităților alese, inclusiv tranzițiile, rutinele, plimbările și jocurile în aer liber, se evaluează împreună cu cea a activităților comune/integrate, deoarece este dificil să determinăm cât din performanțele copiilor se datorează fiecărei forme de activitate. Important este ca la finele fiecărei activități, preșcolarii să-și îmbunătățească rezultatele, să se comporte conform regulilor stabilite de comun acord. Astfel, prin toate aceste forme de evaluare și metode de apreciere a rezultatelor, preșcolarii devin treptat capabili să se autoaprecieze, să descopere ce au lucrat bine, corect, ce achiziții noi au, dar și ce lacune trebuie compensate.

Cele mai des întâlnite forme de evaluare sunt: evaluarea **inițială, continuă și finală**.

Evaluarea inițială se realizează la începutul unui program de „instruire” și stabilește nivelul de pregătire a preșcolarilor în momentul inițierii programului respectiv, constituind o condiție hotărâtoare pentru reușita activităților următoare deoarece oferă educatoarei posibilitatea de a cunoaște potențialul fiecărui copil.

La fiecare început de an școlar se planifică o perioadă de două săptămâni pentru evaluarea inițială a copiilor din grupă, în scopul cunoașterii acestora, pentru a stabili care este nivelul și ritmul lor de dezvoltare, gradul în care stăpânesc anumite cunoștințe, abilități sau competențe necesare învățării.

Întrucât nu există un set unitar de probe de evaluare¹⁰⁰ pentru copiii de 3-6/7 ani, selectarea probelor de evaluare sau conceperea lor trebuie să se facă cu multă responsabilitate, consultând bibliografia de specialitate și Curriculum-ul pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani) 2019, ținându-se seama de comportamentele specifice fiecărui domeniu de dezvoltare.

O evaluare eficientă este bazată pe observarea sistematică a comportamentului copilului deoarece oferă educatoarei informații despre copii privind perspectiva capacității lor de acțiune și de relaționare, despre competențele și abilitățile de care dispun în mod direct. Chiar dacă sunt menționate și fișele de lucru printre celelalte metode de evaluare trebuie avut grijă ca probele cu sarcini pe fișe să fie echilibrate cu observarea comportamentului copilului în timpul jocului, copiii să nu fie reținuți de la joc, pentru a rezolva sarcini pe fișe.

Probele de evaluare sunt integrate în activitatea zilnică obișnuită, de exemplu, jucându-se la Centrul „Joc de rol”, „De-a bucătăria”, copilului i se pot adresa întrebări despre culorile obiectelor de veselă. În Centrul „Construcții” se pot obține informații despre formele geometrice pe care copilul le cunoaște. La „Științe” printr-o discuție, fără a-i întrerupe jocul cu castanele, se poate constata dacă face clasificări, ordonări după mărime sau poate număra.

Este necesar să observăm copilul în contexte naturale cât mai variate, în mediile lui firești: în sala de grupă, în timpul jocului în aer liber, în timpul activităților extracurriculare, în timpul mesei, la sosirea și plecarea din grădiniță. Se recomandă evitarea evaluării unilaterale, care vizează doar latura cognitivă (daca numără, vorbește în propoziții, recunoaște anumite cuvinte, știe povești, poezii etc.), ci și nivelul de dezvoltare al copilului din punct de vedere fizic și socio-emoțional, iar informațiile obținute trebuie analizate în interrelație.

Datele obținute ajută la conturarea activității didactice în trei planuri: stabilirea modului adecvat de predare a noului conținut al programei, organizarea unui program de recuperare, dacă este cazul, și adoptarea unor măsuri de sprijinire și recuperare a unora din preșcolari.

¹⁰⁰ Chiriac M.(1970), „Evaluarea-ghid al activității din grădiniță”- studiu științific, București

Această formă de evaluare determină o anumită planificare a secvențelor de învățare pentru a aprecia viitoarele progrese ale preșcolarilor, dar și pentru a permite educatoarei să-și evalueze strategia didactică folosită.

Evaluarea formativă își propune să verifice toți preșcolarii asupra conținuturilor predate, fapt ce permite ca educatoarea să cunoască pregătirea copiilor, identificarea lacunelor, după fiecare secvență de învățare să adopte măsuri pentru ameliorarea procesului de învățământ.

Se poate realiza cu ajutorul fișelor individuale, a jocurilor-exerciții, a jocurilor de rol, a povestirilor, a repovestirilor, a dialogurilor în situații reale sau imaginare, memorizărilor, asamblărilor de figurine, construcțiilor, modelajului etc. Ea vizează toate domeniile de dezvoltare ale copilului. În funcție de rezultatele obținute, se stabilește un plan de intervenție remedial sau de dezvoltare.

Cele mai utilizate instrumente de înregistrare a datelor sunt: fișa de observație, grilele de verificare și control, rapoartele, fișa de caracterizare. Aceste documente însoțite de observații - comentarii, aprecieri ale educatoarei, fotografii - sunt cuprinse în portofoliul copilului și dovedesc traiectoria dezvoltării lui.

Evaluarea finală intervine la sfârșitul unei perioade mai lungi de învățare, la sfârșit de an școlar, ciclu de învățământ. Se urmărește stabilirea măsurii în care elevii au capacitatea de a opera cu cunoștințele de bază însușite și și-au format abilitățile vizate pe parcursul derulării programului de instruire. Oferă informații utile asupra nivelului de performanță atins de elevi în raport cu obiective propuse.

Aceasta formă de evaluare vizează nivelul de performanță atins în raport cu dimensiunile dezvoltării și comportamentele vizate cuprinse în curriculum și se realizează, în special, înainte de părăsirea grădiniței. Pe baza constatărilor privind măsura în care copilul a atins comportamentele vizate, educatoarea îi schițează profilul de personalitate, descrie inventarul de cunoștințe principale, identifică interesul și posibilitățile de învățare, pentru a argumenta recomandarea înscrierii sale în școala primară sau reținerea în grădiniță.

Așadar, prin evaluare, educatoarea își îndeplinește misiunea de a pregăti copilul pentru intrarea în școală, de a urmări ce se întâmplă cu el și după terminarea grădiniței, furnizând învățătorilor datele necesare continuării acțiunii instructiv-educative pe diferite trepte. Totodată, se recomandă cadrului didactic să monitorizeze în permanență progresul copilului. Acesta fiind în prealabil comunicat și discutat cu familia acestuia. Implicarea părinților ca sursă de informații și evaluatori direcți se poate realiza prin activități comune (părinți-copii-educatoare), activități de consiliere, discuții informale individuale, periodice sau zilnice, dacă este necesar, prin analiza portofoliului individual al copilului, prin analiza agendei de comunicare cu părinții, prin scrisori

tematice, prin intermediul copiilor care vor duce acasă desene, fișe, felicitări, tablouri confecționate de ei, etc., sporind, astfel, preocuparea acestora pentru munca educativă și conținutul informațional transmis de educatoare și atrăgând sprijinul lor ca parteneri în educație. Acest lucru ajută familia să știe care sunt obiectivele programului educațional corespunzător vârstei copilului lor, precum și ce înseamnă și care sunt domeniile de dezvoltare, care este stadiul de dezvoltare la care se află propriul copil, ce este capabil să rezolve la un moment dat în raport cu vârsta și cu stadiul anterior de dezvoltare etc.

Metode și instrumente de evaluare utilizate în activitățile de educare a limbajului

În grădiniță sunt valorificate, cu nuanțe specifice, atât metodele clasice, cât și cele moderne de evaluare, adaptate particularităților copiilor preșcolari și la specificul demersului instructiv-educativ derulat în ciclul preșcolar:

METODE CLASICE/TRADIȚIONALE DE EVALUARE:

OBSERVAREA SISTEMATICĂ A COPIILOR

- deprinderile copiilor preșcolari de a valorifica valențele comunicării verbale (orale, scrise), nonverbale și paraverbale;
- etapele dezvoltării limbajului copilului;
- caracteristici ale dialogului cu copilul și cu părinții;
- caracteristici ale produselor activității copiilor (desene, colaje, machete, picturi, construcții etc.);
- caracteristici ale procesului de comunicare, de integrare/socializare;

PROBA ORALĂ

- caracteristicile pronunției copiilor;
- caracteristici ale implicării copiilor într-un anumit tip de dialog;
- măsura în care copiii utilizează limba română literară actuală la nivel fonetic/fonologic, lexical-semantic, gramatical, stilistic;
- capacitatea copiilor de a se raporta la un anumit text literar/nonliterar;
- capacitatea de a verbaliza întâmplări reale/imaginare etc.;

PROBA SCRISĂ/GRAFICĂ

- redarea în scris/grafic a unor sunete/cuvinte/propoziții, reprezentarea lor grafică;
- deprinderile copiilor de a scrie după „dictare”, de a transcrie, de a copia anumite semne grafice/litere (de exemplu, propriul prenume al copilului preșcolar) etc.;

PROBA PRACTICĂ

- relaționarea oral – grafic în comunicare;

- realizarea/completarea de machete care să reflecte receptarea și decodarea corectă de către copii a unui text (lecturat, povestit de educatoare);
- capacitatea de redare a unei replici în cadrul unei dramatizări (cu nuanțele posibile la fiecare nivel de vârstă) etc.;

TEMA DE LUCRU ÎN GRUPĂ

- gruparea personajelor aparținând aceluiași text;
- corelarea unei imagini cu reprezentarea grafică a silabelor cuvântului care o denumește (__ __ = pentru un cuvânt alcătuit din două silabe; __ __ __ = pentru un cuvânt alcătuit din trei silabe etc.);
- eliminarea dintr-o mulțime de elemente a celui care nu se potrivește;
- „verbalizarea” rezultatelor, realizată de fiecare copil sau de purtătorul de cuvânt al fiecărei echipe etc.

AUTOEVALUAREA

- raportarea la criteriile stabilite/discutate în prealabil cu preșcolarii;

METODE MODERNE/ALTERNATIVE DE EVALUARE:

PORTOFOLIUL INDIVIDUAL/DE GRUP

- însumarea materialelor asociate anumitor conținuturi abordate în cadrul demersului instructiv-educativ în grădiniță, a produselor activităților copiilor preșcolari (de exemplu, portofoliul/mapa fiecărui copil);

HARTA IMAGISTICĂ

- modalitate de reflectare, de către preșcolari, a relațiilor pe care aceștia le stabilesc între imagini aparținând aceleiași sfere sau unor sfere diferite ale cunoașterii, ale realității etc.;
- în funcție de tema reflectată, harta imagistică poate fi realizată ramificat, arborescent, linear etc.; de exemplu, harta imagistică a basmului *Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici* poate cuprinde siluetele personajelor, cerculețe albe și negre (corespunzând personajelor pozitive, respectiv negative), săgeți de diferite tipuri (cu un capăt, cu două capete etc.), dispunerea acestora indicând felul în care copiii preșcolari percep relațiile dintre diferitele tipuri de personaje (de exemplu, un copil poate plasa în partea de sus a hărții împăratul și împărăteasa – mama Albei-ca-Zăpada, alt copil poate pune alături de silueta împăratului pe cea a mamei vitrege etc.);

PROIECTUL

- activitate etapizată, implicând: explicarea temei alese, discutarea elementelor noi care apar pe măsură ce se lucrează, urmată de soluționarea eventualelor probleme; de exemplu, proiectul care vizează realizarea unui album în care copiii preșcolari, pe măsură ce parcurg în cadrul activităților de diferite tipuri desfășurate în grădiniță tema *Primăvara*, lipesc imagini caracteristice acestui

anotimp, realizează desene după texte având această temă, completează treptat un mini-ierbar cu florile de primăvară din zona în care locuiesc, reflectă, în imagini, fotografii etc., obiceiurile specifice sărbătorilor de primăvară etc. (albumul poate fi realizat pe echipe de lucru: *Echipa micilor fotografi*, *Echipa florilor*, *Echipa sărbătorilor de primăvară*, *Echipa pictorilor* etc.);

INVESTIGAȚIA

- activitate organizată simplu, individual sau pe grupe, vizând acumularea de informații despre un conținut dat și sistematizarea informațiilor (după anumite criterii) și a rezultatelor obținute; de exemplu, la grădiniță se poate „investiga” de către preșcolari maniera de realizare a unor reclame pentru produse/activități asociate vârstei copiilor sau comportamentul anumitor personaje din texte cunoscute (în acest caz putând fi folosite siluete, machete, fragmente din înregistrări audio, video) etc.

Pentru întocmirea modelelor de evaluare, inițială și finală, ambele nivele, se recomandă consultarea Curriculumului pentru educație timpurie 2019, Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Suport-curriculum educație timpurie 2019.

3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea inițială se realizează la începutul anului școlar sau la integrarea copilului în grupă. Ea ne permite o reprezentare cât mai exactă a situației existente și ne sugerează strategii adecvate pentru obținerea performanței.

De obicei, prima săptămână la grupa mică este săptămâna de acomodare, dar educatoarea face observații și le notează în caietul de observații al grupei, evaluarea fiind indirectă, observând copilul în diverse situații, discutând, prin joacă/jocuri, etc.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

DPM- Joc: „Ursuleții în excursie”

Itemi:

- a) Merge în direcția indicată de educatoare;
- b) Întinde mâinile sus, în față;
- c) Bate din palme sus, jos;
- d) Sare pe loc.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiectiv: să execute la comandă mișcări ale diferitelor segmente ale corpului;

Copiii vor fi organizați pe grupuri de câte 5-6 și vor executa, la comanda educatoarei, toate cerințele de la punctele a, b, c și d. Activitatea se va desfășura prin organizarea unui parcurs aplicativ. Copiii vor merge spre un reper dat, apoi vor executa restul mișcărilor sugerate de către educatoare, care va nota, cu punctajele stabilite, activitatea acestora.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI

DLC- Joc didactic: „Camionul cu jucării”

Itemi:

- Denumeste 4 jucării;
- Pronunță corect sunetele;
- Formulează o propoziție simplă despre o jucărie numită.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

• să pronunțe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;

• să formuleze propoziții simple, ca răspuns la întrebările primite.

A. Copiii așezați în semicerc, vor recunoaște, la provocarea educatoarei, jucăriile. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu toată grupa de copii. (PROBĂ ORALĂ)

B. Pronunția clară, corectă a sunetelor integrate în cuvinte, fără omisiuni, prelungiri sau inversiuni, va fi notată cu A, cea deficitară - cu D. (PROBĂ ORALĂ)

C. Educatoarea va prezenta diferite jucării (avion, barcă, păpușă, minge, ursuleț, etc.), iar copiii vor fi solicitați să alcătuiască propoziții simple. Răspunsurile vor fi notate cu A sau D, în funcție de

promptitudinea răspunsului sau de alcătuirea corectă a propoziției. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

DȘ 1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpușa”

Itemi:

- a) Spune care sunt principalele părți ale corpului uman (mâini, picioare, cap, spate, abdomen);
- b) Recunoaște și denumește 4 obiecte de îmbrăcăminte/încălțăminte;
- c) Denumeaște cel puțin 4 alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiți, etc.).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să enumere părțile componente ale corpului uman;
- să denumească unele obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte;
- să denumească alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiți, etc.).

Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

A. Fiecare recunoaștere a unei părți a corpului va fi notată cu A.

B. Proba a doua va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura la fel ca cea precedentă, cu grupuri de câte 5 copii.

C. A treia probă va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura la fel ca cele precedente, cu toată grupa de copii.

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- ACTIVITĂȚI MATEMATICE

DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Copiii harnici”

Itemi:

- a) Separă jucăriile de alte obiecte;

- b) Grupează mașinile după mărime;
c) Construiește, după model, un tren din cuburi (1-roșu, 1-albastru)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să clasifice obiecte după criteriul formei și mărimii;
- să construiască structuri după un model dat.

Proba se va desfășura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către câte un copil. (PROBĂ ORALĂ)

DȘ2- Joc didactic: „Unde se află ursulețul?”

Itemi:

- a) Denumeste poziția ursulețului: sus, jos, sub, pe;
b) Așază ursulețul în poziția cerută.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- să sesizeze relațiile spațiale între grupe de obiecte;
- să plaseze obiecte în pozițiile indicate.

Proba va fi aplicată într-o activitate și se va desfășura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE - EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpușa!”

Item:

- a) Folosește formule de salut: „Bună ziua!”, „Bună dimineața!”, „La revedere!”;
- b) Folosește formulele: „Te rog!” și „Mulțumesc!”.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);

Educatorea va prezenta copiilor așezați în semicerc, o păpușă ce va desfășura diferite activități: va intra/va ieși din grupă, le va prezenta diferite jucării, pe care copiii vor fi încurajați să i le ceară, etc. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu *toată grupa de copii*. (PROBĂ ORALĂ)

DOS1- Observația

Item:

- a) Mănâncă singur;
- b) Se încălță singur.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- să dobândească autonomie în activitatea zilnică;

Copiii vor fi observați pe parcursul mai multor activități și vor fi notate diferitele comportamente ale acestora (cele enumerate anterior). (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITĂȚI PRACTICE ȘI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS2- Colaj: „Câmp cu flori”

Item:

- a) Lipește tulpini de flori și flori la locul potrivit
- b) Lipește fâșii de iarbă la locul potrivit

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- să lipească flori și iarbă respectând indicațiile educatoarei

Activitatea se va desfășura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- Desen: „Colorăm și ne jucăm cu baloane”

Itemi:

- a) Ține cu destulă ușurință creionul în mână;
- b) Colorează baloanele, cu sau fără depășirea liniei de contur;
- c) Numește două dintre culorile primare: roșu, galben, albastru (roșu ca mărul, galben ca soarele, albastru ca cerul).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să traseze cu îndrăzneală linii, pentru a colora suprafețe date;
- să asocieze culori unor elemente, obiecte întâlnite în mediul apropiat.

Activitatea se va desfășura cu *toată grupa de copii*. Copiii vor colora siluetele de baloane, după intuirea materialelor și a modelului.

- a) Va fi observată și notată modalitatea de a ține/a folosi creionul;
- b) Realizarea temei (colorarea) va fi notată în funcție de acoperirea suprafeței, încadrarea în spațiu, folosirea diferitelor culori;

- c) Educatoarea va prezenta diverse baloane având culorile primare (roșu, galben, albastru), apoi aceștia vor denumi culoarea baloanelor obținute.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV- EDUCAȚIE MUZICALĂ

DEC2- Exercițiu muzical: „Cântă ca mine!”

Itemi:

- a) Ascultă cu interes și atenție cântece;
- b) Reproduce relativ corect, după model, un cântec simplu.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;
 - să intoneze linia muzicală a unui cântec.
- a) Pe parcursul mai multor activități, copiii vor asculta/audia, la alegerea educatoarei, în grup sau individual, cântecele propuse. (PROBĂ ORALĂ)
 - b) Copiii vor fi organizați în grupuri de câte 6-7 și, pe rând, vor “imita” fragmentul/cântecul propus de educatoare (PROBĂ ORALĂ)

Cântece propuse: „Ploaia”, „O mulțime de pitici”, „Ursulețul Martinel”, „Veverița”, „Cocoșelul”, „Azorel”, „Trenul”, etc.

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mare (nivel ii)

SĂPTĂMÂNA I

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Anotimpul meu preferat” (pictură), DPM - „Călătorie în lumea magică a poveștilor” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „Bună dimineața, dragă gradiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I₁ - Execută corect tipurile de mers, alergare, săritură învățate - 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2 p (Comportament A.1.3)

I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi -2p (Comportament A.2.3)

I₅ - Își spală mâinile și le șterge înainte de masă și după utilizarea toaletei -2 p (Comportament A.3.4)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Știu cum să mă comport” (joc didactic); Bibliotecă: „Cum ne comportăm cu ceilalți?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prietenul meu”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purcelușii/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „4 cărți, 4 povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi) (citire de imagini); Construcții: „Casa bunicuței/ Casele purcelușilor/ Casa iezilor”;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Precizează trei reguli ale grupeii -2p (Comportament B.2.2)

I₄ - Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p (Comportament B.3.1)

I₅ - Își exprimă emoțiile prin diferite desene - 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întâmplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Anotimpul meu preferat” (pictură); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Denumeste fenomene specifice anotimpului redat în imagine -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p (Comportament C.1.1)

I₃ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₄ - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p

(Comportament C.3.2)

I₅ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „Știu să vorbesc corect” (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Diagrame cu flori și fluturi” (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Știu să mă comport frumos” (convorbire)

Itemi

I₁ - Denumeste poveștile descoperite în imaginile de la panou -2p (Comportament D.1.2)

I₂ - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p (Comportament D.2.1)

I₅-Desparte cuvintele recunoscute în imagini cu ajutorul educatoarei- 2 p (Comportament D.3.3)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele” (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă” (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)”.

Itemi

I₁ - Efectuează operații de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)

I₂ - Numără în ordine crescătoare/descrescătoare în limitele 1-7- 2p (Comportament E.2.1)

I₃ - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)

I₄-Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.2)

I₅ - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A-comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Jucăriile defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Locomotiva” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Animale sau plante” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecere” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Buburuzele la petrecere”; ALA - Joc de atenție: „Prinde jucăria”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I₁ - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2p (Comportament A.1.3)

I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p (Comportament A.2.2)

I₅ - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p (Comportament A.3.1)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „Pisica” (desen), ALA - Construcții: „Lădițe pentru jucării”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecere”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p (Comportament B.3.2)

I₄ - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expresii faciale -2 p (Comportament B.4.1)

I₅ - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p
(Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Îmi construiesc o jucărie”; Artă: „Jucăria preferată” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plactice/practice -2p
(Comportament C.1.1)

I₂ - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p(Comportament C.1.1)

I₂ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₃ - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei ,un cântec învățat -2 p
(Comportament C.3.2)

I₄ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.2)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre ferma cu animale”

Itemi

I₁ -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p (Comportament D.1.1)

I₂ - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p
(Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele în silabe - 2 p (Comportament D.3.1)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DS - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează alimentele după formă”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

- I₁ - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)
- I₂ - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)
- I₃ - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4)
- I₄ - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)
- I₅ - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A - comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: -2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

Obiectivele urmărite și itemii de evaluare trebuie gândiți și formulați ținând cont de particularitățile de vârstă și cele individuale ale preșcolarilor.

Sunt vizate următoarele domenii de dezvoltare:

Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

- Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare;
- Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi etc.);
- Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.).

Dezvoltare socio-emoțională

- Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte;
- Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut;

- Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate.

Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

- Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor;
- Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze;
- Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei.

Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii

- Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent;
- Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.);
- Numără cu ușurință până la 5;
- Descrie timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii etc.).

Capacități și atitudini în învățare

- Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur;
- Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic);
- Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva problema.

Evaluarea inițială la **grupa mare** poate viza următoarele obiective, dimensiuni și itemi:

DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DLC

Activități desfășurate:

1. „Cel mai bun recitator” - concurs de recitări
2. „Completează ce lipsește” - joc didactic
3. „Cine este personajul?” - joc didactic
4. „Cuvinte - propoziții” - joc didactic

Obiective

- ✓ Să recite corect și expresiv poeziile alese;
- ✓ Să folosească corect formele de singular și plural în exprimare;
- ✓ Să recunoască personajele din poveștile prezentate;
- ✓ Să asocieze corespunzător personajul cu povestea din care face parte;
- ✓ Să formuleze cuvinte și propoziții dezvoltate corecte din punct de vedere gramatical.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Expriarea orală a mesajului, a emoțiilor;
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română.

Itemi de evaluare

- Recită clar și expresiv poeziile cunoscute;
- Recunoaște versurile unei poezii cunoscute și denumește titlul acesteia;
- Recunoaște personajul și povestea din care face parte;
- Redă în propoziții simple sau dezvoltate conținutul unei povești, respectând ordinea logică a evenimentelor;
- Reproduce formule de început și încheiere a basmelor;
- Formulează enunțuri cu cuvinte date.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative:

- ✓ Jocuri pentru exersarea pronunției corecte a sunetelor limbii române;
- ✓ Corectarea curentă a greșelilor de exprimare;
- ✓ Expriarea permanentă în propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- ✓ Jocuri didactice pentru familiarizarea cu literele de tipar, despărțirea în silabe, identificarea poziției sunetelor în cuvinte etc.;
- ✓ Povestiri și repovestiri pentru îmbogățirea vocabularului;
- ✓ Colaborarea cu logopedul pe tot parcursul anului școlar.

DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Activități desfășurate

1. „Locurile minunate ale vacanței” - povestiri ale copiilor
2. „Așază la anotimpul potrivit” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să descrie locurile unde și-a petrecut vacanța de vară;
- ✓ Să enumere activități și jocuri specifice verii;
- ✓ Să denumească cele patru anotimpuri;
- ✓ Să asocieze imagini fiecărui anotimp.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;
- Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare;
- Relații și deducții logice în mediul apropiat.

Itemi de evaluare

- Denumește localitatea și caracteristicile zonei unde și-a petrecut vacanța;
- Descrie cel puțin două activități/jocuri la care a participat în timpul vacanței;
- Recunoaște anotimpul reprezentat de imagine și precizează 2-3 caracteristici ale acestuia;
- Asociază cel puțin două imagini cu anotimpul corespunzător.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- Jocuri didactice pentru consolidarea și sistematizarea cunoștințele referitoare la fructe, legume, animale, anotimpuri, etc.;
- Intuirea de către copii a unor caracteristici ale fenomenelor mediului înconjurător și a cauzalității acestora în vederea formării premiselor concepției științifice despre lume;
- Înnouirea permanentă a centrului tematic cu materiale atractive și diversificate care să asigure învățarea spontană și de durată;
- Implicarea copiilor în activități extracurriculare diverse (excursii, drumeții, vizite tematice etc) pentru dezvoltarea unor atitudini ecologice față de mediul înconjurător.

DOMENIUL ȘTIINȚE-ACTIVITATE MATEMATICĂ

Activități desfășurate

1. „Unde se află jucăria?” - joc didactic
2. „Trenulețul vacanței” - joc logico-matematic
3. „1,2,3,4,5 de acum suntem voinici” - joc didactic
4. „Numără și arată cifra!” - joc exercițiu

Obiective:

- ✓ Să sesizeze relațiile spațiale între grupe de obiecte;
- ✓ Să plaseze obiecte în pozițiile indicate;
- ✓ Să denumească și să utilizeze formele geometrice (cerc, pătrat, triunghi) în jocul propus;
- ✓ Să efectueze operații de grupare a obiectelor în funcție de anumite criterii;
- ✓ Să numere crescător și descrescător în intervalul 1-5;
- ✓ Să raporteze corect numărul la cantitate și invers.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Reprezentări elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;

- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor.

Itemi de evaluare:

- Precizează locul unui obiect raportat la un reper;
- Așază jucăriile în poziția indicată;
- Denumeste corect figurile geometrice învățate;
- Formează grupe de elemente după anumite criterii;
- Recunoaște cifrele și raportează corect cantitatea la număr și numărul la cantitate;
- Alege cifra corespunzătoare numărului de elemente;
- Formează șirul numeric 1-5;
- Precizează vecinii numerelor 2,3,4;
- Numără crescător și descrescător în limitele 1-5.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea și realizarea unor activități recuperatorii cu conținut matematic pe grupuri mici sau individuale;
- ✓ Stimularea vocabularului activ și pasiv al copiilor cu date din sfera matematicii.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȘIE PENTRU SOCIETATE

Activități desfășurate

1. „Igiena corporală” - convorbire
2. „Cum ne comportăm?” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să identifice cel puțin două măsuri de păstrare a igienei personale;
- ✓ Să recunoască obiectele de uz personal și modul de întrebuințare a acestora;
- ✓ Să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);
- ✓ Să respecte regulile de comportament civilizate în timpul jocului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Interacțiuni cu adulții și cu copii de vârste apropiate;
- Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală;
- Comportamente prosociale de acceptare și respectare a diversității.

Itemi de evaluare

- Precizează care sunt măsurile de păstrare a igienei personale;
- Denumeste obiectele de uz personal și detaliază modul de folosire a acestora;
- Folosește formule și cuvinte „magice”: „Bună ziua!”, „Bună dimineața!”, „La revedere!”, „Te rog”, „Mulțumesc” etc.;

- Alege imaginile care reprezintă fapte bune, motivând alegerea făcută;
- Identifică faptele negative prezentate în ilustrații, precum și consecințele acestora;
- Formulează corect mesajul transmis de ilustrații;
- Se joacă cu alți copii, interacționând pozitiv prin colaborare.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri didactice/de rol pentru însușirea normelor de igienă personală;
- ✓ Jocuri care presupun interacțiunea permanentă și colaborarea partenerilor;
- ✓ Responsabilizarea tuturor copiilor în cadrul desfășurării activităților cu conținut moral-civic;
- ✓ Menținerea legăturii permanente cu părinții prin ședințe și ore de consiliere săptămânale cu părinții.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITATE PRACTICĂ

Activități desfășurate

1. „Mărgele pentru păpuși” - înșirare
2. „Coiful” - îndoire

Obiective:

- ✓ Să execute lucrări practice de înșirare, decupare și îndoire utilizând materialele puse la dispoziție (mărgel, paiete, hârtie glasată, foarfece etc.);
- ✓ Să realizeze cel puțin un obiect funcțional pe baza demonstrației făcute de educatoare și a experienței anterioare.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Denumeste materialele de lucru (mărgel, paiete, hârtie glasată, foarfece etc.) precizând întrebuințarea lor;
- Înșiră elementele într-o succesiune logică, denumind lucrarea realizată;
- Îndoie (pliază) hârtia conform demonstrației educatoarei;
- Decupează hârtia în mod corespunzător;
- Finalizează lucrarea respectând indicațiile primite pentru a realiza un coif.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Folosirea unor materiale atractive care să ofere motivație și dorința de implicare a copiilor;
- ✓ Exersarea deprinderilor practice-gospodărești a copiilor în cadrul activităților liber alese sau a celor experiențiale;
- ✓ Desfășurarea mai multor jocuri și activități pe grupuri pentru dezvoltarea abilităților de lucru în echipă;
- ✓ Planificarea unor ateliere de lucru în cadrul parteneriatelor cu familia sau cu școala.

DOMENIUL ESETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

Activități desfășurate

1. „Amintiri din vacanță” - desen
2. „Jucăria preferată” - pictură

Obiective:

- ✓ Să respecte poziția corectă a corpului față de suportul de lucru;
- ✓ Să traseze linii și puncte pentru a reda elemente ale mediului înconjurător;
- ✓ Să discrimineze culori după criteriile asociate unor aspecte întâlnite în mediul apropiat;
- ✓ Să realizeze prin tehnici specifice picturii cel puțin un element sugerat (jucăria preferată);
- ✓ Să aprecieze lucrarea unui coleg respectând cel puțin un criteriu enunțat de educatoare (acuratețe, respectarea temei, finalizarea lucrării).

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului față de suportul de lucru;
- Trasează cu creionul linii și puncte pentru redarea temei propuse;
- Desenează elemente diferite, păstrând proporțiile și utilizând întreg spațiul plastic;
- Redă prin tehnici specifice picturii anumite elemente sugerate (jucăria preferată);
- Finalizează lucrarea începută;
- Apreciază lucrările colegilor.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Dezvoltarea reprezentărilor copiilor în cadrul tuturor activităților din grădiniță cât și a celor extracurriculare;

- ✓ Abordarea unor tehnici de lucru specifice artei plastice care să asigure motivarea și stimularea creativității copiilor;
- ✓ Exerciții pentru încălzirea mușchilor fini ai mâinii;
- ✓ Vizite la Muzeul de Artă din Ploiești și continuarea parteneriatului cu acesta.

DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV EDUCAȚIE MUZICALĂ

Activități desfășurate

1. „Cântece îndrăgite de copii” - audiții, repetare cântece
2. „Recunoaște cântecul!” - concurs de interpretări

Obiective:

- ✓ Să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;
- ✓ Să recunoască un cântec după un fragment melodic audiat;
- ✓ Să intoneze corect linia melodică a unui cântec cunoscut fără ajutorul educatoarei;
- ✓ Să execute mișcări ritmice sugerate de textul cântecului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare.

Itemi de evaluare

- Audiază cu plăcere cântece pentru copii;
- Recunoaște fragmentul audiat și continuă;
- Reproduce, respectând linia melodică, individual sau în grup un cântec cunoscut;
- Respiră corect în timpul interpretării cântecului;
- Execută corect mișcărilor sugerate de textul cântecului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea jocurilor cu text și cânt în cadrul Domeniului Estetic și Creativ, a activităților liber alese, a tranzițiilor etc.;
- ✓ Sensibilizarea copiilor pentru a interpreta linii melodice din cântecele cunoscute;
- ✓ Solicitarea executării de către preșcolari a mișcărilor sugerate de textul cântecelor și acompanierea cu anumite instrumente muzicale realizate de ei.

DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Activități desfășurate

1. „Ștafeta celor mai sprinteni” - joc sportiv

2. „În excursie” - concurs

Obiective:

- ✓ Să execute la comandă mișcări ale diferitelor segmente ale corpului;
- ✓ Să execute corect exercițiile de mers și alergare;
- ✓ Să-și coordoneze mișcările în raport cu comenzile date;
- ✓ Să-și dezvolte deprinderile motrice de bază (mers, alergare, săritură) și calitățile motrice (viteză îndemânare);
- ✓ Să aplice regulile de joc, manifestând fair-play.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Conduită senzorio-motorie pentru orientarea mișcării;
- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare.

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului pentru comenzile „Drepti!”, „Pe loc repaus”, „La dreapta”, „La stânga”;
- Merge în direcția arătată de educatoare având diferite poziții ale membrilor;
- Execută exerciții de încălzire a diferitelor segmente ale corpului;
- Execută corect alergarea respectând poziția corectă a corpului;
- Răspunde motric la o comandă dată;
- Respectă regulile stabilite în cadrul jocului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri de orientare în spațiu după un reper dat, dezvoltare fizică armonioasă, gimnastică de înviorare zilnică, divertisment și jocuri în aer liber;
- ✓ Corectarea ținutei corporale și antrenarea copiilor în jocuri care să stimuleze cooperarea;
- ✓ Organizarea de activități extracurriculare care să satisfacă dorința de mișcare și de recreere a copiilor.

Prin activitățile propuse se urmărește dezvoltarea vocabularului și a exprimării corecte din punct de vedere fonetico-lexical. Domeniul Limbă și Comunicare, pe cele trei componente fonetică, gramatică, formulare de enunțuri, este omni prezent în toate domeniile de dezvoltare și în toți itemii propuși, deoarece orice acțiune este întreprinsă de copilul preșcolar este verbalizată, prima dată de către educatoare, iar mai apoi de către copii, astfel reușind a se urmări exprimarea verbală,

înțelegerea semantică, corectarea dicției și a pronunției. Creativitatea și expresivitatea limbajului oral sunt urmărite și exersate prin desfășurarea activităților zilnice.

3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II)

Model de evaluare finală aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea finală are drept scop valorificarea potențialului psihic și fizic al fiecărui copil în vederea stabilirii nivelului de pregătire, a volumului de cunoștințe, priceperi și deprinderi dobândite pe parcursul anului școlar.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Proba 1

DPM- Joc: „Ștafeta” -parcurs aplicativ

Itemi:

- a) Merge în echilibru; (-Mergi pe marginea liniei!)
- b) Execută sărituri cu desprindere de pe ambele picioare și în adâncime; (-Ferește-te de lac!)
- c) Aleargă spre un obiectiv. (-Aleargă și pasează!)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să execute deplasarea, prin pas adăugat, urmând linia trasată;
 - să execute săritura în adâncime, prin flexarea genunchilor și balansarea brațelor în față și în spate, cu desprindere de pe ambele picioare;
 - să execute alergarea spre direcția indicată.

Copiii vor fi organizați *pe grupuri de câte 5-6* și vor executa parcursul aplicativ, urmând indicațiile educatoarei.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Proba 1-DLC- Joc didactic „Ascultă și continuă!”

Itemi:

- a) Recunoaște poezia;
- b) Recită mai departe poezia;

c) Pronunță corect sunetele.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să pronunțe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;

Proba 2- DLC- Joc didactic „Cutia magică”

Itemi:

- a) Denumeste 3 obiecte, animale sau ființe văzute în imagine
- b) Formulează câte o propoziție simplă despre 3 obiecte din imaginea dată

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- să formuleze propoziții simple, ca răspuns la întrebările primite

C. DOMENIUL ȘTIINȚE-CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Proba 1 -DȘ 1- Joc didactic „Coșul cu vitamine”

Itemi:

- a) Sortează fructele și legumele în coșuri diferite
- b) Recunoaște și denumește 2 legume și 2 fructe
- c) Precizează la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să sorteze fructele și legumele în coșuri diferite;
- să recunoască și să denumească 4 legume și 4 fructe, precizând la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere.

Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ 1- convorbire „Fiicele anului”

Itemi:

- Recunoașterea anotimpurilor și denumirea lor.
- Semnele fiecărui anotimp.
- Hainele potrivite pentru fiecare anotimp.
- Alegerea unui anotimp îndrăgit.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b., c.)

Obiective:

- să recunoască anotimpurile reprezentate în imagini, denumindu-le;*
- să identifice, cu ajutorul imaginilor, semnele specifice fiecărui anotimp;*
- să numească piesele vestimentare potrivite pentru fiecare anotimp, alegând jetonul potrivit;*
- să răspundă întrebărilor adresate, în propoziții simple, corecte din punct de vedere gramatical.*

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- ACTIVITĂȚI MATEMATICE

Proba 1- DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Micul matematician”

Itemi:

- Sortează cuburi după criteriul culorii;
- Precizează culorile;
- Numără cuburile de aceeași culoare, precizând numărul lor.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să sorteze obiecte după criteriul culorii;
- să numere obiectele de aceeași culoare, precizând numărul lor.

Proba se va desfășura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ2- Joc didactic: „Cine știe mai bine?”

Itemi:

- c) Numără în limitele 1-3;
- d) Recunoaște și denumește cifrele în limitele 1-3;
- c) Asociază cifra cantității corespunzătoare;
- d) Formează mulțimi cu 1, 2, 3 elemente.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b., c.)

Obiective:

- să numere crescător în limitele 1-3;
- să recunoască cifra de pe jeton;
- să asocieze cifra la cantitate și invers, cantitatea la cifră.
- Să formeze mulțimi de 1, 2, 3 elemente identice.

Proba va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Suntem prieteni!”

Itemi:

- a) Numește-ți prietenul cel mai apropiat!;
- b) Cere politicos o jucarie!;

c) Colorează un desen pe care îl vei dăru!

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să răspundă corect, în propoziție, întrebărilor educatoarei;
- să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE- ACTIVITĂȚI PRACTICE ȘI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS 2- Aplicație: „Căpșuni”

Itemi:

- a) Rupe hârtia în bucățele;
- b) Mototolește hârtia, după demonstrația educatoarei;
- c) Umples interiorul respectând conturul cu bucățelele de hârtie;
- d) Aplică alte elemente decorative.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- să rupă hârtia în bucățele;
- să mototolească hârtia urmând indicațiile educatoarei;
- să aplice prin lipire hârtia obținută prin mototolire în interiorul desenului.

Copiii vor rupe bucățele de hârtie creponată, apoi le vor mototoli, pentru a realiza tema. Activitatea se va desfășura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- modelaj: „Ochelari de soare”

Itemi:

- a) Cunoaște și folosește tehnica mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;
- b) Obține forma finală dorită prin modelarea plastilinei;
- c) Alege lucrarea cea mai bună pentru expoziție.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.,c.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- să numească materialele pregătite pentru activitate;
- să respecte indicațiile educatoarei pentru realizarea tehnicii mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;
- să obțină o pereche de ochelari, la finalul activității.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE MUZICALĂ

DEC2- „Jocuri muzicale”

Itemi:

- a) Recunoaște fragmentul din jocul muzical audiat;
- b) Reproduce relativ corect, un joc muzical;
- c) Execută corect mișcărilor sugerate de textul jocului muzical.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să recunoască fragmentul din jocul muzical audiat;
- să intoneze linia melodică a unui joc muzical;
- să execute corect mișcărilor sugerate de textul jocului muzical.

MODEL DE EVALUARE FINALĂ APLICATĂ LA GRUPA MARE (NIVEL II)

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Vara” (pictură), DPM - „Ajută-l pe Matei să ajungă la mare” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator din grădiniță” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „La revedere, grădiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I₁ – Participă la activități fizice variate, adecvate nivelului de dezvoltare- 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate -2 p (Comportament A.1.3)

I₃ – Utilizează independent cu ușurință materiale și tehnici de lucru diferite pentru a picta, a modela - 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi - 2p (Comportament A.2.3)

I₅ - Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independența la toaletă, folosește batista) -2 p (Comportament A.3.4)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă comport în societate” (joc didactic); Biblioteca: „Cum ne comportăm cu ceilalți copii?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prieteni”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purcelușii/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „7 cărți, 7povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi, Omida mâncăcioasă, Ursul Brun, Pete Motanul) (citire de imagini); Construcții: „Grădinița de copii/ Școala/ Casa mea”;

Itemi

I₁ – Interacționează din proprie inițiativă cu copii apropiați ca vârstă în diferite contexte -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ – Își exprimă dezacordul față de comportamente incorecte -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Precizează regulile grupei -2p (Comportament B.2.2)

I₄ – Are o imagine pozitivă despre sine. Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p (Comportament B.3.1)

I₅ - Își exprimă emoțiile prin joc și activități artistice - 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întâmplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Vara-anotimpul meu preferat” (pictură prin diferite tehnici); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”- repetarea cântecelor învățate;

Itemi

I₁ - Denumeste fenomene specifice anotimpurilor redată în imagine -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p (Comportament C.1.1)

I₃ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₄ - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p (Comportament C.3.2)

I₅ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: “Eu știu și pot să vorbesc corect” (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Mandele” (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă voi comporta la școală?” (convorbire)

Itemi

I₁ – Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor -2p (Comportament D.1.2)

I₂ - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p (Comportament D.2.1)

I₅-Desparte cuvintele recunoscute în imagini -2 p (Comportament D.3.3)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele din poveste” (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă” (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)”.

Itemi

- I₁ - Efectuează operații de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)
- I₂ - Numără în ordine crescătoare/ descrescătoare în limitele 1-10 - 2p (Comportament E.2.1)
- I₃ - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)
- I₄ - Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb) - 2p (Comportament E.2.2)
- I₅ - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A-comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Pompierii defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Cireșul” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Fructe și legume” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecerea de final” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Inimoișii la petrecere, dansează”; ALA - Joc de atenție: ”Prinde ursul”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

- I₁ - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p (Comportament A.1.2)*
- I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice - 2p (Comportament A.1.3)*
- I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)*
- I₄ - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p (Comportament A.2.2)*
- I₅ - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p (Comportament A.3.1)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „1 iunie” (desen), ALA - Construcții: „Tobogan”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecerea de final de grădiniță”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p (Comportament B.3.2)

I₄ - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expresii faciale -2 p (Comportament B.4.1)

I₅ - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Construiesc un raft pentru cărți”; Artă: „Rucsacul meu pentru școală” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plactice/practice -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p(Comportament C.1.1)

I₂ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₃ - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei, un cântec învățat -2 p (Comportament C.3.2)

I₄ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.2)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre prima zi de școală”

Itemi

I₁ - Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replcă/răspuns -2p (Comportament D.1.1)

I₂ - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p (Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele în silabe - 2 p (Comportament D.3.1)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra rechizitelor din ghiozdan” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează fructele și legumele după formă și culoare”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I₁ - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I₂ - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I₃ - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4)

I₄ - Sortează ființele vii, alcătuiind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I₅ - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A - comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

Evaluarea finală la grupa mare vizează cunoașterea nivelului de cunoștințe, priceperi, deprinderi și abilități pe care copiii le dețin la sfârșitul anului școlar. Evaluarea finală vizează atât cunoașterea nivelului grupei, cât și particularitățile individuale ale fiecărui copil, ritmul propriu de învățare, modul în care copiii se pot integra în activitatea școlară.

Instrumentele de evaluare sunt alese în funcție de particularitățile grupei de preșcolari:

- observarea copiilor în timpul diferitelor activități;
- dialogul cu copiii și părinții;
- aplicare de teste;
- studiul produselor activității - fișe de lucru individuale - probe orale, scrise și practice.

Dezvoltarea limbajului și a comunicării:

Comportamentele urmărite:

- formulează propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- desparte corect cuvintele în silabe, precizând numărul de silabe;
- reprezintă grafic cuvintele, silabele, sunetele;
- redă în propoziții simple și dezvoltate conținutul unei povestiri cu început dat;
- identifică poziția unui sunet în cuvânt; la începutul cuvântului, în interiorul cuvântului sau la sfârșitul cuvântului;
- dă exemple de cuvinte care încep cu același sunet;
- folosește corect singularul și pluralul;
- utilizează calitățile expresive ale limbajului oral;
- participă la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor;
- scrie litere și cuvinte simple;
- citește cuvinte simple.

Dezvoltarea cognitivă:

Comportamentele urmărite:

- cunoaște elemente ale mediului natural și social , poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului;
- cunoaște fenomene caracteristice anotimpurilor;
- desciera verbală a legăturilor din mediul natural;
- recunoaște înfățișarea animalelor domestice și sălbatice, produsele obținute;
- cunoaște mijloacele de transport;
- diferențiază plante, flori, fructe după anotimpul specific;
- efectuează operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date :
apreciere a cantității, punere în corespondență, stabilirea ordinii în șirul numeric;
- numără crescător și descrescător în centrul 0-10;
- folosește corect atât numeralul cardinal cât și cel ordinal;
- compară două mulțimi, stabilind unde sunt mai multe, mai puține sau tot atâtea obiecte;

- denumește vecinii numerelor;
- rezolvă exerciții sau probleme;
- efectuează exerciții de compunere sau descompunere a unor numere;
- efectuează operații și deducții logice în cadrul jocurilor cu piesele geometrice.

Dezvoltarea socio-emoțională:

Comportamentele urmărite:

- apreciază în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute;
- respectă normele necesare integrării în viața socială, reguli de securitate personală, reguli – de protecție și ocrotire a naturii;
- manifestă prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului;
- manifestă comportament pozitiv în relațiile de grup;
- folosește spiritului de observație critic și autocritic.

Domeniul capacități și atitudini de învățare:

Comportamentele urmărite:

- formarea deprinderii de a colora în contur, de a desena chipul copilului, de a tăia pe contur pe linie dreaptă, pe linie curbă și a lipi figurile tăiate într-un spațiu prestabilit;
- efectuează operații simple de lucru cu materiale din hârtie;
- utilizează unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice;
- dobândesc comportamente și atitudini igienice corecte față de propria persoană și față de alte ființe și obiecte;
- execută organizat, echilibrat și creativ compozițiile plastice;
- redă teme plastice specifice desenului și modelajului;
- recunoaște elemente ale limbajului plastic și să diferențieze forme și culori în mediul înconjurător;
- interpretează liber creativ lucrări plastice, exprimând sentimente estetice;
- utilizează un limbaj adecvat;
- intonează cântece pentru copii;
- diferențiază auditiv înălțimea sunetelor și nuanțele interpretării: tare-încet-potrivit, tempo: repede-rar;
- exprimă prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată.

Domeniul dezvoltare fizică, sănătate și igienă personală:

Comportamentele urmărite:

- execută mișcări motrice de bază: mers, sărituri, rostogoliri, cățărări;

- manifestă în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play;
- aplică deprinderile motrice de bază în trasee aplicative: mers, alergat, sărituri, târâre, tracțiune, împingere, transport de greutate;
- execută mișcări în ritmul impus de muzică în timpul dansurilor populare, moderne sau cu temă realizate;
- respectă regulile de igienă personală și colectivă;
- are o ținută corporală corectă.

Copiii grupei mari trebuie să fie capabili la sfârșitul preșcolarității să exploreze și să descrie verbal și grafic obiecte fenomene, procese din mediu înconjurător folosind cunoștințele dobândite anterior; să efectueze operații de adunare și scădere cu o unitate în limitele 1-10, să asocieze corect numărul la cantitate și invers, să compună și să rezolve probleme simple, să stabilească relații între obiecte și grupuri de obiecte realizând comparații, să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical, să recunoască locul cuvântului în propoziție și să despartă cuvintele în silabe, să distingă sunetele ce compun cuvintele, să le pronunțe corect din punct de vedere fono-articular, folosind corect acordul de gen, să folosească formule de politețe, să recunoască cuvinte simple și litere în text; să cunoască și să respecte principalele norme necesare integrării în viața socială precum și reguli de securitate personală; să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului, să cunoască și să aplice regulile elementare de igiena personală și de circulație rutieră; să utilizeze deprinderile motrice însușite în diferite contexte, să distingă componentelor spațio-temporale (ritm, durată, localizare).

3.3. Fișă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învățământul primar; Caietul de observații

Fișa pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de intrarea în învățământul primar.

Nume și prenume:

Data nașterii:

Educatoare: Păușan Dorina Melania/ Petaca Daniela Maria

Data de la care frecventează grădinița:

Data la care a finalizat grupa mare:

Perioada pentru apreciere inițială:

Perioada pentru apreciere finală:

Nr. crt.	Domeniul de dezvoltare	Indicatori comportamentali	Nivelul îndeplinirii indicatorului ¹⁰								
			Punctaj 1 ¹⁰¹ (apreciere inițială)-			Punctaj 2 ¹⁰² (apreciere pe parcurs)-			Punctaj 3 ¹⁰³ (apreciere finală)		
			Ns	D	A	Ns	D	A	Ns	D	A
1.	Dezvoltare socio-emoțională	Urmează indicațiile adulților în ceea ce privește comportamentul adecvat în anumite situații	21. 09				09. 11				13. 06
		Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte		22. 09				08. 12			-
		Își adaptează comportamentul în funcție de regulile diferitelor situații (de ex.: vorbește în șoaptă când intră la bibliotecă, când merge la muzeu etc.)	30. 09				17. 11			15. 06	
		Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut	21. 09				06. 09				14. 06
		Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate	28. 09				09. 09				13. 06
		Alt comportament particular copilului									
		2.	Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premisei citirii	Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor	24. 09				19. 11		
Utilizează în vorbire acordul de gen, număr, persoană, timp	23. 09						20. 09				15. 06
Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze				23. 09				16. 02			-
Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei	24. 09					15. 09		22. 02			-
Recunoaște litere mari/mici de tipar și le pune în corespondență cu sunetul asociat	29. 09					19. 09	07. 03				16. 06
Înțelege conceptul de scriere pentru comunicarea unei informații, a unui mesaj	02. 10					16. 09	06. 04				16. 06

¹⁰¹ Aprecierea inițială se realizează în primele două săptămâni la grupa mică

¹⁰² Aprecierea pe parcurs se realizează la grupa mijlocie atunci când observăm că preșcolarii și-au însușit comportamentele urmărite

¹⁰³ Aprecierea finală se realizează la grupa mare

	scrierii	(etichetează lucrările, scrie scurte mesaje de felicitare etc.)									
		Alt comportament particular copilului:									
3.	Dezvoltare fizică, a sănătății și igienei personale	Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare (a prinde o minge, a arunca ceva etc.)	22.09			17.11	22.03				13.06
		Își pune singur pantofii și își leagă șireturile /se îmbracă și se dezbracă singur	21.09				03.02				13.06
		Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi, recunoaște mirosuri etc.)	28.09				19.10				15.06
		Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.)	21.09				10.03				13.06
		Demonstrează cunoașterea regulilor de siguranță în jocul simbolic	01.10				14.04				15.06
		Alt comportament particular copilului:									
4.	Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii	Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent	02.10				19.01				14.06
		Lucrează în grup pentru soluționarea unei probleme, utilizând strategiile dezvoltate de grup	30.09				16.03				14.06
		Numără cu ușurință până la 10/20	01.10				22.03				14.06
		Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.)	01.10				19.05				14.06
		Describe și compară nevoile de bază ale ființelor vii	02.10				06.06				15.06
		Describe timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii	29.				14.				15.

		(utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii	09				10				06
		Alt comportament particular copilului:									
5.	Capacități și atitudini în învățare	Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur	28.09			14.01	13.10				16.06
		Exprimă dorința de a învăța să realizeze anumite acțiuni de autoservire, să confecționeze obiecte, jucării sau să găsească informații despre subiecte de care este interesat		30.09			05.10	31.03			-
		Face planul unei activități (din 3-4pași) și îl pune în practică	29.09				17.11				14.06
		Se concentrează la o activitate 20 de minute, fără supervizare	22.09				14.12				15.06
		Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic)	24.09				12.12	09.02			-
		Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva probleme	22.09				19.05				14.06
		Alt comportament particular al copilului:									

Concluzii / Comentarii:

.....

Aprecieri inițială
 Întocmit

Educatoare,

Avizat

Director,

Am luat cunoștință

Părinte,

Aprecieri finală
 Întocmit

Educatoare,

Avizat

Director,

Am luat cunoștință

Părinte,

În completarea fișei de progres vom nota cu roșu datele evaluării inițiale, evaluare care se realizează în primele săptămâni de grupă mică. Evaluarea pe parcurs se va nota cu verde și se desfășoară pe parcursul perioadei în care copilul frecventează grădinița, așadar nu avem o perioadă dedicată, vom nota data când am observat progresul copilului pe indicatorul comportamental ales/observat. Pentru evaluarea finală vom folosi culoarea albastră, iar ca perioadă se desfășoară la finalul ciclului preșcolar, la final de grădiniță.

Fișa individuală de progres este un instrument indispensabil pentru a evalua progresul copilului pe întreaga perioadă a ciclului preșcolar și un real ajutor pentru începutul ciclului școlar.

Caietul de observații

Caietul de observații asupra copiilor este un instrument de lucru care vine în sprijinul educatoarelor/profesorilor pentru învățământul preșcolar, în activitatea de cunoaștere, evaluare și reflecție asupra dezvoltării individuale a copiilor cuprinși într-o grupă. Acesta poate oferi câteva puncte de reper în observarea, consemnarea și intervenția asupra comportamentelor copiilor în activitatea zilnică, precum și oportunitatea de a nota propriile reflecții despre interacțiunile copiilor ce se realizează în cadrul învățării, referitoare la evoluția acestora pe parcursul anului școlar, despre modul în care intenționează să procedeze în continuare, în vederea unei reușite a integrării școlare și sociale a preșcolarilor.

Activitatea educatoarei include o evaluare exactă a competențelor copiilor. Pentru aceasta este nevoie de metode eficiente. Una dintre aceste metode este observația. Observația asigură obținerea de informații detaliate despre copilul analizat, precum și intervenția minimă în activitatea acestuia.

Conceput ca un veritabil instrument de lucru al educatoarei, acest document colectează date și elemente care oferă o memorie a evoluției copiilor și a grupei în ansamblu. Utilitatea lui constă în prezentarea copiilor din grupă, cu istoria și evoluția personală sau de grup, pe toată durata frecventării grădiniței. Observarea liberă a comportamentelor unui copil și notarea lor, așa cum apar ele, fără delimitare pe domenii, va ajuta educatoarea să managerieze comportamentele problematice ale copiilor și să utilizeze cele mai potrivite metode de remediere acolo unde este cazul.

Caietul de observații reprezintă o metodă de evaluare a comportamentelor observabile și constituie un mecanism de ajustare continuă a procesului educațional din perspectiva cerințelor curriculumului pentru educație timpurie. Fiind un proces continuu, observarea are loc în mediul deschis al grupei și reflectă experiențele demne de luat în seamă, semnificative pentru copil și grup. Cadrul didactic se documentează prin observări repetate și face notițe descriptive ca rezultat al observării paralele a procesului educațional, întâmplări consemnate, rezultate ale unor sarcini de

lucru și alte contexte care reflectă o analiză aprofundată a cadrului didactic în raport cu evoluția și dezvoltarea copilului.

Observațiile pe care trebuie să le consemnăm despre copil se referă la:

- **modul cum acționează cu obiectele** (cum le mănuieste, dacă inventează moduri noi de a le folosi, dacă se joacă cu materialele din toate centrele, dacă folosește o varietate de materiale sau optează doar pentru unele) ;
- **modul cum interacționează cu ceilalți** (educator, copii, alți adulți): mod de comunicare verbală/noverbală, inițiativă în comunicare, capacitate de autocontrol, capacitatea de exprimare a emoțiilor și de a înțelege emoțiile celorlalți;
- **relațiile în cadrul grupului social al clasei** (dacă se joacă cu copiii, ce roluri preferă, dacă inițiază jocuri, cu ce copii preferă să se joace).

Pentru o consemnare riguroasă pot fi utilizate mai multe tehnici de înregistrare a datelor prezentate mai jos:

- a) **Înregistrări factuale** – sunt rezumate ale unor evenimente care cuprind informații despre:
 - ❖ ce s-a întâmplat;
 - ❖ când s-a întâmplat;
 - ❖ unde s-a întâmplat;
 - ❖ care a fost stimulul care a declanșat interesul pentru o anumită activitate;
 - ❖ care au fost reacțiile copilului (dialogurile, calitatea comportamentului) ;
 - ❖ cum s-a încheiat acțiunea.

- b) **Înregistrări narrative sau de tip jurnal** – sunt aprecieri, impresii asupra activităților individuale sau de grup care prezintă aspecte reușite sau mai puțin reușite și se fac la sfârșitul zilei.

- c) **Cuantumurile de frecvență și mostrele temporale** ajută educatorul să urmărească de câte ori se manifestă un anumit comportament. **De exemplu** : „Dragoș a mușcat de cinci ori copiii, până la masa de prânz.” sau „Rebeca plâns 10 minute înainte să adoarmă”.

Sugestii pentru desfășurarea observării:

- ✓ Este bine să petrecem un timp în preajma copilului, fără să notăm, pentru ca acesta să se obișnuiască cu prezența noastră.
- ✓ Dacă unul din copii vă întreabă ce faceți, îi puteți spune „Scriu ceva ce trebuie să țin minte”.
- ✓ Dacă nu avem suficient timp pentru cele 15 minute de observare, putem descrie primele 5 minute din activitatea copilului, apoi vom face notații succinte.

- ✓ Observarea se face mai bine: când sunt în clasă copiii mai puțini (la sosire, la plecare); când în clasă mai este un adult care poate prelua responsabilitățile (îngrijitoarea sau un părinte); când în clasă e liniște; când copiii se joacă.
- ✓ Dacă formulați ipoteze finale prea devreme, fără a avea o imagine mai completă despre copilul observat nu puteți să hotărâți corect ce aveți de făcut;
- ✓ Dacă, totuși, credeți că aveți materialul necesar pentru formularea unei ipoteze, formulați-o sub formă de întrebare, nu ca și afirmație. Exemplu: Oare comportamentul negativist al lui Darius să fie cauzat de problemele prin care trece în legătură cu divorțul părinților ? Alte exemple de formulări acceptabile : „S-ar părea că...”, „E posibil ca...”, „Observările date ar putea să ne sugereze că..”, „Aceasta ne spune, probabil că...”.

Pentru o observare reușită, este important:

- ✓ Să stabilim exact scopul pe care ni-l propunem;
- ✓ Să stabilim comportamentele care ne interesează;
- ✓ Să ne concentrăm asupra câte unui copil pe rând;
- ✓ Să alocăm un timp special (de exemplu, 10-15 minute la jocuri și activități alese);
- ✓ Să notăm cât mai exact faptele;
- ✓ Să nu facem interpretări sau etichetări subiective;
- ✓ Să notăm ceea ce ni se pare important, nou pentru dezvoltarea copilului;
- ✓ Să observăm în condiții cât mai variate, locuri diferite și momente diferite, deoarece un comportament constant în situații diferite, e important pentru interpretare;
- ✓ Să interpretăm datele înregistrate pentru a diferenția aspectele caracteristice de cele aparente.

CAPITOLUL 4.

FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR

4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar

Copilul preșcolar este curios și plin de energie, se află la vârsta întrebării repetitive „de ce?”. Aceasta este etapa cea mai importantă din viața sa pentru că acum se formează personalitatea lui ca viitor adult, începe procesul de asimilare a informațiilor, de formare a imaginii de sine, a deprinderilor și dezvoltarea încrederii în sine.

Odată cu intrarea în grădiniță copilul de vârstă preșcolară se confruntă cu diferențele dintre cerințele comportamentale din familie și cele din mediul instituționalizat al grădiniței și cu contradicțiile datorate diferențelor dintre resursele interioare ale copilului și dorința satisfacerii unor cerințe exterioare. Copilul este acaparât de aspectele estetice care țin de amenajarea sălii de grupă cum ar fi: jucăriile, organizarea mobilierului, a centrelor tematice, decorațiunile, culorile predominante, identificarea grupei cu un anumit nume etc. Toate acestea acționează asupra proceselor cognitive și conduc la formarea personalității copilului.

Activitatea dominantă a preșcolarului este jocul, dar jocul corelat cu sarcini instructiv-educative, cu elemente de creație și muncă favorizează dezvoltarea proceselor cognitive operaționale ale acestuia. În cadrul jocului didactic se realizează trecerea de la percepția neorganizată și spontană la o percepție organizată, intenționată și orientată spre un scop. Prin activitățile organizate în grădiniță copilul este pus acum în situația de a se acomoda unui mediu nou, obositor și stresant la început, în situația de a ajuta adulții, de a relaționa cu alți copii de vârsta sa, de a găsi răspunsuri, de a rezolva situații, poate chiar și în situația de a conduce el o activitate.

Copilul preșcolar trece printr-o perioadă de organizare și pregătire a dezvoltării gândirii, finalizarea operațiilor concrete având loc între vârsta de 7/8 ani și 11/12 ani. Odată cu evoluția gândirii, evoluează și limbajul, calitatea dezvoltării proceselor cognitive fiind dată de dezvoltarea limbajului. Așadar, gândirea și limbajul sunt în strânsă intercondiționare, dezvoltarea limbajului fiind legată de evoluția gândirii și invers. De la gândirea de tip „concret și particular” se poate ajunge la gândirea de tip „generalizare și abstractizare” doar cu ajutorul unui limbaj dezvoltat corespunzător.

În jurul vârstei de trei ani copilul își însușește aproape toate sunetele limbii materne, dar pronunția acestora este deficitară din cauza particularităților de dezvoltare a aparatului fonator, a analizatorului auditiv și nervo-motor. În grădiniță, latura fonetică a limbajului se perfecționează și în jurul vârstei de 5/6 ani, preșcolarul stăpânește structura ritmică și fonematică a cuvintelor, elemente de intonație ale frazei și normele ortoepice.

O atenție deosebită trebuie acordată însușirii structurii gramaticale a limbii materne deoarece preșcolarul nu „învață” regulile gramaticale, ci sunt însușite de acesta în mod practic, ascultând vorbirea celor din jurul său. În condițiile unei educații corecte la terminarea grădiniței preșcolarul stăpânește structurile gramaticale de bază și în general, le utilizează corect.

La intrarea în grădiniță copiii mici folosesc propoziții simple deseori lipsite de legătură între ele, fapt care ne arată dificultățile pe care aceștia le întâmpină în formularea și redarea

propozițiilor. Totodată la această vârstă în exprimarea copiilor vom observa dezacordul dintre subiect și predicat și utilizarea defectuoasă a genitivului și a dativului .

În funcție de modelul lingvistic din jurul copiilor, aceștia vor fi capabili sau nu, să învețe și să utilizeze corect regulile gramaticale de bază ale limbii materne: folosirea corectă a substantivelor, a diferitelor forme de pronume, a adjectivelor, a gradelor de comparație, utilizarea corectă a conjuncțiilor.

Depistarea defectelor și a tulburărilor de vorbire trebuie făcută din timp, deoarece acești copii sunt timizi, retrași, lipsiți de îndrăzneală și cu o afectivitate deficitară. Aceste tulburări de vorbire au influențe negative asupra dezvoltării intelectuale a copilului și a randamentului școlar. Defectele de vorbire la vârsta preșcolară se datorează stadiului de formare și dezvoltare a copilului. Defectele limbajului de natură fiziologică dispar ca efect al maturizării copilului și al procesului instructiv educativ.

Prin dezvoltarea limbajului în activitățile instructiv educative din grădiniță se înțelege atingerea următoarelor dimensiuni:

- identificarea obiectelor prin intermediul cuvântului;
- perfecționarea pronunției;
- îmbogățirea vocabularului;
- complicarea comunicării verbale (cuvânt – propoziție – frază);
- interiorizarea structurilor gramaticale.

Odată cu dezvoltarea limbajului și a gândirii crește și capacitatea de înțelegere iar grădinița are rolul de a facilita atingerea acestui deziderat.

4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar

Grădinița constituie o etapă fundamentală în dezvoltarea copilului, nu doar prin conținutul științific al procesului instructiv-educativ, ci și prin libertatea de acțiune oferită preșcolarului, care îi stimulează interesele de cunoaștere și contribuie la lărgirea câmpului relațional.

Pregătirea pentru școală înseamnă, în primul rând, o stare de disponibilitate pentru activitatea de învățare, asigurarea unor condiții interioare care să ofere copilului posibilitatea de a aborda optim solicitările noii activități, dar și acea stare psihologică pozitivă față de momentul debutului școlar. Acestea trebuie realizate atât în familie cât și în grădiniță.

Învățământul preșcolar are menirea de a forma copiii sub aspect psiho-intelectual, fizic și socio-afectiv, pentru o cât mai ușoară adaptare la activitatea de tip școlar, asigurând astfel continuitatea de la grădiniță la școală. Activitatea instructiv-educativă din grădiniță îl impulsionează

pozitiv în evoluția lui și îi ușurează trecerea spre următoarea treaptă a integrării sociale și anume, școala. Copilul percepe trecerea de la preșcolaritate la școlaritate ca un salt calitativ în evoluția lui socială. Adaptarea și integrarea copilului fără dificultăți deosebite în mediul școlar instituționalizat, este rezultatul unei dezvoltări multilaterale a copilului în grădiniță. În acest sens, grădinița are rolul:

- de a sistematiza și integra cunoștințele, experiențele și influențele dobândite de copii în primii ani de viață,
- de a lărgi contactele lor cu lumea exterioară,
- de a dezvolta capacități de receptare a informației,
- de a realiza o serie de obiective ale educației fizice, estetice, etice și afective,
- de a contribui la socializarea copiilor, la satisfacerea nevoii lor de relații sociale și de activitate.

Pregătirea copilului pentru școală vizează, în principal, dezvoltarea limbajului, cultivarea inteligenței și a spiritului de observație. Totodată se urmărește facilitarea dezvoltării proceselor cognitive, afective și voliționale, perceptiv-motorii și accentuarea pregătirii pentru citit-scris, precum și dezvoltarea deprinderilor de integrare în colectivitate, de adaptare la mediul social înconjurător, etc. Primul sistem instituțional de educație din viața copilului este creșa sau grădinița, în cadrul căreia copilul își manifestă independența.

Cea mai mare parte a zilei o petrece în compania colegilor de grupă, a adulților care își desfășoară activitatea în grădiniță și mai puțin în familie. Fiecare copil se obișnuiește în ritm propriu cu această nouă situație în funcție de personalitatea lui, de relația cu părinții și stilul de educație de care a beneficiat până la intrarea în sistemul instituțional. Odată trecut prin această perioadă de adaptare, copilului i se deschid orizonturi largi într-o lume plină de joc, povești, vrajă. Astfel poate deveni el însuși deschis către lume. Sarcina grădiniței constă în a-l face pe preșcolar apt pentru viața de școlar cu ajutorul personalului didactic, didactic auxiliar și a celui de specialitate (logoped, psiholog). Această perspectivă este diferită de abordarea de odinioară referitoare la rolul grădiniței de pregătire pentru școală, ca un rol principal.

Ce presupun de fapt aptitudinile necesare pentru școlaritate ale copilului? Care sunt factorii necesari ca un preșcolar să devină apt pentru intrarea în ciclul primar?

Mogonea abordează aptitudinea pentru școală din două perspective:¹⁰⁴

1. Pregătirea școlară ca o capacitate de adaptare la viața școlară.

¹⁰⁴ Mogonea, F.R. (2014). Pregătirea copilului pentru integrarea optimă în activitățile de tip școlar. In Mogonea, Florentina (coord): Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii. Ed. Paralela 45, Pitești, 157-159.

În vederea realizării acestui factor, copilul trebuie să aibă câteva trăsături și abilități de bază, (cum ar fi flexibilitatea și abilitatea de adaptare) cât și resurse specifice. Printre resurse recunoaștem resursele energizatoare (motivație, afectivitate), pre-instrumentale (ținerea corectă a creionului), instrumentale (vorbire, cunoașterea numerelor, concepte matematice de bază).

2. Pregătirea școlară ca aptitudine pentru a învăța la școală.

Se bazează pe abilități intelectuale eficiente, permite stocarea și prelucrarea corectă a informațiilor, dar în același timp implică un echilibru între resursele externe și interne ale activității de învățare, un echilibru al diferitelor tipuri de activități de învățare, corespondența dintre vârsta mentală și cea cronologică.

Copilul trebuie să fie apt din punct de vedere fizic, psihologic și social pentru a începe viața școlară. Un copil poate deveni apt pentru viața școlară ținând cont de dotările sale moștenite, influențele benefice ale mediului (îngrijire, educație), caracteristicile de dezvoltare și legile dezvoltării. Sarcina grădiniței este de a dezvolta capacitățile, personalitatea copilului și abilitățile necesare vieții școlare.

Chiar dacă este la grupa mare preșcolarul nu este încă „școlarul mic”. Așadar îi vom dezvălui tainele lumii înconjurătoare, îi dezvoltăm abilități intelectuale și lingvistice prin diferite tehnici: jocuri ritmice și/sau muzicale, îl introducem în spiritul tradițiilor prin povestiri transmise prin viu grai, activități de activizare și mișcare. Prin intermediul activităților antrenante care necesită o participare activă, capacităm preșcolarul să dobândească abilitățile unui viitor școlar.

Rolul principal al grădiniței este dezvoltarea holistică a întregii personalități, ținând cont de vârsta și particularitățile individuale ale copiilor.

Din perspectiva dezvoltării menționăm patru domenii:

1. Abilități sociale: independență, autosuficiență, autocunoaștere, încredere în sine, deschidere, toleranță, empatie, perseverență în activități, voință, simțul sarcinii, motivație, abilități de cooperare, conștientizarea regulilor, gestionarea conflictelor, creativitate, capacitatea de rezolvare a problemelor, gândire critică, comunicare, metacomunicare.

Abilitățile sociale ale copilului pot fi observate în orice moment al zilei. Relațiile și interacțiunile sale sociale sunt, de asemenea, prezente în timpul jocurilor și activităților. Cadrul didactic din învățământul preșcolar are prilejul de a cunoaște viața socio-emoțională și calitățile copilului de la intrarea în grădiniță. Observarea copilului la intrarea în comunitate este esențială în vederea stabilirii punctului de pornire al dezvoltării.

2. Abilități intelectuale: percepție vizuală precisă, diferențiată; percepție auditivă-capacitatea de

a conecta informații văzute-auzite; memorie vizual-verbală; gândire logică; gândire creativă; fantezie; atenție.

3. Abilități verbale: comunicare, metacomunicare, cutezanță în comunicarea orală, tehnică corectă în vorbire, vocabular, expresivitate, utilizarea instrumentelor limbajului vorbit.
4. Abilități fizice: mișcări coordonate, armonice; motricitate grosieră coordonată, dezvoltată; abilități motorii fine.

Introducerea clasei pregătitoare în ciclul primar poate invoca întrebarea în rândul cadrelor didactice din învățământul preșcolar, dacă la sfârșitul ciclului preșcolar copilul deja trebuie să îndeplinească în totalitate criteriile, caracteristicile psihologice ale dezvoltării care îl fac apt pentru școală. Răspunsul la această întrebare este categoric următorul: abilitățile, capacitățile, formele de comportament și de conduită ale copilului- necesare pentru învățarea în școală și eligibilitatea pentru viața de școlar- ar trebui să-și atingă apogeul la sfârșitul clasei pregătitoare. Astfel, clasa pregătitoare are rol de încurajare, susținere și sprijinire a copilului.

Conceptul de pregătire pentru școală presupune implementarea unei abordări integratoare, deoarece înseamnă, pe de o parte, pregătirea copilului prin dezvoltarea capacităților specifice, gradul de pregătire al școlii și pregătirea familiei. Educația familială, grădinița care îl pregătește pentru viața școlară și instituția de învățământ în care urmează să frecventeze, sunt în aceeași măsură responsabile.

Pentru copii și familiile lor, tranziția de la grădiniță la clasa pregătitoare înseamnă, de fapt, începutul formal al parcursului educațional. Datorită faptului că, astăzi, clasa pregătitoare nu mai este integrată în grădiniță, prima zi de școală aduce cu ea multe schimbări pe care părinții trebuie să le ia în calcul. Poate cea mai evidentă schimbare este cea a mediului în care copilul își petrece câteva ore bune din zi, într-o altă locație, cu alți copii, alți educatori și profesori. Perioada de acomodare ar trebui să fie abordată în consecință, chiar și în cazurile în care copilul a fost anterior la grădiniță.

Sunt utile în acest sens poveștile, cărțile sau animațiile care vorbesc despre ceea ce se întâmplă la școală, li se prezintă faptul că toți copiii stau în bancă, se joacă în pauze, au un învățător care îi ajută să învețe și își fac prieteni. Copilul va fi astfel pregătit, va ști la ce să se aștepte, iar prima zi de școală nu va aduce cu ea sentimente de teamă, nesiguranță sau angoasă.

Primele 2-3 săptămâni de școală sunt considerate ca fiind o perioadă de acomodare, activitățile pe care copilul urmează să le desfășoare fiind diferite de la o zi la alta. În această perioadă, cel mai simplu mod prin care putem ajuta copilul este să comunicăm cu el, să îl întrebăm

ce simte, ce i-a provocat bucurie, ce îi provoacă teamă, ce îl face să nu își dorească să meargă la școală.

În clasa pregătitoare există și o limitare destul de radicală a libertății pe parcursul zilei. Această situație poate provoca foarte multe frustrări, și multe dimineți în care cei mici refuză să intre pe poarta școlii. În contrast cu grădinița, unde activitățile erau mult mai flexibile, și copiii puteau să treacă ușor de la o activitate la alta, stând la mese, pe jos, în curte, etc. copilul trebuie să urmeze un program de 4-5 ore pe zi în care stă așezat în bancă. Cei mici petrec mai mult timp în bancă, nu pot alege o altă activitate, nu se pot juca atunci când sunt plictisiți, iar timpul petrecut afară este limitat la pauze. La școală activitățile nu mai sunt opționale, indiferent dacă le sunt pe plac sau nu și, oricât s-ar strădui învățătorii să facă procesul educațional cât mai relaxat și distractiv, mediul educațional este unul cu totul diferit.

În acest caz trebuie să îi ajutăm să înțeleagă de ce la școală există aceste restricții, cum să le accepte și cum să își gestioneze emoțiile atunci când o activitate nu le este pe plac, când se plictisesc sau nu înțeleg ce li se comunică. Putem să le amintim faptul că la grădiniță aveam stabilite regulile grupei, care se aseamănă cu cele de la școală.

Un alt aspect diferit este programul mult mai scurt la clasa pregătitoare (8⁰⁰-11⁰⁰/12⁰⁰) față de programul cu care erau obișnuiți la grădiniță (8⁰⁰-13⁰⁰/17⁰⁰), ceea ce pentru mulți copii este o reducere semnificativă a timpului petrecut la școală.

Ora de trezire dimineața poate să difere în condițiile în care cel mic trebuie să ajungă la școală mai devreme decât mergea la grădiniță sau dacă drumul este mai lung. Tranziția la clasa pregătitoare poate afecta și orele de masă, somnul de după-amiază și nivelul de energie al copilului. Este important să înțelegem aceste aspecte pentru a putea adapta programul întregii familii, mai ales în primele 2-3 săptămâni de școală. Acomodarea copilului va fi mai ușoară și mai rapidă dacă se vor respecta rutinele dobândite în grădiniță.

Copiii trebuie să fie familiarizați cu faptul că școala nu mai înseamnă doar joacă. Chiar dacă în clasa pregătitoare nu există teme pentru acasă, copiii trebuie să se obișnuiască încă din primele zile de școală cu faptul că de acum au responsabilitatea de a fi atenți la ore, de a se implica în activități și de a își îndeplini îndatoririle conform instrucțiunilor date de învățător.

Dacă la grădiniță activitățile nu erau obligatorii, la școală munca copiilor se reflectă în calificative. Responsabilizarea copilului trebuie să se instaleze treptat și încă înainte de începerea școlii este recomandat să se introducă în programul zilnic mici reguli sau îndatoriri de tipul: „stăm împreună la masă și colorăm până la ora 12⁰⁰, nu ne putem ridica până atunci de aici” (dacă folosim

un ceas analog și copilul nu cunoaște ora, îi arătăm unde trebuie să ajungă limba mare, respectiv cea mică; la un ceas digital îi vom spune exact ce cifre să urmărească), sau „până mâine trebuie să terminăm de citit această carte de povești, așa că vom sta diseară puțin să citim împreună”.

Așa cum se procedează în cazul oricărei schimbări majore ce necesită acomodare, toată familia și toate persoanele care sunt implicate în îngrijirea copilului trebuie să fie aliniate la aceleași reguli. Dacă, de exemplu, copilul primește o gustare după ce vine de la școală, acest lucru trebuie să se întâmple indiferent dacă este acasă cu părinții sau a fost luat de la școală de bunici. Orice schimbare în rutina copilului care tocmai a trecut printr-o tranziție importantă poate perturba și mai mult sentimentul de siguranță și încredere al acestuia. Consecvența adulților crește gradul de predictibilitate și îi sugerează copilului că este în siguranță.

Pregătirea copilului pentru școală depinde atât de formarea în grădiniță a unor deprinderi specifice activităților din școală - scris, citit, socotit - cât și de continuitatea în școală a unor activități specifice grădiniței - jocul.

Este important ca încrederea reciprocă între grădiniță și școală, cunoașterea și aprecierea reciprocă a activității celuilalt să fie prioritară în cooperarea dintre grădinițe și școli. Acest lucru asigură continuitatea tranziției pentru copii. Trecerea de la grădiniță la școală aduce multe schimbări în viața copiilor. Din cauza diferențelor de dezvoltare, în unele cazuri acomodarea în școală poate să dureze. Pentru a facilita tranziția și a o ușura pentru copil este important ca cei trei factori-grădiniță-familie-școală să colaboreze eficient.

Tranziția fără dificultăți de la grădiniță la școală nu depinde de munca pedagogică de un an, ci de metodele educaționale de ajutor și susținere ale familiei, grădiniței și școlii, fiind rezultatul unui proces mai îndelungat.

Experiența școlară din ultimii ani, a demonstrat că adaptarea copiilor în primul an de școală constituie premisa desființării pragului dintre cele două instituții de învățământ care se reflectă în continuitatea între diferite compartimente ale muncii instructiv-educative.

Primul pas în realizarea acestuia este implicarea părinților în viața grădiniței și în organizarea diferitelor programe. Astfel, părinții obțin mai multe informații despre viața de zi cu zi a grădiniței, situația copilului, manifestările sale în colectivul de copii. Au prilej de a primi informații despre dezvoltarea copilului, oportunități de a remedia orice problemă. Educatoarea poate să le dea repere părinților pe care aceștia le pot lua în considerare înainte de intrarea în școală a copiilor. Astfel, părinții primesc ajutor concret despre cum să-și ajute copilul „să se pregătească pentru școală”. Educatoarea poate să efectueze un sondaj de satisfacție, astfel va cunoaște nevoile

părinților. În interesul copiilor, pentru a ne face munca mai eficientă, avem nevoie de cooperare cu părinții și de relații bune, deoarece dezvoltarea personalității copilului, pregătirea sa pentru învățarea eficientă și apoi pentru a-și identifica locul în societate, poate fi realizată cel mai eficient prin sarcina noastră comună, cooperarea familiei și a cadrelor didactice. În acest scop, putem organiza:

1. „Ziua porților deschise”, activități care implică participarea activă a părinților: „Parada recoltei”, „Carnavalul eroilor din povești”, „Ziua Mamei”, „Ziua Copilului”, excursii.
2. Înștiințarea permanentă a părinților despre dezvoltarea copilului: în timpul contactului zilnic, în timpul orelor de program, la întâlnirile cu părinții. Repere oferite părinților legate de aspectele pe care pot urmări în dezvoltarea copilului.
3. Efectuarea unui chestionar în care toată lumea își poate exprima opinia anonim.

În privința colaborării dintre grădiniță și școală se pot organiza de asemenea activități variate. Astfel, la întâlnirea cu părinții preșcolariilor pot participa atât învățătoarele cât și directorul școlii. Ei au prilejul de a cunoaște părinții viitorilor elevi de la clasa pregătitoare, iar părinții pot primi informații legate de programa școlară, viziunea și misiunea școlii. Invitarea profesorilor care predau la clasa pregătitoare în grădiniță este un prilej bun de a face cunoștință cu preșcolarii într-un mediu cunoscut de aceștia. Următorul pas este participarea cu grupa de preșcolari la ziua „Porților Deschise” alături de părinți, cărora le oferă informații și participă împreună cu aceștia la acțiunile organizate de școală ori de câte ori este cazul. Se pot organiza activități inclusiv în biblioteca școlii.

Din punctul de vedere al dezvoltării deprinderilor de competențe lingvistice, în vederea facilitării trecerii în școală, copilul trebuie să dobândească deprinderi de ascultare, producere, interacțiune și mediere. Acestea se formează de-a lungul unui proces mai îndelungat, iar cadrul didactic poate aplica diferite tehnici ca modalitate de realizare:

1. Dezvoltarea atenției pentru auzul vorbirii:

Conținut recomandat: - jocuri

FREAMĂT DE NUME: Fiecare copil stă în fața unui scăunel, educatoarea le rostește numele sau semnul, cine își aude și recunoaște numele sau denumirea semnului, se așează.
Recomandat: de la 3-4 ani.

ANIMALE TAINICE: Copiii stau într-un cerc. Educatoarea face semn unui copil, acesta șoptește un nume de animal. Restul copiilor, dacă au auzit corect, imită vocea și mișcarea animalului respectiv. Recomandat: 3-4 ani și mai departe.

ȘOAPTE ÎN PERECHI: Copiii stau în perechi. Unul șoptește un cuvânt, celălalt rostește cuvântul cu voce tare. Cuplul primește atâtea castane, câte cuvinte au nimerit. Recomandat pentru: 3-4 ani
Material necesar: castane

CE AI AUZIT?: Ascultăm sunete din mediul înconjurător (de exemplu, mersul pe jos, alergatul, bătaia, bătaia din palme, închiderea ușilor, zgomotul pungilor, ruperea hârtiei, etc.). Copiii stau în cerc cu capul plecat. Educatoarea atinge spatele unui copil care face zgomot. Restul va trebui să-și dea seama. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: hârtie, pungă...

ASCUNDEȚI-VĂ ȘI CĂUTAȚI!: doi copii se ascund sub masă, unul dintre ei este albina mică și celălalt este șarpele. Spunem cuvinte în care apar sunetele "z" sau "s". Ceilalți cheamă animalul al cărui sunet apare în cuvânt. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: masă.

ECOUL: Educatoarea cântă cuvinte despărțite în silabe. Copiii, ecoul, trebuie să repete în același mod. Variantă: să completeze o silabă pentru a obține un cuvânt nou. Recomandat pentru: 5-6 ani.

CINE TE-A STRIGAT? : Prin jocuri cu text și cântec copiii își vor ghici reciproc numele recunoscut în baza vocii auzite. Recomandat pentru: 3-4 ani

2. Abilități de ascultare a textelor povestite prin viu grai, interpretare și producere:

Conținut recomandat:

- pronunțarea corectă a sunetelor, accentuare corespunzătoare → povestire orală independentă;
- formularea mesajului și conținutului emoțional al textului scurt auzit;
- formularea opiniilor referitoare la caracteristicile personajelor, acțiunile acestora, etc.;
- imaginarea și povestirea unui final diferit pentru povestea auzită;
- înțelegerea → evidențierea focalizării emoționale din poveste, jocuri ;
- reprezentări prin jocuri dramatice, jocuri verbale.

3. Dezvoltarea capacității de învățare:

Conținut recomandat:

- împărtășirea verbală a experiențelor legate de poveste cu ajutorul jocurilor;
- exerciții de memorizare, tehnici de memorare a textelor, combinate cu exerciții de ritm, mișcare și vorbire;
- activizarea memoriei textuale, → povestire prin viu grai, jocuri legate de basme

Dramatizările și jocurile de rol, de asemenea, contribuie la dezvoltarea deprinderilor lingvistice, ele au o bază nu doar lingvistică, ci și emoțională asigură învățarea eficientă, deoarece sunt adecvate vârstei și permit spațiu și timp pentru dezvoltarea limbajului în același timp.

Toate aceste activități reprezintă pentru copii un proces natural care aduce bucuria dezvoltării și performanței de succes deoarece participă la activități adecvate vârstei. Aplicarea metodelor pedagogice bazate pe experimentare și accentuarea experiențelor pozitive au o importanță sporită pentru eficacitatea și creșterea oportunităților copiilor în vederea trecerii fluente în școală. În această etapă de vârstă, trebuie conștientizat că activitatea adecvată și dobândirea de experiență și cunoștințe bazate pe activități de experimentare, sunt condiții de bază pentru performanța școlară ulterioară. Este importantă împărtășirea acestor sentimente pline de bucurie cu părinții copiilor, deoarece la această vârstă experiența comună este de mare importanță și însușirea este mult mai eficientă.

Implicarea treptată și antrenarea copiilor în acțiuni tot mai complexe, în care sunt ajutați și îndrumați să le rezolve corect, reprezintă, de fapt, realizarea scopului final și anume pregătirea temeinică a preșcolarului pentru activitatea următoare și anume cea școlară.

4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar

Jocul didactic are o importanță deosebită în dezvoltarea vorbirii preșcolarilor fiind cea mai plăcută formă de organizare a procesului instructiv educativ. Jocul antrenează și stimulează copilul în vederea exersării vorbirii directe fără ca el să fie conștient de acest efort. Jocul didactic este cea mai utilă și distractivă modalitate pentru dezvoltarea limbajului viitorului școlar. Jocurile didactice care vizează educarea limbajului pot fi clasificate în jocuri didactice pentru dezvoltarea

laturii fonetice, jocuri pentru exersarea unei exprimări corecte din punct de vedere gramatical și jocuri didactice pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului.

Jocurile didactice amintite mai sus pregătesc copiii:

- Să pronunțe cât mai corect sunetele limbii române;
- Să cunoască și să utilizeze cât mai multe substantive, adjective, pronume, numerale, verbe, cuvinte de legătură;
- Să folosească substantivele în forme articulate și nearticulate, la singular și la plural, să utilizeze corect terminațiile substantivelor în diferite cazuri mai ales la genitiv și dativ;
- Să știe în ce context poate fi folosit numeralul cardinal și ordinal;
- Să fie capabil să folosească formele corecte ale verbului în funcție de persoană și număr, să deosebească timpurile și să facă acorduri gramaticale.

Pentru dezvoltarea laturii fonetice a limbajului se pot organiza jocuri de diferențiere a sunetelor. Un astfel de joc poate fi:

„**Cine vine?**”, în care copiii trebuie să recunoască animalele domestice și păsările de curte după glasul lor. Poate fi folosit ca decor o căsuță lângă un copac și un gard. O fetiță stă în curtea casei și se aude sunetul onomatopeic caracteristic unui animal (pasăre). Fetița întreabă: „Copii, cine vine?”. Copiii ghicesc pasărea sau animalul respectiv care apare în curtea casei. În timp ce animalele sau păsările se adună, se pot improviza diferite scene cu mult umor. De exemplu, când vine pisica, șoricelul strigă: „Vai de mine, ce mă fac? Vine pisica.”- apoi încearcă să fugă dar nu poate. Între pisică și câine are loc un schimb de replici (lătrat - mârâit), fetița intervine să îi liniștească. Când se termină un astfel de episod se continuă cu glasul altui animal sau pasăre, iar copiii ghicesc cine vine. Pentru a motiva copiii să pronunțe diferite sunete, în cursul desfășurării jocului se poate realiza un dialog între unele animale și copii.

Diferențierea între sunetele care ridică, de obicei, probleme se poate exersa pe parcurs, în cadrul activităților de învățare obișnuite, dar și prin jocuri didactice de diferite tipuri. Se pot inventa povești¹⁰⁵ amuzante de pildă în jurul sunetelor „b” și „v” care sunt uneori înlocuite de către copii. Personajele principale sunt o **barză** și o **varză**. Din cauza unui copil neatent care a pronunțat sau a scris greșit cuvintele, barza trece prin întâmplări ce aparțin verzei adică este semănată, cultivată, udată etc., iar varza este obligată să fie barză: i se cere să zboare, să construiască un cuib, să facă ouă și să facă pui. Întâmplările pot fi prezentate amuzant, iar dacă sunt însoțite și de desene succesul va fi dublu.

¹⁰⁵ Dumitrana, M., (1999), Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1, Comunicarea orală, Compania, București, p.63

Discriminarea sunetelor componente ale cuvintelor.

Copiii tratează adesea cuvântul ca pe o realitate sonoră compactă. Primul pas în a-i învăța să perceapă cuvântul ca pe o structură de sunete succesive constă în a-i ajuta să diferențieze sunetul inițial al cuvintelor și să-și dea seama că diferite cuvinte pot începe cu același sunet. În dezvoltarea acestui comportament se pot introduce o serie de exerciții care să vizeze:

- conștientizarea existenței unui sunet inițial bine definit atunci când se rostește un cuvânt (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial de către copil (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial prin analiza fonematică (fără sprijin pe imagini).

Pentru atingerea acestor comportamente se pot iniția jocuri în care se sortează jetoane cu imagini care reprezintă cuvinte care încep cu litere diferite. Educatoarea prezintă un jeton pe care este desenată o pară. Copiii recunosc para și rostesc cuvântul „pară” cu voce tare de mai multe ori. Educatoarea repetă și ea cuvântul accentuând sunetul „p”. Îi întreabă apoi pe copii ce aud ei prima dată când spun „pară”. După mai multe încercări și pronunțări ale cuvântului se ajunge la concluzia că primul sunet care se aude este sunetul „p”. În acest moment educatoarea pune jetonul într-un coșuleț roșu. Prezintă un alt jeton care reprezintă un pepene. Se repetă procedura de identificare a sunetului „p” după care jetonul se pune în coșulețul roșu. Educatoarea prezintă pe rând, reluând procedeele de identificare a sunetului inițial, mai multe jetoane cum ar fi „pană”, „purcel”, „pătură” apoi arată „intrusul” care reprezintă o mânășă. Dacă preșcolarii au sesizat că acel cuvânt începe cu un alt sunet, înseamnă că obiectivul de a identifica sunetul inițial a fost atins, iar educatoarea introduce jetonul care reprezintă mânășa într-un coșuleț de altă culoare.

Jocuri didactice care contribuie la **educarea limbajului copiilor din punct de vedere gramatical**. Foarte important în limbajul copiilor este modul de îmbinare al cuvintelor pentru ca ei să își exprime nuanțat gândurile, și pentru a pune în funcțiune sensurile secundare ale cuvintelor. Astfel, este necesar să se aibă mereu în atenție găsirea unor metode și procedee adecvate vârstei, prin care să îi determinăm pe copii să opereze conștient cu materialul verbal achiziționat.

Copiii pot învăța să îmbine cuvintele pentru a formula corect propoziții din punct de vedere gramatical prin jocuri precum: **„Să așezăm cartonașele”** (are în vedere stabilirea unor legături logice între imagini și construirea unor propoziții cu sens); **„Spune mai departe”** (reproducerea propoziției și continuarea ei într-un ritm viu, cu pauze între cuvinte). Pentru determinarea numărului de cuvinte dintr-o propoziție putem folosi următoarele jocuri: **„Câte cuvinte am spus?”**, **„Al câtelea cuvânt lipsește?”**, **„Care e cuvântul cel mai scurt?”** etc. Pentru folosirea corectă a dativului și genitivului se folosesc jocuri cum ar fi: **„A cui este?”**, **„Cui i-am dat jucăria?”**. Pentru folosirea corectă a cuvintelor cu sens contrar se poate folosi jocul: **„Cum este, cum nu este?”**.

Pentru folosirea corectă a singularului și a pluralului substantivelor se desfășoară jocul „**Eu spun una, tu spui multe**” sau „**Învârtește-mă!**”. Pentru consolidarea deprinderii copiilor de a folosi în vorbire propoziții și fraze cu sens logic și corecte din punct de vedere gramatical, pot fi folosite aceste jocuri didactice, dar și variante ale acestora. „**Ce știi despre mine?**” (Eu știu că el este harnic) este unul din jocurile didactice cu care se poate exersa folosirea corectă a pronumelui personal la singular. „**Eu, tu, el**” este un joc prin care se fixează deprinderea de a folosi corect pronumele personal la numărul singular, făcând corect acordul cu verbul. De asemenea, prin acest joc, se urmărește și dezvoltarea vocabularului, a atenției și a gândirii. Educatoarea complice jocul prin alegerea unui conducător care are sarcina de a atinge umărul unui copil și de a i se adresa astfel: „Ce știi tu despre el/ea...?”, „Ce știi tu despremine, el ,ea?”. Jocul continuă prin schimbarea conducătorului și alegerea altor variante de joc prin folosirea concomitentă a două pronume personale („Cu cine te joci?” – „Eu mă joc cu el.” – „Eu mă joc cu ea.”)

De asemenea mai pot fi organizate jocuri didactice care urmăresc completarea propozițiilor pentru a-i introduce pe copii în tehnica exprimării corecte: „**Continuați ce spun!**”, „**Fii atent și completează!**”, „**Ce cuvânt lipsește?**”.

Jocurile **pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului** reprezintă totalitatea jocurilor libere, dirijate, planificate sau nu, deoarece în fiecare zi din grădiniță copilul învață cuvinte și expresii noi. Acest adevăr nu exclude planificarea unor jocuri didactice care să vizeze strict achiziția de noi cuvinte.

Jocul didactic „**Croitorul face...**” presupune învățarea de noi cuvinte și meserii, dar și utilizarea comunicării non-verbale. În cadrul acestui joc, preșcolarii sunt aranjați în cerc, iar educatoarea se așază în mijlocul lor. Aceasta formulează propoziții afirmative și atinge aleatoriu câte un preșcolar pe umăr, cu rugămintea să completeze propozițiile:

„Croitorul face”, Preșcolarul răspunde.... „haine”

„Bucătarul face.....”, Preșcolarul răspunde....„mâncare”, etc.

După această etapă, preșcolarii sunt invitați să mimeze meseria/profesia pentru completarea propoziției. Scopul jocului este de a învăța cuvinte noi și de a interpreta rolul persoanelor respective.

După consolidarea deprinderii copiilor de a construi corect propoziții, se desfășoară sistematic exerciții pentru înțelegerea sensului cuvintelor, explicându-se că unele cuvinte se pronunță la fel, dar au înțelesuri diferite, chiar în aceeași propoziție sau în propoziții diferite (omonimul „bloc”, dar care să însemne altceva decât „bloc de locuit, de exemplu: „bloc de desen”, „bloc de gheață”).

Pornind de la aceste exemple, cu ajutorul unor ilustrații, copiii pot fi ajutați să creeze versuri cu omonime. Astfel, împreună cu copiii, educatoarea poate desfășura jocul „**Să găsim alt înțeles**”- stimulând gândirea și imaginația creatoare a copiilor, deprinzându-i să creeze și ei versuri scurte cu asemenea cuvinte. Versurile create împreună cu copiii pot fi însoțite de imagini corespunzătoare. Se explică jocul, exemplificând că un cuvânt ca „lac” poate însemna „lac”- apă, „lac”- unghii, „lac”- mobilă.

Convorbirea este activitatea care solicită copiii să se exprime independent, folosind cuvinte din vocabularul lor activ și competențe verbale asimilate pe parcursul timpului prin intermediul activităților de observare, povestire, jocuri didactice, lecturi după imagini sau în contactul direct cu obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare. În cadrul acestei activități, copiii au posibilitatea de a se exprima și de a-și susține părerile în fața colectivului, punându-se premisele dezvoltării competenței de exprimare a opiniei, calități ce le sunt necesare la debutul școlarizării.

În grădiniță, convorbirea se desfășoară ca activitate frontală, dar în același timp se pot organiza și convorbiri libere, cu un număr restrâns de copii, în diferite momente ale zilei. Aceste activități contribuie la rezolvarea în mod operativ a unor aspecte ale muncii educative, cum ar fi soluționarea conflictelor, respectarea cerințelor de comportare civilizată.

Scopul convorbirilor este însă de realizare a sistematizării cunoștințelor dobândite prin recapitularea lor, într-o structură nouă. De asemenea, îi ajută pe copii la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, deprinderi necesare atât în conversația de zi cu zi, cât și în activitatea școlară.

Pentru¹⁰⁶ că la grupa mare copiii dispun de cunoștințe mai bogate, ei au posibilitatea de a înțelege cu mai multă ușurință diferite aspecte ale mediului înconjurător. De aceea trebuie să fim mai pretențioși în ceea ce privește vocabularul folosit în dialogul cu ei dar și cu privire la exprimarea viitorilor elevi.

Astfel, la grupa mare, după o serie de activități ce au vizat anotimpul primăvara, poate fi organizată o convorbire cu tema: „Ce știm despre primăvară?”. Aceasta are drept scop sistematizarea cunoștințelor referitoare la diferite aspecte caracteristice ale acestui anotimp, perfecționarea exprimării corecte, coerente, în propoziții și fraze, activizarea vocabularului copiilor. Activitatea poate începe prin versurile lui Vasile Alecsandri:

„A trecut iarna geroasă,
Câmpul iată a-nverzit,

¹⁰⁶ Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater, 2009, p. 32-34

Rândunica cea voioasă

La noi iarăși a sosit.”

În desfășurarea activității, prin întrebările formulate se stimulează vorbirea copiilor. Vocabularul lor se îmbogățește, recurgându-se la folosirea unor cuvinte și expresii pe care copiii și le-au însușit în alte activități.

Pentru sintetizarea celor discutate și pentru a crea o atmosferă favorabilă, educatoarea interpretează cu copiii cântece de primăvară, recită poezii împreună cu ei.

În convorbiri, prin intermediul întrebărilor, se formează capacitatea copiilor de a-și verifica și ordona reprezentările și cunoștințele despre lumea reală după criterii noi date de educatoare. În același timp, convorbirea contribuie în mod direct la creșterea calitativă a posibilității de exprimare corectă a copiilor. Întrebările educatoarei, puse cu pricepere, sunt un exemplu de vorbire clară, corectă și precisă. Aceste întrebări orientează în folosirea corespunzătoare a formelor gramaticale. Prin intermediul acestor activități copiii își formează deprinderea să răspundă în propoziții dezvoltate, în fraze și succesiuni de fraze, strâns legate între ele. Importanța practică a convorbirii constă și în aceea că ajută la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, necesare copilului, atât în conversația uzuală, cât și în activitatea școlară.

În¹⁰⁷ învățământul preșcolar primele obiective ale educației limbajului se referă la formarea deprinderilor de a răspunde la întrebări și de a formula întrebări. Deci, convorbirea, ca activitate de tip preșcolar, contribuie la realizarea acestor obiective și urmărește, în același timp, formarea deprinderilor de pronunție corectă, de structurare a exprimării și de însușire a limbii române literare.

În funcție de nivelul exprimării copiilor, educatoarea stabilește momentul în care organizează fiecare tip de convorbire.

Având în vedere evoluția formării limbajului la copii preșcolari și particularitățile vârstei, putem deduce mai multe tipuri de convorbiri cu suport :

- Convorbiri cu suport intuitiv de sprijin;
- Convorbiri după o ilustrație;
- Lectură după imagini;
- Convorbiri generalizatoare;
- Convorbiri pe teme date.

În funcție de subiectele abordate, convorbirile dezvoltă calități morale ca: respect, hărnicie, curaj, cinste, stăpânire de sine, politețe etc.

¹⁰⁷ Anna, E., *Convorbirile-educarea limbajului*, ed. Eurodidact, 2018

În cadrul convorbirilor se formează deprinderi de comunicare, deoarece fiecare copil este receptor sau transmițător, pentru că învață să formuleze un mesaj, să respecte cadrul și subiectul mesajului, să aprecieze corect și civilizată răspunsuri. Cei timizi dobândesc curaj și încredere în sine, fac eforturi de voință, se deprind să-și susțină ideile etc.

Trebuie să alegem temele pentru convorbiri cu mare atenție. Acestea pot fi din lumea copilăriei, din plan social, din natură. Pentru a atrage copiii să participe la convorbiri, tema acestora trebuie să fie cunoscută copiilor, să fie atrăgătoare, să le stârnească interesul. Materialele de sprijin pot fi: ilustrații, imagini pe calculator, filme, obiecte etc.

Educatorea îndrumă copiii să observe materialele, le pune întrebări în legătură cu ele, iar copiii răspund în propoziții. După ce se formează deprinderea de a răspunde la întrebări, copiii sunt îndrumați să formuleze întrebări despre conținutul materialelor de sprijin.

Convorbirile pot fi eficiente, dacă materialele de sprijin îndeplinesc anumite condiții:

- să prezinte aspecte cunoscute copiilor;
- să conțină 1-2 acțiuni observabile;
- să fie realizate într-o formă accesibilă copiilor de 3-5 ani;
- să prezinte acțiuni cu legături logice între ele;
- să aibă o dimensiune potrivită sălii de grupă, încât să fie observate de toți copiii;
- să corespundă din punct de vedere estetic.

Întrebările au și ele o foarte mare importanță, ele trebuie să se încadreze în următoarele criterii :

- să fie clar formulate;
- să aibă în vedere nivelul exprimării copiilor;
- să nu fie prea dezvoltate;
- să se refere la materialul de sprijin;
- să solicite răspunsuri în propoziții;
- să stimuleze gândirea, imaginația.

Educatorea ține seama de faptul că aceste convorbiri pot fi eficiente, dacă se desfășoară într-o atmosferă caldă deschisă, nestresantă, unde exprimarea copiilor este liberă, fără teama de a greși.

Convorbiri după o ilustrație (grupa mare)

Intuirea ilustrației - Acest tip de activitate se desfășoară doar la grupa mare deoarece copiii trebuie să sesizeze mai multe acțiuni aflate într-o singură ilustrație. Educatorea dirijează

observarea din plan apropiat spre plan îndepărtat iar copiii formulează propoziții în legătură cu ceea ce văd. Este bine să se ceară, mai multe formulări de propoziții pentru aceeași acțiune încât să fie activați și solicitați mai mulți copii. În continuare se realizează variante de enunțuri dezvoltate (frazе) despre conținutul materialului de sprijin .

Ordonarea enunțurilor - Acum copiii sunt solicitați să așeze într-o ordine logică propozițiile formate în timpul convorbirii.

În funcție de nivelul exprimării lor, se solicită cât mai multe variante, acestea fiind realizate prin încurajarea copiilor. Procedând astfel îi dăm posibilitatea copilului să creeze o formă proprie, care vine din interior și nu din exterior.

Convorbiri generalizatoare (grupa mare)

Acestea se fac după ce copiii și-au însușit informațiile necesare în legătură cu o temă. Fiind vorba de generalizări, ele se desfășoară atunci când cei mai mulți copii sunt pregătiți pentru această performanță.

De exemplu, după ce s-au organizat mai multe activități despre animalele domestice și sălbatice, de la noi din țară sau din alte țări, se pot planifica și convorbiri generalizate cu tema „Animale”.

Pentru aceste convorbiri educatoarea pregătește o serie de întrebări așezate în ordinea în care ar dori să fie formulate concluziile finale. Pentru ca fiecare copil să-și elaboreze concluzii prin efort propriu, se recomandă ca la fiecare întrebare să se solicite mai multe răspunsuri.

Convorbiri pe teme date sau libere (grupa mare)

Acestea se desfășoară pe teme alese de copii sau de educatoare. Au la bază seturi de întrebări care conduc copiii în „explorarea” temei. În prima parte copiii formulează răspunsuri la întrebările educatoarei și în a doua parte ordonează răspunsurile pentru realizarea unui enunț despre temă.

Problematizarea

Dacă la debutul perioadei preșcolare copilul are procese cognitive precum percepția, memoria, imaginația, gândirea și limbajul legate strâns de contextul concret și practic, după 5 ani copilul începe să se detașeze de obiectele pe care le analizează, le descompune mental în elementele componente, le recompune, le înțelege însușirile și stabilește criteriile pe baza cărora ele pot fi examinate. Este etapa de vârstă când educatoarea trebuie să stimuleze gândirea celor mici prin

recurgerea la metode active, valorificând spontaneitatea asociațiilor, astfel ca adevărul căutat de cei mici să nu fie numai transmis, ci (re)descoperit de ei.

O metodă care solicită un efort intelectual din partea copilului pentru descoperirea de noi cunoștințe sau procedee de acțiune și de verificare a soluțiilor găsite este **problematizarea**. Această metodă dezvoltă la copil gândirea independentă, scheme operatorii și asigură motivația intrinsecă a învățării. Prin rezolvarea situațiilor problemă propuse de către educator, copilul își însușește noi cunoștințe. Orice situație-problemă dă naștere unei stări conflictuale în gândire, copilul trebuind să facă față diferenței dintre cunoștințele sale anterioare și sarcina de lucru.

Datorită ¹⁰⁸strategiilor sale, aplicate pe verticală la toate clasele și pe orizontală la toate disciplinele, **problematizarea** are nebănuite resurse educative, activizând elevii și contribuind plener la realizarea unui învățământ formativ.

Ea se cere fructificată de la o vârstă cât de timpurie a preșcolarului, pentru că din primii ani de viață ai copilului începe formarea și dezvoltarea personalității sale. Astfel, copilul preșcolar ca dezvoltare psihic-intelectuală se află în stadiul inteligenței preoperatorii, adică pre-conceptuale, care cuprinde etapa 2-7/8 ani.

Prin punerea unor probleme didactice, gândirea preșcolarului este dirijată spre găsirea sau descoperirea unor soluții edificatoare. Desigur că dificultatea este construită de către educatoare, astfel ca preșcolarul să o depășească trecând peste câteva obstacole, prin care el dobândește noi cunoștințe, experiențe, deprinderi și abilități. Premisa esențială este crearea de situații problemă de către educator.

Etaplele activității didactice se structurează astfel:

- Organizarea situațiilor-problemă;
- Formularea problemelor ivite;
- Sprijinirea preșcolarilor în rezolvarea acestora;
- Sistematizarea și fixarea cunoștințelor dobândite;

Materialul cognitiv folosit pe parcursul acțiunii de problematizare a fost asimilat anterior sau pe traseul activității, în care educatorul poate recurge la una sau la mai multe metode de instruire. Problematizarea poate fi îmbinată cu alte metode de învățământ, iar scopul atins astfel nu este numai dobândirea de noi cunoștințe, ci și unele productiv creative.

¹⁰⁸ Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater, 2009, p. 48

Prin¹⁰⁹ efortul lor intelectual, prin corelațiile elaborate interactiv în abordarea demersurilor intelectuale, interdisciplinare, inovatoare, copiii își asumă responsabilități, formulează și verifică soluții, elaborează sinteze în activități de grup, intergrup, individual sau în perechi. Călea de învățare pe care o parcurg copiii devine cel mai spectaculos exercițiu de interacțiune dintre raționamentele lor, de exersare a proceselor psihice și de cunoaștere. Educația modernă reflectă nevoile și cerințele copiilor către o schimbare radicală, inovatoare a modului de abordare a activității didactice.

Crearea unei **situații-problemă** are scopul de a-l pune pe copil în situații de a cunoaște, de a elabora și de a descoperi calea spre adevăr, spre soluția problemei. Spre exemplu, pentru a motiva copiii în alegerea unei activități de observare poate fi propusă tema „De ce are nevoie o plantă?” iar pentru a stimula interesul de cunoaștere se poate porni de la o scurtă povestire: „Prietenii mei s-au pregătit să plece în concediu. Acasă au o mulțime de plante. M-au rugat să le îngrijesc. Oare ce am de făcut?”

Dirijarea percepției prin intermediul conversației euristice constă într-o succesiune de întrebări și răspunsuri prin care educatoarea conduce gândirea copiilor spre descoperirea de noi adevăruri. Această modalitate de problematizare presupune o adevărată „gimnastică a gândirii” copilului. Întrebările cu caracter problematic pot fi grupate în următoarele categorii tipologice:

Întrebări care solicită deducerea unei însușiri dintr-o imagine, experiență sau acțiune dată (De ce se rostogolește mingea?);

Întrebări care îi orientează spre tehnicile de investigare utilizate (Ce trebuie să facem pentru a descoperi semințele dintr-un măr?, Ce trebuie să facem pentru a ști ce se afla sub coaja unei nuci?);

Întrebări cu caracter ipotetic (Ce s-ar întâmpla dacă am scoate peștele din acvariu?, Ce s-ar întâmpla dacă mașina nu ar avea faruri?);

Întrebări cu caracter cauzal (De ce are pisica gheare ascuțite?, De ce îngheață apa iarna? etc.);

Întrebări care dirijează gândirea spre generalizări simple (După ce spunem că vulpea este un animal sălbatic?, Cum sunt lăbuțele din față ale iepurașului?).

W. Okon considera drept problemă „orice dificultate teoretică sau practică a cărei soluționare reprezintă rezultatul unei activități proprii de cercetare a copilului prin care,

¹⁰⁹ Silvia Breban, Elena Gongea, Georgeta Ruin, Mihaela Fulga - "Metode interactive de grup". Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar", Editura Arves, București, 2002).

conducându-se după anumite reguli, tinde să învingă dificultatea respectivă și prin aceasta dobândește noi cunoștințe și experiență.”

Eficacitatea¹¹⁰ acestei metode depinde de măiestria educatoarei de a determina conținuturile care pot servi drept bază la formularea problemei ce urmează a fi analizată, de a propune situația-problemă la momentul potrivit în cadrul unei activități. Este binevenit ca organizarea situațiilor problematice să se facă la etapa de evocare și treptat să se formuleze problema propriu-zisă, care să fie rezolvată și verificată la etapa realizarea sensului în cadrul aceleași activități. Putem însă să propunem copiilor o situație problematică la activitățile libere, astfel încât copiii să aibă mai mult timp pentru meditație, iar la următoarea etapă să fie formulată și rezolvată problema propriu-zisă cu întreaga grupă de copii.

În funcție de posibilitățile de problematizare a conținutului științific și de posibilitățile individuale ale copiilor metoda problematizării poate fi combinată cu alte metode și tehnici, cum ar fi brainstorming-ul, brainwriting-ul cu mapa de imagini, interogarea multiprocesuală, jocul didactic, etc. Problematizarea poate fi realizată atât la nivel frontal, cât și ca activitate de grup. Din practica de lucru s-a constatat că lucrul în grupuri mici, a câte 4 copii, este binevenit în rezolvarea de probleme, deoarece, oferă posibilitatea de participare a fiecărui membru.

Este de la sine înțeles că jocurile didactice, desfășurate în grădiniță, care implică „rezolvarea de probleme”, au un rol esențial **pentru viitorul școlar**, deoarece problemele:

- invită viitorul școlar la acțiune, la căutare și întrerup starea pasivă a acestuia atunci când ascultă sau citește;
- invită școlarul mic să-și reactualizeze alte cunoștințe;
- cer aplicarea unor cunoștințe, adaptate condițiilor din problemă;
- contribuie la dezvoltarea capacității intelectuale;
- antrenează capacitatea de organizare logică a ideilor;
- întărește atenția, mărește puterea de concentrare;
- dezvoltă capacitatea de analiză și sinteză;
- dezvoltă gustul pentru obiectivitate și precizie.

Din aceste considerente putem afirma că aplicarea acestei metode presupune o serie de condiții: toți copiii să fie obișnuți să fie activi, să-și expună liber părerea proprie; copiii să fie obișnuți să lucreze individual sau în grupe mici în timpul unei activități; momentul de plasare a

¹¹⁰ Cucoș C., *Pedagogie*, ed.all-a, Ed. Polirom, Iași, 2002

Ioan C., *Metode de învățare*, Ed., Polirom, Iași, 2006, p.p.114

problemei în activitate să fie bine ales; copiii să fie obișnuiți a gândi că satisfacția principală este înțelegerea, descoperirea, creația.

Problematizarea ar trebui să ocupe un loc central în procesul de instruire, deoarece această metodă antrenează întreaga personalitate a elevilor și susține motivația învățării. Așadar, problematizarea reprezintă o cale eficientă de formare și dezvoltare a competențelor specifice în școală.

Comunicarea scrisă în grădiniță este rampa de lansare pentru viitorul școlar

Grădinița este primul cadru instituțional în care copilul își dezvoltă limbajul de comunicare orală și scrisă prin activități organizate. De la comunicarea orală până la prima literă scrisă sau citită este o cale lungă, iar educatoarele le revine sarcina de a scurta această cale și de a crea oportunități pentru a asigura trecerea spre un limbaj mai complicat cum ar fi scrisul și cititul. În acest sens educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării sălilor de grupă în așa fel încât acestea să încurajeze contactul cu limbajul scris și în care trebuie să se regăsească: lucruri interesante despre care se poate citi și scrie cum ar fi imagini, hărți, reviste, unelte și materiale pentru notare, cărți așezate peste tot, spații pentru expunere și materiale de scris la îndemână.

Mijloacele prin care se poate iniția scrisul și cititul în grădiniță sunt:

- amenajarea sectorului bibliotecă;
- amenajarea unui colț al scrierii în care se vor regăsi o multitudine de materiale și unelte de scris;
- utilizarea limbajului scris pentru a identifica numele unor lucruri și la ce folosesc, adică etichetarea;
- plimbări în cartier și identificarea mesajelor scrise în care educatoarea pune întrebări de genul „ce scrie aici?”, „ce este aceasta?” ca mai apoi, împreună cu copiii să ghicească înțelesul mesajului (magazin, stație de autobuz, spital, numele străzii etc.);
- scrierea numelor copiilor pe lucrări, pe materiale didactice, pe dulăpior, pe catalogul grupei;
- organizarea activităților de lectură atât individual cât și în grup în care copiii vor fi încurajați să fie atenți, să înțeleagă ce li se citește și să prevadă ce va urma;
- utilizarea mesajelor scrise în jocurile de rol cum ar fi o listă de cumpărături, o rețetă, bilete de avion etc.;
- implicarea copiilor în „scrierea” denumirilor sectoarelor;
- încurajarea copiilor să dicteze diferite mesaje, povestioare, întâmplări în care adultul scrie și apoi le citește;

- inițierea unor activități de citit în paralel prin care educatoarea cu un grup mic de copii au aceeași carte. În timp ce educatoarea citește, copiii urmăresc textul pe cărțile lor și dau filele în același timp. Copiii mai mici dau pagina o dată cu educatoarea în timp ce cei mai mari se ghidează după imagini iar cei mai avansați pot pune în corespondență ce aud cu cuvinte sau chiar cu propoziții pe care le recunosc în carte.

Este de la sine înțeles că aceste activități trebuie atent selecționate în funcție de vârsta copiilor, de obiectivele programei și nu în ultimul rând de contactul pe care fiecare copil l-a avut cu limbajul scris înainte de a veni la grădiniță. Totodată aceste activități trebuie introduse treptat, pe rând, evitându-se oboseala copiilor. Foarte important este ca aceeași activitate să fie introdusă mai întâi prin câteva elemente simple, apoi, pe măsură ce copilul primește experiență, să se complice gradual. Spre exemplu scrierea scrisorilor poate fi introdusă din grupa mică: se face cunoștință cu foaia de hârtie, creionul, plicul, cu modul în care se împăturește hârtia, se introduce în plic iar plicul se lipește. În ceea ce privește scrierea propriu-zisă este suficient ca preșcolarul să facă semne mâzgăleli cu creionul imitând comportamentul adultului.

Comunicarea scrisă presupune activități de citire și activități de scriere. Prin activitățile de citire se dorește ca preșcolarii să recunoască existența scrisului, să înțeleagă că scrisul are semnificație, să stârnească interesul copiilor pentru citit, să recunoască litere și cuvinte simple în contexte familiare și să utilizeze materialele scrise în vederea executării unei sarcini date.

1. Recunoașterea existenței scrisului. Preșcolarii trebuie să fie capabili să diferențieze desenul/imaginea de scris și totodată să indice scrisul în cărți, reviste, ziare, subtitrări ale filmului etc., dar și din mediul înconjurător.

Exemple de activități care să atingă aceste comportamente prin care preșcolarii recunosc existența scrisului:

Jocul de rol „La piață”. Educatoarea pregătește jetoane care reprezintă legume și fructe în dreptul cărora pune etichete pe care sunt scrise denumirile acestora (mere, pere, morcovi, roșii etc.) și etichete pe care sunt scrise prețurile. În timpul jocului educatoarea va folosi în mod intenționat sintagmele imagine/desen și scris prin întrebări și răspunsuri de tipul: „Ce reprezintă acest desen?” „Ai dreptate aici scrie mere.” „Cât costă perele?” „Aici scrie că costă X lei”.

Jocurile de masă cu zaruri sau cu pionii, în care pionii pleacă doar din poziția în care scrie start nefiind nevoie ca preșcolarii să știe să citească pentru a recunoaște această poziție. Pe măsură ce preșcolarii se familiarizează cu mesajul scris, educatoarea poate modifica, complica sau confecționa jocuri de masă pe a căror parcurs să apară sarcini scrise sau reprezentate grafic (STOP, STAI, SARI x 3, ↑, ↓, ←, ⇒).

Lectura poveștilor ilustrate. Educatoarea prezintă imaginea/imaginile apoi spune „acum am să vă citesc ce scrie sub această imagine” arătând textul scris. În continuare educatoarea solicită copiilor să descrie ce reprezintă o anumită imagine/desen prin intermediul întrebărilor ajutătoare („Ce face copilul?”, „Unde doarme ursulețul?”, „Cine se joacă?” etc.) apoi verifică corectitudinea răspunsului citind și arătând textul de sub imagine. Activitatea se poate complica arătând textul scris educatoarea întreabă în glumă „dar în imaginea aceasta ce este?” copiii vor fi fericiți să o corecteze specificând că aceea nu este o imagine. Educatoarea întărește ce le spuse de copii menționând „așa este, aici este imaginea iar aici este scrisul”. Prin aceste procedee simple copiii vor învăța foarte repede diferența dintre imagine și scris: la o imagine te poți uita și spune ce este, dar la scris chiar dacă te uiți nu știi despre ce este vorba până nu înveți literele.

Atunci când copiii realizează **desene**, educatoarea poate întreba copilul ce reprezintă acel desen sau imaginile desenate de el spunându-i „acum voi scrie ce reprezintă desenul tău” așadar preșcolarul va înțelege că el a desenat iar educatoarea a scris.

Scrierea numelui copilului pe **desenele, picturile sau fișele de lucru** este o altă modalitate prin care copilul face diferența dintre scris și imagine/desen și, în timp, preșcolarul își va recunoaște propriul nume.

Plimbările și vizitele sunt utile pentru observarea diferitelor tipuri de scris din mediul înconjurător: numele străzilor, indicatoarele, semnele de circulație, numerele mașinilor, numele firmelor, a produselor etc. Educatoarea dă explicații în legătură cu plimbarea și printre altele atrage atenția copiilor asupra elementelor enumerate mai sus. Nu este neapărat necesar ca preșcolarii să cunoască semnificația tuturor textelor întâlnite, ci pentru început, ei trebuie doar să identifice aceste texte. Acest lucru nu înseamnă că educatoarea va refuza să răspundă la întrebările lor privind conținutul textului, dimpotrivă, ea va citi tot ce i se cere, neobligându-i însă pe copii să țină minte ce s-a citit, în acest fel copiii își vor menține motivația pentru ambianța tipărită iar prin repetiție, prin învățare spontană vor achiziționa mai mult decât prin învățarea formală.

2. Scrisul are semnificație.

După ce preșcolarul acceptă că imaginea este altceva decât scrisul în jurul vârstei de 4-5 ani nu se mai mulțumește doar cu atât, el cere adultului să-i citească povestea, ori mai specific, să i se citească ce scrie. Cu alte cuvinte el cere ca scrisul să fie pus în funcțiune ca mesajul să poată fi transmis. Copilul intuiește că scrisul înseamnă ceva deși nu poate explica încă ce anume. Dacă adulții, însemnând familia și grădinița, îi oferă experiențe cu textul scris el va primi treptat

confirmarea corectitudinii intuiției sale: întotdeauna oamenii urmăresc ceva atunci când scriu și când citesc.

Prima semnificație pe care copilul o identifică la mesajul scris este recunoașterea propriului nume. Acest comportament poate fi atins la început cu copiii mici prin utilizarea doar a primei litere a prenumelui iar copiii care sunt familiarizați cu propriul nume scris vor porni direct de la prenumele scris întreg. Primul pas în atingerea acestui comportament este acela de a pune numele copilului pe tot ce îi aparține: dulăpior, pătuț, materialele didactice, însoțit la început de o poză a copilului. Inițial își va recunoaște numele după imagine dar în același timp își va forma și o reprezentare globală a numelui său scris.

O altă activitate este alcătuirea portretului clasei. Fiecare copil se desenează pe sine, iar educatoarea îi scrie numele sub desen. Autoportretele sunt expuse la nivelul copiilor pe panouri sau agățate pe sfori frumos ornamentate.

Jocul de tip memory poate fi confecționat din două seturi de jetoane, un set cu fotografiile și numele copiilor, iar celălalt set va conține doar numele copiilor. Copiii trebuie să potrivească fotografiile cu numele corespunzătoare.

O altă modalitate prin care un copil își poate recunoaște propriul nume poate fi confecționarea de insigne, pentru cei mici insignele vor avea lipite imagini/simboluri/fotografii alături de nume iar pentru cei mai mari insignele vor avea lipite doar numele, insigne, pe care copiii le vor purta zilnic la grădiniță.

„Citirea” unui text pe baza unei succesiuni de imagini este o deprindere cu importanță pe cel puțin două niveluri în învățarea citit- scrisului.

- copilul va învăța să urmărească în pagină mișcând ochii și mâna de la dreapta la stânga și de sus în jos;
- copilul va învăța să analizeze materialul perceput, să-l structureze astfel încât prin manipulări motrice și mai târziu prin manipularea reprezentărilor mentale să desprindă semnificații.

Pentru atingerea acestor comportamente educatoarea trebuie să le ofere modele: citind cărți, urmărind ilustrațiile din reviste, aceasta va indica întotdeauna cu degetul și va verbaliza acțiunea, fenomenul ilustrat, începând de la stânga și mergând spre dreapta. Foarte importante sunt activitățile de lectură după imagini care nu sunt altceva decât o succesiune de imagini reprezentând o acțiune, un fir narativ în secvențe progresive, care vizualizează pentru copil ideea că evenimentele, pentru a se produce, trebuie să respecte o anumită ordine în desfășurarea pașilor acțiunii. Se va începe cu maximum de trei imagini așezate pe rând, una câte una, și explicate pe

rând în succesiune. Imaginile trebuie să reprezinte un text, o poveste bine cunoscută de copii, astfel încât să nu existe nici o piedică în perceperea efectivă a secvențelor.

3. Identificarea ideii unui text urmărind indiciile oferite de imagini

Pasul următor desprinderii semnificației din succesiunea imaginilor este încercarea de a transfera această semnificație la cuvintele ce însoțesc aceste imagini. Copilul va putea să găsească ideea unui text urmărind indiciile oferite de imagini. Acest comportament este urmărit nu prin activități formale, de predare, ci prin situații concrete, spontane pentru copii, dar create intenționat de educatoare. Nimic nu este mai natural decât o educatoare în mijlocul copiilor cu o carte în mână, întrebându-i „ce credeți că scrie aici?”. Cărțile vor fi alese cu grijă, vor avea imagini clare, bine desenate și inteligibile, iar sub ele sau alăturat va apărea un singur cuvânt care să corespundă răspunsului dat de copii. Procedul poate fi aplicat cu succes chiar de la grupa mică.

Copilul va putea să facă deosebirea între cuvintele pronunțate și imaginile la care acestea se referă. Acesta este un comportament pregător celui în care se cere aflarea sensului cuvântului scris. Nu se poate trece mai departe dacă preșcolarul nu este capabil, atunci când îi este pronunțat un cuvânt, să indice imaginea corespunzătoare alegând dintre ilustrațiile avute la dispoziție. În mod obișnuit, preșcolarul vine la grădiniță având deja acest comportament, educatoarei revenindu-i sarcina de a-l exersa și dezvolta.

Un alt comportament care vizează activitățile de citire este acela în care copilul va putea să facă legătura între cuvântul oral și imagine și între cuvântul scris alăturat, înțelegând că aceste cuvinte sunt nume. O activitate simplă care poate fi desfășurată cu copiii de patru ani este următoarea: educatoarea utilizează un set de jetoane, fiecare jeton conținând o ilustrație și alăturat sau dedesubt un cuvânt. Educatoarea pronunță un nume și cere copiilor să găsească cuvântul scris corespondent de exemplu: „Eu spun iepuraș iar voi vă uitați pe cartonașe și îmi spuneți unde scrie iepuraș”. Evident, copiii arată jetonul cu ilustrația respectivă, educatoarea îi laudă și îi întreabă „Cum ați reușit să vă dați seama dacă încă nu știți să citiți?”. Copiii vor arăta imaginea și vor spune că s-au gândit că alături scrie iepuraș.

Copilul va asculta textele citite simultan cu urmărirea imaginilor pentru a găsi răspunsurile cerute. Primele exerciții în acest sens se fac în sectorul bibliotecă atunci când se citesc cărți cu ilustrații mari și texte simple. Cel mai eficient mod este acela în care atât educatoarea cât și copiii au în față câte un exemplar din aceeași carte: în timp ce educatoarea citește povestea copiii ascultă și urmăresc simultan pe carte călăuzindu-se după imagini. Din când în când educatoarea se va opri din citit și va întreba preșcolarii ce cred ei că se va întâmpla mai departe. Îi poate ajuta în găsirea

răspunsului îndrumând copiii să se uite pe pagina următoare. Dacă cartea este bine aleasă ilustrația va sugera copiilor continuarea acțiunii.

4. Interesul pentru citit al copilului se datorează aproape în întregime adulților.

Preșcolarul trebuie învățat să știe cum să manipuleze o carte iar acest lucru **nu** se face prin predare sau cicăleală, ci prin exercițiu, dar mai ales prin model. Atunci când educatoarea la sectorul bibliotecă citește o poveste, copiii vor vedea și modul în care se manevrează cartea: cum o scoate din bibliotecă, cum se uită la ea să se asigure că este cea dorită, o deschide cu grijă și cu atenție să nu se îndoie foile sau să le murdărească. Nu toate aceste operații de manipulare sunt vizibile pentru toți copiii de aceea, de fiecare dată, când educatoarea manevrează o carte, un caiet, catalogul, aceasta va fi atentă să verbalizeze aceste condiții „e o carte frumoasă”, „trebuie să umblu cu multă grijă”, „nu vreau s-o murdăresc”, „acum întorc foaia cu grijă să nu o îndoiesc” etc. Preșcolarii vor fi dornici să o emite în comportamentul ei față de carte pe doamna educatoare. Preșcolarul va cunoaște elementele importante și distinctive ale unei cărți.

Atunci când educatoarea dorește să citească o poveste, copiilor trebuie să le prezintă coperta cărții arătându-le unde scrie numele poveștii și unde este scris numele autorului. Acest „ritual” trebuie repetat de fiecare dată când se citește o carte. Pe măsură ce copiii se obișnuiesc cu acest mod de prezentare pot fi implicați mai activ în acest „ritual” cu ajutorul întrebărilor „unde este scris titlul dar autorul?”, „cum se poate deosebi titlul de autor?” - prin poziție (titlul de obicei este așezat în centrul copertei iar autorul la marginea de sus sau de jos), prin mărimea literelor: de obicei titlul este scris cu litere mult mai mari decât celelalte cuvinte ale copertei. Educatoarea atrage atenția copiilor și asupra altor elemente cum ar fi: fiecare pagină este numerotată, există cifre care arată prețul cărții, poate arăta preșcolarii unde este scris titlul în interiorul cărții și de unde începe povestea propriu-zisă. Aceste informații se împărtășesc copiilor treptat în timpul diferitelor activități. Pentru aceste informații nu se organizează activități specifice în acest sens.

5. Copilul va putea să cunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris.

Perceperea și recunoașterea globală a cuvintelor nu presupune interzicerea cunoașterii literelor componente, precum și, invers cunoașterea literelor nu presupune abandonarea completă a activităților de percepere globală. Cele două comportamente trebuie urmărite mai degrabă simultan, în mod echilibrat.

În timpul activităților de antrenament al auzului fonematic, precum și cu oricare alt prilej, educatoarea caută să-i facă pe copii conștienți de sunetul inițial al numelui lor. Se va arăta litera corespondentă fără a face din aceasta o activitate propriu zisă. Copiii vor învăța foarte ușor corespondența literei cu sunetul, fiind bine motivați vor reuși să transfere mai repede aceste

deprinderi și la alte cuvinte. Acest procedeu al numelui, în recunoașterea sunetului și literei corespondente, se poate folosi pentru toate sunetele/literele conținute în numele fiecărui copil. De exemplu, educatoarea va pronunța M-A-R-I-A. Împreună vor auzi sunetul „m”, educatoarea va scrie numele arătându-i copilului litera „m”, se vor juca astfel descoperind „m”-urile din toate cuvintele cunoscute. Cu alt prilej vor auzi sunetul „a” și așa mai departe jocul continuă până sunt epuizate toate literele din numele copilului. Pe măsură ce preșcolarul învață câte o corespondență sunet/literă va primi cadou litera respectivă care poate fi confecționată, sau scrisă pe un jeton mic. De câte ori se va desfășura jocul numelui copilul va dovedi că știe ce sunete respectiv litere a învățat, așezându-le în ordine până când vor fi învățate toate literele numelui și vor fi conștientizate toate sunetele din interiorul acestuia. După ce toți copiii din grupă și-au învățat numele și-au „câștigat” jetoanele cu toate literele, se pot organiza activități de grup distractive, ca, de exemplu, toți copiii dintr-un grup își amestecă în mijlocul mesei literele din numele lor, apoi fiecare încearcă să-și găsească cât mai repede literele cu care să și formeze propriul nume.

De reținut este faptul că educatoarea va avea grijă să urmărească ca fiecare copil să-și poată compune propriul nume din literele unui alfabetar, din cuburi cu litere, litere decupate și lipite etc.

Astfel de jocuri pot fi inițiate și cu literele din cuvintele jucăriei preferate, a animalului preferat sau a oricăror alte cuvinte.

Copilul va putea să arate cuvinte care încep ori se termină cu aceeași literă după mai multe exerciții privind litera ce trebuie cunoscută. În acest sens, pot avea loc complicități ale jocurilor de învățare a literei respective prin găsirea orală a unor cuvinte care încep cu aceasta. Individual sau în grupuri mici, preșcolarii primesc câteva jetoane pe care sunt trecute câteva cuvinte. În prima etapă, cuvintele nefiind bine cunoscute, ele vor fi însoțite de imagini; aceasta va constitui un suport pentru analiza fonetică și analiza perceptivă a cuvântului. Sarcina de îndeplinit poate lua mai multe forme: se cere ca toate cuvintele care încep, de pildă, cu „b” să fie puse deoparte, să fie subliniate toate cuvintele care încep cu „b”, să fie încercuit „b” când se găsește la început și așa mai departe. Când copilul devine familiarizat cu această sarcină se renunță la imagini.

Copilul va putea să compună cuvinte scurte familiare. După ce preșcolarul a fost familiarizat cu compunerea propriului prenume se poate trece la o altă etapă și anume cea a compunerii de cuvinte scurte, familiare. Compunerea cuvintelor prin jocuri puzzle este foarte îndrăgită de preșcolari. Pentru aceasta se procură/confecționează o serie de jetoane din carton, pe ele vor fi desenate un obiect, o ființă, o jucărie, iar sub desen se scrie denumirea acestora. Jetoanele se taie vertical astfel încât fiecare fâșie să cuprindă o parte din imagine și o literă din cuvânt. După

ce fâșiile sunt amestecate, copilul reconstruind imaginea, reconstruiește și cuvântul. Pentru copiii foarte mici se poate începe cu cuvinte formate din două litere (ac, ou, om), se trece apoi la cuvinte de trei și patru litere.

Compunerea propozițiilor formate din două, trei sau mai multe cuvinte se poate realiza cu aceeași tehnică puzzle, dar de această dată jetoanele vor avea imagini și propoziții iar fâșiile verticale vor cuprinde o parte din ilustrație și un cuvânt. Pentru început, educatoarea arată copiilor imaginea și propoziția în întregime, se poartă o mică discuție asupra imaginii și a ceea ce reprezintă ea. Le citește apoi propoziția indicând cu degetul fiecare cuvânt. Se observă corespondența între ce spune imaginea și ce spune propoziția. Copiii primesc jetoanele tăiate în fâșii și recompun imaginea și propoziția. Din a doua activitate preșcolarii vor primi materiale diferite. Ar fi bine să existe două chiar trei tipuri de imagine-propoziție care să fie împărțite copiilor la întâmplare. Îndată sarcina îndeplinită, copiii vor verifica rezultatele comparându-le cu ale celor care au avut imagini identice. Pentru copii, această mișcare și verificare reprezintă, de fapt, o punere în ordine a experienței lor perceptiv-intelectuale. Educatoarea se plimbă printre ei și îi ajută în verificare. Educatoarea citește propoziția formată de fiecare copil, punând demonstrativ degetul pe fiecare cuvânt. Prin această metodă educatoarea oferă copilului un nou model de evaluare a unei lucrări, demonstrându-le că scrierea are un înțeles permanent și este autonomă, neavând nevoie de imagine pentru a comunica ceva (este de la sine înțeles că preșcolarul asimilează aceste afirmații la nivel intuitiv fără ca educatoarea să explice acest raționament).

Desfășurarea activităților de scriere.

Maria Montessori a demonstrat în prima jumătate a secolului XX că cel mai potrivit mediu pentru învățarea scris-cititului este grădinița, iar cea mai bună metodă pentru această achiziție nu este cea prin care copilului i se predă, ci acele metode prin care cititul și scrisul apar în situații de joc. În acest mod abordarea limbajului scris apare ca un moment natural al dezvoltării copilului.

1. O deprindere extrem de importantă în abordarea scris-cititului este aceea a discriminării perceptivă, adică a deosebi un lucru de altul, o formă de alta, o culoare de alta. Antrenamentul perceptiv al tuturor simțurilor este o condiție esențială pentru întreaga dezvoltare a copilului și el trebuie inițiat din prima zi de grădiniță și de la cea mai fragedă vârstă. Acest antrenament nu se efectuează doar pentru a atinge obiectivul scriere, deși în acest context este destul de important. Educatoarea trebuie să conceapă foarte multe activități cu caracter de joc prin care copilul să aibă întotdeauna ceva interesant de privit, găsit, manipulat, pipăit etc.
2. Primul pas către scriere este capacitatea copilului de a trasa semne pe o suprafață cu ajutorul unui instrument.

- Primul aspect tehnic pentru scriere este ca preșcolarul să cunoască și să știe cum se utilizează hârtia, creionul negru, creioanele colorate, creta și alte instrumente de scris. Această cunoaștere începe încă de la un an și câteva luni, copilul fiind capabil să țină strâns un creion gros apăsând sau mai degrabă lovind hârtia ca mai târziu acesta să reușească să facă linii scurte pe suprafața foii. Când ajung în grădiniță foarte mulți copii au deja experiența instrumentelor cu care se execută grafismele și desenele. Pentru început în grădiniță copiii foarte mici nu au nevoie de creion și hârtie pentru a-și forma deprinderea de trasare grafică. Micii preșcolari vor fi încântați să traseze urme cu bețișoare pe pământ sau cu degețelele în nisip lăsând dâre. O educatoare pricepută va putea să-i învețe pe copii literele cu mult înainte ca aceștia să lucreze pe caiete doar prin jocuri la nisip, desenând cu degetul sau cu un bețișor.
- Copiii trebuie să știe să execute elemente grafice simple. Prin elemente grafice se înțelege liniile drepte în diferite poziții, linii curbe deschise sau cercuri la fel în diferite poziții. În jurul vârstei de trei ani copilul face deja cercuri mai mult sau mai puțin perfecte și linii (mai ușor cele verticale decât cele orizontale). Pentru copiii de grupă mică este mai important procesul trasării și mai puțin rezultatul. Astfel că în prima etapă ei vor fi lăsați să se bucure de „mâzgăleală”, vor lăsa „urme” peste tot cu bățul pe pământ, cu degetul pe nisip, cu creta pe asfalt ori pe tablă, cu creioanele negre și colorate pe hârtie de diferite tipuri (aici este de preferabil carioca groasă). Colorarea este o activitate plăcută și motivantă care poate se poate întinde pe tot parcursul anilor de grădiniță. În cazul colorării, educatoarea va trebui să aleagă cu atenție materialele. De obicei cărțile de colorat reprezintă desene prea mari cu suprafețe de colorat prea largi și prea obositor de acoperit cu creionul. Așadar nu este de mirare că preșcolarul mic mâzgălește câteva linii cu creionul colorat și declară că a terminat trecând la alt desen. Pentru început trebuie să i se ofere de colorat figuri simple de dimensiuni mici. Copilului îi place să schimbe repede creionul și desenul astfel încât este interesat de proces și mai puțin de rezultatul final. Treptat el învață să respecte contururile și să se concentreze asupra sarcinii de îndeplinit nu asupra mișcării creionului în sine. Educatoarea nu trebuie să insiste asupra acestor condiții de la început, în caz contrar ea va transforma o activitate plăcută într-o muncă plictisitoare, rezolvată superficial și fără efecte pozitive în desfășurarea activității. După o perioadă ce depinde în general ritmul de asimilare al copiilor, educatoarea va trece la sarcini mai organizate: le va cere să deseneze un cerc mai mare ori mai mic, linii în linii culcate, linie lungă, linie scurtă, linie mică, linie mare. De asemenea, educatoarea va urmări organizarea paginii: va cere, spre exemplu, un nor sus, o minge jos pe pământ ori o căsuță pe mijloc. Unii copii pot realiza aceste sarcini alții nu. Educatoarea nu trebuie să privească trasarea acestor elemente grafice ca un obiectiv

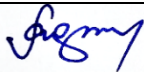

urgent de atins într-o perioadă de timp strict limitată. Pe măsură ce copiii se simt mai siguri în execuție educatoarea poate trece la alte modalități de implicare a elementelor grafice.

- Astfel copilul va putea să execute diferite tipuri de trasări peste modele date. Se pornește de la uniri de puncte fie trasând linia peste una punctată, fie în mod liber. Cei mici vor avea de trasat liber o linie între două repere foarte vizibile. Ei încă nu pot să-și coordoneze mișcările astfel încât să poată plasa exact creionul și să tragă o linie peste cea deja trasată. În funcție de copil educatoarea poate aborda și trasee punctate.
- Copilul va urmări perceptiv și motric anumite trasee. Spre exemplu: fiecare copil va primi o coală de hârtie pe care sunt desenați un câțel, în stânga paginii și un băiețel în dreapta paginii. Între cei doi este trasat un drum drept cu o linie punctată pe mijloc. Educatoarea discută cu copiii despre ceea ce văd în desen: un câțel și un băiat și întreabă: „Ce face câțelul?” - „aleargă”, „Unde aleargă?” – „spre băiat”, „Ce face băiatul?” – „îl așteaptă”, „Pe unde aleargă câțelul” - copiii arată drumul fiecare cum crede. Educatoarea scoate la iveală o coală de hârtie cu același desen dar mai mare și o fixează pe o tablă sau pe un suport să poată fi văzută de toți copiii. Acum, spune educatoarea, aș vrea să rog pe cineva să-mi arate drumul pe care fuge câțelul spre băiat. Unul dintre copii va arăta drumul respectiv, mișcând degetul de la câțel spre băiat (deci de la stânga la dreapta) pe linia punctată. După ce câțiva copii au făcut această operație, educatoarea va îndemna copiii să arate individual pe foaia lor cu degetul drumul câțelului spre băiat. După ce s-a asigurat că toți copiii trasează cu degetul corect de la stânga la dreapta, solicită copiilor să traseze cu creionul pe linia punctată. Procedeu cu coala mare de hârtie se folosește doar în primele activități de trasare peste linia punctată. În următoarele activități traseul poate fi complicat prin linii șerpuite, spiralate, în zigzag etc. Alte trasee grafice pe care copiii le pot executa sunt labirinturile foarte simple pentru cei mici și mai complicate pentru cei mari.
- Completarea părților care lipsesc în desene simple pregătesc scrierea, dar nu sunt specifice acesteia, de aceea, ele pot fi abordate în cadrul activităților libere în care educatoarea va lucra doar cu grupul care a ales creionul și hârtia. Completarea lacunelor structurează și întărește reprezentările mintale, dezvoltă capacitatea de sinteză perceptivă și combină această capacitate cu acțiunea motrică, element important al învățării la vârste mici.
- Respectarea regulilor/condițiilor minime ale scrierii. Aceste reguli trebuie să fie cunoscute de copii începând de la grupa mică, din momentul în care încep să folosească instrumentele de scris. Primul lucru care trebuie corectat este poziția, cunoscut fiind faptul că cei mici au tendința de a se apleca asupra foii de scris. Al doilea element ce trebuie prevenit sau îndepărtat este tensiunea motrică, preșcolarii țin foarte strâns creionul în mână și apasă puternic astfel în câteva minute se instalează oboseala. Pentru început este indicat să se

folosească creioane groase ori carioca, astfel încât mâna încă neîndemânică să nu trebuiască să se cârcească pe bețișorul subțire al creionului. În timpul exercițiilor de trasări libere cu mișcări largi copilul va învăța să relaxeze mâna pe creion abia după aceea se poate trece la îndeplinirea sarcinilor grafice cum ar fi linia trasă de la un punct la altul

- Executarea trasării semnelor grafice relativ corect în ceea ce privește mărimea, direcția de la stânga la dreapta ajută copiii să își formeze deprinderi de trasare grafică ordonată, simetrică, echilibrată însă nu trebuie exagerat cu acest tip de activități.

Conținut elaborat de experții,

Nr. Crt.	Numele și prenumele	Semnătura
1.	Agiibram Selda	
2.	Petaca Daniela Maria	
3.	Păușan Dorina Melania	
4.	Semeniuc Lucreția	
5.	Smarandache Gabriela Daniela	
6.	Szócs Mónika	

CAPITOLUL 5. EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ

5.1. Premise teoretice

„Limba statului trebuie să o învățați, limba maternă n-aveți voie să o uitați!” – afirma la începutul secolului al XX-lea marele povestitor Benedek Elek.

Profesorii care predau în învățământul preșcolar sunt conștienți de importanța studierii limbii statului și de aceea există o preocupare majoră din partea lor în predarea limbii române. Mereu sunt căutate noi soluții metodologice. Astfel, există momente în activitatea cadrelor didactice, când sunt puse, oarecum, în dificultate, atunci când în grupa de preșcolari apare un copil neștiutor de limba română, provenit din rândul minorităților naționale, mai exact, din cea maghiară.

În decursul anilor, s-a constatat că însușirea limbii române întâmpină greutăți, mai ales în zonele în care populația maghiară este preponderentă, compactă, dominant majoritară.

De unde vin aceste greutăți?

De multe ori, părinții nu stăpânesc limba română, nefiind limba lor maternă, cunoștințele lor fiind uneori minime, chiar inexistente.

În comunitățile maghiare, copiii vorbesc între ei în limba lor maternă, cea maghiară. În familiile maghiare limba română nu se utilizează și astfel, copiii intră în contact cu limba română numai în momentul pășirii lor la grădiniță. Lipsa cunoștințelor face ca activitatea cadrului didactic să fie îngreunată, deoarece însușirea și folosirea limbii române se reduce doar la activitățile ținute în limba română de la grădiniță. Copilul preșcolar se află în perioada dobândirii cunoștințelor în limba maternă, începe să stăpânească din ce în ce mai mult mijlocul prin care poate realiza comunicarea cu cei din jur, învățământul preșcolar fiind prima formă de instruire și educare organizată, competentă, unde are loc și socializarea organizată a copilului.

Structura celor două limbi diferă, româna fiind o limbă de origine romanică, iar maghiara de origine fino-ugrică. Deosebirile dintre limbi sunt evidente sub raport fonetic și al structurii gramaticale. Pentru însușirea cât mai corectă a limbii române de către copiii maghiari, se pune accent pe relevarea asemănarilor, dar, la fel de importante, sunt deosebirile dintre sistemul fonetic și cel gramatical.

În ultimul deceniu, mulți copii din familii maghiare, la impulsul părinților, au fost înscriși să frecventeze grupe cu predare în limba română, în ideea că în ciclul primar le va fi mai ușoară însușirea limbii oficiale, cât și o mai mare disponibilitate a comunicării și a integrării în contextul educațional și cultural în general.

Trebuie spus că înscrierea preșcolarilor, care nu au ca limbă maternă româna, se va face cu acordul părinților, care la rândul lor, vor urmări îndeaproape în plan educativ și lingvistic opțiunea lor.

Ce stă la baza unei astfel de opțiuni?

O primă explicație derivă din experiența de viață a părinților care în condițiile unui alt sistem educațional s-au integrat mai greu în ciclurile educaționale ulterioare, dar și în plan social și profesional.

Înșurșirea cât mai nuanțată a limbii oficiale îi oferă copilului și mai apoi adultului o șansă în plus la o integrare completă în toate compartimentele vieții.

Stăpânirea temeinică a limbii oficiale îi conferă copilului de etnie maghiară un plus de siguranță și, evident, satisfacția de a obține calificative superioare la anumite teste.

Procedând așa, vorbitorul de limbă maghiară capătă de mic o perspectivă a integrării care îi va fi benefică atât în spațiul comunitar românesc, dar și în context european.

Înșurșirea limbii române, cu toate piedicile, greutățile pe care le întâmpină în procesul de predare-învățare, poate oferi satisfacții atât educatorilor, cât și copiilor, șansele de reușită fiind apreciabile în condițiile utilizării unor metode, procedee, materiale didactice, tehnici de comunicare adecvate vârstei lor.

Practica ne demonstrează, că o limbă străină se învață din mers și, acolo unde copiii de diferite etnii relaționează între ei de la o vârstă fragedă, se constată cu plăcută surprindere că pot comunica lesne între ei în condițiile în care limbile materne sunt diferite.

Maxima reverentia debetur pueris! – Cel mai mare respect trebuie acordat copiilor! Trăim într-o lume grăbită, a aparențelor și din păcate nu acordăm atenția necesară, educația necesară celor mai tineri decât noi. Familia, școala, societatea trebuie să trateze problema educațională în diversele ei etape cu maximă seriozitate. De obicei, dăm vina pe altcineva când observăm curențe educaționale. Mulți spun „tinerii de azi...”, uitând că maniera sfidătoare, teribilistă pe care o etaleză este consecința unor minusuri educaționale acumulate în timp. Un copil, orice tânăr în perioada maturizării sale ca om trebuie perceput ca o plastilină, ca o masă perfect maleabilă și prelucrabilă. Dacă vom găsi timpul necesar, tactul pedagogic, dialogul adecvat cu cel în creștere, șansele de a oferi societății un adevărat om al timpului său, sunt enorme.

Înșurșirea la un nivel adecvat a limbii nematerne reprezintă doar o componentă a dezvoltării holistice a tânărului de mai târziu. Familia, școala, societatea au datoria de a veghea la o dezvoltare sănătoasă a unui cetățean complet.

Cultivarea limbii și a vorbirii are o influență însemnată în comportamentul uman. Dezvoltarea insuficientă a acestei capacități, la copii implică profunde sentimente de frustrare, care generează neadaptare socială. De aceea, este necesară însurșirea corectă cât mai devreme atât a

limbii materne cât și a limbii române, aceasta fiind în avantajul micului vorbitor, asigurând astfel un fundament benefic ulterior pentru însușirea corectă a celor două limbi. Este imperios necesar ca un preșcolar, mai ales de etnie maghiară să fie familiarizat cu limba statului de la o vârstă fragedă, și astfel, să aibă șansa, motivația de a comunica, de a socializa cu ceilalți copii, vorbitori de limba română.

Proiectul inițiat de Ministerul Educației „*Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România*”, presupune elaborarea unui ghid metodologic pentru dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română. Un astfel de ghid va umple un gol și va trebui să devină un îndrumar aflat la îndemâna cadrelor didactice, implicate în învățământul preșcolar și nu numai.

5.1.1. Conceptul de educație interculturală

Conceptul de interculturalitate nu trebuie privit ca o invenție a lumii moderne contemporane. Un astfel de concept a existat dintotdeauna și, urmărind civilizațiile antice, medievale, dar și pe cele mai apropiate zilelor noastre, vom remarca că între comunitățile mai mari sau mai mici, între diferitele grupări etnice, în urma unor confruntări armate grupate în tot felul de alianțe, s-au petrecut mereu interferențe spirituale, au avut loc împrumuturi privind anumite tradiții și obiceiuri, cutume, s-au preluat termeni și unități lexicale, dar, ceea ce este surprinzător și benefic, fiecare comunitate sau grupare etnică a devenit mai bogată, cu o specificitate bine definită în concertul universal al umanității.

Tendențele globaliste de astăzi, explozia informatică aflată sub semnul internetului și al comunicării ultra rapide, vor conduce, în timp, la o uniformizare a gândirii, la pierderea specificității culturale și, în ciuda unor beneficii în plan material, vom vorbi despre o umanitate robotizată, mult mai săracă afectiv. Dacă guvernării de astăzi nu mai găsesc prea mult timp consacrat problemelor culturale, educaționale și spirituale, generațiile tinere și foarte tinere riscă să-și piardă în timp identitatea etnică, apartenența la o anumită cultură și spiritualitate, la o anumită credință religioasă. Prin urmare, familiei îi revine principala sarcină de a le transmite copiilor cultul tradițiilor, obiceiurilor, păstrarea riturilor și sărbătorilor religioase care rămân momente memorabile din istoria națională, să le vorbească celor tineri despre anumite personalități din sfera culturii, a istoriei, a societății în general.

Aceași grijă și responsabilitate trebuie să revină și cadrului didactic care operează cu preșcolari români și din comunități aparținând unor *minorități naționale* și care de la o vârstă fragedă conviețuiesc, sunt educați și instruiți împreună. De foarte mic, preșcolarul va veni în contact cu specificități culturale care țin, în mare măsură, și de fenomenul folcloric. Un astfel de preșcolar își va îmbogăți sensibilitatea ascultând muzică populară românească și maghiară, va viziona cu

plăcere anumite ansambluri de cântece și dansuri și, foarte important, va căpăta interes pentru portul popular.

Beneficiile unor astfel de conexiuni culturale sunt extrem de valoroase. Pe lângă faptul că îmbogățește copilului zestrea spirituală, îl familiarizează de mic cu alte manifestări culturale și îi conferă un grad de toleranță sporit.

Înțelegerea unor culturi diferite ajută la eliminarea în timp a prejudecăților și, mai mult, la realizarea unor cooperări între diverse grupuri culturale, cooperare în urma căreia toată lumea are de câștigat.

Interferențele interculturale ne familiarizează cu diversele specificități spirituale ale altor popoare sau grupări etnice, ne ajută să putem aprecia, înțelege și, mai ales, să putem respecta pe cel de lângă noi, chiar dacă are o limbă diferită, o religie diferită și, în unele aspecte, puncte de vedere diferite.

Așadar, conceptul de interculturalitate trebuie cultivat cu maximă atenție pentru generațiile aflate la început de drum, pentru că altminteri, trăind într-o lume globalizată, riscăm să devenim o umanitate amorfă, lipsită de sensibilitate. În plus, interculturalitatea promovează coexistența pașnică între diversele categorii umane, mai mici sau mai mari, ne invită la cooperare, ne face mai buni, mai toleranți, mai înțelepți.

5.1.2. Cultură și identitate

Migrația maghiarilor; stabilirea lor în Câmpia Panonică

Aparținând familiei de popoare de origine fino-ugrică, ungurii sau maghiarii la începutul istoriei lor trăiau într-un vast teritoriu aflat între Munții Urali, Siberia Apuseană până la râul Kama de unde au emigrat spre vest sub presiunea altor popoare asiatice. Sub presiunea hunilor se așează apoi între râurile Kama și Volga, iar în jurul anului 750 d. C. se deplasează între fluviul Don și Marea de Azov, iar un secol mai târziu îi găsim în Etelköz, „ținutul dintre râuri”, adică dintre Nistru și Nipru. Între anii 895-896 se deplasează spre vest, traversând Carpații și „descălecând” în Câmpia Panonică.

Începând cu secolul al X-lea maghiarii urmează un lent proces de sedentarizare și de trecere a lor la un mod de viață practicat și anterior, adică au continuat să fie vânători și crescători de animale, în mai mică măsură, agricultori și, dacă situația o cerea, mereu, războinici. În anul 1000 se vor creștina în rit occidental sub Vajk, cel care va deveni primul rege creștin maghiar și care a rămas în istorie sub numele de Ștefan cel Sfânt, sau Ștefan I. În memoria acestui ctitor de țară, maghiarii serbează în data de 20 august una dintre zilele naționale ale Ungariei.

Referitor la originea secuilor, se cuvin făcute câteva precizări: au existat două curente privind obârșia secuilor. Unii lingviști, arheologi istorici acreditează ideea că secuii ar fi o populație

de origine turcică, argumentând - printre altele că scrierea runică era specifică comunităților turcice și că, luptând în oastea maghiară, secuii constituiau, de la caz la caz, avangarda, când se aflau în plin asalt, sau constituiau ariergarda, când se aflau în retragere, și, indiferent de situație, secuii formau un fel de unități de sacrificiu.

Majoritatea lingviștilor consideră că secuii au fost dintotdeauna maghiari și, în acest sens, în lucrarea lui Anonymus „Gesta Hungarorum”, secuii apar ca fiind „poporul regelui Attila”. După istoricul Benkő Lóránd, autorul lucrării „Rubicon”, s-a stabilit cu destulă precizie faptul că secuii, în perioada lor de început, erau grupuri de grăniceri maghiari proveniți din diverse pături sociale de obârșie nobilă și care erau asociați cu grupuri de pecenegi și cabari, având cu aceștia relații de prietenie și alianță.

Dacă la început comunitatea secuiască avea atribuții strict grănicerești, în timp, ea s-a transformat într-o comunitate etnică permanentă, păstrându-și limba, particularitățile de cultură și de tradiție. Locul în care secuii s-au așezat cu secole în urmă în partea estică a Transilvaniei a rămas în istorie drept Ținutul Secuiesc, care a conservat într-un grad înalt limba maghiară, tradițiile și obiceiurile maghiarimii.

5.1.3. Identitatea culturală a minorității maghiare din România

Elemente specifice care țin de patrimoniul cultural maghiar

Un copil trebuie familiarizat de mic cu valorile culturale ale strămoșilor săi, să cunoască și să respecte acele elemente specifice spiritualității neamului său, elemente care dau conceptul de identitate națională și conferă unicitate unui popor în context universal.

Inițierea educativă este pentru început sarcina familiei, dar asimilarea unor forme superioare de înțelegere trebuie să fie apanajul sistemului educațional de la ciclul preșcolar până la studiile universitare, dar și mai târziu.

Copilul de astăzi, adică adultul de mâine, trebuie să-și cunoască rădăcinile, elementele identitare, tot ceea ce îl face diferit, unic, special în conglomeratul etnic terestru.

Aceste elemente se cuvin căutate înainte de orice în istoria națională, în manifestările folclorice, în tradiții, obiceiuri, cutume, în sărbători și rituri religioase. Procedând astfel, copilul va căpăta de la o vârstă fragedă sentimentul că aparține unei etnicități care, prin ceea ce are și prin ceea ce păstrează în patrimoniul spiritual, se poate mândri și poate să stea la loc de cinste în rândul națiunilor lumii.

Astfel, preșcolarul maghiar va afla de mic că aparține unei culturi de mare bogăție și de mare sensibilitate. Va asculta de mic cântece populare ungurești, basme, zicători, va admira coregrafia populară unde „*ceardașul*” este la loc de cinste, va ști să prețuiască vestimentația populară care, la rândul ei, fascinează prin diversitate, fiind diferită de la o zonă geografică la alta.

De asemenea, se cuvine să fie familiarizat cu bucătăria tradițională maghiară, dar și cu gastronomia ardelenască, în general. De mare preț ar putea fi în acest sens vizionarea unor materiale cu tematică culinară și, în măsura posibilităților, efectuarea unor excursii în comunități nu foarte depărtate de domiciliu, unde copilul poate să admire o diversitate de elemente culturale observabile în muzica populară, în coregrafia locală, în vestimentație și, nu în ultimul rând, să-și bucure ochiul urmărind anumite expoziții care țin de gastronomia locului.

Un copil este corect educat dacă face dovada că va fi un bun creștin respectând dogma religioasă și va acorda respectul cuvenit marilor sărbători creștine cum sunt Crăciunul, Paștele, Rusaliile. Desigur, și familia și cadrul didactic trebuie să-l ferească pe copil de pericolul extremismului, să păstreze o anumită distanțare care să evite exacerbarea unor sentimente religioase care pot să ducă la fanatism și la intoleranță religioasă.

În aceeași etapă a educației preșcolare, copilul trebuie să se familiarizeze cu mari personalități care țin de cultura și literatura maghiară, să afle despre anumite momente din istoria poporului maghiar. Astfel, copilul va putea auzi de numele unor poeți, scriitori maghiari precum: Petőfi Sándor, Arany János, Mórá Ferenc, Kányádi Sándor, etc.

Arhitectura maghiară reprezintă un alt element definitiv al specificității maghiare și o putem găsi în construcția unor biserici, castele și cetăți medievale, unele conservate surprinzător de bine. Interesante sunt și anumite motive arhitecturale pe care le putem admira la casele maghiarilor și secuilor obișnuiți și acest aspect îl putem observa apreciind măiestria lucrării unor elemente decorative care împodobesc exteriorul unor uși, ferestre, porți, dau farmec unor anumite piese de mobilier, elemente decorative frumos sculptate, cel mai adesea în lemn, unele putând fi catalogate adevărate opere de artă.

5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse

Diversitatea etnică constituie o componentă demografică cu o veche și bogată istorie în timp, caracteristică tuturor continentelor, dar și aproape tuturor statelor lumii.

Dinamica economică, migrația din varii motive au făcut ca să nu putem vorbi astăzi de purități etnice și realitatea demonstrează că, acolo unde conviețuiesc diverse categorii etnice, avem de a face cu statalități puternice, cu performanțe remarcabile în plan educațional, social, sportiv, economic etc..

La nivelul unui stat, diversitatea etnică se dezvoltă într-o gamă largă de aspecte existențiale cum ar fi: tradițiile, obiceiurile, cultura, istoria, religia, orientarea sexuală, muzica, specialitățile culinare și, nu în ultimul rând, limba.

De altfel, cultivarea limbii materne la comunitățile etnice din cadrul statal majoritar rămâne o preocupare de mare responsabilitate în plan politic, guvernamental.

Preșcolarul, elevul și mai târziu studentul se cuvine să-și însușească un tip de educație unde xenofobia, lipsa de toleranță, disprețul în relația cu alte persoane de altă etnie nu trebuie să-și găsească niciodată locul.

O societate multiethnică trebuie să conviețuiască în spiritul respectului reciproc, al toleranței, să găsească căi de comunicare chiar și atunci când anumite provocări pot genera tensiuni și, în unele situații, chiar conflicte. O astfel de atitudine conciliantă, de toleranță și respect reciproc, trebuie cultivată încă din prima etapă educațională, numite generic „cei șapte ani de acasă”.

O comunitate etnică își poate păstra specificitatea în măsura în care își poate cultiva de la o vârstă fragedă limba maternă, având acces la toate ciclurile educaționale, începând cu grădinița și terminând cu învățământul superior universitar și postuniversitar. De asemenea, o comunitate etnică se cuvine să dispună de toate componentele educative și informaționale care țin de teatru, presă, televiziune.

Cultivarea specificității etnice nu trebuie să neglijeze însă însușirea limbii oficiale a majorității.

O atitudine de segregare, de neglijare sau chiar de respingere a limbii oficiale poate crea un impediment major în integrarea socială a unui tânăr aparținând unei comunități etnice. Este fundamental ca statul să garanteze egalitatea de șanse, de oportunități, de acces neîngrădit în toate compartimentele vieții sociale, economice, în toate structurile decizionale, având astfel posibilitatea de a se afirma fără nicio rețineră în orice domeniu, având un nivel de pregătire corespunzător, la același standard cu majoritarii.

Prin urmare, o conviețuire etnică fundamentată pe toleranță, încredere, respect reciproc, acces la toate sursele de educație și informație poate asigura o integrare firească în întreg contextul social, economic, asigură o reală egalitate de șanse în beneficiul tuturor.

5.1.5. Minoritatea maghiară din România în contextul diversității lingvistice

Statalitatea modernă, privită în context larg planetar, ne oferă o multitudine de entități etnice, dar o și mai bogată paletă de minorități care conferă culoare, diversitate, specificitate, toate îmbrăcând aspecte multiple și toate ținând de tradiții, obiceiuri și, mai ales, de specificul cultural lingvistic.

Marile state ale lumii ne oferă imaginea unor conglomerate de etnii, de comunități lingvistice, de diversități culturale, dar care formează finalmente o statalitate anume.

România nu face excepție de la această regulă și ne propune la rândul ei o diversitate multiethnică, în care minoritatea maghiară se află pe o poziție de prim rang.

Istoria ne arată că teritoriul de astăzi al României a găzduit în timp o comunitate etnică dominantă, cea română, dar la aceasta s-au adăugat în timp și alte comunități mai mici sau mai mari, cea mai importantă fiind comunitatea maghiară.

Cronologic vorbind, maghiarii au pătruns în Transilvania încă din secolul al XI-lea. Așadar, vorbim despre o conviețuire care însumează peste 1000 de ani și, chiar dacă de-a lungul istoriei au existat și momente tensionate, de cele mai multe ori existența ambelor comunități a fost una pașnică, fiecare conservându-și în timp limba, cultura, tradițiile, tot ceea ce înseamnă specificitate etnică. Mai mult, limba maghiară vorbită de minoritatea maghiară din România este de o mare acuratețe, extrem de precisă și nuanțată și acest lucru l-au spus în diverse ocazii chiar lingviștii maghiari. De asemenea, în comunitățile secuiești găsim o pondere covârșitoare de tradiții, de obiceiuri, o paletă impresionantă de cântece și jocuri populare la care se adaugă produse apetisante din gastronomia locală, dar și o ceramică artizanală de o mare frumusețe pe care o găsim la Corund, conținând teme și motive tipic maghiare, care își pierd rădăcinile în timp. Războaiele de țesut ale secuimii și maghiarimii rurale ne oferă o gamă unică - nu doar în context local, dar și într-un context mai larg, european, conținând produse în care-rafinamentul se îmbină cu un talent nativ care tinde spre perfecțiune. În familiile vechi de secui și maghiari vom putea vedea prosoape, cuverturi, cergi, covoare, carpete, desagi, tot felul de lucrături artizanale care îmbină frumosul cu utilitatea practică. Arta țesutului se dezvăluie și în costumele populare care conferă cu adevărat specificitate și dreptul la diferență între toți ceilalți. Meșterii populari reprezintă o categorie specială și aici intră mai ales cunoscuții sculptori în lemn, autorii unor lucrări de mare rafinament. Toate acestea nu s-ar fi putut împlini dacă n-ar fi existat o statornicie puternică și o continuitate în timp.

Revenind în actualitatea zilelor noastre, minoritatea maghiară din România a reușit să își păstreze identitatea culturală, să impună un sistem educațional complex care permite vorbitorilor de limbă maghiară să-și mențină tradițiile, obiceiurile, specificitatea etnică. Maghiarimea din România beneficiază de un întreg ansamblu educațional care începe de la grădiniță și se continuă până la cele mai înalte forme de învățământ superior.

De asemenea, minoritatea maghiară beneficiază de avantajele mass-media, putând viziona emisiuni Tv în limba maghiară, spectacole de teatru, având posibilitatea de a lectura ziare, reviste, publicații în limba maghiară.

Această conviețuire pașnică a presupus în timp activități de lucru în echipe mixte, activități comune și mai ales, s-a materializat în familii mixte. Acest fapt nu a fost un element de pierdere a identității și, de la caz la caz, urmașii unor astfel de familii au devenit mai bogați, însușindu-și, în egală măsură, ambele specificități etnice.

Limba maghiară este recunoscută ca limbă nativă a minorității maghiare și o găsim utilizată într-un număr semnificativ de mare în domenii diverse. Ea este utilizată în sistemul educațional, în instituții, în biserici, în unitățile administrativ-teritoriale, în elaborarea unor lucrări și materiale științifice, beletristice, culturale.

Dreptul utilizării limbii materne de către orice minoritate este stipulat și asigurat de Constituție și, în acest sens a fost înființat Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, care urmărește promovarea drepturilor minorităților, inclusiv a minorității maghiare.

5.1.6. Ceangăii - o comunitate etnică uitată în timp?

Subtitlul de mai sus se justifică în mare măsură pentru că ceangăii, deși au reprezentat și reprezintă încă o comunitate etnică cu vechi rădăcini în timp și rămâne importantă numeric, au trecut oarecum neobservați, aceasta și pentru că stabilizarea lor în spațiul extracarpatic i-a inclus într-un fel de capsulă a timpului, contactul lor cu localitățile limitrofe fiind ocazional sau determinat de anumite conjuncturi.

Faptul poate să ne surprindă fiindcă, mergând pe linie etimologică, cuvântul ceangău-derivă din „a ceangat”, care în traducere românească are o multitudine de sensuri precum: „a hoinărit, „a fugit”, „s-a pierdut în spațiu”, „și-a luat lumea în cap”. Etimologic vorbind, termenul „csángó” - după spusele unui localnic din Lunca de Sus, din Ghimeș, Tankó Gyula, ar proveni de la sunetul unor clopoței, în limba maghiară „csengő”, clopoței fiind purtați de turmele de animale și, prin sunetele lor, puteau fi căutate și recuperate. De asemenea, nou veniții sunau din clopote, cântau la vioară, trăgeau cu puștile, și pentru aceasta erau denumiți de populația învecinată „oamenii cu „clopote”, „csengős”, „csángós”. Variante ale etnonimului „ceangău” pot fi găsite și în limba maghiară literară, dar și în maghiara vorbită în secuime. Astfel, „csángál”, „elcsángál” înseamnă „rătăcește”, „priebește” și se referă la natura retrasă a ceangăilor, oarecum izolați de comunitățile maghiare, la natura nomadă a ceangăilor aflați la începuturile migrației lor în alte spații geografice.

Prin urmare, ceangăul este o persoană care are un regim de viață nomad, care rătăcește de colo-colo până se statornicește undeva. Acest regim aparent nomad era la începutul istoriei lor pentru că, după ce s-au așezat și au întemeiat așezări cu regim rural, existența lor a devenit statornică în timp. Din păcate, dezinteresul guvernelor care s-au perindat în timp a făcut ca aceste comunități ceangăiești să-și erodeze identitatea etnică pe care o conferă limba vorbită, tradițiile, obiceiurile, portul popular.

Potrivit unor recensăminte, numărul ceangăilor din Moldova însuma circa 250000 de persoane, dar, din păcate, astăzi doar un sfert își mai declină identitatea. Cauza principală o reprezintă absența unui sistem educațional care să le permită ceangăilor să învețe în limba lor maternă.

Observăm în ultimele decenii, mai ales după anii '90, un interes crescând față de aceasta interesantă și fascinantă comunitate etnică din România și cercetători, recrutați din rândul istoricilor, etnografilor, folcloriștilor, lingviștilor, au abordat și abordează problematica lumii ceangăilor din perspective multiple.

Comunitatea de ceangăi se constituie într-un grup etnografic maghiar ramificat în trei grupări cu localizări geografice diferite. Prin urmare, vorbim de ceangăii din Moldova, de confesiune romano-catolică, apoi urmează ceangăii din zona Ghimeș, de confesiune romano-catolică, respectiv ceangăii din Țara Bârsei, de confesiune evanghelică luterană. Categoria cea mai numeroasă și răspândită pe o vastă arie geografică o reprezintă ceangăii din Moldova.

Dacă ceangăii din zona Ghimeș reprezintă o comunitate care în ciuda vitregiilor vremurilor și-a păstrat identitatea lingvistică și culturală, comunitățile ceangăiești din alte zone ale Moldovei au păstrat în mai mică măsură limba maghiară, cultura maghiară. Explicația o găsim în asimilarea comunităților ceangăiești de către vecinii români majoritari, dar se datorează și depopulării masive, mai ales după '90.

În graiul ceangăilor din Ghimeș întâlnim elemente lexicale provenite din limba maghiară vorbită în depresiunea Ciucului, dar și în maghiara din Comitatul Trei Scaune. Astfel de termeni definesc grade de rudenie, legături familiale precum: *apám* (tata), *édös apám* (tată scump), *nagyapó* (bunic), *nannyám* (bunica), *elöggység* (înaintași). De asemenea, apar cuvinte referitoare la anumite activități țărănești precum: țesut-tors: *tilol*, *osztováta* (război de țesut), *lábító*, *nyist* (suveică); cuvintele referitoare la oierit: *reglő* (pășune), *sétár*, *diszke* (cârlan). Totodată întâlnim și cuvinte provenite din limba română, cum ar fi: *árdé* (ardei), *nyám* (neam).

Diferențele fonetice se explică prin faptul că, deși zona era oarecum izolată în defileul munților, s-au produs, totuși, destule interferențe etnice între populația locală de ceangăi și comunitățile ceva mai depărtate, de secui și români.

Împrumuturile lexicale nu au afectat prea mult aspectul arhaic de limba veche vorbită de ceangăi. După cum reiese din opera *A Székelyföld leírása* a lui Orbán Balázs, ceangăii din zona Ghimeșului nu au avut niciodată șansa să aspire spre trepte superioare de educație, ei rămânând în timp crescători de animale, oieri, lucrători forestieri.

Din punct de vedere fonetic, la ceangăi în multe cuvinte sunetele lungi *ó* și *ú* devin scurte, de exemplu: *ut*, *turo*, *buza*. În vocabularul ceangăiesc din Ghimeș se regăsesc o serie de cuvinte care se folosesc numai în această zonă, de exemplu: *aggató* (cuiet), *csökött* (pirpiriu), *duvaszka* (cantitatea firelor de pe mosor) etc.

Desigur, demersul de mai sus trebuie perceput ca o introducere în istoria și existența ceangăilor și acest fapt ne permite să ne cunoaștem mai bine între noi. Un popor care nu își cunoaște istoria, originile, rădăcinile riscă să-și piardă identitatea în timp .

Prin urmare, este extrem de util să ne cunoaștem mai bine și pe noi înșine, dar foarte important este să ne cunoaștem conașionalii pe care istoria i-a așezat între noi și din această conviețuire am devenit mai toleranți, mai înțelepți, mai bogați.

5.2. Să ne cunoaștem reciproc - activități axate pe educația interculturală

5.2.1. Sărbătoarea recoltei și specificul ei intercultural

Zicala „Toamna se numără bobocii” trebuie percepută ca un omagiu adus bogățiilor pământului fără de care viața omului nu ar fi posibilă.

„Parada legumelor” trebuie înțeleasă în primul rând drept o formă de pioasă recunoștință pe care trebuie să aducem mereu fertilității solului. Copilul de mic trebuie să se familiarizeze și să prețuiască roadele pământului, dar, în egală măsură, să învețe să prețuiască hărnicia, priceperea și dăruirea celor care îl cultivă.

Roadele pământului înseamnă darurile pe care natura le oferă oamenilor care, la rândul lor, trebuie să stăpânească știința cultivării acestora. Procedând astfel, îi inițiem pe cei mici să se obișnuiască cu toate această diversitate și fascinantă bogăție a solului, să le cunoască și să le consume, căpătând respect și recunoștință față de binefacerile pământului, care ne oferă șansa de a mânca și de a trăi sănătos. Prin urmare, obișnuirea preșcolarilor cu tot ceea ce ne poate oferi pământul devine chiar o obligație și vom rămâne surprinși cât de interesați și cât de receptivi pot fi acești viitori grădinari și agricultori.

Prin intermediul roadelor pământului, copiii pot învăța despre importanța legumelor, fructelor și a cerealelor, care, în fond, reprezintă șansa supraviețuirii omului pe pământ. Ei pot învăța că fructele și legumele pe care le consumă provin din semințe, pe care le plantăm și le îngrijim cu grijă. Ei pot înțelege că plantele, legumele, cerealele, pomii fructiferi ca să poată să crească și, mai apoi, să rodească au nevoie de apă, soare și sol fertil. La fel ca în evoluția sănătoasă a unui copil, unde dincolo de precepte educative se impune o hrană sănătoasă, dată la timp și în cantitate corespunzătoare, tot așa se cuvine ca în procesul de cultivare a roadelor pământului să existe o grijă și o permanentă preocupare.

Sunt multe modalități prin care putem explora roadele pământului împreună cu copiii de la grădiniță. Putem organiza activități practice, precum vizite la ferme sau la grădini, unde copiii pot vedea cum cresc plantele și cum sunt recoltate fructele, legumele, cerealele și cum agricultorii, grădinarii, pomicultorii veghează la sănătatea solului. În acest fel, ei vor învăța să aprecieze munca celor care își leagă existența de pământ.

De asemenea, putem organiza activități creative în clasă, cum ar fi pictarea și desenarea diferitelor fructe și legume. În timp ce copiii se bucură de activități artistice, putem discuta despre culorile, formele și texturile acestor alimente sănătoase. Putem vorbi despre beneficiile nutriționale ale fructelor și legumelor și despre importanța lor în sănătatea noastră.

O altă modalitate distractivă de a explora roadele pământului este prin intermediul jocurilor de rol. Copiii pot juca rolul fermierilor, semănând semințe, udând și recoltând plante imaginare în

grădina de joacă sau în sala de clasă. Aceasta îi va ajuta să-și dezvolte imaginația și să înțeleagă mai bine etapele procesului de creștere a plantelor. Pe lângă aceste activități practice și creative, este important să-i implicăm pe copii în prepararea și consumul de alimente sănătoase. Putem organiza activități simple de gătit, în care preparatele culinare se bazează în exclusivitate pe fructe și legume proaspete. Învățarea despre roadele pământului la preșcolari are un impact pozitiv asupra dezvoltării lor cognitive, sociale și emoționale.

Organizarea unei astfel de parade a legumelor oferă un bun prilej de promovare a unor valori care țin de spiritualitatea fiecăruia dintre noi și, totodată, asigură o interferență a valorilor, a tradițiilor, fapt care conferă unui astfel de moment un statut multicultural.

Numitorul comun, indiferent de limbă, cultură, tradiții, obiceiuri este dat de conținutul și finalitatea acestei activități la care participă copii și maghiari și români. Diferențele dintre unii și alții fiind de ordin lingvistic, dar și sub aspect vestimentar, costumele populare oferind o notă de originalitate, de frumusețe și îmbinări cromatice.

5.2.1.1 Parada legumelor-	
Elemente comune	Elemente diferite
<p>La această sărbătoare se recomandă ca preșcolarii să fie îmbrăcați în straie populare, ca de altfel și persoanele care îi însoțesc. Fiecare copil va aduce într-un coșuleț legume și fructe. Acestea vor fi vizualizate, descrise, percepute olfactiv și denumite în limba română. Partea interesantă și apetisantă a unei astfel de activități o va constitui realizarea –cu ajutorul părinților –a unor preparate culinare, cum ar fi tocana de legume. Este o mâncare sănătoasă, ușor de făcut, la îndemâna oricărui dintre noi. Evident, lista culinară poate fi mult mai bogată și ea poate conține o multitudine de alte sortimente, multe făcute acasă de către</p>	<p>Preșcolarul de etnie maghiară i se va arăta o diversitate de legume și fructe cerându-i-se să le denumească în limba maghiară și, dacă se poate, să rostească denumirea acestora și în limba română. Preșcolarul maghiar va rămâne cu o amintire de neuitat și atunci când va serba „Ziua recoltei” împreună cu familia, își va pune în valoare ceea ce a învățat la „Parada legumelor”. În plus, va avea ocazia să recite și chiar să cânte în limba maternă.</p>

<p>părinți. Ne referim aici la: zacuscă, salată de fructe, compoturi parfumate, siropuri de casă, delicioase plăcinte, prăjituri și alte deserturi. Întrunirea se finalizează printr-o horă câmpenească la care participă toată lumea prezentă. Serbarea inspirată de culorile toamnei și de bogățiile pământului va rămâne o experiență memorabilă nu doar pentru preșcolari, dar și pentru adulți.</p>	
<p>1. Activitate axată pe cooperare interculturală</p> <p>La această „Paradă a legumelor”, copiii au ocazia de a observa o varietate întreagă de fructe și legume de toamnă. Ei vor percepe în primul rând aspectul vizual al acestora, vor ști să le denumească, să le descrie, să le perceapă cromatic și olfactiv. Se organizează jocul „Ce se pune în tocană? Copiii vor selecta acele legume din care se prepară tocana. Le vor denumi, le vor sorta și vor ajuta la spălarea acestora. În timpul preparării mâncării, copiii vor fi angrenați într-o activitate coregrafică, făcând primii pași în dansul popular. Muzica propusă este una adecvată acestui demers, ținând seama de vârsta copiilor. Și românii și maghiarii sunt costumați în port popular și au ocazia să învețe unii de la alții dansuri noi și cântece noi. Preșcolarii cooperează, contribuie la această activitate cu fructe și legume aduse de acasă, pe care le împart cu ceilalți colegi, își împărtășesc păreri, gânduri, emoții referitoare la anotimpul toamna cu roadele ei.</p>	
<p>2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului maghiar.</p> <p>Preșcolarii de etnie maghiară sunt ajutați și permanent corecți ca să găsească echivalentul în limba română a legumelor și fructelor, sunt îndrumați să pronunțe corect anumite sunete specifice limbii române ă- â (măr, păr, vânătă, pâine, pară, cireasă, nucă, lămâie).</p> <p>Rică nu știa să zică: râu, rățușcă, rămurică, dar de când băiatu-nvață și poezia despre rață, Rică știe-acum să zică: râu, rățușcă, rămurică.</p> <p>(https://www.logorici.ro/framantari-de-limba/)</p>	

5.2.2. O sărbătoare de iarnă și specificul ei intercultural- Sfântul Nicolae

Cine este Sfântul Nicolae?

Biografia Sfântului Nicolae rămâne în mare măsură învăluită în mister. Aceasta și pentru că lipsesc informațiile din perioada vieții. De asemenea, o serie de fapte de binefacere atribuite sfântului s-au scris și au circulat printre creștini la câteva secole distanță de la moartea lui. Oricum, hrisoavele unor scrieri de demult ne oferă destule date biografice și consemnează destule acțiuni de binefacere, altele decât generozitatea sa arătată copiilor în noaptea de cinci spre șase decembrie.

Aflăm că, Sf. Nicolae s-a născut în jurul anului 270 după Hristos în Patara în familia unor oameni înstăriți. Aproximativ de biserică s-a produs, mai ales, după moartea părinților, el intrând în memoria posterității în ipostaza unui sfânt binefăcător și iertător.

Astfel, Sf. Nicolae a devenit un patron și un binefăcător al marinarilor, al arcașilor, dar și al celor certați cu morala creștină, hoți, răufăcători, chiar ucigași în condițiile în care aceștia își regretau faptele, se căiau. Sf. Nicolae a rămas în memoria creștinilor drept cel care a salvat trei fete, condamnate să ajungă la pierzanie din cauza sărăciei. Sfântul, fiind vecin cu fetele, în mai multe nopți a aruncat bani pentru a se putea căsători și a evita astfel decăderea morală. Trebuie spus că a făcut acest gest de binefacere într-un deplin anonim. Și-a declinat totuși identitatea numai atunci când, aruncând cu banii, a fost surprins de tatăl fetelor care a aflat astfel cine este salvatorul și binefăcătorul familiei sale. Sfântul i-a cerut să nu spună nimănui nimic despre această întâmplare.

Rămas în conștiința creștinilor drept un sfânt generos, binefăcător și chiar miraculos, Sfântul Nicolae este perceput ca un iubitor al copiilor care îl așteaptă în fiecare an în data de cinci spre șase decembrie ca să le umple ghetuțele cu tot felul de bunătăți. De această larghețe sufletească a sfântului beneficiază acei copii care își ascultă părinții, sunt cumiți, ascultători, cu frică de Dumnezeu. Pentru neastâmpărați și pentru cei mai puțin ascultători, Sfântul Nicolae are întotdeauna câte o nuielușă.

Moș Nicolae (Mikulás) întruchipează imaginea unui bătrân generos pe care toți copiii îl venerază și îl așteaptă la fiecare început de decembrie să îi viziteze cu sacul plin. Diferențe semnificative nu prea observăm, dar nu înseamnă că ele nu există. Și la o etnie și la alta copiii îl întâmpină cu urări de bun-venit, cu cântece, cu poezii. Aici diferența o face limba în care sunt rostite toate aceste texte.

5.2.2.1. SĂRBĂTOAREA ZILEI DE SFÂNTUL NICOLAE-MIKULÁS-

Elemente comune	Elemente diferite
-----------------	-------------------

<p>Prin această sărbătoare oferim copiilor un bun prilej de a pătrunde într-o lume miraculoasă, fascinantă, generoasă din care ei, copiii, vor învăța de la o vârstă fragedă că cineva le observă mereu comportamentul și dacă acesta a fost corect, dacă au fost cuminți, ascultători, există un Sfânt Nicolae care o dată pe an îi vizitează și îi recompensează cu tot felul de daruri. Cu acest prilej promovăm o serie de valori care țin de morala creștină și pe care înțelepciunea populară o exprimă în zicala: „Bine faci, bine găsești!” De asemenea, însușirea unor astfel de valori morale constituie o garanție a unui caracter frumos pentru adultul de mai târziu. Moș Nicolae va încerca să dialogheze cu fiecare copil în parte care, la rândul său, știind de această întâlnire, îi va putea rosti o poezioară, îi va cânta un cântecel, ambele adecvate momentului.</p>	<p>-Pentru preșcolarul maghiar, este mai greu de realizat un dialog cu Moșul de la grădiniță, dar copilul îi poate rosti sau cânta și în limba română și în limba maghiară. După serbarea organizată la grădiniță copilașii vor ajunge acasă unde îi vor aștepta cadouri, dulciuri, multe alte bunătăți. Preșcolarii de etnie maghiară vor aștepta cu nerăbdare pe Moșul care sosește acasă, asigurându-l că vor fi cuminți, ascultători rugându-l să revină și la anul. La copiii maghiari, Mikulás (Sf.Nicolae) este urmat, zice-se, de Krampusz (Drăcușorul) care îi sperie pe cei mici, mai ales atunci când nu au fost prea cuminți.</p>
<p>1. Activitate axată pe cooperare interculturală</p> <p>Faptul că la eveniment participă preșcolari de etnii diferite și fiecare are posibilitatea de a se exprima în limba pe care o stăpânește mai bine reprezintă o interferență de culturalitate, totul petrecându-se într-o atmosferă încărcată de emoție. În dialogul său cu copiii, Moșul le va adresa întrebări de tipul: Cum te numești?, Cum se numește localitatea în care locuiești?, Cum se numește mama ta, dar tatăl tău? Mai ai frați?, Știi cine sunt eu?, Ai fost cuminți?, Ai ascultat de mamă și de tată?, Te bucuri că am venit?, Știi ce am în sac?, Ce ai fi vrut să-ți aducă Moșul? Pentru deplina înțelegere a unor întrebări, educatoarea poate interveni și poate să le traducă, în măsura în care se pricepe. La sfârșitul dialogului urmează momentul de maximă așteptare, distribuția și primirea cadourilor. Moșul are sacul la îndemână și va oferi fiecărui copil daruri și le va promite că, dacă vor fi cuminți, va veni și la anul. Copiii devin interesați, curioși și, după ce și-au depășit emoția, participă cu plăcere la dialog. În afara cântecelor și poeziilor recitate Moșului, copiii vor interpreta</p>	

cântece, vor spune poezii adecvate momentului.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului maghiar.

Preșcolarii de etnie maghiară își vor îmbogăți vocabularul din limba română, vor fi capabili să inițieze dialoguri simple cu colegii români și vor ști să pronunțe mai bine anumite cuvinte și sunete, atenția fiind concentrată pe acei termeni care conțin vocale specifice limbii române ă și â. Câștigul unei astfel de întâlniri este absolut benefic atât pentru preșcolarii maghiari cât și pentru cei români. Și unii și alții au ocazia să audă și să învețe cântece noi, să deprindă comportamente și atitudini noi, să pătrundă mai adânc în atmosfera generoasă a sărbătorii. Preșcolarii sunt ajutați de educatoare să repete și să memoreze astfel anumiți termeni din limba română, să învețe pronunția corectă a unor sunete specifice limbii române.

Se repetă versurile:

Moșule mi-ești tare drag,
 Și te aștept cu drag în prag.
 Și te rog să îmi aduci,
 Multe daruri în papuci.

Nu uita și de ai mei,
 Să-i ferești și pe ei,
 Iar de acum înainte
 O să fiu copil cuminte.

(<https://www.youtube.com/watch?v=IoPaxy9RKv0>)

5.2.3. Sărbători de primăvară – și specificul lor intercultural

5.2.3.1. Fărșangul este o tradiție populară, specifică, mai ales, regiunilor din estul Europei, inclusiv din Transilvania, care se petrece înaintea postului Paștelui. Este o sărbătoare cu caracter carnavalesc, care marchează încheierea iernii și sosirea primăverii. Caracteristic fărșangului este atmosfera nonconformistă care permite oamenilor să se deghizeze în personaje fantastice, mitologice, groțești și să participe la parade, la spectacole și la alte evenimente festive, pentru a alunga iarna.

În Transilvania se perpetuează sărbătoarea fărșangului și este așteptată cu interes de toată lumea, de la copiii de grădiniță până la adulți și bunici. Cu prilejul fărșangului comunitățile locale își extind aria tradițională și ritualică.

Masca este un element definitoriu al fărșangului, măștile excelează prin varietatea lor, fiind confecționate din diferite materiale (naturale sau sintetice), cu diferite tehnici iar pitorescul lor frapază mai mult sau mai puțin în raport de meșteșugul creatorului. „Dansurile cu măști sunt legate de ritualurile agrare, nupțiale, inițiatice și funerare, iar masca posedă o putere magică împotriva maleficului. Această sărbătoare a măștilor dezvăluie o altă realitate, în care firescul lucrurilor lasă loc exagerărilor și grotescului. Masca devine obiect ritualic, iar purtătorul măștii se identifică cu personajul pe care îl reprezintă.”¹¹¹

În afara măștii, se cuvine o atenție specială care vizează vestimentația pentru carnaval. Ea trebuie să fie inedită, surprinzătoare, șocantă chiar, în perfectă consonanță cu atmosfera veselă a sărbătorii. Participanții defilează costumați în eroi de basm, în personaje mitologice, apar travestiți în păsări și animale și, cu toții, se deplasează prin sate și orașe, cântând și dansând, totul consumându-se într-o atmosferă vivantă, de înaltă sonoritate. Participanții pocnesc din bici, strigă, bat în tobe, țipă din străfundul răunchilor pentru ca duhurile rele să audă și să părăsească cât mai repede zona în cauză. Strigătele participanților se adresează și primăverii așteptate cu multă speranță și entuziasm.

Scopul fărșangului este de a alunga spiritele rele ale iernii și de a aduce noroc și prosperitate pentru noul an. Această paradă de măști, de costume extravagante și de personaje fantastice creează o atmosferă plină de veselie și bucurie.

Desigur, fărșangul include o multitudine de obiceiuri și tradiții, care diferă de la o regiune la alta. În unele zone, este obiceiul ca un băiat să se deghizeze în fată, iar o fată să se deghizeze în băiat, creând astfel un joc înșelător al identității de gen. De asemenea, în timpul paradei, oamenii aruncă confetti, bomboane către spectatorii adunați pe marginea drumului. Fărșangul este o sărbătoare a bucuriei, în care oamenii uită de griji și se distrează într-un mod spontan, redevenind cu toții copii pentru o vreme. Este o excelentă ocazie de a celebra comunitatea și tradițiile locale, de a socializa și de a pune în scenă personaje și povești fantastice.

Momentul culminant îl constituie arderea unei păpuși umplute cu paie, de mărimea unui om care poartă cu sine o dublă semnificație. Pe de o parte, arderea marchează sfârșitul iernii, adică moartea și, pe de altă parte, sugerează venirea unui nou anotimp, al regenerării, al prosperității. „Moartea mascotei reprezintă o adevărată cosmogonie ce regenerează timpul și spațiul. După slujba de înmormântare, păpușa este purtată pe brațe de către «halottvivők» (purtătorii morților), până la drumul principal al satului, unde va fi incinerată. Sacrificarea păpușii, prin arderea ei în focul ritualic, evidențiază venirea primăverii, dar și moartea și renașterea ființei umane, purificată de păcate și pregătită pentru intrarea în Postul Mare”¹¹².

¹¹¹ <https://eziarultau.ro/featured/cat-ii-maramuresu-ritualul-de-alungare-a-iernii>

¹¹² <https://adevarul.ro/stiri-locale/baia-mare/farsang-ritualul-ancestral-pastrat-cu-sfintenie-2161977.html>

Apariția unei noi vieți după moarte ne amintește de ritualurile și credințele antice când sacrificiile umane, consimțite de zei, însemnau fundamentul bunăstării ulterioare.

În esență, fărșangul este o tradiție populară plină de culoare și veselie, care aduce oamenii împreună pentru a marca sfârșitul iernii și sosirea primăverii. Este o sărbătoare a deghizării, a jocului, a aparențelor în care oamenii se simt liberi să-și arate creativitatea și să se bucure, să savureze momente unice de distracție și amuzament.

5.2.3.1. Sărbătoarea fărșangului	
Elemente comune	Elemente diferite
Latura carnavalescă, pregătirea măștilor, a accesoriilor vestimentare solicită din plin imaginația celor care participă la spectacolul fărșangului, de la mici, la tineri, și la vârstnici. Defilarea măștilor, a costumelor de un pitoresc aparte, atmosfera vivantă, buna dispoziție, bucuria participării, toate la un loc fac din sărbătoarea fărșangului un spectacol memorabil.	Arderea păpușii (Illés) este specifică fărșangului celebrat în comunitățile maghiare. De asemenea, strigăturile, cântecele, rostirea unor incantații în limba maghiară reprezintă un alt element caracteristic fărșangului maghiar și prea puțin întâlnit la fărșangul românesc. Servirea fánk-ului (a gogoșilor) constituie un alt element obișnuit la comunitățile maghiare.
<p>1. Activitate axată pe cooperare interculturală</p> <p>Anterior festivității propriu-zise, copiii sub îndrumarea educatorilor se îngrijesc de confecționarea măștilor, a ochelarilor, a tuturor elementelor carnavalești, a accesoriilor vestimentare. La acest capitol un rol important îl poate avea familia.</p> <p>Copiii se vor costuma, se vor deghiza devenind personaje luate din regnul animal, dar pot apărea în ipostaze de supereroi, prezențe supranaturale unde grotescul se îmbină cu imaginația creatorilor care pot fi părinții dar și cadrul didactic. Preșcolarul deghizat într-o prezență fantastică sau inspirată de regnul animal trebuie să rostească anumite formule magice, texte ritualice adecvate momentului și acestea să fie în concordanță cu personajul întruchipat. Fiecare copil va primi în final o diplomă de participare care îi va aminti mereu de acest episod carnavalesc și va fi un imbold pentru următorul fărșang.</p>	
<p>2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului maghiar</p> <p>Preșcolarii de etnie maghiară au ocazia să-și însușească o serie întreagă de termeni în limba</p>	

română care definesc păsări și animale. De fapt, acestea sunt exemplificate de copiii care vor reține nu doar denumirea animalului sau a păsării în care este costumat, dar și numele celorlalte travestiuri (alte păsări, alte animale), participante la activitatea procesuală. Totodată sunt ajutați să rostească anumite cuvinte care conțin sunete specifice limbii române precum ă și î. Cadrul didactic va exersa în acest sens pronunția acelor cuvinte care conțin astfel de sunete precum: câine, măgar, capră, vacă, barză, broască etc., repetându-se pronunția anumitor cuvinte cu glas tare, individual, dar și în grup.

Se repetă versuri precum:

Rică nu știa să zică

Râu, rățușcă, rămurică,

Dar de când băiatu-nvață

Poezia despre rață

Rică a-nvățat să zică

Râu, rățușcă, rămurică.¹¹³

Vulturul stătea pe pisc

Și avea în cioc un pix.

(<https://www.logorici.ro/framantari-de-limba/>)

5.2.3.2. Ziua de 8 Martie este o zi specială pentru toate femeile din lume. La grădiniță, această zi este sărbătorită cu mult entuziasm și bucurie. Este un moment în care copiii au ocazia să-și exprime afecțiunea și recunoștința față de femei în general și, în mod special, față de femeile din viața lor, precum mamele, bunicile și educatoarele.

5.2.3.2. Sărbătoarea Zilei de 8 Martie	
Elemente comune	Elemente diferite
Cu ocazia zilei de 8 martie ne exprimăm recunoștința adusă femeii, adusă mamelor în special, fiindte neprețuite pentru fiecare dintre noi. La fiecare 8 Martie aducem mai întâi de toate un pios omagiu mamelor datorită cărora existența umană se perpetuează. Într-o astfel de zi, preșcolarii	Ziua de 8 Martie, va fi celebrată de preșcolarii maghiari aproximativ la fel ca și la nativii români. Diferența o face limba în care anumite poezii, cântece, scenete sunt prezentate în fața asistenței. În cazul preșcolarilor maghiari limba uzitată va fi cea maternă.

¹¹³ <http://vorbestecorect.ro/Home/Framantari>

<p>au prilejul de a-și bucura mamele prin mijlocirea unor poezii, cântece, scenete în care numitorul comun are drept titlu generic: <i>Mama</i>. Pentru fiecare dintre cei mici această zi de 8 Martie rămâne un moment omagial prin care își pot exprima respectul pentru ființa cea mai dragă sufletului lor, mama.</p>	
<p>1. Activitate axată pe cooperare interculturală</p> <p>În dimineața zilei de 8 martie, atmosfera la grădiniță este încărcată de emoție. Educatoarele și personalul auxiliar se asigură ca mediul ambiental să respire un aer încărcat de veselie și iubire. Sălile sunt decorate cu baloane colorate, afișe și desene realizate de copii, toate elaborate sub semnul zilei de 8 Martie.</p> <p>Pe tot parcursul zilei, copiii participă la diferite activități creative și distractive care promovează valorile și importanța femeii în societate. Aceste activități includ confecționarea de felicitări și brațări pentru mame, înseamnă scenete în care copiii devin supereroi apărând drepturile femeilor. Atmosfera de sărbătoare este pigmentată cu momente artistice în care cei mici cântă și dansează în cinstea mamelor. Prin intermediul acestui spectacol, copiii își exprimă recunoștința și aprecierea față de persoanele care le-au dat viață și le aduc un zâmbet pe buze. Pentru reușita spectacolului educatorul se va îngriji ca toate textele unde vorbim de poezii, cântece, scenete trebuie pregătite și repetate anterior.</p> <p>Ziua de 8 martie la grădiniță este cu siguranță un moment special, plin de bucurie pentru copii, o formă de respect adusă mamelor, dar și pentru toate celelalte persoane implicate în creșterea și educația copiilor.</p>	
<p>2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului maghiar</p> <p>Preșcolarii de etnie maghiară sunt ajutați de educator să rostească corect, convingător textul poeziilor recitate accentul căzând cu precădere asupra acelor cuvinte unde apar sunete specifice limbii române, precum: ă și î. Educatorul este la fel de grijuliu și atunci când e vorba de textul cântecelor, dar și al unor scenete. Un astfel de demers artistic înseamnă și un plus în materie de îmbogățire a vocabularului.</p>	

5.2.4. Elemente specifice interculturale în folclorul copiilor

Generic vorbind, folclorul înseamnă un tezaur imens de înțelepciune populară, care s-a păstrat sub o multitudine de forme la popoarele vechi și, spre bucuria celor de astăzi, se transmite într-o măsură mulțumitoare și generațiilor tinere și celor foarte tinere.

Este o datorie pentru cel de la catedră să transmită și să potențeze interesul pentru folclor, începând cu grupele de preșcolari și continuând cu ciclurile superioare aferente educației. Astfel de elemente comune și specifice le putem găsi într-o gamă largă de manifestări cultural-tradiționale. Prin urmare, cântecele populare, versurile tradiționale, jocurile populare, ghicitorile, proverbele, zicătorile, strigăturile (cimiliturile), snoavele exprimă o formidabilă bogăție spirituală unde specificitatea poate asimila elemente comune, mai ales atunci când între două sau mai multe culturi se produc interferențe. Aceasta pentru că o spiritualitate profundă care nu se confundă cu o modă vremelnică reprezintă o cale de acces spre fenomenul cultural universal. Așa se explică de ce anumite basme, proverbe au o arie de răspândire extraordinară și au o asemănare surprinzătoare chiar dacă ele există în spații geografice diferite, limbi și culturi diferite.

Pentru vârsta fragedă a preșcolarului, jocul este o activitate caracteristică la care el aderă cu entuziasm.

Jocul activează la copii funcții mentale dar, mai ales, motrice. În joc copilul se transpune într-o lume a lui, în care fantezia și imaginația sunt valori de prim rang. Jean Piaget consideră că jocul înseamnă o modalitate de adaptare, de asimilare și de acomodare într-un cadru relațional extins. Jocurile au efecte benefice multiple. Ele au o evoluție pozitivă în plan fizic, dar, totodată dezvoltă spiritul de observație și de investigație al copilului, cultivă imaginația, dezvoltă memoria, gândirea logică și îl obișnuiește pe copil că în viață multe activități se bazează pe norme și reguli precise. Un rol esențial în respectarea acestor norme și reguli îl are educatorul. Când jocul propriu-zis este în desfășurare educatorul joacă rolul unui arbitru care monitorizează activitatea și se îngrijește ca toți cei implicați respectă regulile și pot primi unele sancțiuni când nu respectă regulamentul. Cadrul didactic menține atmosfera de joc, imprimă un ritm alert jocului, caută să-i antreneze pe toți copiii, inclusiv pe cei care asistă la joc.

Jocul în esența lui trebuie să rămână o activitate ludică și, totodată, el trebuie să satisfacă cerințe precum:

- să satisfacă necesitățile cognitive, afective, motrice.
- să stimuleze creativitatea și imaginația acestora.
- să contribuie la socializarea acestora.
- să contureze de la o vârstă fragedă independența și personalitatea acestora.
- să le asigure o integrare facilă în viitoarea activitate școlară.

În cadrul acestui demers la grupele mixte de preșcolari se cuvine să identificăm pe lângă elementele comune și pe acelea care conferă specificitate, diferențiere.

Putem spune că jocul rămâne cea mai eficientă formă de învățare integrată la care copilul participă cu entuziasm, confirmând astfel că jocul reprezintă însăși esența copilăriei.

Elemente comune	Elemente diferite
<p>„<i>Împărate, dă-mi soldați!</i>” este un joc care se adresează preșcolarilor și care se poate desfășura atât într-un spațiu închis (atunci când numărul jucătorilor este restrâns), cât și în exterior, atunci când fiecare echipă are măcar 5-6 jucători. Jocul presupune atenție, fermitate, spirit combativ, care în final trebuie să ducă pe una din echipe la victorie. Cultivă, totodată, latura volitivă, latura motrică, testează capacitatea de concentrare a echipelor, potențează spiritul de echipă, coeziunea dintre coechipieri. Dincolo de latura distractivă, jocul contribuie și la promovarea unor considerente morale precum: hotărâre, tenacitate, dar și spirit de fair-play în sensul că e bine să obținem o victorie, dar e și mai bine să obținem corect aceea victorie și, dacă jocul înseamnă un eșec pentru o echipă, aceea echipă va trebui să învețe să și piardă. Preșcolarul, adică adultul de mai târziu, va deveni de mic mai înțelept și va învăța că în viață mai și pierzi.</p>	<p>Acest joc este popular și în etnia maghiară, jocul numindu-se „<i>Adj király katonát!</i>”. Jocul are o mare vechime în timp și, spre surpriza celor mai în vârstă, este agreat și de generațiile foarte tinere.</p>

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Denumirea jocului este, de fapt, o cerere adresată împăratului care trebuie să ofere solicitanților un soldat din echipa lui. Echipele stau față în față la o distanță de câțiva metri. Copiii stau apropiați unii de alții, se țin de mână formând un zid inexpugnabil. Cererea, formulată la modul „Împărate, dă-mi soldați!” este refuzată, afirmându-se „Nu-ți dau!”, dar echipa solicitantă nu renunță și amenință „Dacă nu-mi dai, îți iau!”. Și de la vorbe se trece la fapte. Un copil mai hotărât se îndreaptă spre echipa adversă cu toată forța încercând să străpungă zidul. Dacă reușește, copilul unde s-a produs spargerea va fi luat ostatic. În caz contrar, atacatorul va deveni el însuși ostatic în echipa agresată de el. Câștigă echipa care va captura cei mai mulți ostatici iar din echipa perdantă nu va mai rămâne decât un singur membru.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului maghiar.

În cadrul acestui joc care nu presupune foarte mult dialog, educatorul le va cere preșcolarilor să pronunțe fiecare în parte cererea, unde apar sunete specifice limbii române, precum ă și î, ambele fiind conținute de termenul „împărat”. Copiii vor memoriza atât cererea „Împărate, dă-mi soldați!”, cât și contrareplica „Nu-ți dau!”, urmată de amenințarea: „Dacă nu-mi dai, îți iau!”.

5.2.5. Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor

Poveștile și snoavele, au jucat întotdeauna un rol crucial în transmiterea și păstrarea valorilor culturale, în promovarea unor valențe morale și moralizatoare.

De-a lungul timpului, poveștile, care la început se transmiteau și se păstrau prin viu grai, au constituit un bun prilej de a transmite colectivităților un sumum de valori morale, au oferit repere de conduită morală și au transmis generațiilor ideea că, indiferent de încercările vieții, binele în lupta cu răul se va impune mereu. Poveștile, în ansamblul lor, reflectă credințele, moravurile, obiceiurile și aspirațiile unei colectivități. Indiferent de timp și spațiu, poveștile înseamnă un amestec de real și fantastic și toate au ca numitor comun un crez moral necesar oricând în promovarea speranței, al unui viitor mai bun.

Poveștile sunt străbătute mereu de un principiu moralizator, învățându-ne ce trebuie și ce nu trebuie să facem. În esența lor, întâmplările fabuloase la care participă protagonștii își trag rădăcinile din tumultul vieții reale. În povești păsările și animalele pot vorbi ca și în fabule, însă în spatele lor se ascund personaje din viața reală. Când calul lui Harap-Alb vorbește cu stăpânul său ne gândim, de fapt, la un personaj uman care în numele prieteniei vrea să-și protejeze tovarășul de călătorie. Criticul Garabet Ibrăileanu făcea o remarcă extraordinară cu privire la poveștile lui Creangă,

considerând că acestea sunt, de fapt, adevărate nuvele inspirate din viața poporului moldovean. Valorile culturale pot fi înțelese ca principii și idei fundamentale împărtășite de anumite colectivități în timp.

Poveștile operează cu o multitudine de valori etice, morale, estetice, sociale pe care trecerea timpului nu le învechește deloc. Așa se explică faptul că poveștile, basmele s-au transmis din generație în generație și frumusețea lor trebuie căutată în mesajele nobile pe care le transmit. E vorba despre onoare, curaj, prietenie, înțelepciune, respect, toleranță, dreptate, speranța de mai bine. De exemplu, multe mituri și legende din diferite culturi sunt purtătoarele etice ale acestor valori.

Poveștile sunt capabile să creeze empatie și să faciliteze înțelegerea altor culturi și ale altor tradiții. Ele pot ilustra modul în care diferite comunități abordează probleme existențiale, ne propun anumite experiențe de viață, anumite ipostaze din care oricând și oriunde am fi, avem de învățat. Prin cunoașterea unor povestiri provenite din alte culturi, oamenii pot învăța să aprecieze diversitatea unor situații, dar au prilejul să găsească și destule elemente comune, construite pe anumite repere morale care se repetă mereu în multiple variante. Poveștile pot constitui suportul unor comentarii, dezbateri având ca fundament componente etice și morale. Prin intermediul poveștilor, se pot explora probleme sociale și morale, se pot critica comportamente sau idei care nu sunt compatibile cu adevărata morală.

Prin urmare, poveștile au capacitatea de a reflecta și a perpetua în timp valorile autentice ale spiritualității, valori care stau sub semnul eticii și moralității.

În esența lor, multe povești au un subiect comun și sunt de găsit în variante asemănătoare în folclorul și cultura multor etnii și popoare.

Elemente comune	Elemente diferite
<p>Poveștile joacă un rol fundamental în educația preșcolară, le oferă acestora un amestec de real și fantastic în care totul pare posibil și în care copiii se identifică cu protagoniștii întâmplărilor. Personajele basmului înseamnă pentru cei mici adevărate repere de moralitate și conduită. Vom pătrunde în lumea miraculoasă a poveștilor plecând de la <i>Capra cu trei iezi</i></p>	<p>Literatura populară maghiară, în special basmele și poveștile populare se impune printr-o remarcabilă diversitate și bogăție. Descoperim multe povești ale copilăriei care se perpetuează în timp și care prin subiectul comun pot fi reperate și în folclorul altor popoare, diferența făcând-o limba și onomastica personajelor. Un exemplu elocvent îl găsim în povestea <i>Capra cu trei iezi</i> în românește, iar în limba maghiară</p>

de Ion Creangă.	circulă sub titlul <i>A kecske és a három gidó</i> . Anumite povești pot fi transpuse scenic și în rolul caprei, al iezilor și al lupului participă cu entuziasm cei mici.
<p><i>1. Activitate axată pe cooperare interculturală</i></p> <p>În cadrul activității de Limbă și comunicare educatoarea va povesti pe înțelesul copiilor povestea „Capra cu trei iezi”. Demersul comunicării se va sprijini pe o gamă diversă de materiale și metode cu conținut didactic: proiector, planșe, materiale audio-vizuale la care se vor adăuga strategii didactice. Înainte de orice educatorul trebuie să fie în ipostaza vechiului orator antic care înainte de a-și rosti discursul realiza aceea legătură tainică între el și auditoriu, legătură definită drept <i>captatio benevolentiae</i>. Expresivitatea expunerii se realizează prin: inflexiunile vocii, apelarea la pauze logice, psihologice și gramaticale, schimbarea intonației în raport de conținutul poveștii. Astfel, povestea va fi expusă cât mai expresiv și educatoarea va adopta o tonalitate adecvată, va apela la o gestică și mimică corespunzătoare, va accentua cu grijă și acuratețe pronunția în general, dar cu un plus de atenție în cazul unor sunete specifice limbii române. Anumite dialoguri scurte adresate copiilor sunt necesare în măsura în care reușim să le întreținem trează atenția. Expunerea își va proba eficiența dacă a fi asociată cu materiale didactice adecvate. Educatorul va avea grijă să configureze o ambianță corespunzătoare care să-i asigure copilului un confort fizic și mental. Toate acestea având rolul de a-l transpune pe copil într-o altă realitate, pentru a-i provoca emoții și a-i menține interesul. Anumiți termeni precum: oleacă, horn, drop vor fi explicați și expunerea va fi însoțită de imagini.</p>	
<p><i>2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului maghiar</i></p> <p>Pentru fixarea conținutului se va încerca repovestirea cu ajutorul copiilor.</p> <p>Asimilarea poveștii se petrece cu adevărat în măsura în care auditoriul devine unul dintre protagoniști fiind pe rând iezi, capră și, în ultima instanță, chiar lup. Jocul de rol și dramatizarea contribuie semnificativ la dezvoltarea limbajului verbal și nonverbal la copilul preșcolar. Obiectivul principal al acestor jocuri de rol, dramatizări nu este neapărat respectarea textului de bază al poveștii, cât mai ales exprimarea trăirilor, a emoțiilor, a gesturilor, a mimicii și fizionomiei lor, mereu diferite de la caz la caz și de la rol la rol. Participarea activă a preșcolarului la activitățile instructiv - educative din grădiniță presupune, implicit, un exercițiu de comunicare. Exemplificăm prin câteva versuri adaptate</p>	

după *Capra cu trei iezi* de Ion Creangă. Cadența versurilor se îmbină armonios cu latura ușor comică a mesajului:

„Dragii mamei, plec acum,
Nu deschideți nicidecum
doar mie când vin acasă
cu bunătați pentru masă.
Voi striga ca și alt – dată:
Trei iezi cucuieți,
Ușa mamei descuieți!
Că mama v-aduce vouă:
Drob de sare în spinare,
Mălăieș în călcâieș,
Smoc de flori pe subsuori.”

5.3. Să ne înțelegem reciproc – provocări întâmpinate în achiziția limbii române

5.3.1. Dezvoltarea comunicării la preșcolarii care au ca limbă maternă limba maghiară

„Inteligența este ceea ce folosești când nu știi ce să faci.” – Jean Piaget

Problematika comunicării și dezvoltării gândirii la preșcolari este una de mare complexitate și a constituit un fundament al preocupării psihologului și epistemologului elvețian Jean Piaget, care respinge teza potrivit căreia copilul reprezintă un adult în devenire, respinge testele psihologice standardizate, propunând în locul acestora metoda interviurilor clinice, care să-i ofere copilului o manifestare spontană a gândirii sale. Un copil nu este un adult în miniatură; el are propria sa gândire, propriul său sistem de valori, propriile sale repere etice.

Copilul vine pe lume cu un potențial nativ ce trebuie dezvoltat, prelucrat, asimilat în timp. Fiecare copil este un microunivers dintr-un macrounivers, unic în felul său, dar obligatoriu adaptabil la particularitățile existențiale. Adaptabilitatea la un astfel de *modus vivendi* înseamnă un proces complex, adesea obositor, dar absolut necesar, mai ales copilului, pentru atingerea unor parametri adecvați vârstei.

Părintele, educatorul, pedagogul trebuie să facă o călătorie în timp, un recurs la memorie, proiectându-se în perioada de început a propriei sale biografii, căutând un echilibru între informare și adaptare, păstrând mereu copilul într-un climat relaxant, confortabil sub aspect psihic.

Jean Piaget consideră că asimilarea și adaptabilitatea copilului la procesul de cunoaștere reprezintă două faze complementare: asimilarea și acomodarea. „Asimilarea se referă la transformările prin care trec obiectele din mediul înconjurător sub acțiunea unui organism, iar acomodarea este fenomenul invers, adică modificarea schemelor mintale pentru a corespunde noilor

situații; astfel apărea râvna spre un permanent echilibru”. Acest concept de echilibru este primordial în accepțiunea lui Piaget, acesta definind adaptarea „ca un echilibru între asimilare și acomodare sau, cu alte cuvinte, un echilibru al schimburilor dintre subiect și obiect”¹¹⁴(Piaget, 1965, p. 62).

Liantul dintre asimilare și acomodare la nivelul preșcolarilor stă sub semnul inteligenței văzute ca o formă superioară de adaptare ideală la întreg spectrul emoțional al copilului. Momentul în care unui copil i se oferă spre asimilare termeni și noțiuni din altă limbă decât cea maternă trebuie ales cu mare grijă și responsabilitate și reprezintă o alegere venită din partea familiei, dar și consultând persoane specializate pentru această etapă educațională. Pentru copilul maghiar, comunicarea într-o altă limbă, în cazul de față în limba română, trebuie să pună în valoare abilitățile persuasive ale părintelui sau ale pedagogului într-o manieră confortabilă, din care să nu lipsească o anume tonalitate relaxantă.

Comunicarea interumană este un proces care se pierde în timpuri imemorabile și trebuie percepută ca o formă supremă de înțelegere între diferite categorii de vorbitori și mai trebuie spus că un astfel de fenomen se cuvine să înceapă de la o vârstă fragedă. Comunicarea orală - inițial - și mai târziu, cea scrisă, izvorăște dintr-o necesitate existențială. Exprimarea orală sau scrisă reprezintă expresia unui proces superior de gândire, pe care adultul de astăzi trebuie să o înceapă din primii ani de viață. Gândirea și vorbirea sunt consecințe ale materiei superior organizate - creierul - fiind expresia definitorie a spiritualității umane. Vorbirea omului a apărut și a evoluat în cadrul societății. Acest proces nu este nici spontan, nici întâmplător, el trebuie să înceapă din primii ani de viață ai unui copil și, practic, nu se termină niciodată.

Prin urmare, este foarte important să reflectăm atent asupra modului în care părinții și persoanele adulte vor încerca să găsească cele mai eficiente modalități de transmitere a unui cumul de factori educaționali, care, în final, să ofere o capacitate de integrare și de relaționare la un nivel ridicat. Capacitatea exprimării, fie scrise, fie orale, influențează într-o mare măsură gândirea copilului. Dezvoltarea acestei capacități are un dublu efect: pe de o parte, constituie o componentă esențială a educației și, pe de altă parte, înseamnă o șansă în plus de integrare socială. Cu ajutorul limbajului oral sau scris copilul va putea să-și controleze mai bine emoțiile, trăirile, să gândească pe cont propriu, să dorească să comunice și să se joace cu alți copii, dar și cu persoanele mature din cercul lui existențial. Comunicarea în sine îl „obligă” pe copil să gândească, să analizeze, să compare, să clarifice, să tragă concluzii și, în cele din urmă, să aibă o mai corectă înțelegere a vieții. Atât părintele, cât și educatorul trebuie să facă din comunicarea sa cu preșcolarul o permanentă provocare. În această provocare, copilul nu trebuie să se inhibe, ci, dimpotrivă, să fie curios, să găsească soluții, să pună la rândul său întrebări. Prin urmare, acest gen de comunicare și interrelaționare contribuie, într-o măsură apreciabilă, atât la dezvoltarea vocabularului, cât și la o

¹¹⁴ <https://edict.ro/teoria-dezvoltarii-cognitive-a-lui-jean-piaget/>

creștere a capacității de înțelegere a fenomenelor. La preșcolari cuvântul rostit are un impact covârșitor și, de foarte mic, copilul va înțelege că trebuie să dispună de un vocabular suficient de bogat pentru a putea comunica cu cei din jur. Transmiterea acestui gen de comunicare cu categoriile mici de vârstă trebuie să aibă mereu o latură ludică și niciodată să nu fie o chestiune coercitivă.

Așadar, la această vârstă, copilului i se solicită și i se cultivă spre dezvoltare procesele psihice, senzoriale, procesele cognitive superioare, precum și alte procese complementare, în vederea formării sale ca o ființă umană cu o personalitate complexă, capabilă să facă față tuturor provocărilor vieții. Comunicarea înseamnă un proces primar și esențial de cunoaștere și autocunoaștere, o modalitate de îmbogățire, de selectare, de nuanțare și filtrare a torentului informațional.

Concomitent cu dezvoltarea intensă a percepțiilor și a reprezentării, informațiile acumulate de preșcolari devin tot mai clare, tot mai bogate în conținut și, pe baza lor, se pot dezvolta alte capacități psihice de cunoaștere precum ar fi: gândirea, imaginația, creativitatea. Procesul de comunicare și transmitere în plan relațional cu cei mici se cuvine să fie atent monitorizat, în așa fel să nu ducă la o suprasolicitare a preșcolarului și tot ceea ce i se oferă senzorial, să nu îl obosească ci, dimpotrivă să-l ajute să asimileze, în modul cel mai plăcut cu putință, ludic, provocările la care este supus. Etapa de educație timpurie este una de achiziții rapide, într-o gamă extrem de complexă în plan senzorial. Copilul pipăie, combină, exprimă în mod spontan, acționează și gândește acțiunea, care pentru el îmbracă forme multiple și mereu noi. Copilul trebuie să se afle în centrul tuturor evenimentelor și trebuie obișnuit de la o vârstă fragedă să-și pună întrebări, să investigheze, să dobândească informații care să facă din micul om exploratorul și profesionistul de mâine.

Copiii învață de foarte mici să comunice cu cei din jur, să-și exprime inteligibil impresiile, gândurile, ideile, adică tot ceea ce va constitui un fundament al educației de mai târziu. De aici decurge necesitatea însușirii unei exprimări coerente, inteligibile, aflate sub semnul logicii. În procesul educativ, prin intermediul limbajului, se realizează transmiterea cunoștințelor, lărgirea orizontului cunoașterii, o mai profundă înțelegere a realității.

Limbajul poate fi privit din două puncte de vedere: pe de o parte, ca mijloc de comunicare și pe de altă parte, ca mijloc de cunoaștere.¹¹⁵ Copilul apelează la comunicare, deci la limbaj, în mod curent și, procedând astfel, are posibilitatea de a transmite o gamă impresionantă de gânduri, trăiri, emoții, sentimente, trebuințe de tot felul, un întreg complex de spiritualitate interioară. Carențele mari de vocabular, fie în limba maternă, fie în limba română, îi pot produce copilului o stare de frustrare, de disconfort sufletec, izvorât din neputința transiterii emoțiilor pozitive sau negative, prin cuvinte. Totodată, e important ca preșcolarul să asimileze conștient variantele de vocabular,

115

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Nemzetisegi/letoltheto_szakmai_anyagok/Comunicarea_la_prescolari_gradin_ita_Adelina_Olteanu_Sturza.docx

atât în limba maghiară, cât și limba română. Emițătorul, comunicatorul, educatorul, părintele se cuvine să fie o persoană persuasivă, capabilă să-i motiveze și să-i informeze pe cei mici. Aspectul coercitiv nu are niciun sens pentru această fază de educație. Aici trebuie să acționeze tactul pedagogic, atât al educatorului, cât și al părintelui. Pentru această categorie de vârstă, tact pedagogic înseamnă o infinită răbdare, o capacitate empatică remarcabilă, o subtilă înțelegere și „citire” a psihologiei infantile. Experiența bilingvă a unui astfel de preșcolar reprezintă o rampă de lansare, un fundament esențial pentru evoluția sa ulterioară. Așa stând lucrurile, la intrarea în școală, copilul trebuie să dispună de un anume bagaj lexical și informațional, de o capacitate de gândire logică. Diferențele de înțelegere, de gândire, de comportament între copiii de aceeași vârstă, dar și de un nivel educațional diferit sunt enorme, iar pentru copilul lăsat de izbeliște în perioada preșcolară, integrarea în grup, în societate va fi mult îngreunată și frustrantă. Unui astfel de copil îi vor lipsi pentru totdeauna acei „șapte ani de acasă”, startul sănătos, inițiativ al existenței ulterioare. Adultul de mai târziu va avea mereu un sentiment de neîmplinire.

Preșcolarul de azi, deci adultul de mâine, este familiarizat cu telefonul celular, știe să tasteze la calculator, însă rolul părintelui și al educatorului este să-l monitorizeze și să îl orienteze și spre alt gen de activități, mai ales spre acelea care presupun mișcare în aer liber, contactul cu realitatea nemijlocită. Utilizarea unor tehnologii moderne, care înseamnă sedentarism, nu trebuie dusă la extrem, știut fiind faptul că statul în fața calculatorului poate afecta în timp sănătatea copilului și poate genera o izolare prematură de societate.

Limbajul copilului poate fi perceput ca o oglindă a sufletului, care exprimă modificări comportamentale, trăiri și emoții compatibile cu vârsta. Prin dezvoltarea limbajului se înregistrează progrese semnificative în evoluția psihică a copilului. Astfel, putem constata următoarele:

- intensificarea funcției limbajului la nivelul intelectului;
- apariția unor elemente de planificare pe plan mintal;
- cuvântul capătă o importanță covârșitoare în procesul comunicării.

Prin urmare, vorbirea devine un instrument de bază în formarea și afirmarea unor trăsături moral-volitivă, dincolo de valoarea ei cognitivă. Implicarea într-un astfel de proces, atât a părintelui, cât și a educatorului, trebuie să fie una de durată, permanentă dacă se poate, iar efectele vor fi, cu siguranță benefice, observabile mai târziu. Chiar dacă la o primă impresie comunicarea bilingvă poate părea greoaie, obositoare, cu timpul/treptat, copilul se va exprima cursiv în ambele limbi. De o atenție sporită trebuie să beneficieze copiii cu anumite dizabilități de vorbire, dar și cu deficiențe locomotorii. Copilul cu anumite deficiențe trebuie să se bucure de un tratament aparent privilegiat. Educatorul trebuie să lucreze în așa fel încât cel în cauză să nu trăiască complexe de inferioritate, ba, mai mult, să se simtă apreciat, important și util în relația cu ceilalți.

5.3.2. Cum putem motiva copilul aparținând unei minorități pentru a-și însuși limba română?

O primă modalitate de stimulare ar fi înscrierea lui în grupe de preșcolari unde limba maternă este alta decât limba maghiară. Înscrierea copilului la o grupă care utilizează predominant limba română se petrece în multiple situații. Exceptând situațiile în care părinții îl înscriu pe copilul maghiar într-o grupă de români, există multiple situații în care un astfel de copil poate ajunge oarecum forțat într-un colectiv unde limba de comunicare este româna. În astfel de circumstanțe vorbim despre: copii din familii mixte, copii din familii maghiare, care fiind prea puțini, nu pot constitui singuri o grupă. Diferențele de vocabular ale unor astfel de copii diferă de la caz la caz.

Un copil care provine dintr-o familie mixtă și în care s-au utilizat ambele limbi, are o capacitate de asimilare lexicală mult sporită în comparație cu un alt copil, care până în acel moment (al înscrierii într-o altă grupă) nu a utilizat în exprimare decât limba maghiară. Nivelul asimilării unui bagaj lexical superior este la o cotă superioară sau la un nivel mai modest și în raport cu distribuția etnică. Acolo unde copilul maghiar vine foarte rar în contact cu vorbitori de limba română, procesul de însușire, de asimilare, de înțelegere a unui alt tip de vocabular poate fi unul anevoios. Copilul maghiar va înțelege singur și de la o vârstă foarte fragedă că este important pentru el să își însușească elemente lexicale fundamentale. E important pentru copil să aibă în grupă colegi care provin din familii mixte sau să fie cunoscători, în bună măsură a ambelor limbi și care să-l poată lămuri în anumite situații. Acolo unde ajutorul colegului nu este de ajuns, trebuie să intervină educatorul, care, chiar dacă nu stăpânește limba maghiară, îi poate explica copilului sensul cuvântului dintr-o limbă în alta apelând la dicționar.

Dacă în grupa de preșcolari predomină copiii de etnie română, rolul pedagogului îi revine un rol de cea mai mare responsabilitate. Prezența educatorului trebuie să fie un factor stimulator, motivant pentru preșcolar, și nicidecum un factor stresant. Dincolo de ținuta vestimentară, comportamentală, educatorul trebuie să fie un cumul de virtuți pedagogice. El trebuie să găsească mereu tonalitatea potrivită, să empatizeze cu micul om, să-i câștige încrederea, să-l facă pe copil mereu curios, interesat, dornic de viitoarea întâlnire. Mediul ambiant al grădiniței, al căminului se cuvine să fie unul primitiv, cald, reconfortant. Atmosfera contează enorm la această categorie de vârstă și niciun element stimulator pentru cel mic nu trebuie să lipsească. De acest aspect se ocupă acel pedagog care în relația cu preșcolarii demonstrează pregătire profesională, o totală dăruire, inclusiv în plan afectiv.

Vizitarea unor localități, a unor orașe, organizarea unor tabere de preșcolari, contactul intermediat de părinți cu anumite familii de români, pot avea ca efect un dublu câștig: pe de o parte, o lărgire a spațiului geografic văzut în plan cultural, educațional, gastronomic, cu tradițiile și obiceiurile lui și, pe de altă parte, posibilitatea copilului de a se evalua pe sine însuși. Pus într-o

astfel de ipostază, preșcolarul maghiar va înțelege singur cât de importantă a fost comunicarea în limba română și își va ascunde cu greu un sentiment de mândrie atunci când înțelege ce vorbesc cei din jurul său. Va căpăta, în plus, un sentiment de încredere și va dori să își lărgască și mai mult orizontul lexical și cel al cunoașterii, în viitor.

5.3.3. Similitudini și diferențe între sistemele fonematice ale limbilor maghiară și română

5.3.3.1. Accentul

Accentul este elementul definitoriu în modul de pronunțare specific unui dialect, unui grai sau unei limbi. Accentul mai poate fi definit ca o inflexiune particulară a vocii, care exprimă o stare afectivă, o intonație afectivă (Dexi, ed.|Arc, 2007, pag.9).

Accentul are un rol important în însușirea unei limbi străine, fiindcă de el depinde, în mare măsură, pronunțarea corectă.

Confruntând pronunția în limbile română și maghiară se observă că în română vorbim despre un accent mobil, în timp ce în limba maghiară accentul este fix și cade mereu pe prima silabă.

Referitor la intensitate, în limba română pronunția unor cuvinte ne oferă o intonație moderată, mai slabă, în comparație cu ceea ce găsim în limba maghiară.

Este foarte important ca preșcolarul maghiar ajuns într-o grupă de la secția română să fie monitorizat cu atenție de către educator, care trebuie să intervină ori de câte ori este nevoie pentru ca, încă de la primele activități, copilul maghiar să-și însușească corect accentul și pronunția în limba română. Necorectat, acesta poate avea tendința de a pronunța în limba română la fel ca în limba maghiară. De exemplu, cuvinte precum: *cópil*, *ávem*, *sóție*, *frúmos* accentuate pe prima silabă, provoacă ilaritate pentru nativii români.

Anumite greșeli de pronunție pot persista, însă educatorul are căderea de a-l corecta și de a-i oferi pronunția corectă. Este cazul unor cuvinte precum: *védem*, *şédem*, *Mária*, *búnica*, *búnicul*, care pronunțate astfel, produc sonorități hazlii, dar incorecte.

5.3.3.2. Sistemul fonetic

Sistemul fonetic al limbii române ridică dificultăți pentru cineva care pronunță sau scrie ceva în limba maghiară. În cazul vocalelor, foneme precum *ă*, *î*, constituie o dificultate majoră pentru vorbitorii maghiari, chiar și pentru cei maturi care, altminteri, stăpânesc într-un grad înalt limba română. Educatorul trebuie să urmărească atent pronunția unor cuvinte de către copiii maghiari și să-i corecteze imediat. Altfel, se poate întâmpla să aibă probleme de pronunție mult timp. Aceasta pentru că, preșcolarii maghiari sunt mereu tentați să imprime cuvintelor românești o anume tonalitate, dar și alte alternanțe fonetice. De exemplu, substantive precum *pălărie*, *cântec*, *pâne*, *băiat*, ajung să fie pronunțate în variante ca: *pölörie*, *cüntec*, *püine*, *böiat*.

Monitorizarea și corectarea permanentă a pronunțării trebuie să ducă în final la o însușire corectă a limbii române și a oricărei limbi, cu precizarea că la acest proces de asimilare trebuie să concure și alți factori educaționali precum materiale audio-vizuale existente în metodologia preșcolară și care sunt la îndemâna educatorului. O atenție specială trebuie acordată grupurilor de litere specifice limbii române. Astfel de grupuri de litere pot constitui pentru preșcolarii maghiari o dificultate și, în egală măsură, o provocare. Într-o primă etapă aceste grupuri sunt percepute și asimilate doar fonetic și doar ceva mai târziu le vor putea reprezenta și grafic.

Grupurile *che, chi, ghe, ghi* presupun o atenție sporită și educatorul trebuie să-i propună copilului cât mai multe cuvinte în care ele apar. De exemplu, pentru grupurile *che,chi*: ochelari, cheie, chenar, respectiv chip, vechi, urechi. Pentru grupurile *ghe, ghi*: ghem, ghetete, gheață, respectiv ghiocel, ghindă, ghiveci.

Lista completă a grupurilor de litere specifice limbii române se prezintă astfel:

- ce (*cse*): ceas, ceapă, ceară;
- ci (*csi*): cizmă, cireșe, raci;
- ge (*dzse*): gem, ger, George;
- gi (*dzsi*): girafă, fragi, Gina;
- che (*ke*): chel, chelner, pereche;
- chi (*ki*): chitară, chitanță, chiflă;
- ghe (*ge*): ghebos, ghepard, ghețar;
- ghi (*gi*): ghicitoare, ghimbir, ghiozdan.

Cât privește particularitățile morfologice, preșcolarul maghiar trebuie familiarizat de la început cu acele diferențieri evidente între limba română și limba maghiară. O particularitate semnificativă ține de existența celor trei genuri (masculin, feminin, neutru) în limba română. Substantivul se acordă în gen, număr și caz atunci când este însoțit de un adjectiv sau de un alt cuvânt cu valoare adjectivală. Educatorul îi va spune preșcolarului maghiar că „*Un băiat este harnic*”, dar că „*O fetiță este harnică*”, „*Un pom este roditor*”, dar că „*O câmpie este roditoare*”. Educatorul îi poate oferi copilului aceleași exemple la plural.

Se poate exemplifica singularul și pluralul unor substantive și, totodată, se poate ilustra și noțiunea de acord în gen, număr și caz atunci când substantivul este însoțit de un adjectiv.

Modul expozitiv-practic, componenta ludică reprezintă modalități la îndemâna educatorului și oferă șansa unei asimilări facile a unor comunicări din partea preșcolarului maghiar. Se prefigurează un spațiu închis, un cerc, în care există un scaun. Educatorul întreabă: *Câte scaune sunt în cerc?*. Se vor adăuga apoi două - trei sau mai multe scaune pe care se vor așeza mai întâi băieții și imediat locul lor va fi luat de fete. Educatorul poate formula întrebări de tipul: *Câte scaune*

sunt acum în cerc?. Aceleași întrebări vor fi adresate și în secvența în care fetele iau locul băieților dar pot exista și variante în care grupul este mixt.

Evident, întrebările adresate preșcolarilor pot fi multiple și în măsura în care copiii răspund ne putem face o idee asupra nivelului de însușire a unor termeni de vocabular, dar și a unor noțiuni referitoare la genul și numărul substantivelor. Totodată, faptul că preșcolarul este pus în situația de a număra, oferă un bun prilej de recapitulare a numeralului cardinal.

O dificultate în plus pentru copilul maghiar o poate constitui genul neutru din limba română, unde forma de singular este masculină, dar pluralul este feminin: „*un creion-două creioane*”, „*un tablou-două tablouri*”, „*un caiet-două caiete*”.

Dificultăți pot provoca și formele de plural ale unor substantive, dar și situațiile când substantivul în cauză trebuie articulat la singular și plural, de exemplu: *om-oameni*, articulat *omul-oamenii*, *elevă-eleve*, forma articulată *eleva-elevele*, *tablou-tablouri*, articulat *tabloul-tablourile*.

Mai târziu, preșcolarul maghiar va învăța și va ști să folosească și articolul nehotărât precum și diversele forme flexionare apărute în cursul comunicării.

Învățarea timpurilor și a modurilor verbale reprezintă o parte importantă a procesului de dobândire a competențelor lingvistice într-o limbă nouă, dar poate crea dificultăți semnificative din cauza diferențelor gramaticale dintre limba maternă și limba țintă. În limba română, există patru moduri verbale principale (indicativ, conjunctiv, condițional-optativ și imperativ) și timpurile, trecut, prezent și viitor, fiecare cu forme regulate și neregulate, cu mențiunea că indicativul trecut conține patru forme menite să ofere mai multă precizie cu privire la momentul acțiunii. Evident, însușirea în totalitate a acestor forme temporale, a modurilor verbale reprezintă chiar și pentru nativii români o dificultate majoră, având în vedere vârsta fragedă, și dificultatea e cu atât mai pronunțată pentru copiii maghiari.

Pentru preșcolar, fie el român sau maghiar, când vorbim de timpuri, totul se rezumă la *ieri*, *azi*, *mâine* și doar ulterior, după ce vor fi parcurse clasele primare și gimnaziale, percepția lor va câștiga precizie și o asimilare logică. Pentru preșcolarul maghiar aflat într-o grupă de predare în limba română inițierea și mai apoi utilizarea logică și corectă a unor verbe la timpul trecut, prezent, viitor trebuie concepută și aplicată sub forma unor dialoguri unde componenta ludică trebuie să prevaleze. Totul trebuie plasat sub semnul jocului și nimic nu trebuie impus, forțat, nimic aflat sub semnul coerciției. Este esențial să se creeze un mediu de învățare deschis și plăcut, unde copiii să se simtă confortabil, să exerseze tipuri de comunicare în limba română, să pună întrebări atunci când întâmpină dificultăți.

Exercițiile practice, jocurile de rol și conversațiile sunt metode eficiente de a ajuta copiii să-și îmbunătățească abilitățile verbale și să dobândească încredere în utilizarea limbii române. Referitor la topica substantivului și a adjectivului, a verbelor în procesul comunicării trebuie spus că

atât în limba română cât și în limba maghiară poziționarea acestora se bucură de o libertate totală. De exemplu: *Copilul doarme.* sau *Doarme copilul.*, comunică în esență o stare de fapt, unde poziționarea subiectului în raport cu predicatul nu schimbă esența comunicării. Educatorul va trebui să apeleze mereu la un tip de dialog în care copilul maghiar să poată comunica ce a făcut *ieri*, ce face *astăzi* și ce dorește să facă *mâine*. Trebuie găsite acele tipuri de comunicare, acele fraze și expresii pe care, inevitabil, copilul le utilizează aproape în fiecare zi.

De asemenea, implicarea părinților în acest proces este extrem de benefică, deoarece aceștia pot sprijini și ajuta la însușirea limbii române și acasă, comunicând și dialogând în limba română, desigur, în măsura în care aceștia stăpânesc mulțumitor limba țintă și, astfel, ei îi pot corecta pe cei mici atunci când observă anumite erori. Părinții pot încuraja comunicarea în această limbă.

Pe măsură ce copiii maghiari își îmbunătățesc abilitățile de comunicare în limba română, ei vor putea să exploreze mai bine cultura și tradițiile acestei limbi, ceea ce va contribui la dezvoltarea lor ulterioară ca indivizi cu viziune culturală mai largă și, în plus, să poată comunica cursiv în limba oficială.

Comunicarea sonoră trebuie susținută printr-o multitudine de materiale didactice, unde partea imagistică prevalează. Percepția este completă dacă asociem latura vizuală cu o componentă fonetică, adecvată imaginii respective. Nu trebuie neglijată nici componenta tactilă care este o garanție în plus a memorizării, a percepției unor imagini și noțiuni. Mai mult, o combinație armonioasă a vizualului, a foneticului și a tactilului poate garanta o percepție completă a unor noțiuni și situații noi.

Creativitatea educatorului este determinantă în astfel de activități și, de la caz la caz, el va ști care este materialul didactic adecvat, la ce trebuie să renunțe și unde se impun procedee și metodologii noi.

5.3.4. Considerații generale

5.3.4.1. Situațiile în care un preșcolar maghiar frecventează o secție cu limba de predare română

Sunt multiple situațiile în care un preșcolar maghiar ajunge să frecventeze o secție cu limba de predare română.

- Copilul provine din familii mixte, unde tatăl sau mama copilului este de origine română. Într-un astfel de caz, copilul se înscrie la secția română având un oarecare nivel lexical care îi va permite o receptare mai facilă a limbii oficiale a României. Sunt și situații în care, deși familia este mixtă, cunoștințele copilului în limba română sunt minime sau chiar nule.

- Copilul provine dintr-o familie în care ambii părinți sunt maghiari, însă, de comun acord au decis să-l înscrie la secția română, în ideea de a avea un start lansat/reușit în procesul educațional și,

în perspectivă, copilul va putea să se integreze mult mai ușor în societatea românească. De regulă, astfel de situații se întâmplă în familiile care au un standard educațional superior, au avut ocazia, călătorind, de a veni în contact cu alte culturi și consideră, pe bună dreptate, că însușirea corectă a limbii oficiale este absolut benefică pentru toate grupările etnice din cuprinsul unei țări.

- În localitate sunt familii maghiare prea puține sau nu sunt deloc, iar frecventarea cursurilor la o secție în limba maternă este aproape imposibilă (distanța dintre domiciliu și unitatea educațională este foarte mare).

- Copilul provine de la centre de plasament unde nu există posibilitatea de a frecventa grădinița la secția maghiară.

5.3.5. Modalități de însușire și dezvoltare a vocabularului fundamental la preșcolarul maghiar

În demersul însușirii limbii române de către preșcolarii maghiari cadrul didactic trebuie să facă o estimare, fie ea și sumară, a nivelului de stăpânire a limbii materne a preșcolarilor înscriși la grădiniță. Practica pedagogică demonstrează că însușirea unei alte limbi, diferită de cea maternă, se realizează și mai repede și mai eficient atunci când preșcolarul stăpânește limba maternă la un nivel adecvat vârstei, cel puțin la nivelul A2.

Un copil trebuie perceput ca o carte deschisă, iar atât părinții, cât și educatorul au datoria să o lectureze cu atenție și să intervină cu tact și multă înțelegere când situația o cere. Din nefericire, există multe situații când copilul este neglijat și la astfel de situații se ajunge atunci când vorbim de un climat familial deficitar.

Potrivit lui Jean-Jacques Rousseau ne naștem egali de la natură, dar urmăm trasee diferite, avem profesii diferite, percepem existența diferit în raport de educația noastră, dar și în raport cu resursele materiale din prima parte a vieții.

Dacă copilul este neglijat, „lăsat în bătaia vântului”, el riscă să rămână cu serioase sechele de înțelegere, să rămână o *tabula rasa*, aproape imposibil de finisat și completat ulterior. Dacă în primii ani de viață nu-i acordăm copilului o educație responsabilă și sănătoasă, riscăm ca maturul de mai târziu să aibă serioase lacune de percepție și înțelegere a realității.

Formarea personalității unui copil presupune anumite etape și module educaționale care se cuvin făcute cu atenție, cu grijă, cu multă răbdare și profesionalism la vârsta adecvată puterii sale de înțelegere. Este total neproductiv să lăsăm educația la voia hazardului și să credem că, „*lasă, o să învețe copilul singur, mai târziu*”.

Rolul pedagogului este de a găsi cele mai bune modalități de îmbogățire și de însușire a unor termeni aparținând vocabularului fundamental. Cadrului didactic îi revine sarcina de a concepe o serie de unități lexicale subsumate unei teme, având o totală libertate de a selecta aria tematică conformă curriculumului pentru educația timpurie. Întreg demersul educațional poate fi catalogat

drept un succes, în măsura în care în final observăm atingerea unor competențe cognitive și a unor interferențe sociale, etnice benefice. Putem vorbi de formarea unor deprinderi lexicale, iar termenii utilizați să poată fi grupați în așa-numitul vocabular activ, secondat de vocabularul pasiv. Educatorul trebuie să realizeze un echilibru între cele două categorii de vocabular.

Prin urmare, depinde de priceperea cadrului didactic și de suficiența exersare ca vocabularul pasiv să nu rămână un simplu balast lexical. Periodic, el trebuie să propună noi forme de comunicare prin care cuvintele din vocabularul activ să se intersecteze cu termenii vocabularului pasiv. Procedând astfel, vocabularul asimilat de preșcolar devine unul eficient, inteligibil, fiind în conformitate cu vârsta și cu trebuințele lui adecvate comunicării individuale sau în grup.

Demersul de transmitere a unor termeni la un preșcolar își probează eficiența în cadrul unor exerciții recapitulative. De exemplu, îi propunem copilului să denumească anumite obiecte, fructe, alimente, oferindu-i anumite materiale vizuale în care apar acestea. Putem să-i cerem să coloreze adecvat anumite obiecte, lucruri, articole de vestimentație, mijloace de transport pe baza unor cartonaje în alb negru. Exercițiul este aparent unul ludic, însă el pune în valoare capacitatea copilului de a memora corect aspectul vizual al unui lucru, obiect, etc.

Înșușirea temeinică și de durată a unui cuvânt însumează un cumul de factori care țin de pronunție, accentuare, vizualizare (dacă este cazul) și, prin anumite exerciții, acești termeni vor intra în vocabularul activ al preșcolarului.

Diversele strategii de evaluare a asimilării și dezvoltării vocabularului fundamental reprezintă o constantă în activitatea educatorului și, de la caz la caz, ele trebuie mereu regândite și completate pe întreg ciclul de activitate.

Consolidarea cuvintelor la cei care nu sunt vorbitori nativi ai unei limbi poate fi o provocare, dar există câteva tehnici eficiente care pot ajuta la îmbunătățirea acestei abilități. Să ne oprim la câteva strategii utile care pot duce la consolidarea și însușirea cuvintelor la nonnativi. Trebuie să apelăm la acele strategii potrivite preșcolarului maghiar care frecventează grupă cu predare în limba română.

1. Învățarea prin asociere

O tehnică eficientă în consolidarea cuvintelor este asocierea acestora cu imagini, gesturi sau expresii fizionomice. Atunci când se învață un cuvânt nou, trebuie asociat cu o imagine care să-l reprezinte sau cu un gest care să-l ilustreze. De exemplu, dacă se învață cuvântul *fericit* se poate ilustra afișând expresia unei persoane zâmbitoare, sau apelând la un gest care să sugereze bucurie. Aceste asocieri vizuale sau senzoriale pot ajuta în reactualizarea unor cuvinte utilizate anterior.

2. Conversația și practica orală

Nimic nu este mai eficient pentru consolidarea cuvintelor decât folosirea lor în conversații și în comunicarea orală. Nonnativii trebuie antrenați oricând și cu orice prilej să comunice cu

vorbitorii nativi, fără teama că vor fi ironizați sau apostrofați. Astfel, copilul maghiar trebuie să fie obișnuit de a se exprima deschis, fără teama de a fi certat în cazul unor greșeli. Printr-o astfel de practică va câștiga încredere și își va îmbogăți vocabularul și fluența exprimării.

3. Repetarea și revizuirea

Repetarea și revizuirea sunt esențiale în consolidarea cuvintelor. Educatorul trebuie să profite de orice oportunitate care presupune repetarea unor cuvinte și utilizarea lor în comunicare.

Astfel, copilul nonnativ poate să-și însușească liste întregi de cuvinte care pot fi grupate în diferite arii tematice precum: animale domestice și sălbatice, plante, flori, culori, zilele săptămânii, lunile anului, anotimpurile, mijloacele de transport, obiecte de mobilier, etc. Consolidarea cuvintelor la nonnativi necesită răbdare, dedicare și practică constantă.

5.3.6. Selectarea lexicului

Pentru a reuși asimilarea și mai apoi stăpânirea unui minim lexical românesc de către preșcolarul maghiar, pedagogul trebuie să apeleze la multiple strategii de comunicare, utilizând termeni din vocabularul fundamental care să-l ajute pe copil să priceapă termeni și noțiuni cotidiene, dar nu receptate izolat, ci în anumite contexte comunicative unde să apară numele unor obiecte, numele unor plante, păsări, animale, flori etc. Experiența didactică demonstrează că o astfel de strategie s-a dovedit a fi de mare eficiență în procesul învățării unei limbi. De asemenea, pedagogul va apela la o multitudine de materiale didactice imperios necesare la un preșcolar care nu are limba română ca limba maternă. Vorbim aici de tot felul de planșe tematice, cartonașe, proiectoare, sisteme acustice, laptop, imprimantă, etc.

Asimilarea unui nou lexic de către preșcolarul maghiar însumează un cumul de senzori, de factori acustici, imagistici și, de la caz la caz, apelăm și la factori tactili și olfactivi. Dacă este să stabilim o ierarhie în receptarea unui cuvânt factorul acustic este primordial. Pentru aceasta educatorul trebuie să se convingă că percepția acustică este în regulă, adică copilul nu are deficiențe auditive, însă este obligația pedagogului să stăpânească o dicție fără cusur.

Când vorbim despre vocabular fundamental la preșcolarul maghiar avem în vedere acele unități lexicale întâlnite cu mare frecvență în spațiul cotidian, intern și extern. E vorba de definirea unor obiecte din imediata lui apropiere: sala de grupă, bucatărie, obiecte de vestimentație, denumirea unor alimente, fructe, legume, numirea unor animale atât din fauna domestică, cât și din fauna sălbatică. Alte unități lexicale pot viza zilele săptămânii, lunile, anotimpurile, culorile, diferite activități, ocupații. Prin urmare, cadrul didactic trebuie să aibă în vedere acele conținuturi lexicale în care să apară termeni cu o mare frecvență în limbajul cotidian.

Un rol esențial în memorarea unor noi termeni îl joacă prezența cartonașelor, preferabil cele colorate. Pe baza lor educatorul poate observa în ce măsură preșcolarul a asimilat corect sensul

cuvintelor. De exemplu: 5 cartonașe care definesc alimente, 5 cartonașe care denumesc flori, și, în general, în raport de tematică urmărită, să ofere anumite liste tematice.

Pe baza imaginii să definească cuvântul și acest fapt reprezintă o interesantă strategie de a vedea în ce măsură copilul a însușit corect numele unui obiect, al unei ființe, al unui lucru.

Utilizarea onomatopeelor poate fi și ea o modalitate și interesantă, și atractivă pentru preșcolari. Copilul aude o anume onomatopee și el trebuie să recunoască pasărea, animalul, proveniența, în general, a emisiei sonore.

Onomatopeele sunt cuvinte care imită sunetele sau zgomotele asociate cu obiecte, animale sau acțiuni. Ele pot fi o metodă distractivă și eficientă de a-i ajuta pe preșcolari să-și dezvolte vocabularul și să înțeleagă relația dintre cuvintele și sunetele pe care le reprezintă. Iată câteva metode de a integra onomatopeele în vocabularul unui preșcolar:

1. Citirea de cărți și povești

În cazul preșcolarului citirea este asigurată de către educator care se va îngriji să găsească acele texte care conțin această parte de vorbire. Pe parcursul lecturii educatorul potențează prin intonație prezența unor onomatopee, cerându-le copiilor să le pronunțe la rândul lor.

2. Jocurile de rol

Educatorul va organiza jocuri de rol în care copiii vor imita sunetele unor zgomote din natură, manifestațiile sonore ale unor păsări și animale. De exemplu, putem juca „Zoo” cerându-le copiilor să imite sunetele unor animale și păsări. Astfel, aceștia vor reproduce sunetele scoase de anumite animale domestice sau sălbatice precum : câinele, calul, pisica, vaca, măgarul, găina, cocoșul, rața, gâsca - din sfera domestică sau din sfera sălbatică, vor fi solicitați să reproducă cum face lupul, ursul, cucul, pupăza, șarpele etc. .

3. Activitățile de artă și desen

Copiilor li se cere să deseneze obiecte, păsări sau animale și să reproducă oral sunetele specifice ale acestora. De exemplu, desenând un câine, putem cere reproducerea sonoră a onomatopeei „ham-ham”. La fel se va putea proceda și în cazul celorlalte desene.

4. Excursii și observarea mediului înconjurător

Deplasarea pe jos în natură sau în alte locuri interesante are un caracter benefic în plan fizic și oferă un bun prilej pentru ca cei mici să intre în contact cu frumusețile firii.

Ei ar putea să asculte și, în măsura posibilităților lor, să imite sunetele pe care le aud. De exemplu, mergând în parc, pot să asculte sunetele păsărilor și apoi să încerce reproducere acestora. Vizitând o fermă, au ocazia să vadă, să audă și apoi să imite animale domestice precum: taurine, ovine, cabaline, caprine. Reproducerea unor astfel de sonorități poate fi un prilej de amuzament, având în vedere faptul că în anumite cazuri, copilul poate avea dificultăți în a pronunța corect onomatopeele. Câștigul este dublu: cel mic se distrează și în același timp învață ceva nou.

Utilizarea onomatopeelor în vocabularul preșcolărilor contribuie la dezvoltarea și îmbogățirea limbajului lor, le oferă abilități de comunicare și de o mai largă înțelegere asupra lumii înconjurătoare.

În paralel cu asimilarea unor noi termeni din vocabularul fundamental, pedagogul trebuie să utilizeze acele strategii care pun în valoare calitatea unității lexicale. Se are în vedere valoarea derivațională a unor termeni. De exemplu, de la „dulce” se poate ajunge lesne la o familie de cuvinte, precum: „*dulceață, dulciuri, a îndulci, dulceag* etc. Percepția poate fi deplină în măsura în care exemplificăm gradul de dulce, punându-i pe copii să guste diferite produse care conțin o anumită doză de glucide. Copilul va observa singur că un anumit aliment, un produs alimentar, un anumit fruct poate fi „dulce”, „foarte dulce”, „dulceagă” etc.

Percepția olfactivă este și ea benefică pentru preșcolar pentru că îl familiarizează cu diverse mirosuri și, în unele situații, îl poate feri de unele accidente sau chiar de pericole. E o percepție mai amplă asupra mediului înconjurător și o garanție care îl ajută să aibă o deplină înțelegere a termenilor. De la o vârstă fragedă copilul va învăța că anumite lucruri, obiecte, alimente sunt sănătoase sau, dimpotrivă, nesănătoase, plăcute sau neplăcute, atrăgătoare sau respingătoare, benefice sau toxice, etc.

Capacitatea combinatorie îl poate ajuta pe copil să stăpânească mult mai precis conținutul semantic al unui termen. Asocierea unui adjectiv cu un substantiv îl ajută pe copil să individualizeze mult mai precis un anumit cuvânt: un copil poate fi: *mic-mare, frumos-urât, isteț-naiv, pasiv-activ* și astfel se ajunge la antonimie, care face diferența dintre lucruri, personaje și situații diametral opuse.

Transmiterea unor unități lexicale trebuie făcute cu moderație, între 4-6 cuvinte o dată, știut fiind că performanța nu o dă neapărat o cantitate mare de cunoștințe, ci calitatea asimilării lor. Un număr mai mare ar putea să-l obosească pe copil, iar performanța se poate transforma ușor într-un eșec, ceea ce este indezirabil. Pedagogul poate scădea sau, dimpotrivă, adăuga noi unități lexicale, în raport cu nivelul de dezvoltare al grupei.

5.3.7. Comunicăm eficient – formule de politețe și de adresare –

La grădiniță, educația și însușirea bunelor maniere sunt aspecte esențiale în dezvoltarea copiilor. Învățarea și practicarea unor formule de politețe îi ajută pe copii să-și dezvolte abilități de comunicare, să înțeleagă importanța respectului față de ceilalți și, totodată, să comunice eficient în diferite situații, să socializeze civilizată, mai ales, cu persoanele mai în vârstă. Iată câteva exemple de formule de politețe pe care copiii le pot învăța și utiliza în grădiniță:

1. „Bună dimineața!” sau „Bună ziua!” - Aceasta este o formulă de salut adecvată pe care copiii o pot folosi pentru a saluta educatoarea, dar și pe ceilalți colegi sau pe alte persoane care intră

în clasă. Este important să învețe să privească în ochi persoana pe care o salută și să spună cu voce clară și plăcută „Bună dimineța!” sau „Bună ziua!”.

2. „Te rog!” și „Mulțumesc!” - Acestea sunt două formule fundamentale de politețe.

Copiii pot învăța să le folosească când cer ceva sau primesc ceva de la altcineva. De exemplu, atunci când doresc să împrumut o jucărie sau să primesc ajutor, trebuie să spună „Te rog!”, „Vrei să mă ajuți?”

După ce primesc ceea ce îmi doresc, este recomandat să fie obișnuiți să spună „Mulțumesc!” pentru a-și arăta recunoștință față de persoana respectivă.

3. „Cu plăcere!” - Aceasta este o formulă pe care copiii o pot folosi atunci când li se mulțumește pentru ceva sau când sunt complimentați. Este important să învețe să răspundă „Cu plăcere!”, arătând astfel că au făcut un anumit serviciu cu toată inima.

4. „Scuzați-mă!” sau „Pardon!” - Acestea sunt formule de politețe pe care copiii le pot folosi atunci când trec prin fața cuiva și cer permisiunea deplasării lor într-un spațiu restrâns.

Trebuie obișnuiți să își ceară scuze pentru orice greșală sau pentru orice comportament inadecvat. Este important să învețe să fie atenți și respectuoși față de ceilalți și să evite situațiile supărătoare, păstrând permanent un comportament și un limbaj civilizat.

5. „La revedere!” - Aceasta este o formulă de despărțire pe care copiii o pot utiliza atunci când pleacă de la grădiniță sau se despart de educatoare, de colegi. Este important să învețe să spună „La revedere!” cu voce clară și să facă un gest de salut, cum ar fi o strângere de mână sau o înclinare a capului.

6. „Salut!” - Este un termen folosit atât la interacțiunea cu un cunoscut, cu un coleg, dar se poate folosi și la despărțirea de aceștia. De regulă, un astfel de „Salut!” se cuvine utilizat în relația cu persoane de aceeași vârstă, sau apropiate ca vârstă.

Este esențial ca educatoarea să încurajeze și să monitorizeze utilizarea unor astfel de formule de politețe în clasă. Prin repetiție și recompensarea comportamentului adecvat, copiii vor învăța treptat să le utilizeze în mod natural, în orice moment al zilei și în orice situație.

Formula de adresare

Formula de adresare la grădiniță este un aspect important al comunicării între copii și adulți într-un mediu educațional. Aceasta este o modalitate de a stabili o relație respectuoasă și prietenoasă între copii, educatori, părinți, la care se adaugă și personalul auxiliar.

În general, formula de adresare la grădiniță implică utilizarea unui limbaj adecvat, politicos și prietenos. Este important ca educatorii să se adreseze copiilor pe un ton plăcut și să folosească apelative și termeni pe înțelesul lor.

De asemenea, educatorii pot să se adreseze copiilor pe numele lor mic, utilizând de preferință, aceeași chemare pe care o aud și acasă de la părinții lor. Pentru a stabili o relație de

respect și autoritate, copiii pot utiliza formulări de tipul: „doamnă educatoare” sau „domnule educator”.

Pot fi întâlnite și cazuri când se poate renunța la formula consacrată, în condițiile în care educatoarea sau educatorul acceptă să fie tutuit de către copii. Evident, procedând astfel, nu înseamnă că respectul copiilor față de acel cadru didactic este diminuat sau, pur și simplu, anulat. Este preferabil, totuși, să existe o formulă clasică de adresare, iar apelarea la alte formulări trebuie să rămâne la nivel de excepție și nu de regulă.

În ceea ce privește relația cu părinții se impune o permanentă comunicare cu educatorul. Acesta, desigur, se poate adresa părinților utilizând formulări de tipul „domnule X/doamnă Y în prezența copilului, care va deprinde astfel, de mic, că în societate există anumite raporturi sociale și atunci când interacționăm cu cineva trebuie să păstrăm o atitudine de protocol și de respect.

Evident, există și situații când într-o adresare către un părinte se poate renunța la protocol, aceasta în condițiile în care educatorul și părintele sunt de vârste apropiate și, mai mult, există chiar o relație de prietenie între ei.

Așadar, modul de adresare la grădiniță, dar și în afara ei, implică un respect reciproc și impune utilizarea unui limbaj adecvat, la toate nivelurile, educator, copii, părinți. O astfel de abordare contribuie la crearea unei atmosfere pozitive și conferă mediului educațional un sentiment de încredere, de siguranță, de respect.

5.3.8. Utilizarea prepozițiilor și adverbilor în comunicarea preșcolară

Prepoziția

Învățarea prepozițiilor și a locuțiunilor prepoziționale nu trebuie impusă ca un scop în sine, însă copilul trebuie să fie familiarizat cu această categorie morfologică pe care la început o asimilează oarecum mecanic, și doar mai târziu o va înțelege sub aspect semantic și al topicii în propoziție sau frază.

În plus, învățarea prepozițiilor care arată o poziționare sau o orientare spațială poate juca un rol important în dezvoltarea cognitivă a copilului.

Referindu-ne la această categorie a prepozițiilor spațiale, să reținem că utilizarea lor corectă îl va ajuta pe copil să înțeleagă mult mai precis raportul dintre obiecte, persoane și poziționarea acestora în anumite locuri și spații, iar, comunicarea câștigă în logică și precizie.

Prepoziții și locuțiuni prepoziționale precum: „în”, „pe”, „sub”, „lângă”, „în față”, „în spate”, „sus”, „jos” etc. exprimă cu precizie relația dintre anumite obiecte, persoane, sau precizează poziționarea în spațiu.

Adverbul

Utilizarea adverbilor și a locuțiunilor adverbiale rămâne un demers obligatoriu în procesul comunicării. Copilul învață să recunoască și să denumească direcțiile principale ale deplasării și ale poziționării cum ar fi: *stânga, dreapta, înainte, înapoi*, momentul acțiunii *azi, mâine, niciodată*, modul acțiunii *bine, rău, greu, ușor*.

De asemenea, însușirea adverbilor interogative *unde? încotro?, când?, până când?* etc., a adverbilor predicative precum *desigur, firește, probabil, poate* etc. va asigura un plus de claritate în procesul comunicării. Înțelegerea direcțiilor îl ajută să se orienteze pe un traseu și să se descurce mult mai bine în diferite medii, de la curtea grădiniței până la o excursie în aer liber sau într-o altă localitate.

Aceste categorii morfologice, prepoziția și adverbul, pot constitui suportul unor jocuri interactive, a unor puzzle-uri în care accentul să cadă pe activități de orientare și de ghidare în timp și în spațiu.

Spre exemplu, propunem un joc care stimulează orientarea în timp și în spațiu, memoria, aproximarea unor distanțe, însușirea unor adverbe și locuțiuni adverbiale de loc. Pentru acest joc este nevoie de un anumit obiect: o carte, o minge, o păpușă, o mașinuță, etc.. Mai avem nevoie de un cronometru, necesar educatorului (arbitrului), de un pix și de o foaie de hârtie, pe care se va nota timpul consumat pentru găsirea obiectului ascuns. |Obiectul îi este arătat copilului și apoi ascuns de către un coleg.

Obiectul ascuns urmează să fie căutat de către un copil legat la ochi cu o eșarfă. După ce jucătorul a fost legat la ochi, obiectul va fi plasat într-un anumit loc, la o distanță de circa 3-4 m de la locul de pornire.

În momentul în care educatorul strigă „Start!” și pornește cronometrul, copilul pleacă imediat în căutarea obiectului. Dacă copilul are dificultăți în căutarea obiectului, arbitrul îl poate dirija apelând la precizări de tipul: *rece, foarte rece* - când se depărtează mult sau foarte mult de obiect, sau strigă: *cald* - când obiectul este aproape și *foarte cald* - când obiectul urmează a fi atins. De asemenea, în orientarea copilului se mai pot face și alte precizări de tipul: *mai în față, la stânga, la dreapta, înapoi, în spate*. Aceste precizări au rolul de a-l îndruma pe copil să descopere, într-un timp rezonabil, obiectul ascuns. Atunci când obiectul a fost găsit, arbitrul oprește cronometrul și notează timpul. Jocul se repetă și cu alți copii din grupă, câștigând, în final, copilul care a descoperit obiectul în timpul cel mai scurt.

Concluzionând, învățarea unor prepoziții și a unor categorii adverbiale este esențială atât pentru îmbogățirea vocabularului, dar mai ales pentru dezvoltarea gândirii logice a copiilor și a unei mai bune orientări în timp și în spațiu.

5.3.9. Jocul didactic în dezvoltarea vorbirii la preșcolari

Jocul este principala formă de activitate în viața copilului. Pentru un copil sănătos, nimic nu este mai impropriu decât starea de apatie și nemișcare. Jocul este la fel de necesar dezvoltării multilaterale a copilului precum lumina soarelui. Pentru el, jocul este o distracție, este învățatură, este muncă, un mijloc prin care se educă, un mijloc eficient de cunoaștere a lumii înconjurătoare și de educare a limbajului.

Educatorul poate crea numeroase ocazii pentru a realiza jocuri de aplicare a celor învățate într-un mod interesant și amuzant pentru cei mici. Crearea unei rezerve de jocuri și folosirea lor drept recompensă poate fi un stimulent puternic pentru ca preșcolarii maghiari să-și execute sarcinile în grupă rapid și eficient.

Cadrul didactic trebuie să arate entuziasm la fiecare activitate sau joc, oricât de simple ar părea. Poate fi eficient, de exemplu, dacă educatorul se așază pe podea și se joacă el însuși la început, nefăcând vreo încercare să atragă pe cel mic, ci doar arătând mult interes și entuziasm pentru activitatea respectivă.

Jocul didactic este:

- modalitatea armonioasă prin care se îmbină elementul instructiv și educativ cu elementul distractiv;
- tipul de joc prin care cadrul didactic consolidează, precizează și verifică cunoștințele predate, însușite și prin care îmbogățește sfera de cunoștințe a copilului.

Conținutul, sarcina didactică, regulile și acțiunile de joc conferă jocului didactic un caracter științific, înlesnind rezolvarea problemelor puse preșcolarilor.

Jocul didactic pornește de la simplu la complex și acordă atenție deosebită dezvoltării capacității de comunicare verbală, deoarece pentru exprimarea verbală este condiția de bază atât în formarea, fixarea și în diferențierea noțiunilor, cât și în transmiterea informației.

Jocul didactic are un rol foarte important în dezvoltarea vorbirii nonnativilor, deoarece forma de joc antrenează copilul prin stimularea și exersarea vorbirii în direcția propusă în cadrul fiecărui joc, fără ca el să observe acest efort. Tot prin intermediul jocului didactic se activează vocabularul copiilor, se contribuie la îmbunătățirea pronunției, la însușirea unor construcții gramaticale necesare în comunicare.

Ținând cont de greșelile constatate la preșcolarii maghiari, se poate realiza o grupare a jocurilor după cum urmează:

- jocuri didactice pentru dezvoltarea laturii fonetice a limbajului;
- jocuri didactice pentru formarea deprinderii de a pronunța corect sunetele;
- jocuri didactice pentru formarea deprinderii de exprimare corectă din punct de vedere gramatical;
- jocuri didactice pentru precizarea și activizarea vocabularului;

- frământări de limbă;
- jocuri pentru dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris;
- jocuri de dezvoltare a capacității de exprimare scrisă;
- exerciții-joc pentru consolidarea alfabetului;

Jocuri didactice pentru dezvoltarea laturii fonetice a limbajului

Principalele aspecte ale dezvoltării laturii fonetice a limbajului preșcolarului sunt perfecționarea aparatului verbo-motor și formarea deprinderilor fonematice. Perfecționarea aparatului verbo-motor cuprinde exerciții de gimnastică respiratorie facială linguală și de dezvoltarea auzului fonematic, iar pentru formarea deprinderilor fonematice exerciții de pronunție, de recunoașterea sunetelor de analiză și sinteză fonetică a cuvintelor, a silabelor a sunetelor.

Exerciții de gimnastică respiratorie

Scopul acestor exerciții este acela de a echilibra inspirația și expirația, de a mări capacitatea pulmonară, de a obține un ritm respirator uniform, așa că se insistă mereu pe *inspir* și *expir*, oferind model copilului.

Exercițiul „*Stingem lumânarea*” se realizează cu indicația de a se trage mult aer în piept și de a țuguia buzele la expirație.

Exercițiul „*Fulgul*” presupune inspirație pe nas cu gura închisă și expirație prelungită cu buzele țuguiate pentru a menține cât mai mult în aer fulgul imaginar.

Exercițiul „*Mirosim floarea*” se realizează prin inspirație până la umplerea plămânilor cu cât mai mult aer, retenție prelungită și apoi expirație.

Exercițiul „*Trenul*” necesită inspirație pe nas, expirație pe gură imitând fluieratul locomotivei (vocala u).

Exercițiul „*Vântul*” aduce inspirație pe nas, expirație pe gură, însoțită de emiterea prelungită a sunetului j.

Exercițiul „*Veverița*” are la bază inspirație prelungită pe nas, expirație cu pronunție, dar și pronunțare sacadată de versuri din poezioare:

Ri-ța, ri-ța ve - ve - ri- ța;

A-la -ba -la por- to- ca - la.

Exerciții de gimnastică labială

Aceste exerciții constau în închiderea și deschiderea alternativă a cavității bucale, cu indicația de a țuguia puternic buzele, apoi de a deschide larg gura, cu tragerea spre finalul exercițiului a colțurilor gurii mult spre urechi pentru a dezveli complet dantura.

Exercițiul „Clătim gura” constă în umflarea obrazilor și plimbarea aerului în stânga-dreapta în cavitatea bucală, apoi revenire. Această mișcare se repetă de 2-3 ori.

Exercițiul „Iepurașul” constă în sugerea obrazilor până la țuguirea buzelor și imitarea mișcării făcute de iepuraș - închiderea cu obrazii supti - și deschiderea gurii prin apropierea și depărtarea gurii.

Exercițiul „Broscuța” constă în umflarea și lovirea obrazilor cu pumnii (în același timp a ambilor obraji). La ieșirea forțată a aerului printre buze este emis un sunet specific.

Efectuând exercițiul „Zâmbetul mamei”, copiii imită surâsul. Se dorește o deschidere transversală a gurii cu descoperirea rădăcinii dinților. Se alternează cu țuguirea buzelor imitând sărutul.

Exercițiul „Somnorosul” urmărește deschiderea cavității bucale cât se poate de larg, cu pronunțarea sunetelor u-o-aaa. Un rol primordial în pronunțarea sunetelor are limba, de aceea trebuie să se realizeze și exerciții de gimnastică linguală.

În dezvoltarea laturii fonetice a limbajului preșcolarii pot fi antrenați în jocuri de imitare a glasului și mișcărilor mai multor animale, ca de exemplu:

Cum face câinele? (ham-ham!)

Cum face pisica? (sfrr-sfrr!, miaau!)

Cum face ursul? (mor-mor!)

Cum face albina? (zum-zum!)

Cum face rața? (mac-mac!).

Pentru mișcare educatorul imită împreună cu cei mici albinele care zboară în jurul florilor, zborul avioanelor, mersul trenului, apariția unui șarpe însoțit de sunetul specific (sss!).

Un număr mare de preșcolari români, dar și nonnativi au dificultăți de pronunție a sunetelor grele (s, z, ț, ș, j, c, g, r), a combinațiilor de consoane (pl, fl, tr). De exemplu, pentru corectarea sunetului „Ș” se recomandă consolidarea sunetului „S”, respectiv diferențierea sunetelor „s-ș”

Se începe cu impostarea ambelor sunete pentru întipărire:

S: Gurița zâmbitoare, dințișori apropiați, limba jos: SSSSSS!

Ș: Gurița rotunjită, dințișorii apropiați, limba sus, sub formă de ceșcuță, spunem: ȘȘȘȘȘȘ! Apoi:

1. Mai întâi cu S, silabe directe: sa, se, si, so, su, să, sâ.

Apoi cu Ș: șa, șe, și, șo, șu, șă, șâ.

Apoi, amândouă: sa-șa, se-șe, si-și, so-șo, su-șu, să-șă, sâ-șâ.

2. Urmează silabe inverse, cu S: as, es, is, os, us, ăș, îs.

Cu Ș: aș, eș, iș, oș, uș, ăș, îș.

Amândouă: as-aș, es-eș, is-iș, os-oș, us-uș, ăș-ăș, îs-îș.

3. Silabe cu sunetul median, cu S: asa, ese, isi, oso, usu, ășă, îșă.

Cu Ș: așa, eșe, își, oșo, ușu, ășă, îșă.

Cu amândouă: asa-așa, ese-eșe, isi-iși, oso-oșo, usu-ușu, ășăășă, îșă-îșă.

4. Silabe duble, cu S: sasa, sese, sisi, soso, susu, săsă, sâsâ.

Cu Ș: șașa, șeșe, šiși, șoșo, șușu, șășă, șâșâ.

Cu amândouă: sasa-șșa, sese-șeșe, sisi-șiși, soso-șoșo, susu-șușu, săsă-șășă, sâsâ-șâșâ. Nu se pot repeta de fiecare dată aceste exerciții, dar se recomandă măcar câte unul sau două la fiecare sesiune.

Emiterea sunetelor „ce”, „ci” poate fi o altă provocare pentru cei mici, mulți dintre ei fiind tentați să-și scoate vârful limbii dintre dinți. Cadrul didactic trebuie să-i atenționeze în permanență pe aceștia că limba trebuie să stea dincolo de dinți.

Sunetele „ce” și „ci” se pronunță corect prin atingerea limbii de palatul dur, iar marginile laterale ating arcadele dentare superioare. La ieșirea aerului, limba se desprinde brusc de palat, ocupând poziția relaxată în planșeul bucal.

Se recomandă emiterea sunetelor „ce” și „ci” în poziție inițială în silabe directe cum ar fi:

cea, cei, ceo, ceu, cia, cio, ciu, în monosilabe: ce, cea, cel, cec, ceas, ceai, cer, cerc, cerb, cioc, ciob, ciot, circ, după care se va trece la emiterea cuvintelor bisilabice, precum: ceapă, ceainic, cearșaf, ceartă, ceară, ceață, centru, cine, cifră, ciocan, ciorap, ciorbă, cizmă, ciudat.

Sunetele „ce” respectiv „ci” vor fi incluse și în propoziții cum ar fi:

Cerul e cenușiu.

Cecilia are cercei.

Ariciul are multe ace.

Începe petrecerea.

Se recomandă totodată exerciții pentru diferențierea sunetelor „ce”, „ci” de sunetul „ț”:

ține - cine, înțepi - începi

ațe - ace, munți - munci

țeapă - ceapă.

De asemenea, preșcolarii au greutate în pronunția repetată și rapidă a unor silabe, precum: ta-ca, ta-ca, ducând la oboseală și la pierderea ordinii corecte a silabelor. Acest fapt creează greutate în cursivitate, în intonație mai ales dacă în propoziție sunt cuvinte mai lungi și mai greu de pronunțat.

În scopul dezvoltării unei bune motricități a aparatului fonoarticulator care să permită articularea corectă a sunetelor limbii române, se pot exercisa sub formă de joc următoarele exerciții:

- vibrarea surdă a buzelor (jocul „Cum sforăie calul?”), arătând imaginea calului;

- vibrarea sonoră a buzelor (jocul „Cum pornește mașina?”), schițând cu mâinile mișcarea de rotire a volanului;

- vibrarea limbii între buze este necesară pentru pregătirea și articularea sunetului r;

- plescăitul gurii este un alt joc preferat de cei mici. Buzele se sug între incisivi și se desprind deodată cu deschiderea gurii, realizând „plescăitul”;
- limitarea și țuguirea buzelor „i-u, i-u, i-u...”. Pe sunetul „i” se retrag comisurile bucale cât de mult, descoperând dinții care sunt apropiați, iar pe sunetul „u” se întind buzele mult în față, țuguiate, ca o „trompă de elefant”;
- imitarea căscatului se realizează prin jocul „*Ne e somn*”, imitând sunetele u-o-aaa, prin deschiderea gurii și cu retragerea limbii.

Nu trebuie neglijat rolul acestor exerciții și este recomandată exersarea lor zilnică. S-a dovedit științific că nu doar antrenează și pregătește aparatul fonoarticulator, dar stimulează intens și scoarța cerebrală.

Tot pentru dezvoltarea comunicării orale și deprinderea gesticii pot fi aplicate jocuri în echipe, incluzând pe cei mai volubili cu cei mai timizi, cei cu un vocabular activ mai bogat schimbă replici cu cei mai puțin deprinși cu vorbirea amplă.

Un ajutor deosebit poate fi și utilizarea jocului „*Mima*”, în care se pornește de la exprimarea gestică a unui singur cuvânt (substantiv) și se poate ajunge la exprimarea propoziției întregi: „*Ce sunt eu?*” - pe meserii (pianist, polițist, doctor, tăietor de lemne, etc.), pe fenomene ale naturii (ploaie, vânt, iarnă, mare, etc.), pe ființe (pisică, bătrân, preot, etc.)

La preșcolari este imperios necesar să se însușească utilizarea prepozițiilor, iar jocurile sunt un facilitator cu ajutorul cărora pot fi însușite mai ușor.

Cu jocul „*Cine stă unde?*” cei mici vor învăța să folosească prepoziția „pe” în vorbire. Sunt necesare poze dintr-o poveste. Educatorul va distribui copiilor imagini din poveste și le dă sarcina de a veni cu o propoziție și de a răspunde la întrebarea: „*Cine stă pe ce?*”, subliniind prepoziția „pe”. De exemplu: Veverița stă pe o creangă. Iepurașul stă pe iarbă. Pasărea stă pe un pin. Fluturile stă pe o floare. Nina stă pe un scaun.

Prin jocul „*Cine locuiește unde?*” copiii învață să folosească prepozițiile „în” și „într-o” în vorbire. Sunt necesare imagini cu obiecte care înfățișează animale. Cadrul didactic le arată copiilor imaginile una câte una și întreabă: „*Cine este acesta?*” - „Câinele”. - „*Unde locuiește câinele?*” - „Câinele locuiește într-o cușcă”. - „*Unde locuiește veverița?*” - „Veverița locuiește într-o scorbură”, etc..

O varietate de sarcini de joc cu prepoziții și nu numai, îi ajută pe profesori să facă orele interesante și plăcute; aceștia îi motivează, îi învață pe copii, le stimulează activitatea lor de vorbire.

5.3.10. Rolul muzicii în procesul de însușire a unei limbi, alta decât cea maternă

Cu foarte mult timp în urmă, filosoful și matematicianul grec, Pitagora, afirma că muzica are un efect benefic asupra spiritului uman, ba, mai mult, efectul muzicii este pur și simplu vindecător.

Este un adevăr confirmat de observații și studii recente, care au urmărit corelația dintre sunetul muzicii și anumite flori, plante și chiar animale și păsări. S-a observat că acordurile muzicii clasice favorizează o mai rapidă evoluție și creștere a unor specii de plante și flori și, dimpotrivă, atunci când acordurile țin de o muzică stridentă, agresivă, puternic orchestrală, se constată o diminuare în procesul de evoluție al acestor forme de viață.

Contactul preșcolarilor cu un gen de muzică adecvat vârstei lor este absolut benefic și productiv în procesul de însușire a unor termeni și texte noi și a unei sensibilizări superioare multor altor experimente educative.

Muzica poate fi o modalitate distractivă și în același timp eficientă în procesul însușirii unei limbi străine, un mijloc de a înțelege cultura, tradițiile și specificul național al unei țări. Muzica trebuie să rămână întotdeauna un mijloc relaxant, confortabil de apropiere și mai apoi de însușire a unei limbi străine. De aceea, este extrem de important ca educatorul să fie foarte atent în selectarea unor piese și a unor texte muzicale adecvate vârstei, care să se muleze pe nivelul de înțelegere și pe capacitatea senzitivă a copilului.

Educația muzicală îmbunătățește, în mare măsură, atât dezvoltarea vorbirii, cât și comunicarea și memorizarea. Este o formă educativă cu un puternic impact asupra tuturor categoriilor de vârstă, de la preșcolari la elevii din ciclul primar și gimnazial. Un studiu efectuat de cercetători din Hong Kong a relevat faptul că educația muzicală produce anumite modificări la nivelul creierului și ajută, astfel, la îmbunătățirea memoriei verbale și la dezvoltarea limbajului. Specialiștii au explicat că asocierea dintre muzică și instrument are consecințe pozitive atât în planul însușirii unor texte noi, cât și în ceea ce privește memorizarea lor.

Cântecele au o influență educativă considerabilă asupra copiilor în general, fiindcă, dincolo de mesaj, de linia melodică, contribuie hotărâtor la dezvoltarea auzului muzical, element cu influențe pozitive asupra dezvoltării limbajului.

Rolul cântecului în procesul de însușire a unei limbi noi, în cazul de față-limba română, nu trebuie neglijat, deoarece această metodă poate contribui substanțial la formarea unor priceperi și deprinderi de limbă. În cazul însușirii unei limbi noi, accentul trebuie pus în primul rând pe învățarea și conștientizarea textului, chiar înainte de audiția muzicală propriu-zisă. Textul cântecelor se poate folosi pentru pronunțarea corectă a unor sunete și cuvinte, pentru accentuarea și pronunția unor intonații specifice limbii române, pentru repetarea, consolidarea și îmbogățirea vocabularului, conceput într-un anume registru tematic.

Muzica poate fi mult mai plăcută și mai distractivă în comparație cu alte metode de învățare care se adresează unor cursanți la vârstă preșcolară. Linia melodică îi sensibilizează sufletul, iar textul unui cântec, odată înțeles, îi îmbogățește vocabularul și îi lărgeste capacitatea de comunicare.

Care sunt efectele educației preșcolarelor maghiari în însușirea limbii române prin cântec?

- se învață și se memorează foneme, cuvinte și structuri morfo-sintactice, punându-se accentul pe ascultarea și reascultarea textului, până la atingerea unei bune memorări;
- corelarea unor stimuli multisenzoriali, atunci când cântecul apare în format video, copilul putând să perceapă într-o manieră mai largă nu doar cântecul în sine, dar și să-l vadă pe solist, să remarce vestimentația acestuia, mișcarea scenică, mediul ambiental în care se produce piesa muzicală.
- potențază sensibilitatea și factorul emoțional, asimilând nu doar linia melodică a cântecului, dar și textul, urmărindu-se intonația, pronunția, intensitatea, tonalitatea;
- textul îi poate oferi preșcolarului informații multiple care țin de geografia locului, de aspecte cotidiene, de trăirile noastre sufletești;
- de la o vârstă fragedă, preșcolarul va percepe intuitiv că muzica e o formă supremă de comunicare, care trece peste toate diferențierile lingvistice, etnice, geografice, având ca finalitate cultivarea sensibilității în diversele ei forme;
- textul unor cântece poate fi utilizat ca suport pentru exerciții de conversație și chiar pentru exerciții de vorbire, tip monolog. Muzica ajută la dezvoltarea abilităților de comunicare și, în acest context, trebuie selectate acele cântece în care pronunția, intonația, acuratețea exprimării să fie fără cusur;
- muzica se adresează tuturor vârstelor și trebuie percepută ca un balsam universal ce alină și atenuează anumite frământări ale sufletului, ne purifică și ne face mai buni, ne ajută să depășim momentele critice ale existenței, să putem privi spre viitor cu încredere și speranță;
- muzica ajută la dezvoltarea abilităților de ascultare și de înțelegere orală, pentru că, dincolo de linia melodică, textul piesei muzicale poate avea un impact emoțional puternic atunci când este înțeles și asimilat corect de către auditorul maghiar;
- muzica încurajează copilul să-și folosească abilitățile lingvistice și în afara grădiniței. Prin muzică, un copil va putea găsi abilități suplimentare care să-l ajute să interacționeze, să poată comunica cu persoane de vârsta lui, dar de o altă etnie. Ceva mai târziu, urmând ciclul primar și, mai apoi, gimnazial, copilul va putea percepe cu destulă ușurință lectura unor texte în limba nematernă, să înțeleagă dialogul unor filme titrate într-o altă limbă, diferită de cea maternă.

Prezența cântecului în educația preșcolară maghiară este o componentă educațională de maximă importanță, fiindcă, pe lângă vocabular, unități morfologice, îl sensibilizează pe copil într-o manieră calmă și relaxantă. Cântecul trebuie ales cu grijă de către educator în așa fel, încât să aibă o

încărcătură emoțională puternică, să-l anime în plan sufletesc, să-i însufle anumiți stimuli activi, un plus energetic interior.

Concluzionând, muzica rămâne o supremă modalitate terapeutică ce poate realiza punți de legătură, de armonie și înțelegere, acolo unde alte forme de comuniune au dat greș. Mai mult, muzica trebuie să rămână mereu un panaceu care să armonizeze sensibilități, culturi, tradiții, să apropie între ele etnii, popoare, continente.

5.3.11. Portretul educatorului

Rolul educatorului, generic vorbind, este fundamental în faza incipientă a educației. Preșcolarul ajuns într-o colectivitate unde cei mai mulți dintre colegii săi conversează într-o altă limbă va vedea în persoana din fața lui un părinte, un prieten mai mare și, chiar dacă nu percepe noțiunea de mentor, educatorul înseamnă un *factotum* universal.

O comunicare eficientă în relația pedagog-preșcolar presupune un cumul de calități care se referă la pronunție, accent, intonație, viteză de vorbire. Educatorul nu trebuie să se grăbească în expunere, fiindcă capacitatea de percepție a preșcolarului, indiferent dacă e român sau maghiar devine îndoielnică. E foarte important ca educatorul să beneficieze de o dicție bună, pentru ca preșcolarul să asimileze corect partea sonică a cuvântului și, pe cât se poate, să și înțeleagă sensul cuvintelor. Neglijând acest aspect, comunicarea suferă și poate avea urmări negative asupra preșcolarului, indiferent dacă e român sau maghiar.

Cât privește accentul, educatorul trebuie să utilizeze pronunția corectă, acceptată de Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM), evitând variantele regionale. O accentuare adecvată a expunerii poate face interesantă o comunicare și, dimpotrivă, poate duce la plictiseală, apatie și dezinteres.

Intonația poate fi ascendentă și descendentă și variază de la o limbă la alta, poate să aibă efecte multiple în plan emoțional, gramatical, informațional și psihologic.

Viteza de vorbire reprezintă o preocupare constantă a pedagogului și ea trebuie să rămână mereu moderată. Altminteri, preșcolarul auditor nu va reuși să proceseze, să înțeleagă mesajul propus.

Prin urmare, pedagogul, dincolo de competențele profesionale, trebuie să posede arta dialogului, a comunicării, a persuasiunii, să aibă mereu capacitatea de a empatiza cu categoriile mici de vârstă, să fie înarmat cu o infinită răbdare, lăsând afară problemele personale. Prezența pedagogului trebuie să însemne o permanentă stare de bine pentru preșcolar, pe care, dacă nu încerci să-i pătrunzi sufletul și să-l înțelegi, să-l determini să fie mereu atent, conectat la o anume atmosferă, îl dirijezi, fără să-ți dai seama, spre monotonie, apatie, indiferență. În astfel de situații, finalitatea procesului de transmitere a limbii române se poate transforma într-un veritabil fiasco.

Pe lângă calitățile volitiv-profesionale, pedagogul apelează sau trebuie să apeleze la modalități didactice moderne, care sunt de o mare varietate și de un real folos atunci când sunt aplicate la momentul oportun și, mai ales, cu mult tact.

Concluzionând, pedagogul nu doar îl informează pe un anume preșcolar; el îl formează, îl modelează și configurează o anume temelie pentru adevăratul caracter și om de mai târziu. Așadar, ideal ar fi ca pedagogul, învățătorul, profesorul să aibă ceea ce numim vocație, har, pentru că în cazul școlii, simpla pregătire și continua perfecționare nu ajung ci, mai trebuie în plus și aripa divinității.

Bibliografie

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic
2. Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House
3. Anghelache, V., 2017, *Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță*, București, Editura Didactică și Pedagogică
4. Anna, E., (2018), *Convorbirile-educarea limbajului*, Editura Eurodidact
5. Antonovici, Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis
6. Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare*, Arad, Editura University Press
7. Ausubel, P.D., (1981), *Pedagogia secolului XX. Învățarea în școală*, București, Editura Didactică și Pedagogică
8. Bálint S., 1989, *Karácsony, Húsvét, Pünkösöd*, Budapest, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
9. Balint, M., (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca, Syllabus,
10. Barabási T. (2011), *Óvodakezdéstől iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas
11. Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
12. Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*, Pitești, Editura Paralela 45
13. Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45
14. Bontaș, I., (2008), *Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL
15. Breban, S., Gongea, E., Ruin, G., Fulga, M., (2002), *Metode interactive de grup. Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar*, București, Editura Arves
16. Bucur, N., Costin C., 1972, *Livezi-Harghita*, Miercurea-Ciuc, Tipografia Miercurea-Ciuc
17. *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru

- Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.
18. Cant, A., (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint
 19. Căpiță, L., Sarivan, L., (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia școlii*. Temă de cercetare, București, ISE
 20. Cerghit, I., (1977), *Metode de învățământ*, București, Editura Didactică și Pedagogică
 21. Cerghit, I., (2006), *Metode de învățate*, Iași, Editura Polirom
 22. Chiriac M., (1970), *Evaluarea- ghid al activității din grădiniță - studiu științific*, București
 23. Chomsky, A. N., (2006), *Language and Mind*, ediția a III-a, Cambridge University Press
 24. Colceriu, L., (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sinteză de material, (n.p.)
 25. Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint
 26. Cristea, S., (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom
 27. Cucuș C., (2002), *Pedagogie*, ediția II-a, Iași, Editura Polirom
 28. Cucuș, C., (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom
 29. Cucuș, C., (2000), *Educația- Dimensiuni culturale și interculturale*, Iași, Editura Polirom
 30. Cucuș, C., (2006), *Pedagogie*, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
 31. Cucuș, C., (2008), *Pedagogie*, Ediția a II-a, revizită și adăugită, Iași, Editura Polirom
 32. Cucuș., C., (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom,
 33. Demeter, K., (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből*, Debrecen, Editura Kossuth
 34. Dumitrana, M., (1999), *Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1, Comunicarea orală*, București, Editura Compania
 35. Evseev, I., (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior
 36. Ezechil, L., & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București, Editura V & Integral
 37. Ferencz S.A, Novák K., Orbán Zs., 2020, *Istoria ilustrată a secuilor*, Odorheiu-Secuiesc, Editura Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Harghita
 38. Fóris-Ferenczi R., (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékelésmélet*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
 39. Gălușcă, L., (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

40. Gălușcă, L., (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, Universitatea Publică de Stat Ion Creangă, Chișinău
41. Gherghiț, I., Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, Universitatea București
42. Gidó A.; Horváth I.; Pál J., 2010, *140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de est*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
43. Glava A., Pocol M., Tătaru L., (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45
44. Goraș-Postică, V., (2015), *Psihopedagogia comunicării*. Suport de curs, Chișinău: CEP USM
45. Hitchins, K., 1972, *Cultură și naționalitate în Transilvania*, Cluj, Editura Dacia.
46. Horváth I.; Tódor E., 2010, *Limbă, identitate, multilingvism și politici educaționale*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
47. <http://vorbestecorect.ro/Home/Framantari>
48. http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a
49. <https://adevarul.ro/stiri-locale/baia-mare/farsang-ritualul-ancestral-pastrat-cu-sfintenie-2161977.html>
50. <https://edict.ro/evaluarea-in-invatamantul-prescolar/>
51. <https://edict.ro/teoria-dezvoltarii-cognitive-a-lui-jean-piaget/>
52. <https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de>
53. <https://eziarultau.ro/featured/cat-ii-maramuresu-ritualul-de-alungare-a-iernii>
54. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf
55. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf
56. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf
57. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf
58. <https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/>
59. <https://www.dictie.ro/educarea-si-dezvoltarea-auzului-fonematic/>
60. <https://www.logorici.ro/framantari-de-limba/>
61. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Nemzetisegi/letoltheto_szakmai_anya_gok/Comunicarea_la_prescolari_gradinita_Adelina_Olteanu_Sturza.docx
62. <https://www.youtube.com/watch?v=bJ0ShmKjSvA>
63. <https://www.youtube.com/watch?v=IoPaxy9RKv0>
64. Ilica, A., (2003), *Didactica limbii române în învățământul primar*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu

65. Ioan C., *Metode de învățare*, (2006), Iași, Editura Polirom
66. Ionescu M., (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne*, ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon
67. Ionescu, M., (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL
68. Ionescu, M., și colab. (2010)., *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde
69. Iosifescu, Ș., (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*, Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București
70. Jakab A.; Peti L., 2009, *Procese și contexte social-identitare la minoritățile din România*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
71. Jinga, I., Negruț, I., (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis
72. Kiss T., 2009, *Perspectivă administrativă?*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
73. Kiss T.; Barna G; Kozák Gy., 2011, *Tinerii maghiari din România*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
74. Manolescu, M., (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis
75. Mândruț, O., (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curriculumului*, București, Institutul de Științe ale Educației
76. Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
77. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, (2008), *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*, (n.p.)
78. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, (2019), *Ghid de implementare a curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani*, Chișinău
79. Mogonea, F., Ștefan, M. A., Frăsineanu, E.S., Mogonea, F.R., (2014), *Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii, Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii*, Pitești, Editura Paralela 45
80. Mogonea, F., Ștefan, M. A., Frăsineanu, E.S., Mogonea, F.R., (2014), *Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii, Pregătirea copilului pentru integrarea optimă în activitățile de tip școlar*, Pitești, Editura Paralela 45
81. Olti Á., Gidó A, 2009, *Minoritatea maghiară în perioada comunistă*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

82. Oprea, C.L., (2009), *Strategii didactice interactive, ed. a 3-a*, Editura Didactică și Pedagogică București
83. Oprea, I., 1998, *Protejarea mărturiilor culturale artistice din Transilvania și Banat după Marea Unire*, București, Editura Științifică și Enciclopedică
84. Pamfil, A., (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45
85. Pamfil, A., (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art
86. Papp E.- Makár É., (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény*, Szatmárnémeti
87. Pavelea, C., (2005), *Psihopedagogie aplicată în activitățile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
88. Pânișoară, I. O., (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
89. Pânișoară, I. O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Program de formare*, Material elaborat în cadrul proiectului *Cariere de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative* POSDRU/87/1.3/S/61602
90. Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință
91. *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin
92. Russu, I., 1990, *Români și secuii*, București, Editura Științifică
93. Sîghie, A., (2009), *Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar*, Editura Alma Mater
94. Stan C., (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon
95. Stark G., (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus
96. Stark G., (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
97. Stoica, M., (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
98. Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextul provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației
99. Szabó Thalmainer N., (2001), *Tanulásmódszertan - Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyama számára*
100. Șchiopu U., (1997), *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel
101. Tomșa, G., (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București

-
102. Tótharsány S., 1997, *Metodica predării limbii române*, Odorheiu-Secuiesc, Tipografia Demaco
 103. Turcu, F., Turcu, A., (1999), *Fundamente ale psihologiei școlare*. București, Editura All Educational,
 104. Vasile, C., Ene D., 2017, *Metodica și evaluarea pentru examenele de titularizare și definitivare în învățământ*, Bacău, Rovimed Publishers
 105. Verza E., (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas
 106. Vrânceanu M., (2018), *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului*, Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău

Titlul proiectului: : „*Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România*”

Beneficiarul proiectului: Ministerul Educației

Elaboratori: Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szócs Mónika, Apostoaiei Katalin

Validatori: Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

Data publicării:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

Anexe

Proiect didactic 1

NIVELUL DE VÂRSTĂ / GRUPA: 3-4 ani, Grupa mică

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: Când cum și ce se întâmplă?

TEMA PROIECTULUI/ TEMA SĂPTĂMÂNII: Natura renaște

DOMENIUL EXPERIENȚIAL: Limbă și comunicare

DISCIPLINA: Limba și literatura română

TEMA ACTIVITĂȚII: Lectură după imagini

DOMENIU AL DEZVOLTĂRII: Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute.
2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare.
3. Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute.

COMPORTEMENTE VIZATE:

- 1.1. Ascultă povești și povestiri scurte, participă la jocuri/cântece/poezii însoțite, inițial, de gesturi (comunicare receptivă).
- 1.2. Folosește intonații diferite, gesturi, limbajul corpului, structuri lingvistice/gramaticale simple pentru a transmite un mesaj (comunicare expresivă).
- 2.1. Verbalizează experiențe senzoriale gustative, olfactive sau vizuale.
- 2.2. Întreabă pentru a cunoaște denumirea obiectelor, evenimentelor, persoanelor.
- 2.3. Folosește cuvinte noi în experiențele zilnice.
- 3.2. Recită sau cântă rime familiare, individual sau împreună cu alți copii.

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Scopul activității este transmiterea de noi cunoștințe în legătură cu renașterea naturii, îmbogățirea vocabularului elevilor din grupa mică cu cuvinte noi (buburuză, fluture, furnică, albină, muscă, pasăre, gâze, melc)/ respectiv: salut, soare, primăvară, vizită, flori, prieteni pentru copiii maghiari, exersarea vorbirii corecte, dezvoltarea atenției voluntare și a dragostei față de natura viețuitoarelor mici, precizarea fenomenelor caracteristice primăverii și formarea deprinderii de-a recita exclusiv poezia respectând intonația și pauzele.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

O1: să fie atenți la activitatea profesorului.

O2: să se implice în activitate drept vorbitor și ascultător.

- O3:** să răspundă la întrebări pe baza povestirii.
O4: să facă legături între povestire și ceea ce cunosc ei.
O5: să rețină cuvinte și expresii noi.
O6: să recunoască găzele din ilustrații.
O7: să rostască corect numele găzelor.
O8: să învețe și să recite alături de alți colegi poezia.
O9: să facă legătura între numele găzelor și acțiunea pe care trebuie să o facă
O10: să repete și să indice corect cuvintele vizate

STRATEGII DIDACTICE

Metode și procedee: observația, conversația, explicația, problematizarea, exercițiul, dramatizarea

Resurse materiale (mijloace de învățământ):

- a) **demonstrative:** machetă, marionete.
- b) **timp: 25-30 minute**

BIBLIOGRAFIE: *Curriculum pentru educația timpurie*

Scenariul didactic

Nr. crt.	Etaple activității	Obiective operaționale	Conținutul științific	Strategii didactice		Timp
				Metode și procedee	Resurse materiale (mijloace de învățământ)	
1	Captarea și orientarea atenției	O1 O2 O10	- Dragii mei! - Ați fost vreodată în tărâmul primăverii? (nu) - Ați vrea să facem o vizită? Cunosc doi copii acolo, la fel ca voi. Ei ne așteaptă de foarte mult timp să îi vizităm. Adaptare pentru copiii maghiari: - Încep prin salutarea copiilor folosind imagini și gesturi. (Le arăt o imagine cu un copil care salută cu mâna). Îi încurajez să învețe cuvântul „Salut!” și să îl folosească.	conversația pregătitoare explicația demonstrația	imagini colorate cu un copil care salută și un peisaj de primăvară	2 min

			<ul style="list-style-type: none"> - Pentru a pune întrebarea dacă au fost vreodată în „țara primăverii,” le arăt o imagine frumoasă a primăverii, cu copii jucându-se într-o grădină înflorită, cu păsări și fluturași care zboară. Cu ajutorul gesturilor (arătând o inimă și dând din cap pentru da și nu), îi întreb: „Îți place primăvara?” și îi încurajez pe copii să răspundă prin semne sau cuvinte în limba română. - Le arăt apoi o imagine a „țării primăverii” și a celor doi copii de acolo, iar apoi folosind gesturile (le fac semn să mă urmeze și fac câțiva pași mărunți spre imagine) - Cu gesturi și cuvinte simple, spun: „Hai să îi vizităm!” și îi încurajez să pășească împreună cu mine pe acest tărâm. - Utilizez multe imagini, desene și obiecte vizuale pentru a ajuta la înțelegerea mesajului, cum ar fi flori, soare, prieteni, pentru a susține conversația. Copii vor repeta după mine cuvintele: „flori”, „soare”, „prieteni” în timp ce le vor indica la plansă. - Încurajez copii să învețe câteva cuvinte și fraze simple în limba română pentru a facilita comunicarea în timpul activităților. 			
2	Anunțarea temei și a obiectivelor	O1 O2	<ul style="list-style-type: none"> - Azi o să facem o călătorie în tărâmul primăverii, pentru a face cunoștință cu Ana și Alex și vom învăța alături de ei foarte multe lucruri frumoase despre primăvară. <p>Adaptare pentru copiii maghiari:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Voi utiliza în continuare o imagine cu doi copii: Alex și Ana și voi folosi gesturi pentru a susține că ne întâlnim cu personajele Ana și Alex. 	explicația demonstrația		1 min
3	Prezentarea noului conținut	O1 O2	<ul style="list-style-type: none"> - Pentru a ajunge în tărâmul magic al primăverii, trebuie să închidem ochii și să cântăm cântecelul „Vine, vine Primăvara”. 	explicația		20 min

		O3 O4 O5 O6 O7 O8 O10	<p>Vine, vine primăvara, Se așterne-n toată țara, Floricele pe câmpii, Hai să le-adunăm, copii!</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: -Voi cânta împreună cu toți copiii doar linia melodică folosind „mă” sau un „mâ” și vom gesticula faptul că vine primăvara, se așterne pe jos, apoi vom desena cu mâinile o floare și apoi vom aduna într-un coș flori imaginare.</p> <p>- Uitați, suntem în tărâmul primăverii. Ce frumos e aici, totul este plin de flori și priviți, a ieșit soarele. Au ajuns și Alex și Ana. Haideți să îi salutăm. (Bună dimineața Ana și Alex!). *am să le prezint copiilor această temă cu ajutorul unor marionete pregătite de mine, care reprezintă un băiat și o fetiță.*</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: - Folosind imagini cu primăvara și pășind cu toții pe tărâmul ei (toți copii sar și ajung pe tărâmul primăverii) - Copiii vor repeta din nou după mine cuvintele: „flori”, „soare”, „prietenii” în timp ce le vor indica la plansă. - Le voi prezenta alte două cuvinte: „băiat” și „fată” folosindu-mă de cele două marionete, iar copiii vor repeta după mine și vor indica băiatul și fata. -Îi voi încuraja să îi salute în limba română. ANA: Bună dimineața copii. Abia așteptam să ne vedem și iată că în sfârșit s-a întâmplat. ALEX: Ana, hai să le povestim acestor copii prima</p>	<p>conversația explicația demonstrația</p> <p>problematizarea</p> <p>Observarea</p> <p>Dramatizarea</p> <p>Joc didactic</p>	<p>Machetă despre natură</p> <p>Ilustrații despre găze</p> <p>Marionete</p>	
--	--	---	--	---	---	--

		<p>noastră drumeție în lumea primăverii. ANA: Ce idee bună.</p> <p>A fost o dată ca niciodată, un băiețel pe nume Alex și o fetiță pe nume Ana. Lor le plăcea foarte mult primăvara. Abia așteptau să se joace în natură.</p> <p>Într-o zi cu soare ei se jucau afară. Dintr-o dată, Alex o cheamă pe Ana să îi arate ce a găsit pe o floare.</p> <p>-Uite, Ana, ce găză frumoasă. Ce ar putea fi oare?</p> <p>-Eu cred că este o buburuză. Am învățat despre ea la grădiniță. Hai să îi cântăm un cântecel.</p> <p>Gărgăriță-riță Zboară-n poieniță. Unde vei zbura Acolo va fi casa mea.</p> <p>Buburuză-ruză Zboară în căruță, Unde vei zbura, Acolo mă voi mărita.</p> <p>-Uite ce frumoasă este. Ce pete drăguțe are. -Alex, cred că am mai găsit o găză. Ce poate fi oare? O albină? -Da. Vezi? Este galbenă și zboară din floare în floare. -Bzzzz! Bzz bzz! -Vai, ce poate fi această găză care bâzâie? Voi nu știți copii? (muscă) -Am mai găsit o găză, Ana, dar pentru a o</p>			
--	--	---	--	--	--

			<p>vedea trebuie să îmi răspunzi la următoarea ghicitoare.</p> <p>-Mă ajutați să ghicim ghicitoarea lui Alex?</p> <p>(da)</p> <p>O ființă mică, mică Merge-agale, pe cărare. Mică, mică, dar voinică, Duce-un bob cât ea de mare.</p> <p>Cine-i mică și voinică? Păi cum cine? O (furnică)</p> <p>-Uite ce melc leneș! și ce coarne mari are! Hai, Alex, să îi cântăm acel cântecel pe care l-am învățat la grădiniță.</p> <p>Melc, melc, codobelc, Scoate coarne bourești. Și te du la baltă, Și bea apă caldă. Și te du la Dunăre, Și bea apă turbure. Și te suie pe buștean, Și mănâncă leuștean.</p> <p>-Fiii, fiii. -Ce culori frumoase are fluturașul acesta. Și ce frumos zboară. Copii, știți oare o poezie despre un fluturaș? (nu) Vreți să învățăm una împreună?</p> <p>(da)</p> <p>Fluturașii: Printre flori de toporași Zboară mii de fluturași</p>			
--	--	--	--	--	--	--

			<p>Dimineața de cu zori De la flori își iau culori Și își prind pe aripioare Scânteioare de la soare. Hai cu ei să ne jucăm Și apoi să-i desenăm.</p> <p>*prima dată voi recita eu poezia (recitare model), apoi vom învăța poezia pe rânduri, și la final cine vrea poate să recite poezia în fața clasei. *</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: -Pe măsură ce le voi prezenta povestea, mă voi folosi de imagini pentru a exemplifica și a le stimula imaginația. -Pe măsură ce întâlnesc cuvinte pe care am pus accent în această zi, îi voi ruga să le repete și să le indice la planșă. -Voi folosi interjecții și voi gesticula pe tot parcursul prezentării poveștii. De fiecare dată când un copil va răspunde sau va indica un lucru, îl vom aplauda pentru a încuraja învățarea.</p>			
4	Obținerea performanței	<p>O1 O2 O5 O6 O7 O10</p>	<p>Cu ajutorul ilustrațiilor pe care le-am folosit să predau noua lecție și cu roata găzelor vom repeta ceea ce am învățat despre viețuitoarele primăverii. Copiii vor veni unul câte unul și vor roti roata. Vor numi gâza care este ilustrată pe roată și arătată de săgeată, vor alege ilustrația corespunzătoare acelei gâze și o vor completa în machetă. Adaptare pentru copiii maghiari: -Voi lăsa expuse imaginile și marionetele și îi voi ruga să indice și să repete cuvintele învățate în acea zi. -Vor roti roata și vor gesticula și alege imaginea</p>	<p>Explicația Exersarea conversația joc didactic</p>	<p>Imagini Roata găzelor</p>	<p>5 min</p>

			corespunzătoare găzei, apoi o vor completa în machetă.			
5	Încheierea activității	O1 O2 O9	<p>JOC DIDACTIC:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Îi anunț că ne vom juca un joc foarte interesant. – Le explic regulile jocului: vom sta în cerc și unul câte unul vom rostogoli cubul. Apoi vom realiza o mișcare stabilită de mine pentru fiecare insectă - Voi demonstra jocul prin rostogolirea cubului pe toate cele 6 fețe și voi realiza mișcări după cum urmează: Buburuză- săritură Fluture- dat din mâini Muscă- dat din picioare Furnică- ghemuire Albină- aplauze Melc- ridicarea mâinilor <p>Adaptare pentru copiii maghiari:</p> <p>Pe măsua ce explic cerințele jocului, accentuez gesturile, mimica și mișcările corespunzătoare fiecărei insecte..</p> <ul style="list-style-type: none"> - Repet regulile jocului indicând simplu imaginea cu insecta - urmată de realizarea mișcării. - Urmăresc desfășurarea jocului astfel încât toți copiii să dea cu zarul și să realizeze corect mișcările stabilite. - La final ne îmbrățișăm cu toții și ne aplaudăm pentru buna desfășurare a jocului. 	<p>explicația demonstrația</p> <p>jocul didactic</p>	Cub cu găze	5 min

Proiect didactic 2

Nivelul de vârstă / grupa: 5 - 6 ani / grupa mare „Piticilor”

Tema anuală de studiu: Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?

Tema proiectului / Tema săptămânii: Îmi aleg o meserie

Tema activității: „Instrumente medicale”- decupare și lipire

Domeniu al dezvoltării: Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

Dimensiuni ale dezvoltării:

1 Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare

1.1. Își coordonează mușchii în desfășurarea unor activități diversificate, specifice vârstei

1.2. Participă la activități fizice variate, adecvate nivelului lui de dezvoltare

1.3. Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate

3 Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală

3.4. Utilizează reguli de securitate fizică personală

Comportamente vizate:

- dezvoltarea capacității de folosi foarfeca și lipiciul ;

- stimularea interesului pentru investigarea realității înconjurătoare;

- dezvoltarea capacității de a interacționa cu alți copii, cu adulții și cu mediul pentru a dobândi cunoștințe, deprinderi, atitudini și conduite noi;

-încurajarea explorărilor, exercițiilor, încercărilor și experimentărilor, ca experiențe autonome de învățare;

Obiective operaționale:

O1. Să participe la activități, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.

O2. Să înțeleagă și să transmită mesaje simple, și să reacționeze la acestea.

O3. Să răspundă corect la ghicitori.

O4. Să răspundă la întrebări în propoziție.

O5. Să folosească corect formele de singular și plural ale substantivelor.

O6. Să utilizeze, conform indicațiilor, materialul didactic pus la dispoziție.

O7. Să repete corect cuvintele noi utilizate.

Metode și procedee:

Resurse materiale (mijloace de învățământ)

a) **demonstrative:** figurine, desene, hârtie, foarfecă, lipici, jetoane, imagini din reviste

b) **timp:** 30 minute

Bibliografie: „Curriculum Pentru Educația Timpurie - 2019”, ghicitori preluate de pe internet

Scenariul didactic

Nr. crt	Etaplele activității	Obiective operaționale	Conținutul științific	Strategii didactice		Timp
				Metode și procedee	Resurse materiale (mijloace de învățământ)	
1.	Captarea și orientarea atenției	O1 O2	-V-am adus câteva imagini din reviste cu diverse meserii. Voi împărtăși câte una fiecăruia.	Conversația	Imagini din reviste	5 min.
2.	Anunțarea temei și a obiectivelor	O1 O2 O3 O4 O5 O7	<p>Astăzi o să povestim despre meserii. Prima dată vreau să-mi spună cineva ce sunt meseriile? (Meseriile sunt profesiile cu care se ocupă oamenii mari și părinții noștri.) Părinții voștri ce meserie au?</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: Îi rog pe toți copiii, în timp ce prezintă meseriile părinților să și gesticuleze cu ce aceștia se ocupă, astfel încât copiii maghiari să poată exemplifica prin gesturi meseriile pe care doresc să le prezinte, iar ceilalți copii să ghicească. Apoi îi rog să repete după mine meseriile alese. Toti copiii vor fi aplaudați la final.</p>	Conversația Explicația		5 min.
3.	Prezentarea noului conținut	O1 O2	<p>Acum am să vă spun câteva ghicitori, și să vă ușurez munca, v-am adus ceva ce vă este de folos pentru a ști răspunsul. Voi pregăti din carton siluete ce să reprezinte: bucătarul, educatoarea, poștașul, pompierul, polițistul, croitorul/croitoreasasa, doctorul/medicul, dar și jetoane colorate cu obiectele care îi ajută în desfășurarea activității lor.</p> <p>Ciorbe, supe, sărmăluțe, Sosuri calde, chifteluțe Pregătește iscusit Că e meșter la gătit. <i>(bucătarul)</i></p> <p>Dimineața îți zâmbește</p>	Demonstrația Conversația	Figurine din carton Jetoane	

		<p>Când la grădiniță vii Pentru școală pregătește Grupa-ntreagă de copii. (<i>educatoarea</i>)</p> <p>Dintr-o tolbă uriașă Scrisorele el ne lasă, Ne anunță că a sosit Pachețelul mult dorit. (<i>poștașul</i>)</p> <p>Un incendiu dacă este Imediat și el sosește, Cu o mașină utilată, Pentru a stinge focul îndată. (<i>pompierul</i>)</p> <p>Hoții îi prinde ușor, Poartă baston și pistol, Girofarul îl pornește Atunci când o urgență este. (<i>polițistul</i>)</p> <p>Știe să facă hăinuțe, Cămăși, fuste sau bluzițe Pe măsura tuturor, Meseria-i de.... (<i>croitor/croitoreasă</i>)</p> <p>Cine-l vede în halat, Îl recunoaște imediat. Termometrul folosește, Când un pacient sosește. (<i>doctor/medic</i>)</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: În timp ce prezintă ghicitoriile, le voi arăta ca indicii jetoanele specifice meseriei și îi voi încuraja să mimeze meseria care le reprezintă. Apoi îi rog să repete meseria aferentă fiecărei ghicitori.</p>	<p>Explicația</p> <p>Conversația</p> <p>Explicația</p> <p>Problematizarea</p>		10-15 min.
--	--	--	---	--	------------

		05 07	<p>Îi voi întreba pe copii ce își doresc să devină când o să fie mari. (Voi ce vă doriți să deveniți copii când o să creșteți mari?) O să îl întreb pe fiecare copil în parte.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: Voi lua siluetele cu meserii folosite la exercițiul precedent și le voi arăta copiilor indicând prin gesturi cu ok dacă le place acea meserie, sau ok cu degetul în jos pentru nu. Vom repeta cu voce tare fiecare meserie.</p> <p>Apoi am să îi întreb dacă își doresc să devină medici. (Își dorește cineva să devină medic?) Vom povesti și o să dezvoltăm puțin această meserie. (Haideți să vedem ce știți despre această meserie. Cine știe ce instrumente medicale are un medic în trusă?- stetoscop, seringă, tensiometru, platură, termometru, bandaj . Și ca să ne vindece, ce ne recomandă un doctor? – să luăm medicamente și sirop. (Voi ați luat sirop vreodată?))</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: În timp ce purtăm această discuție, indic silueta și jetoanele aferente cuvintelor folosite. Vom repeta cu voce tare cuvintele: medic, trusă, stetoscop, seringă, tensiometru, platură, termometru, bandaj.</p>			
4.	Obținerea performanței	06 07	<p>Acum o să pregătim și noi o trusă cu instrumente medicale. Le arăt copiilor un exemplu, pe care l-am pregătit eu acasă. Prima dată ne încălzim mânuțele. Ridicăm mâinile în aer, și ne prefacem că sunt niște crenguțe pe care le suflă vântul, le mișcăm din stânga în dreapta. Plouă: ridicăm degețelele în aer și le mișcăm de sus în jos. Înfloarește floarea, se ofilește floarea: strângem degețelele și când spunem înfloarește floarea atunci deschidem degețelele, când spunem se ofilește floarea,</p>	Creioane colorate foarfecă și lipici.	Activitate practică	20-25 min.

		<p>strângem degețelele. Batem la ușă: strângem pumnii și batem în măsuță. După ce ne-am încălzit, putem începe. Prima dată voi împărți instrumentele medicale, pe care va trebui să le colorăm. Vom decupa fiecare instrument medical și o să îl numim pe fiecare în parte. Apoi le voi da câte o trusă, pe care va trebui să o decupeze. După ce am decupat toate cele necesare, o să avem nevoie de lipici. Toate instrumentele medicale le vom lipi în trusă. La final vom avea și noi o trusă cu instrumente medicale, la fel ca un medic.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: La exercițiul încălzirii mâinilor îi încurajez pe toți copiii să mă imite. În timp ce le împart fișele cu instrumentele medicale și trusa medicală, le explic și le gesticulez faptul că le vor colora apoi că le vor decupa până când aceștia dau din cap în semn că au înțeles. La finalul activității vom face o expoziție de truse medicale și ne vom aplauda pentru munca depusă.</p>	<p>Conversația</p> <p>Explicația</p>		
5.	Încheierea activității	<p>La final, le voi mulțumi copiilor pentru toată munca pe care am făcut-o împreună, iar ca recompensă o să le dau câte un emoji care se poate lipi pe bluză. Voi numi fiecare copil să vină în față pentru a primi recompensa.</p>	Conversația		2-3 min.

Proiect didactic 3

NIVELUL DE VÂRSTĂ / GRUPA: 3-4 ANI, GRUPA MICĂ

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: CINE SUNT, SUNTEM?

TEMA PROIECTULUI/ TEMA SĂPTĂMÂNII: EU ÎN LUMEA MEA

DOMENIUL EXPERENȚIAL: LIMBĂ ȘI COMUNICARE

TEMA ACTIVITĂȚII: CORPUL MEU

MIJLOC DE REALIZARE: FRONTAL

DOMENIU AL DEZVOLTĂRII: DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII: Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă); Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc.(comunicare expresivă); Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română

COMPORTEMENTE VIZATE:

1.2. Înțeleg mesaje simple

1.3. Participă la activitățile de grup și la activitățile de joc în calitate de auditor

2.1. Pronunță corectă sunetele specifice limbii române

2.2. Participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

2.3. Utilizează structuri orale simple

3.1. Participă, cu interes și cu plăcere, la activitățile în limba română

SCOPUL ACTIVITĂȚII FAMILIARIZAREA COPIILOR CU DENUMIRI ALE PĂRȚILOR CORPULUI UMAN și utilizarea cuvintelor noi în situații noi și concrete de comunicare.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

O1. Să recunoască și să denumească părțile corpului uman.

O2. Să răspundă corect la întrebări.

O3. Să pronunțe corect cuvintele.

O4. Să fie atenți în cadrul activității.

O5. Să recite corect și expresiv poezia.

O6. Să fie activi în timpul activității.

O7. Să repete corect cuvintele noi utilizate.

STRATEGII DIDACTICE:

metode și procedee: explicația, povestirea, observația, exercițiul, jocul didactic, memorizarea.

RESURSE MATERIALE (MIJLOACE DE ÎNVĂȚĂMÂNT):

- A) INDIVIDUALE: șabloane cu un băiat și o fetiță
- B) DEMONSTRATIVE: copil făcut din carton, abțibilduri
- C) TIMP: 20 de minute

BIBLIOGRAFIE: *Curriculum pentru educația timpurie*

Nr. crt.	Etapele activității	Obiective operaționale	Conținutul științific	Strategii didactice		Timp
				Metode și procedee	Resurse materiale (mijloace de învățământ)	
1	Captarea și orientarea atenției	O2 O3 O4	- Dragii copii, astăzi ne vom juca și vom învăța lucruri noi în limba română, ce ziceți? (scot șabloanele pictate cu un băiat și o fată) - Eu sunt Andi și sunt fată. Indic șablonul corespunzător și îi încurajez pe fiecare să	Conversația Explicația Demonstrația		1 minut

		O6 O7	<p>vină în față să își spună numele și să aleagă șablonul corespunzător genului ce îi aparține.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: - Să repete după mine cuvintele nou învățate: fată și băiat.</p>			
2	Anunțarea temei și a obiectivelor	O4 O6	<p>- Astăzi vom învăța o poezie despre părțile corpului uman împreună, ne vom juca, și ne vom distra.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: În timp ce prezint tema, indic pe propriul corp câteva părți (cap, corp, mâini, picioare) pentru a se fixa tema anunțată.</p>	Conversația Explicația Demonstrația	Șabloanele	5 minute
3	Reactualizarea cunoștințelor	O1 O2 O7 O1 O2	<p>- Vom începe cu un joc care se numește „oglindea”. Eu voi pune mâinile pe diferite părți ale corpului, iar voi trebuie să fiți oglinda mea și să faceți ca mine.</p> <p>- Vedeți acest băiat și această fată? - Veniți pe rând și o să arătați o parte a corpului lor și va trebui să arătați unde v-a fost frig de dimineață, iar apoi să spuneți cum se numește în limba română. Sunteți pregătiți?!</p> <p>- Copiii ies pe rând și indică o parte a corpului băiatului și fetei după care ne arată unde le-a fost frig de dimineață și denumesc corect partea corpului indicată.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari:</p>	Conversația Explicația Demonstrația	Șabloane	2 minute

		07	- Să pronunțe/repete după mine corect și clar părțile corpului indicate.			
--	--	-----------	--	--	--	--

4	Prezentarea noului conținut	<p>O2</p> <p>O4</p> <p>O5</p> <p>O7</p>	<p>- V-a plăcut jocul pe care l-am jucat? - Acum vom învăța o poezie care sună cam așa</p> <p>Mâinile le ridicăm, Pe cap noi le așezăm, Și apoi pe ochi, pe nas Iute batem din picioare Palmele le lovim tare.</p> <p>- Vă place poezia? Acum o vom învăța împreună! (recit poezia împreună cu copiii, vers cu vers, până o învățăm) - După recitarea poeziei cu voce tare, vom numi părțile corpului pe șabloanele pregătite.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: - De fiecare dată când recit poezia, indic pe propriul corp părțile la care face referire, pentru a se fixa mai bine informația.</p> <p>Pe măsură ce observ performanță, încurajez copiii.</p>	<p>Explicatia Conversație Memorizare Joc didactic</p>	<p>Copil din carton</p>	<p>8 minute</p>
5	Obținerea performanței	<p>O5</p> <p>O7</p>	<p>- Înainte de a termina ora numesc câțiva copii care vor să încerce să spună poezia.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: - Orice copil alege să spună poezia, va fi ajutat de către ceilalți colegi de grupă atunci</p>	<p>Explicația Conversația</p>		<p>2 minute</p>

			când întâmpină dificultăți de reactualizare.			
6	Evaluarea	O6	<ul style="list-style-type: none"> - Sunteți foarte buni, sunt foarte mândră de voi! Îi încurajez privindu-i și zâmbindu-le. - Îi încurajez să ne aplaudăm cu toții. - Acum vă rog să veniți pe rând în față să vă recompensez cu câte un punct roșu, pentru activitatea voastră de astăzi. 	Aprecierea verbală	Abțibilduri	2 minute

Proiect didactic 4

NIVELUL DE VÂRSTĂ / GRUPA: 4-5 ani, Grupa mijlocie

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: Când cum și de ce se întâmplă?

TEMA PROIECTULUI/ TEMA SĂPTĂMÂNII: Vestitorii primăverii

DOMENIUL EXPERIENȚIAL: LIMBĂ ȘI COMUNICARE

DISCIPLINA: LIMBA ROMÂNĂ

TEMA ACTIVITĂȚII: Lectură după imagini

DOMENIU AL DEZVOLTĂRII: DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute
2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare.

COMPORTEMENTE VIZATE:

- 1.1. Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înțelegerii și receptării lui (comunicare receptivă)
- 1.2. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc.(comunicare expresivă)
- 2.1. Demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii (comunicare expresivă)
- 2.2. Respectă regulile de exprimare corectă, în diferite contexte de comunicare
- 2.3. Demonstrează extinderea progresivă a vocabularului

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Scopul activității este ca elevii din grupa mijlocie să își îmbogățească vocabularul în limba română și să utilizeze cuvintele noi în situații noi și concrete de învățare recunoască vestitorii primăverii.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

- O1:** să vizioneze videoclipul
- O2:** să răspundă la întrebări pe baza unor imagini

O3: să învețe cuvinte noi pentru a-și îmbogăți vocabularul

O4: să facă legături între imagini și ceea ce cunosc ei

O5: să recunoască și să denumească aspecte legate de primăvară

O6: să rețină cuvinte și expresii noi

O7: să se implice în activitate

STRATEGII DIDACTICE

Metode și procedee: observația, conversația, explicația, problematizarea, exercițiul, vizionarea

Resurse materiale (mijloace de învățământ):

- individuale:** planșe, pătură
- demonstrative:** video <https://www.youtube.com/watch?v=bJ0ShmKjSvA>, ramuri, flori, hârtie colorată
- timp:** 25-30 minute

BIBLIOGRAFIE: *Curriculum pentru educația timpurie*

Scenariul didactic

Nr. crt.	Etaplele activității	Obiective operaționale	Conținutul științific	Strategii didactice		Timp
				Metode și procedee	Resurse materiale (mijloace de învățământ)	
1	Captarea și orientarea atenției	O7	Haideți să vorbim un pic. - În ce anotimp suntem? (primăvara) - Vouă vă place primăvara? (da, nu) - Ce se întâmplă primăvara afară? (bate soarele, este mai cald)	conversația		1 min
		O5	- Ce se întâmplă cu copacii? (copacii înfloresc) - Cum ne îmbrăcăm primăvara? Ca iarna? (nu, mai subțire)	conversația		3 min

		O1	<p>- Cât timp putem să stăm în curte? Mai mult ca iarna? (da, pentru că este mai cald)</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari:</p> <p>- Înainte de a începe conversația, voi face o expoziție cu 4 planșe, reprezentând cât mai bine și cu mai multe detalii cele 4 anotimpuri.</p> <p>- La primele două întrebări, copiii vor fi încurajați să indice și planșa corespunzătoare răspunsului lor.</p> <p>- Pentru cuvintele reprezentative folosite în întrebări, voi indica pe planșă imaginea corespunzătoare acestora.</p> <p>- Vom repeta împreună cuvintele noi. „primăvară”, „soare”, „cald”, „copacii”, „înfloresc”</p> <p>- O să vă pun un videoclip despre primăvară, vă rog să fiți foarte atenți. https://www.youtube.com/watch?v=bJ0ShmKjSvA</p>	problematizarea explicația	video	2 min
2	Anunțarea temei și a obiectivelor		<p>- Astăzi vom vorbi despre primăvară, despre vreme și ce se întâmplă afară</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari:</p> <p>- În timp ce prezint tema de astăzi, adun celălalte trei planșe și o las pe cea a primăverii indicând spre ea.</p>	explicația	planșă	1 min
3	Prezentarea noului conținut	O2 O4 O6 O4	<p>- Am adus câteva imagini despre primăvară, o să vorbim despre aceste imagini.</p> <p>Așez prima imagine pe tablă. Prima dată îi întreb pe copii și dacă nu știu răspunsul, o să spun eu, o să le explic.</p> <p>- Ce vedeți în prima imagine? - Pe prima imagine vedem pomi înfioriți.</p>	explicația problematizarea conversația	imagini	10 min

		<p>O7 O5 O6</p>	<p>- Primăvara când vremea se încălzește și pomii înfioresc.</p> <p>Așez a doua imagine pe tablă. - Ce vedeți în a doua imagine? - În a doua imagine sunt flori de primăvară. - Ce fel de flori vedeți? - Lalele, ghiocei.</p> <p>Așez a treia imagine pe tablă. - Ce vedeți în a treia imagine? - Pe a treia imagine sunt păsări. - Acestea sunt păsări călătoare, care se întorc primăvara din țările mai calde unde au fost plecate în timpul iernii. - Ce fel de păsări sunt, știe cineva cum se numesc ele? (dacă nu știu copiii, le spun eu). - Aceasta este rândunica. Aceasta este barza.</p> <p>Adaptare pentru copiii maghiari: - În timp ce prezint cele trei imagini, indic pe planșă cuvintele pe care le rostesc. - Îi încurajez pe copii să numească cuvintele învățate/reactualizate la începutul activității. - Vom repeta împreună cuvintele noi: „ghiocei”, „păsări”, „rândunică”, „barză”.</p> <p>- Folosesc încurajări și complimente pe parcursul desfășurării acestui exercițiu.</p>	<p>problematizarea conversația</p> <p>conversația</p> <p>explicația</p>		
4	Obținerea performanței	<p>O5 O3 O4</p>	<p>Recapitulăm ce știm despre anotimpul primăvara, cu ajutorul imaginilor de pe tablă. - Despre ce am vorbit astăzi? (despre primăvara) - Ce se întâmplă cu copacii? (înfioresc) - Despre ce fel de flori de primăvară am vorbit?</p>	<p>explicația conversația</p>	<p>imagini</p>	<p>5 min</p>

			<p>- La sfârșitul activității îi felicit pe copii pentru implicare. Vă mulțumesc pentru că ați fost activi și atenți. Vă rog să veniți pe rând în față pentru a vă recompensa cu un abțibild - buburuză.</p>			
--	--	--	--	--	--	--